

ಶ್ರೀಮದ್ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ರತ್ನಮಾಲಾ
ದ್ವಿತೀಯ ರತ್ನವು—ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಸಂಚಿಕೆಯು

ಶ್ರೀಮನ್ನಿ ಗಮಾನ್ತ ಮಹಾದೇಶಿಕಪ್ರಣೀತ

ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರದ

ಗತಿಚಿಂತನಾಧಿಕಾರ ಏಕವಿಂಶಃ.

ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಾಧಿಕಾರೋ ದ್ವಾವಿಂಶಃ.

2

ಶ್ರೀಭಾಸದ ಇಲಾಖಾ ರಿಟೈಡು ಸರ್ಕಲ್ ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರು
ಸಿ. ಯಂ. ವಿಜಯರಾಘವಾಚಾರ್ಯರಿಂದ

ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ

ಆಚಾರ್ಯಹೃದಯಾನ್ವೇಷಿಣೀ

ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಅರ್ಥ ತಾತ್ಪರ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಮುದ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

K 181.44

V 6952

ಜಿಂಗವೂರು ಸಿಟಿ

೧೯೩೫

ಕ್ರಯ ೧೨ ಆಣೆಗಳು

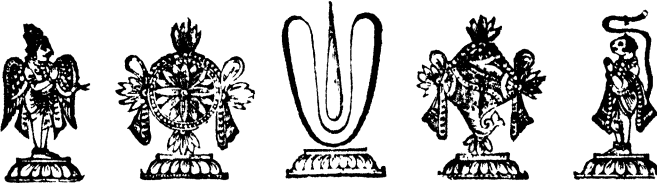
UNIVERSAL
LIBRARY

OU_202238

UNIVERSAL
LIBRARY

ಶ್ರೀಯೈ ನಮಃ
 ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಯ ನಮಃ
 ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ
 ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾನ್ತ ಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

Checked 196

ಶ್ರೀಮನ್ನಿಗಮಾನ್ತ ಮಹಾದೇಶಿಕ ವಿರಚಿತ

ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರೇ

Checked 196

ಗತಿಚಿಂತನಾಧಿಕಾರಃ. ೨೧

ಜ್ವಲನ ದಿವಸ ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾ ಪಕ್ಷೋತ್ತರಾಯಣ ವತ್ಸರಾಃ ।
 ಪವನ ತಪನ ಪ್ರಾಲೇಯಾಂಶೂನ್ಯಮಾದ ಚಿರದ್ಯುತಿಮ್ ॥

ಹಿಂದಿನ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪನ್ನನ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠಯಾತ್ರಿಗೆ ಉಪಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ, ದೇಹದೊಳಗೇನೇ ಇರುವಾಗ ನಡೆಯುವ ಏರ್ಪಾಡುಗಳು ತಿಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಈ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಆತನು ತನ್ನ ಸ್ಥೂಲದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪರಮ ಪದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗವು ಯಾವುದೆಂಬುದೂ, ಆ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸತಕ್ಕವರು ಯಾರು, ಅವರುಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಸತ್ಕಾರಗಳು ಯಾವುವು ಎಂಬುದು ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಈ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರಾದಿ ಮಾರ್ಗವೆಂದೂ ದೇವಯಾನವೆಂದೂ ಹೆಸರು. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಶುಕ್ಲಗತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿ ಅಹಸ್ಸು ಮೊದಲಾದ ಹನ್ನೆರಡು ಅಭಿಮಾನದೇವತೆಗಳು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಂದ ನಿಯಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರುಗಳಿಗೆ ಆತಿವಾಹಿಕದೇವತೆಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. ಪ್ರಪನ್ನನಾದವನು ತನಗೆ ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುವ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನೂ, ಆತನು ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗದ ಅನುಸಂಧಾನದುದಯೋಗವನ್ನೂ, ಈ

ಜಲಧ (ಚ) ರಪತಿಂ ದೇವಾಧೀಶಂ ಪ್ರಜಾಪತಿ ನಾಗತ ।

ಸ್ತುರತಿ ವಿರಜಾಂ ದೂರೇವಾಚ ಸ್ತುತಃ ಪರಮದ್ಭುತಂ ॥೪೬॥

ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಗತಿಚಿಂತನಾಧಿಕಾರವೆಂಬ ಹೆಸರು. ಆದರೆ ಸಾರಪ್ರಕಾಶಿಕಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತ್ಯಗಳಾದ ಭಾರದ್ವಾಜ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು ಮಾತ್ರ ಗತಿವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರವೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ವೀಕ್ಷ್ಯ ನಾಲ್ಕು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳಿಂದ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಂ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರ ಸಾರದೀಪಿಕೆಯಲ್ಲೂ, ಶ್ರೀಮದ್ಗೋಪಾಲ ಮಹಾದೇಶಿಕರ ಉತ್ತರ ಸಾರಾಸ್ವಾದಿನಿಯಲ್ಲೂ, ಶ್ರೀಶೈಲ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರ ಸಾರವಿವರಣೆಯಲ್ಲೂ, ಶ್ರೀ ಪರಕಾಲ ಸಂಯಮಿಂದ್ರರ ಸಾರಪ್ರಕಾಶಿಕೆಯಲ್ಲೂ ಗತಿಚಿಂತನಾಧಿಕಾರವೆಂಬ ಪ್ರಯೋಗವೇ ಇದೆ.

ಅರ್ಥ :- ಜ್ವಲನ - ಅಗ್ನಿ, ದಿವಸ - ಅಹಸ್ಸು, ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾ ಪಕ್ಷ - ಬೆಳದಿಂಗಳಿರುವ ಪಕ್ಷ ಎಂದರೆ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ, ಉತ್ತರಾಯಣ, ವತ್ಸರಾ - ಸಂವತ್ಸರಗಳನ್ನು, ಪವನ - ವಾಯು, ತಪನ - ಸೂರ್ಯನು, ಪ್ರಾಲೇಯಾಂ ಶು - ಹಿಮಾಂಶವು, ಚಂದ್ರನು, ಇವರುಗಳನ್ನು, ಕ್ರಮಾತ್ - ಕ್ರಮವಾಗಿ, ಎಂದರೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕ್ರಮದಿಂದ ಎಂಬರ್ಥವು, ಅಚಿರದ್ಯುತಿಮ್ - ಕ್ಷಣಕಾಲದ ತೇಜಸ್ಸು ಎಂಬುದರಿಂದ ವಿದ್ಯುತ್ವನ್ನು, ಜಲಧರಪತಿಂ - ಮೇಘಗಳಿಗೆ ಪತಿಯಾದ ವರುಣನನ್ನು, ದೇವಾಧೀಶಮ್ - ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಇಂದ್ರನನ್ನು, ಪ್ರಜಾಪತಿಂ - ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೂ ಕುರಿತು, ಆಗತಃ - ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ವಿರಜಾಂ - ವಿರಜೆಯೆಂಬ ನದಿಯನ್ನು, ತರತಿ - ದಾಟುತ್ತಾನೆ, ದಾಟುವನು ಎಂಬರ್ಥವು, ತತಃಪರಂ - ಆ ವಿರಜೆಯ ಅಚೆಗೆ ಅಥವಾ ವಿರಜೆಯನ್ನು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ದಾಟಿದ ನಂತರ, ಅದ್ಭುತಂ - ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದುದು ದಿವ್ಯವೈಕುಂಠವು, ವಾಚಃ - ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ, ದೂರೇ - ದೂರವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು, ಭವತಿ ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಪದವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅದರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ವಾಕ್ಯಗೂ ಕೂಡ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವು ಎಂಬರ್ಥವು. ಅಥವಾ ವಾಚಃ ದೂರೇ - ವಾಕ್ಯಗೂ ಕೂಡ ದೂರವಾಗುವ ಹಾಗೆ, ಅದ್ಭುತಂ - ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು, ಇಲ್ಲಿಯೂ ತರತಿ ಎಂಬ ಕ್ರಿಯಾಪದವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಹೊಂದುವ ಎಂಬರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು ಇಲ್ಲಿ ಈ ಅಭಿಮಾನ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಮತ್ತು ಸತ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ವಿರಜೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾದ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಸೇರುವನು ಎಂಬರ್ಥವು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:—ಸುಷುಮ್ನಾ ನಾಡಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಸ್ಥೂಲ ದೇಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಈ ಪ್ರಪನ್ನರಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿಯ ಮತ್ತು ಆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಹನ್ನೆರಡು ಜನ ಆತೀವಾಹಿಕರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಈತನನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆತನನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿ ತನ್ನ ಎಲ್ಲೆಯ ವರೆಗೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬಿಡುವ, ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಮೇಲಿನ ಮಾರ್ಗವು ಪ್ರಪನ್ನರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ವಿನಾ, ಪುನರ್ಜನ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದುವವರಿಗಲ್ಲವು ಇವರುಗಳು ಮಿಕ್ಕ ನೂರು ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಸಂಕಲ್ಪಾನ ಸಾರ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಧೂಮಾದಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮವನ್ನು ಎತ್ತುವರು ಇದರ ಕ್ರಮವು ಛಾಂದೋಗ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಇದು ಈಗ ಪ್ರಕೃತವಲ್ಲವು.

ಈ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿ ರೂಪವಾದ ಮಾರ್ಗವೇನು ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಪನ್ನರಿಗೂ ಒಂದೆಯೇ ಅಥವಾ ಅನೇಕವಿದೆಯೇ ಎಂಬ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ, ಅರ್ಹಿರಾದಿನಾ ತತ್ತ್ವ ಧಿತೇಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ, ವ್ಯಾಸನುಹರ್ಷಿಯು, ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಪನ್ನರಿಗೂ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ರೂಪ ರಾಜಮಾರ್ಗವು ಒಂದೇ ಎಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಪುರಾಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗಗಳು ಹೇಳಿರಬಹುದು ಸರ್ವ ಶ್ರುತಿಗಳೂ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುವದರಿಂದ ಪ್ರಪನ್ನರಿಗಿಲ್ಲಾ ಮಾರ್ಗ ಒಂದೇ ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು ಎರಡನೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದೇನೆಂದರೆ:—ಈ ಹನ್ನೆರಡು ಅಭಿಮಾನ ದೇವತೆಗಳೇನು, ಅವರವರುಗಳ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದು ದೊಡ್ಡವನು, ಸ್ವನ ಮೋಟಾರ್ ಕಾರ್ ಬಂದಾಗ ಕೈ ತೋರಿಸಿ ಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸುವ ಪೋಲೀಸಿನವರ ಹಾಗೆಯೇ ಎಂದರೆ, ಹಾಗಲ್ಲವು. ಈ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠ ಯಾತ್ರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲು ಶ್ರಿಯಾಪತಿಯಿಂದಾಜ್ಞಾಪ್ತರಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಇಂತಹ ಪ್ರಪನ್ನರನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡು ಬಂದು ಸತ್ಕರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲೆಯವರೆಗೂ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಮುಂದಿನ ಆತೀವಾಹಿಕದೇವತೆಯಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡುವರೆಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು “ಆತೀವಾಹಿಕಾಸ್ತಲ್ಲಿಜ್ಞಾತ” ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ “ಆತೀವಾಹಿಕ” ಶಬ್ದವೇ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ ಈ ಆತೀವಾಹಿಕದಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯುತನನ್ನೇ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ “ಸ ಏನಾಕ್ ಬ್ರಹ್ಮಗಮಯತಿ” ಎಂದು ಹೇಳುವದರಿಂದ ವೈದ್ಯುತ ನೆಂಬ ಅಮಾನವನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು. ವೈದ್ಯುತನಾದವೇಲೇ ಇರುವ ವರುಣ, ಇಂದ್ರ, ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳಾದರೋ ಅನುಗ್ರಾಹಕರಾಗಿ ಅವರು ಆತೀವಾಹಿಕರಲ್ಲೇ ಸೇರಿದವರೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

೨. ಮೂರನೆಯ ವಿಷಯವೇನೆಂದರೆ, ಈ ಅತಿವಾಹಕರು ಇರುವ ಕ್ರಮ ಹೇಗೆ ? ಯಾರಾದ ನಂತರ ಯಾರು ? ಎಂಬುದು

ಈ ಕ್ರಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಮುಖ್ಯ ಶ್ರುತಿಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ :—

೧. ಛಾಂದೋಗ್ಯ (೪. ೧೫. ೫ & ೬) “ಅಥ ಯದುಚಾಸ್ತ್ರಿಂ ಚೈವ್ಯಂ ಕುರ್ದಂತಿ, ಯದುಚನ, ತೇರ್ದಿಷಮೇವಾಭಿ ಸಂಪ್ಪವಂತಿ, ಅರ್ದಿಷೋಹ ರಹ್ಮ ಆಪೂರ್ಯಮಾಣ ಪಕ್ಷ, ಮಾಪೂರ್ಯಮಾಣ ಪಕ್ಷಾದ್ಯಾ ಪಡಾದ ಜ್ಞೇತಿ ಮಾಸಾಂಸ್ತುತ, ಮಾಸೇಭ್ಯ ಸ್ಸಂವತ್ಸರಂ, ಸಂವತ್ಸರಾದಾದಿತ್ಯ, ಮಾದಿತ್ಯಾಚ್ಚ ನ್ಧ್ರಮಸಂ, ಚನ್ಧ್ರಮಸೋ ವಿದ್ಯುತಂ, ತತ್ಪುರುಷೋಽ ಮಾನವ, ಸ್ಸ ಏರ್ಣಾ ಬ್ರಹ್ಮಗಮಯತೈಷದೇವ ಪಥೋ ಬ್ರಹ್ಮಪಥಃ, ಏತೇನ ಪ್ರತಿಪದ್ಯಮಾನಾ ಇಮಂ ಮಾನವ ಮಾವರ್ತಂ ನಾವರ್ತಂತೀ ನಾವರ್ತಂತೀ” ಇವರ ಅರ್ಥವೇನೆಂದರೆ :— “ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪುತ್ರರು ಪ್ರೇತಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಸರಿಯೇ, ಬಿಟ್ಟರೂ ಸರಿಯೇ, ಅಂತವರು ಮೊದಲು ಅರ್ಚಿ ಎಂದರೆ ಅಗ್ನಿಭಿಮಾನ ದೇವತೆಯಾದ ಅತಿ ವಾಹಕನನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ ಅತನು ಬಂದು ಸನ್ಮಾನಿಸಿ ಈತನನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು ಅರ್ಚಿಸ್ಸಿನಿವ ಅಹಸ್ಸಿನಭಿಮಾನದೇವತೆಯನ್ನೂ, ಅಹಸ್ಸಿನಿಂದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷಿಭಿಮಾನ ದೇವತೆಯನ್ನೂ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಉತ್ತರಾಯಣಾಭಿ ಮಾನ ದೇವತೆಯನ್ನೂ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಸಂವತ್ಸರಾಭಿಮಾನ ದೇವತೆಯನ್ನೂ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಆದಿತ್ಯನನ್ನೂ, ಆದಿತ್ಯನಿಂದ ಚಂದ್ರನನ್ನೂ, ಚಂದ್ರನಿಂದ ವಿದ್ಯುತನ್ನೂ, ಹೀಗೆ ಈ ಅಭಿಮಾನ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಇಂತಹ ಅಮಾನವನೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅತಿವಾಹಕನ ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತಿಗೆ ಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸಿ ಪಬ್ರಹ್ಮನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು. ಇದೇ ದೇವಯಾನವು. ಇದೇ ಅವ ರುಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ವಹದ್ದಿನಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗವು. ಈ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬಂದವರು ಘಟೀ ಯಂತ್ರದ ಹಾಗೆ ಸತ್ಪವ ಜನನ ಮರಣಾದಿ ಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ಮನುಷ್ಯಾದಿ ಶರೀರರೂಪ ಸಂಸಾರಚಕ್ರವನ್ನು ಪುನಃ ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲವು” ಇಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ವಿಷಯ ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವು.

೨. ಹಾಗೆಯೇ ಕೌಷೀತಕೀಯಲ್ಲಿ “ಸ ಏತಂ ದೇವಯಾನಂ ಪನ್ಥಾನಮಾ ಪದ್ಯಾಗ್ನಿಲೋಕ ಮಾಗಚ್ಛತಿ, ಸವಾಯುಲೋಕಂ, ಸವರುಣಲೋಕಂ, ಸ ಆದಿತ್ಯಲೋಕಂ, ಸ ಇಂದ್ರಲೋಕಂ, ಸ ಪ್ರಜಾಪತಿಲೋಕಂ” (೧.೩.) ಆ ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತಾದವನು ಈ ದೇವಯಾನ ಮಾರ್ಗವನ್ನವಲಂಭಿಸಿ, ಅಗ್ನಿಲೋಕ, ಹಾಗೆಯೇ ವಾಯುಲೋಕ, ಆದಿತ್ಯಲೋಕ, ಇಂದ್ರಲೋಕ, ಚತುರ್ಮುಖ

ಲೋಕ, ಅನಂತರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವಾದ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಹೊಂದುವನು ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಹೇಳಿ, ಅಹಸ್ತು, ಶುಕ್ಲವಕ್ಷ, ಉತ್ತರಾಯಣಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಳದೆ, ಅನಂತರ ವಾಯು, ವರುಣ, ಆದಿತ್ಯ, ಇಂದ್ರ, ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಂದ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗ ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ಮಧ್ಯೆ ಹನ್ನೆರಡು ಪಟ್ಟಣಗಳಿದ್ದರೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಹೇಳಿದಹಾಗೆ ಈ ಉಪನಿಷತ್ತು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

೩ ಹಾಗೆಯೇ ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕದಲ್ಲಿ “ಯ ಏವ ಮೇತ ದ್ವಿದುರೈಚೇ ಮೇಽರಣ್ಯೇ ಶ್ರದ್ಧಾಂ ಸತ್ಯಮುಪಾಸತೇ, ತೇರ್ವಿಷಮಭಿಸಂಭವಂತಿ, ಅರ್ವಿಷೋಹ, ರಹ್ನ ಆಪೂರ್ಯಮಾಣ ಪಕ್ಷ, ಮಾಪೂರ್ಯಮಾಣ ಪಕ್ಷಾದ್ಯಾ ವಣ್ಮಾಸಾನುದಜ್ಞಾದಿತ್ಯ ಏತಿ ಮಾಸಾ, ಮಾಸೇಭ್ಯೋ ದೇವಲೋಕಂ, ದೇವಲೋಕಾದಾದಿತ್ಯ ಮಾದಿತ್ಯಾದ್ವೈದ್ಯುತಂ ವೈದ್ಯುತಾತ್ಪುರುಷೋಽ ಮಾನವ ಸ ಏತ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾ ಗಮಯತಿ” (ಬೃ. ಉ. ೨ ೧೫) ಇದು ಪಂಚಾಗ್ನಿ ವಿದ್ಯೆಯ ಪ್ರಕರಣವು. ಯೇ - ಯಾರು, ಏವಂ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಎಂದರೆ ದ್ಯು, ಪರ್ದನ್ಯ, ಏತಲ್ಲೋಕ, ಪುರಾಣ, ಯೋಷಿತ್, ರೂಪದ ಪಂಚಾಗ್ನಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧಾ, ಸೋಮ, ವೃಷ್ಟಿ, ಅನ್ನ. ರೇತಸ್ಸು, ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ಜೀವಾತ್ಮನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೇ ಆತ್ಮವಾಗಿ ಉಳ್ಳವನೆಂದು ಯಾವ ಪಂಚಾಗ್ನಿನಿಷ್ಠರು ತಿಳಿಯುವರೋ ಮತ್ತು ಯಾರು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿರುವವರಾಗಿ ಶ್ರದ್ಧಾಪುರಸ್ಕರವಾಗಿ, ಸತ್ಯಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಹೀಗೆಂದು ತಿಳಿದು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ, ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಕೊನೆಗೆ ಅರ್ಚ್ಯಭಿಮಾನ ದೇವತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಅಹಸ್ತು, ಶುಕ್ಲವಕ್ಷ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಉತ್ತರಾಯಣ, ಅಲ್ಲಿಂದ ವಾಯುಲೋಕ, ಆದಿತ್ಯ, ಚಂದ್ರದ್ವಾರಾ ವೈದ್ಯುತ, ಹೀಗೆ ಆಮಾನವನಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಹೊಂದುವನು” ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟು ಕೆಲವು ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವು.

ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದ ಕ್ರಮವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಖಂಡಿಸಿ, ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಮೂರನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಅದನ್ನನುಸರಿಸಿ ಸ್ವಾಮಿನಿಗಮಾಂತ ದೇಶಿಕರವರು ಕ್ರಮವನ್ನು ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿಟ್ಟರೆ ಗತಿಚಿಂತನ ಕ್ರಮವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾರ್ಗಕ್ರಮವನ್ನೇ ಶ್ರೀ ವಾತ್ಸ್ಯನವರದ ದೇಶಿಕರವರನುಗ್ರಹಿಸಿರುವ ಪರಮಾರ್ಥಸ್ತುತಿಯ ಶ್ಲೋಕದಿಂದಲೂ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಆಧು ಯಾವುದೆಂದರೆ:-

ಮುಕ್ತೋರಿ ರ್ವಿನ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷ ಪಡುದಜ್ಞಾಸಾಬ್ಧವಾತಾಂಶುಮತ್ ।
 ಗ್ಲಾವಿದ್ಯುದ್ವರುಣೇಂದ್ರ ಧಾತ್ಯ ವಃಹಿತಸ್ವೀಮಾನ್ತ ಸಿನೋಪುಷ್ಕತಃ ॥
 ಮುಕ್ತನು ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗವು ; ಅರ್ಜಿ, ವಿನ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷವ-ದರೆ
 ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ, ಪಡುದಜ್ಞಾಸವೆಂಬುದರಿಂದ ಉತ್ತರಾಯಣ, ಅಬ್ಧವೆಂಬುದರಿಂದ
 ಸಂವತ್ಸರ, ವಾತವೆಂದರೆ ವಾಯು, ಅಂಶಮತ್ ಸೂರ್ಯನು, ಗ್ಲಾ ಚಂದ್ರನು,
 ವಿದ್ಯುತ್, ವರುಣ, ಇಂದ್ರ, ಧಾತ್ಯ ಎಂಬುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾ, ಹೀಗೆ
 ಹನ್ನೆರಡು ಅತಿವಾಹಕರ ಮೂಲಕ ಹೋಗುವನು ಎಂದೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ವಿರಜೆಯಲ್ಲಿ
 ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಮುಂದೆ,

“ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠ ಮುಖೇತ್ಯ ನಿತ್ಯಮಜಡಂ ತಸ್ಮಿನ್ನರಬ್ರಹ್ಮಣ ।

ಸ್ನಾಯುಜ್ಯಂ ಸಮವಾಪ್ಯನಂತಿ ಸಮಂ ತೇನೈವ ಧನ್ಯೇಪುಮಾಃ॥”
 ಎಂದು ಉತ್ತರಾರ್ಥವಿರುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀ ವರದ ಮಿಶ್ರರ ಶ್ಲೋಕವಾದ,

“ಅರ್ಜಿರಹಸ್ವಿತ ಪಕ್ಷಾ ನುದಗಯನಾಬ್ಧ ಮರುದರ್ಶೀನ್ಮೂರ್ತ ।

ಅಪಿವೈದ್ಯುತ ವರುಣೇಂದ್ರ ಪ್ರಜಾಪತೀ ನಾತಿವಾಹಿಕಾನಾಹುಃ ॥”
 ಎಂಬುದೂ ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನೇ ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತದೆ

ಈ ಪ್ರಪನ್ನನು ಬ್ರಹ್ಮನಾಡಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಾಗಲೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು,
 ವನಸ್ಸು, ಪ್ರಾಣ, ಭೂತಸೂಕ್ಷ್ಮ, ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮದೇಹದಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲ
 ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬರುವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಕೃತಿ ದೇಹ
 ವನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಬಿಡುವನು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ವಿರಜಾ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಅವಗಾಹನೆಯಿಂದ ಈ
 ಸೂಕ್ಷ್ಮದೇಹ ಪರಿತ್ಯಾಗವೆಂದು ಮುಂದೆ ಅಧಿಕಾರೋಪಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸು
 ತ್ತಾರೆ.

ಅರ್ಜಿ ರಾ ದಿಗತಿಯು—೧೨ ಅತಿವಾಹಿಕರು.

ಮುಂದೆ ಈ ದೇವಯಾನ ಅಥವಾ ಅರ್ಜಿರಾದಿ ಗತಿಯನ್ನು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ
 ವಾಕ್ಯದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಮೊದಲು ಪುರಪುಟ್ಟು ಎಂಬ ದರವರೆಗೂ
 ಹಿಂದಿನಧಿಕಾರಾರ್ಥವನ್ನು ಒಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತ ಮೂಲಕ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ
 ಇಪ್ಪಡಿ - ಹೀಗೆ ಎಂದರೆ ಹಿಂದಿನ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ ಹಾಗೆ, ಮೂರ್ಧನ್ಯ
 ನಾಡಿಯಲಿ - ಹೃದಯದ ವ ಧೃದಲ್ಲಿರುವ ೧೦ನೆಯ ನಾಡಿಯಲ್ಲಿ. ಪ್ರವೇಶಿತ
 ನಾನ - ಪ್ರವೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾದ, ಮುಮುಕ್ಷುಸೈ - ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ
 ಪ್ರಪನ್ನನನ್ನು ಎಂಬರ್ಥವು, ಸ್ಥೂಲ ಶರೀರಮಾಗಿರ - ಸ್ಥೂಲಶರೀರವೆಂದೆನಿ
 ಸುವ, ಬ್ರಹ್ಮ ಪುರತ್ತಿಲ್ ನಿನ್ಯು - ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಪುರವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ

ಅರ್ದಿರಾದಿ ಗತಿಃ, ಅತಿವಾಹಿಕ ನಿರೂಪಣಂಚ.

(೧) ಇಪ್ಪಡಿ ಮೂರ್ದನ್ಯನಾಡಿಯಿಲೆ ಪ್ರವೇಶಿತನಾನ ಮುಮುಕ್ಷುಯೈ ಸ್ಥೂಲಶರೀರಮಾಗಿರ ಬ್ರಹ್ಮಪುರತ್ತಿಲ್ ನಿನ್ಮಮ್ ಬ್ರಹ್ಮನಾಡಿಯಾಗರ ತಲೈವಾಶಲಾಲೇ ವತ್ಸಲನಾನ ಹಾರ್ವೃ, ವಾರಾತ್ತ್ಯೈ ಶೋಲ್ಲಕ್ಕರ್ಕ್ಕಿರ ಮುಖ ವಶ್ಯನಾನ (ಮುಗ್ಧನಾನ) ರಾಜಕುಮಾರನೈ ರಾಜಾ ಎಡುತ್ತುಕ್ಕೊಣ್ಣು ಉಲಾವುಮಾಪ್ಪೋಲೆ ಕೊಂಡು ಪುರಪ್ಪಟ್ಟು,

ಆತನ ದೇಹದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಾಡಿಯಾಗಿರ - ಬ್ರಹ್ಮನಾಡಿ ಎಂದಿಸುವ, ತಲೈ ವಾಶಲಾಲೇ-ಮುಖ್ಯವಾದ ಬಾಗಲು ವೂಲಕವಾಗಿ, ವತ್ಸಲನಾನ ಹಾರ್ವೃ- ಅಂತಹ ಪ್ರವಸ್ತನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಹೃದಯಗುಹೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ದೇಶ್ವರನು, ಇದು ಮುಂದೆ ಬರುವ ಅನೇಕ ಕೃದ್ವಾಚಿಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಕರ್ತೃಪದವು, ಇಪ್ಪದಿವಸವೂ ತನ್ನನ್ನಗಲಿ ಇದ್ದು, ಈಗ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ಪುನಃ ಬಂದು ಸೇರಿದವನಾದುದರಿಂದ ಆತನಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ತೋರಿ ಎನೇನು ಉಪಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅಥವಾ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಕೃದ್ವಾಚಿಗಳ ಮೂಲಕ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ ; ಆದುದರಿಂದ ಈ ಹಾರ್ವೃ ಎಂಬುವದು, (೧) ಪುರಪ್ಪಟ್ಟು, (೨) ವಳಪ್ಪಡುತ್ತಿ, (೩) ನಡತ್ತಿ, (೪) ಅನುಭವಿಪ್ಪಿತ್ತು, (೫) ಪೊಗವಿಡುವಿತ್ತು, (೬) ಅಕ್ಕರೈವಡುತ್ತಿ, (೭) ಕೊಡುತ್ತಿ, (೮) ಶೇರತ್ತ, (೯) ಕಿಟ್ಟಿವಿತ್ತು, (೧೦) ಎದಿರಕ್ಕೊಳವಿತ್ತು, (೧೧) ಅಲಂಕರಿಪ್ಪಿತ್ತು, (೧೨) ಪ್ರವೇಶಿಸ್ಪಿತ್ತು, (೧೩) ಕುಸುಕುವಿತ್ತು, (೧೪) ಕಿಟ್ಟಿವಿತ್ತು, (೧೫) ಪಣ್ಣಿವಿತ್ತು, (೧೬) ಪುಕುರವಿಟ್ಟು, (೧೭) ಕಾಟ್ಟು, (೧೮) ಕೊಂಡ, (೧೯) ಇರತ್ತಿ, (೨೦) ಯುಕ್ಕುಮ್, ಎಂಬ ಇವುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಕರ್ತೃಪದವು ; ವಾರ್ತ್ಯೈ ಶೋಲ್ಲಕ್ಕರ್ಕ್ಕಿರ - ಈಗತಾನೇ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾ ಮುದ್ದು ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವ, ಮುಖವಶ್ಯನಾನ - ಸರ್ವಲಾವಣ್ಯದುಕ್ತ ಮುಖದಿಂದ ತಂದೆಯಾದ ರಾಜನನ್ನೂ ಮತ್ತು ಇತರರನ್ನೂ ಸಹ ಸಹ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯುಳ್ಳ ರಾಜಕುಮಾರನೈ - ರಾಜಕುಮಾರನನ್ನು, ರಾಜಾ - ತಂದೆಯಾದ ರಾಜನು, ಎಡುತ್ತುಕ್ಕೊಂಡು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು, ಉಲಾವುಮಾಪ್ಪೋಲ್ - ಹೇಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸತ್ಕೃತಾ ಅಡಿಸುವನೋ, ಕೊಂಡು ಪುರಪ್ಪಟ್ಟು-ಹಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕೊರಟೆ ಬಂದು ; ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂರ್ದನ್ಯ

ನಾಡಿಯೇ ಬೇರೆ, ಬ್ರಹ್ಮನಾಡಿಯೇ ಬೇರೆ, ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು; ಈ ನಾಡಿಗೆ ಮೂರ್ಧನ್ಯ ನಾಡಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಏತಕ್ಕೇಂಬುದರಸಪಾದನವಾಗಿ, ಈ ದೇಹವೇ ಬ್ರಹ್ಮಪುರವೆಂದೂ, ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗುವ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದೂ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಪರಮಭಾಗವತನಾಗಿ, ತನ್ನ ಪಾದ ಕಮಲವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದವನಾಗಿರುವ ಚೇತನನು ಇದುವರೆಗೂ ಬರದೆ ಈಗ ಪ್ರಥಮತಃ ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣವಾದ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಕೂತು ಬಂದರೆ ಆತನಿಗೆ ಸುಸ್ವಾಗತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕರೆದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಅರಮನೆಗೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದು ಯುಕ್ತವಾದ ಮರ್ಯಾದೆಯಾದುದರಿಂದ ಅದರ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಾಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಆತನನ್ನು ತನ್ನ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗುವ ತನ್ನ ಕಡೆಯವರಾದ ಅತಿವಾಹಕರಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗುವನೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಅಥವಾ ಈತನ ಸ್ಥೂಲಶರೀರದ ದಹರಂಕುಹರದಲ್ಲಿದ್ದನು. ಇನ್ನು ಆ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವು ಪ್ರೇತವಾಗುವದರಿಂದ ಇನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಹಾರ್ದನಾಗಿರುವ ಆವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಆತನೊಂದಿಗೆ ತಾನೂ ಹೊರಟು, ತನ್ನ ಪ್ರಿಯನಾಗಿ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಈ ಪ್ರಿಯಮಿತ್ರನಿಗೆ ಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸುವವನಾಗಿ ಈ ಬ್ರಹ್ಮನಾಡಿ ಎಂಬ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೋಜೋಮಯವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವನೆಂದಾಗಲಿ ತಲೈವಾಶಲ್ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು ; ಅಥವಾ ಅರ್ದಿರಾದಿನಾ ತತ್ಪ್ರಥಿತೇಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಪ್ರಪನ್ನರಿಗಿಲ್ಲಾ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿಯು ಒಂದೇ ಎಂದೂ ಬೋಧಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಆ ರಾಜಮಾರ್ಗಪ್ರವೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಇದೊಂದೇ ಮುಖ್ಯವಾದ ಬಾಗಿಲೆಂದು ತಲೈವಾಶಲೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಪುರವೆಂದು ಹೇಳಿರುವದು ಏತಕ್ಕೇಂದರೆ, ದಹರವಿದ್ಯೋಪಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿಯು, “ಅಥ ಯದಿದಮಸ್ಮಿನ್ ಬ್ರಹ್ಮಪುರೇ ದಹರಂ ಪುಂಡರೀಕಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ತತ್ಪ್ರವೇಶಾರ್ಥವಾಗಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಅಷ್ಟಗುಣ ವಿಭವೈಶ್ವರ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಪರತ್ವಮಹತ್ವಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವನು, ಇಷ್ಟುದಿನವೂ ನಿಶ್ಯತ್ವದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದವನನ್ನು ಹೀಗೆ ತಾನೇ ಸತ್ಕರಿಸಿ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗುವನೋ ಎಂಬ ಸಂಶಯನಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ವತ್ಸಲನಾನ ಹಾರ್ವ್ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು ದೋಷಯುಕ್ತವಾದ ಶರೀರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ವತ್ಸ ಎಂದರೆ ಕರುವಿನಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಧೇನುವಿಗೆ ಹೇಗೆ ವಿಶೇಷ ಮಮತೆಯೋ ಹಾಗೆ. ತನ್ನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದ ನಂತರ ಆತನಲ್ಲಿ ದೋಷಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸದೆ ಪ್ರೀತಿ ತೋರಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸುವ ಗುಣವುಳ್ಳವನು. “ಯಥೈವ ಧೇನುಸ್ಸ್ರವತಿ ಸ್ನೇಹಾದ್ವತ್ಸಸ್ಯ ವತ್ಸಲಾ”

(೨) ೧. “ಮನ್ನಮ್ ಕಡುಮ್ ಕತಿರೋನ್ಮಣ್ಣಲತ್ತಿ ನನ್ನಿಡುವುಳ್ ಅನ್ನದೋರಿಲ್ಲಿಯಿನೊಡು ಪೋಯ್” ಎನ್ನುಮ್, ೨. “ತೇರಾರ್ ನಿರೈ

ಕರುವಿನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಧೇನುವು ತನ್ನ ಕರುವಿನಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ ಹೇಗೆ ಹಾಲನ್ನು ಸ್ವವಿಸುತ್ತದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ತನ್ನ ಕಮಾರನಾದ ಈ ಜೀತನಲ್ಲಿರುವ ಪರಮವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಈ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿರುವ ೧೯ ವಿಧವಾದ ಉಪಕಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸುರಿಸುವನು. ಧೇನುವು ಹಾಲನ್ನು ಸುರಿಸುವ ಹಾಗೆ ನಮಗೆ ಅವ್ಯುತವನ್ನು ವರ್ಷಿಸುವನು ಎಂಬರ್ಥವು.

ಹೀಗೆ ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಹಿಂದೆ ಉಪೋದ್ಭೂತದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಿರ್ದರ್ಶನವನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ರಾಜ ಕುಮಾರನು ರಾಜನ ವಿಹಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜನನ್ನು ಇನ್ನು ಮಾತು ಬರುವದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಬಿಟ್ಟಿಗಲಿದ್ದನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈಗ ಆ ತನ್ನ ಬಾಲನೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತು ಕಲಿಯುವ ದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ದೈವವಶಾತ್ ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಪರಮಗುರು ಕೃಪಾ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಬಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ಹಿಂದೆ ಸರ್ವಾತ್ಮನು ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ದೆಶೆಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈಗ ಗುರುಗಳು ದಾದಿಮಾರುಗಳ ಹಾಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಜ್ಞಾನಕೊಟ್ಟು ಒಂದೆರಡು ಮಾತನ್ನು ಕಲಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ಸರ್ವಲಾವಣ್ಯಯುಕ್ತ ಮುಗ್ಧ ಬಾಲನಾಗಿಯೂ ತನ್ನ ಹಾಗೆಯೇ ಗುಣಾಷ್ಟಕಗಳಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ರಾಜಕುಮಾರನನ್ನು ಕಂಡರೆ ರಾಜನು ಮೋಹಗೊಂಡು ಎತ್ತಿ ಲಾಲಿಸುವ ತೆರದಿ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನೂ ಈ ಜೀತನನ್ನು ತಾನೂ ಸತ್ಕರಿಸಿ, ತನ್ನ ಕಡೆಯವರನ್ನೂ ಸತ್ಕರಿಸಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಹಾಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ, ತನ್ನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲೇ ಅನಂತರ ಸರ್ವಾನಂದವನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವ ನೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನೆಂದು ಹೇಳಲಾ ಹೊರಟು, ಆ ಗತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಳ್ವಾರುಗಳ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ:—“ಮನ್ನಮ್ - ಬಹುಕಾಲ ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿ, ಕಡು - ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ, ಗದಿರೋರ್ - ಕಿರಣಗಳುಳ್ಳ ಸೂರ್ಯನ, ಮಣ್ಣಲತ್ತಿ - ಮಂಡಲದ, ನನ್ನಿಡುವುಳ್ - ಒಳ್ಳೇ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಸರಿಸಾದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಅನ್ನದು - ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ, ಶ್ರೀಷ್ಠವಾದ, ಓರ್ - ಅದ್ವಿತೀಯವಾದ, ಇಲ್ಲಿಯು-ರಂಧ್ರದ,

(೧) ಪೆಯ ತಿರುಮಡಲ್ ೧೬. (೨) ಶಿರಡು ತಿರುಮಡಲ್ ೭.

ಕದಿರೋ ಮಂಡಲತ್ವೈ ಕೀಣ್ಡಾ ಪುಕ್ಕು” ಎನ್ನುವ, ೩ “ಶಣ್ಣ ಮಣ್ಣ
ಲತ್ತಿನೂಡು ಶೆನ್ನು” ಎನ್ನುವ, ೪ “ಇರಳಿ ತತ್ತ ನೆರಿ ಕದಿರೋ

ಊಡು - ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಪೋಯ್ - ಹೋಗಿ,” ಎನ್ನುವ-ಎಂಬದಾಗಿಯೂ, ಇದರಿಂದ ಅರ್ಚರಾದಿ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವವನು ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಾಭಿಮಾನ ದೇವತೆಯಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಆತನಿಂದ ತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಒಂದು ರಂಧ್ರದ ಮೂಲಕ ತೆರಳುವನೆಂಬ ಭಾವವು. “ಸ ಅದಿತ್ಯನಾ ಗಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮೈ ಸ ತತ್ರ ವಿಜಿಹೀತೇ ಯಥಾಡಂಬರಸ್ಯಖಂ, ತೇನ ಸ ಊರ್ಧ್ವನಾಕ್ರಮತೇ” ಎನ್ನುವ ಬೃಹದ್ರಾಷ್ಟ್ರಕ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, (ಬೃ ೨ ೧೦. ೧) ಈ ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತ ನಾಯುಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅದಿತ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವನು, ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತಿಗೆ ಈ ಅದಿತ್ಯನು, ಆಡಂಬರವೆಂಬ ವಾದ್ಯವಿಶೇಷದಲ್ಲಿರುವ ರಂಧ್ರದಷ್ಟು ಇರುವ ದ್ವಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುವನು” ಎಂಬುದು ಇವರರ್ಥವು (೨) “ತೇರ್ - ರಥದಲ್ಲಿ, ಆರ್ - ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ, ನಿರೈ ಎಂದರೆ ನಿರೈನ್ಯ - ತುಂಬಿರುವ, ದಶದಿಕ್ಪುಗಳನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸುವ, ಕದಿರೋ - ಕಿರಣಗಳುಳ್ಳ ಸೂರ್ಯನ, ಮಣ್ಣಲತ್ವೈ ಕೀಣ್ಡಾಪುಕ್ಕು-ಮಂಡಲವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ, “ ಏಷನೋ ಮಂಡಲಂ ಭಿತ್ವಾ ” ಎಂದೂ, “ಅದಿತ್ಯಂ ಭಿನತ್ತಿ” ಎಂದೂ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಅರ್ಚರಾದಿ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವವನು ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅದನ್ನು ಬೇಧಿಸಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ ಬೇಧಿಸಿ ಎಂದರೆ ಅದಿತ್ಯನು ತೋರಿಸುವ ಒಂದು ರಂಧ್ರದ್ವಾರಾ ಹೋಗುವನೆಂಬ ಭಾವವು ; (೩) ಶಂಡ ಮಂಡಲತ್ತಿನ-ಚಂಡವಾದ ಎಂದರೆ ಕ್ರೂರವಾದ ರಶ್ಮಿಗಳುಳ್ಳ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದ, ಅಥವಾ ಪ್ರಪನ್ನರಲ್ಲದ ಇತರಿಂದ ಹೊಂದಲಸಾಧ್ಯವಾದ, ಊಡುಶೆನ್ನು - ಮಧ್ಯ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸೇರಿ,” ಎನ್ನುವ - ಎಂದೂ, “ಇರುಳ್ - ಅಂಧಕಾರವನ್ನು, ಅಗುತ್ತಮ್ - ನಾಶಮಾಡುವದಾಗಿರುವ, ಎರಿಕದಿರೋ - ಉಯುವ ಕಿರಣಗಳುಳ್ಳ ಸೂರ್ಯನ, ಮಂಡಲತ್ತಿನೋಡು - ಮಂಡಲದ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಮೂಲಕ, ಏತ್ತಿ - ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಹತ್ತುವ ಎಂದರೆ ಸೇರುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ, ವೈತ್ತು - ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಏಣನಾಜ್ಞ - ಅಲ್ಲಿಂದ ಪುನಃಪುನಃ ಸಾರಕ್ಕಾಗಿ ಆವರ್ತರೂಪ ಏಣನನ್ನು ತೆಗೆದುಕಾಕಿ, ಎಂದರೆ ನಚೆ ಪುನರಾವರ್ತತೇ ಎಂದು

ಮಣ್ಣಲತತ್ತೋತ್ತಿ ನೈತ್ತೇಣಿವಾಜ್ಞಿ” ಎನ್ನುಮ್, ಶೋಲ್ವಾಗಿರ ದೇವ
ಯಾನ ಮಾರ್ಗತ್ತಿಲೆ ವಳಿಪ್ಪಡುತ್ತಿ (೩) “ಅಮರರೋಡುಯರ್ ವಿರ್
ಚಿನ್ಮರುನರ್ ತನ್ನಿರವಿಯಾಚ್ಚಿರೈಯೇ” ಎಜ್ಜಿರಪಡಿಯೇ ಅರ್ಜಿಸ್ಸೆ

ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ, ಆತನು ಹಿಂತಿರುಗಿಬಾರದೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ,” ಎಂಬರ್ಥವು.
(ಉತ್ತರಕೃತ್ಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ನಮ ಪುಟ ನೋಡಿ) ಎನ್ನುಮ್ - ಎಂದೂ,
ಶೋಲ್ವಾಗಿರ - ನೆರವು, ದೇವಯಾನ ಮಾರ್ಗತ್ತಿಲೆ - ಅರ್ಜಿರಾದಿ ಮಾರ್ಗ
ವೆಂದೂ, ದೇವಸ್ಥಾನವೆಂದೂ, ಬ್ರಹ್ಮವಸ್ಥಾನವೂ, ದೇವಮಾನವೆಂದೂ, ಶುಕ್ಲಗತಿ
ಯೆಂದೂ, ಬೀಗಲಿಲ್ಲ ಹೇಳುವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ, ವಳಿಪ್ಪಡುತ್ತಿ - ಮಾರ್ಗವನ್ನು
ನಡೆಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ; (೫) ಅಮರರೋಡು - ಆತನು ಹಿಂತಿರುಗಿ, ಉಯಿ
ರ್ಜಿಲ್ ಕೆನ್ನು - ವಿರಜಾ ನದಿಯನ್ನು ನೇರಿ, ತೇ ಖಿರನಿ - ತನ್ನ ಜನ್ಮನೆಂಬುವ,
ಯಾಚ್ಚಿರೈ - ಕ್ರೂರ ಕಾರಾಗೃಹವನ್ನು, ಅರಸರ್-ಛೇದಿಸುವರು ; ಎಂದರ
ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವರೆಂಬ ಭಾವವು. ಇದು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾದವು.
ಮೊದಲು ಮೂರು ಪಾದಗಳು :-

ಅಮರರ್‌ಗಳ ತೊಳುತೆಳಿ ವಲೈಕಡಲ್ ಕಡೈನ್ನವನ್ನನ್ನೈ ।

ಅಮರ್ ಪೊಳಿಲ್ ವಳಿಜ್ಜರುಗೂರ್ ಚ್ಚಡಗೋರ್ಪ ಕುತ್ತೇವಲಾಗಳ್

ಅಮರ ಶುನೈ ಯಾಯಿರತ್ತ ವತ್ತಿನುಳಿವೈ ಪತ್ತುಮ್ ವಲ್ಲಾರ್ ॥

“ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಹಾಗೆ ಅಲೆ
ಗಳುಳ್ಳ ಪ್ರೇರಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಡೆದ ಶ್ರೀಮಃಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಗುಂಪಾಗಿರುವ
ತೋಟಸವೃದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಕುರಕಾಪುರಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್‌ರವರ ವಾಚಿಕ
ಕೈಂಕರ್ಯವಾದ ಶಬ್ದಾರ್ಥ ರಸಗಳು ತುಂಬಿರುವ ಸಾವಿರ ಪಾಶುರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಹತ್ತು
ಪಾಶುರಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿರುವವರು ಆತಿಮಾಹಿಕರಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು,
ವಿರಜೆಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಬಂಧವಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಕಾರಾಗೃಹ ಬಂಧ
ವನ್ನು ಛೇದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು,” ಎಂಬುದು ಈ ಪಾಶುರ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಎಜ್ಜಿರ
ಪಡಿಯೇ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಅರ್ಜಿಸ್ಸೆನ್ನುಮ್ - (೧) ಅರ್ಜಿಸ್ಸೆ
ಅಥವಾ ಅಗ್ನಿಯೆಂದೂ, (೨) ಅಪಸ್ಸೆಂದೂ, (೩) ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ವೆಂದರೆ ಶುಕ್ಲ
ಪಕ್ಷವೆಂದೂ, (೪) ಉತ್ತರಾಯಣ ವೆಂದೂ, (೫) ಸಂವತ್ಸರ ವೆಂದೂ, (೬)
ನಾಯುವೆಂದೂ, (೭) ಆದಿತ್ಯನೆಂದರೆ ಸೂರ್ಯನೆಂದೂ, (೮) ಚಂದ್ರನೆಂದೂ,

ನುಮ್, ಅಹಸ್ಸೆನುಮ್ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಮೆನುಮ್, ಉತ್ತರಾಯಣಮೆನುಮ್ ಸಂವತ್ಸರಮೆನುಮ್, ವಾಯುಮೆನುಮ್, ಆದಿತ್ಯನೆನುಮ್, ಚಂದ್ರನೆನುಮ್, ವೈದ್ಯತನೆನುಮ್, ಅಮಾನವ ಸಂಜ್ಞಾನಾನ ಇವನುಕ್ಕು ಸಹಕಾರಿಗಳಾನ ವರುಣೇಂದ್ರ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳೆನುಮ್, ಶೋಲ್ಲಪ್ಪಡುಗಿರ ವಳಿನಡತ್ತುಮ್ ಮುದಲಿಗಳೈ ಇಟ್ಟು (೨) “ಅಹಂಸ್ಮರಾಮಿ ಮದ್ಭಕ್ತಂ ನಯಾಮಿ ಪರಮಾಂಗತಿಂ” ಎಜ್ಜಿರಪಡಿಯೇ ತ್ತಾ ಪ್ರಧಾನ ನಾಯ್ ನಡತ್ತಿ (೪) ಅವ್ವೋ ಎಲ್ಲೈಗಳಿಲ್ ಭಗವಚ್ಚಾಸ್ತ್ರತ್ತಿಲೇ ಪರಕ್ಕ ಪೇರಿನ ಭೋಗಜ್ಜಿಳ್ಳಿಯುಮನುಭವಿಸ್ಪಿತ್ತು,

(೯) ವೈದ್ಯತನೆಂದೂ, ಅಮಾನವ ಸಂಜ್ಞಾನಾನ ಇವನುಕ್ಕು - ಅಮಾನವ ನೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಈ ವೈದ್ಯತನಿಗೆ, ಸಹಕಾರಿಗಳಾನ-ಸಪಾಯ ಮಾಡುವ, (೧೦) ವರುಣ (೧೧) ಇಂದ್ರ (೧೨) ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳೆನು - ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂದೂ, ಶೋಲ್ಲಪ್ಪಡುಗಿರ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ವಳಿನಡತ್ತುಮ್ ಮುದಲಿಗಳೈಯಿಟ್ಟು - ಮಾರ್ಗ ನಡೆಸುವ ಎಂದರೆ ದೊಡ್ಡಯಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗುವ ಪ್ರಾಜ್ಞರಾವ ಆತಿವಾಹಿಕರ ಮೂಲಕವಾಗಿ “ನಾನು ನನ್ನ ಭಕ್ತನನ್ನು ದೇಹವಿಯೋಗ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವನಾಗಿ, ಆತನಿಗೆ ಸರ್ವ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವೆನು,” ಎಜ್ಜಿರಪಡಿಯೇ - ಎಂಬ ಶ್ರೀ ವರಾಹಪುರಾಣ ವಾಕ್ಯದ ಹಾಗೆ, ತಾ ಪ್ರಧಾನನಾಯ್ ನಡತ್ತಿ - ತಾನೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಿಂತು ನಡೆಸಿ, (೪) ಅವ್ವೋ ಎಲ್ಲೈಗಳಿಲ್ - ಈ ೧೨ ದೇವತೆಗಳ ಎಲ್ಲೆಯಲ್ಲೂ, ಭಗವಚ್ಚಾಸ್ತ್ರತ್ತಿಲೇ - ಶ್ರೀ ಸಾಂಚರಾತ್ರಾದಿ ಭಗವಚ್ಚಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ, ಪರಕ್ಕ ಪೇರಿನ - ವಿಷ್ಣುವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವ, ಭೋಗಜ್ಜಿಳ್ಳಿಯುಮನುಭವಿಸ್ಪಿತ್ತು - ಭೋಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಈ ಪ್ರಪನ್ನನು ಆನ ಭವಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ; ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ (೧) ಆತಿವಾಹಿಕರು ೧೨ ಮಂದಿ ಎಂದೂ, (೨) ಅವರುಗಳು ಈ ಬಂದ ಪ್ರಪನ್ನನನ್ನು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಕ್ರಮವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಗಡಿಯು ಇರುವವರೆಗೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಕ್ರಮವು ಯಾವುದು ಎಂಬುದನ್ನೂ, (೩) ಈ ಅರ್ಚಿಸ್ಸು, ಅಹಸ್ಸು, ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷಗಳಿಂದ ಬೋಧಿತರಾ ವರು, ವಳಿನಡತ್ತುಮ್ ಮುದಲಿಗಳ್ - ಎದರುಗೊಂಡು ಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ದೇವತೆಗಳೆಂದೂ ಮತ್ತು ಅವರುಗಳು ತತ್ತದಭಿಮಾನ ದೇವತೆಗಳೆಂದೂ, (೪) ಇದರಲ್ಲಿ ಕಡೆಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಹತ್ತಿರ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗುವನು ವೈದ್ಯತನು ಎಂದೂ,

“ವೈದ್ಯತೇನೈವ ತತಸ್ತಚ್ಛುತೇಃ” ಎಂದು ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, “ಸ ಏನಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮ ಗಮಯತಿ” ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣವೆಂದೂ, (೫) ಹಾಗಾದರೆ ವರುಣ, ಇಂದ್ರ, ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳ ಕೆಲಸವೇನೆಂದರೆ, ಅವರೂ ಅವರವರ ಎಲ್ಲೆ ಗಳಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯತನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಸತ್ಕರಿಸುವದರಿಂದ ಅವರುಗಳು ಈ ವೈದ್ಯತನಿಗೆ ಸಹಕಾರಿ ಎಂದೂ, (೬) ಹೀಗೆ ವೈದ್ಯತನು, ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಇತರ ದೇವತೆಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮನವರೆಗೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವದರಿಂದ ಆತನು ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳಲ್ಲಿಬೃನೆಂದೂ, (೭) ಈ ಆತಿವಾಹಕರು ಬರೀ ಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸುವರೇಯಾಗಲಿ ಮಾರ್ಗ ನಡಿಸುವವರೇಯಾಗಿ ಇಲ್ಲವು, ಇವರುಗಳು ಆ ಬಂದ ಪ್ರಪನ್ನರನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿ ಆದರಿಸುವವರೆಂದೂ, ಈ ಪ್ರಪನ್ನರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಉಪಭೋಗಾನುಭವಗಳುಂಟೆಂದೂ, (೮) ಇವಷ್ಟು ಏರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಇಟ್ಟು ನಡಿಸುವವನು, ಪ್ರಧಾನನಾಗಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಎಂದೂ, ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಸತ್ಕಾರವೂ ಭೋಗಾನುಭವವೂ ಉಂಟೆಂಬುದು ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವೆಂಬ ನಿರ್ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ವಾಖ್ಯಾತ್ಯಗಳು,

“ಅಭೈನ ಮನುರಾಸ್ತ್ರತ್ರ ಸಹ ದಿವ್ಯಾಸ್ಪರೋಗಣೈಃ |

ಸೋಪಹಾರಾಃ ಪ್ರಹರ್ಷೇಣ ಪ್ರತ್ಯುದ್ಗೇಷ್ಠಂತ್ಯುಪಾಗತಂ ||

ಅರ್ಚಿ ರಾದಿ ಕಯಾ ಗತ್ಯಾ ತತ್ರತತ್ರಾರ್ಚಿತ ಸ್ಪುರೈಃ ||

ಅತೀತ್ಯಲೋಕಾ ನಭೈತಿ ವೈಕುಂಠಂ ವೀತಕಲ್ಮಷಃ ||

ಈ ಮೇಲಿನ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಉಪಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. “ಈ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಕುರಿತು ಬಂದ ಪ್ರಪನ್ನನನ್ನು ಅರ್ಚಿರಾದಿಗಳ ಅಭಿಮಾನ ದೇವತೆಗಳು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಾಸ್ಪರಸ್ಸಮೂಹದಿಂದ ಸೇರಿದವರಾಗಿ, ಉಪಹಾರಾದಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಬಹು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಎದರುಗೊಂಡು ಸ್ವಾಗತವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಹೀಗೆ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿಯಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಅವರವರುಗಳ ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ದಾಟಿ, ಕಲ್ಮಷಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಮಹಾ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿ ವೈಕುಂಠಾಭಿಮುಖನಾಗಿ ತೆರಳುವನು” ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ.

ಶಾಕಟಾಯನ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಅಕೃಷ್ಣಿಗೂ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷಕ್ಕೂ ಮಧ್ಯೆ ಕೌಮುದೀ ಎಂಬ ಅಭಿಮಾನದೇವತೆಯುಂಟೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಹನ್ನೆರಡು ಆತಿವಾಹಕರು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರು. ಧೂಮಾವಿ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪನ್ನನಲ್ಲದೇ ಇರುವವರಿಗೂ ಚಂದ್ರಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಚಂದ್ರಾಭಿಮಾನ ದೇವತೆಯು ಅವರಿಗೆ

ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರ ಪರಿತ್ಯಾಗಃ

(೫) “ಲೋಕಂ ವೈಕುಂಠನಾಮಾನಂ ದಿವ್ಯಂ ಷಾಡ್ಗುಣ್ಯ ಸಂಯುತಂ । ಅನ್ಯಷ್ಟನಾನಾನು ಸ್ರಾಪ್ಯಂ ಗುಣತ್ರಯ ವಿವರ್ಜಿತಂ । ನಿತ್ಯಸಿದ್ಧಿ

ಅರ್ಚರಾದಿ ಗತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸದೆ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸುವನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಪ್ರಪನ್ನನು ದಕ್ಷಿಣಾಯನದಲ್ಲಿ ಮೃತನಾದರೆ ಚಂದ್ರಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ಹೋಗುವನೆಂದು ತೈತ್ತಿರೀಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ನರ್ಯನು ತೋರಿಸಿದ ಆಡಂಬರವೆಂಬ ವಾದ್ಯವಿಲೇಪದ ರಂಧ್ರವನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ರಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿಸಿದ ಒಡನೆಯೇ, ಚಂದ್ರದೇವತೆಯು ಬಂದು ಎದುರಾಗೊಂಡು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು; ಸತ್ಪುರವಾದ ನಂತರ ರುಂಡುಭಿ ವಾಹ್ಯರಂಧ್ರದ ಹಾಗಿರುವ ರಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿಸಿ ಕಳಹಿಸುವನು. ಒಡನೆಯೇ ವೈದ್ಯತನು ಬಂದು ಎದುರಾಗೊಂಡು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು ಇವನಿಗೆ ಅಮಾನವನೆಂದು ಹೆಸರು ಈತನು ಆ ಪ್ರಪನ್ನನನ್ನು ವರಣಲೋಕ, ಇಂದ್ರಲೋಕ, ಚತುರ್ಮುಖ ಲೋಕಗಳ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು; ಅದುದರಿಂದ ಈ ವರುಣ, ಇಂದ್ರ, ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸ್ಥಿರಿಸಿ ಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸುವರಾದ ಅನುಗ್ರಾಹಕರೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಆಮಾನವನಿಗೆ ಶ್ರುತ್ಯಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನಸನೆಂದು ಹೆಸರುಂಟು. ಇವರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಎಂದು ಕೆಲವರಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ನಿರ್ವಾಹವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ನಮಗೀಗ ಪ್ರಕೃತವಲ್ಲವು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಅನೇಕ ಅಂಡಗಳಿಗೆ ಈಶನಲ್ಲ, ಅಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಂಡದಲ್ಲೂ ಆರ್ಪಿರಾದಿಗತಿಕುಳಿಂಟೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲಾ ಬಹು ವಿಷ್ಠರವಾಗಿ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರನುಗ್ರಹಿಸಿರುವ ಪದವು ಪದ ಸೋಪಾನದ ಅರ್ಚರಾದಿ ಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿದೆ.

ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರದ ಪರಿತ್ಯಾಗವು.

“ದಿವ್ಯಂ - ಅಪ್ರಾಕೃತವಾದ, ಷಾಡ್ಗುಣ್ಯ ಸಂಯುತಂ - ಜ್ಞಾನ, ಬಲ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ವೀರ್ಯ, ತೇಜಸ್ಸು, ಶಕ್ತಿ ಎಂಬ ಆರು ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ,

ಸ್ವಮಾಕೀರ್ಣಂ ತನ್ನಯೈಃ ಪಾಂಚಕಾಲಿಕೈಃ | ಸಭಾ ಪ್ರಾಸಾದ ಸಂಯುಕ್ತಂ ವನ್ಯಶೋಭವನ್ಯೈ (ರುಚಿಂ) ಶುಭಂ | ವಾಪೀಕೂಟ ತಟಾಕೈಶ್ಚ ವೃಕ್ಷಷಂಡೈಶ್ಚ ವಂದಿತಂ | ಅಪ್ರಾಕೃತಂ ಸುರೈರ್ದ್ಯಮಯುತಾರ್ಕ ಸಮಪ್ರಭವಂ | ಪ್ರಕೃಷ್ಣ ಸತ್ಪರಾಶೀತಂ ಕದಾಪ್ರಾಪ್ತಮಿ ಚಕ್ಷುಷಾ ಎನು ನೆಡುಜ್ಜಾಲವಂ ಕಾಣ ಅಶೈವಟ್ಟಿದೂರು ದೇಶವಿಶೇಷತ್ತಿಲೆ

ಎಂದರೆ ಆ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಕವಾದ ಅಪ್ಪೆಷ್ಣವಾನಂ ಅಪ್ರಾಪ್ತಂ-ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತರಲ್ಲದೆ ಇತರರುಗಳಿಂದ ಹೊಂದಲಸಾಧ್ಯವಾದ, ಗುಣತ್ರಯ ವಿವರೀತಂ - ಸತ್ಪರಶ್ಚವರ್ಣಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟದಾಗಿ, ತನ್ನಯೈಃ - ದಗವತ್ಯೈಂಕ ರ್ವರ್ತುಗಳಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಇಡಲ್ಪಟ್ಟ ವನಸ್ಪದ, ಪಾಂಚಕಾಲಿಕೈಃ - ಐದು ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ತವ್ಯವಾದ ವಂದಿಸಿದವ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನಿಟ್ಟು, ನಿತ್ಯಸಿದ್ಧೈಃ - ನಿತ್ಯಸೂರಗಳಿಂದ, ಸಮಾಕೀರ್ಣಂ - ತುಂಬಿದ, ಸಭಾ ಪ್ರಾಸಾದ ಸಂಯುಕ್ತವಂ - ಸಭಾ ಮಂಡಪಗಳಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಮನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ, ವನ್ಯೈಃ - ವನಗಳಿಂದಲೂ, ಉಪವನ್ಯೈಃ - ಉದ್ಯಾನವನಗಳಿಂದಲೂ, ಯುತಂ - ನೇರಿಸುವ, ವಾಪೀ ಕೂಪ ತಟಾಕೈಶ್ಚ, ವಾಪೀ - ಇಳಿಯುವ ಭಾವಿಗಳಿಂದಲೂ, ಕೂಪ - ಸಂದವ ಭಾವಿಗಳಿಂದಲೂ, ತಟಾಕೈಶ್ಚ - ಕೆರೆ, ಪುಷ್ಪಣೀ ಆಧವಾ ಸರಸ್ಸುಗಳಿಂದಲೂ ವೃಕ್ಷ ಷಂಡೈಶ್ಚ - ಮರಗಳ ಸಮೂಹಗಳಿಂದಲೂ, ವಂದಿತಂ - ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಅಪ್ರಾಕೃತಂ - ಸುಖದ ಮಿಗುಗೆ ಅಕರವಾದ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ, ಅನಂದಕ್ಕೆ ಸೀಯವಾದ ಸತ್ಸಮಯವಾದ, ಸುರೈರ್ದ್ಯಂ - ದೊವತಗಳಿಂದ ಸುತ್ತಲ್ಪಟ್ಟದ ದಾಗೆಯೂ, ಅಯುತಾರ್ಕ ಸಮಪ್ರಭವಂ - ಕೂಟ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ, ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಕಾಶವಾದ, ಪ್ರಕೃಷ್ಣ ಸತ್ಪರಾಶೀತಂ - ನಿರಂಶಯವಾದ ಸತ್ಯಗುಣದ ರಾಶಿ ಭೂತವಾದ, ಎಂದರೆ ಶುದ್ಧಸತ್ಯವಯವಾದ, ತಂ - ಅಂತಹ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ, ವೈಕುಂಠನಾಮಾನಂ - ವೈಕುಂಠವೆಂದು ಹೆಸರುಳ್ಳ, ಲೋಕಂ - ಲೋಕವನ್ನು, ಕದಾ - ಯಾವಾಗ, ಚಕ್ಷುಷಾ ದಿವ್ಯಚಕ್ಷುಸ್ಸಿನಿಂದ, ದ್ರಕ್ಷ್ಯಮಿ - ನೋಡುವೆನೋ ಎನು - ಎಂಬುದಾಗಿ, ನೆಡುಜ್ಜಾಲವಂ ಕಾಣ-ಒಂದು ದೀರ್ಘಕಾಲದಿಂದಲೂ ಕಾಣಬೇಕೆಂದು, ಅಶೈವಟ್ಟಿದೂರು - ಅಭಿಲಾಷೆಯುಳ್ಳ, ಒರುದೇಶವಿಶೇಷತ್ತಿಲೆ ಶೇನೃವಾರೇ-ಒಂದು ಮಾಹಾತ್ಮಿಯುಳ್ಳ ದೇಶವನ್ನು ಸೇರಿದ ಒಡನೆಯೇ, ಕರ್ಮಫಲವಿಶೇಷ ಭೋಗಾರ್ಥಮಾಗಮನ್ರಿಕ್ಕೇ - ಕರ್ಮ

ಶೆನೈವಾರೇ, ಕರ್ಮಫಲವಿಶೇಷಭೋಗಾರ್ಥಮಾಗಮನಿಕ್ಕೇ, ವಿದ್ಯೆಯಾಲೆ ಸ್ಥಾಪಿತಮಾಯ್ ಗತಿಮಾತ್ರಾರ್ಥಮಾಗ ಅನುವೃತ್ತಮಾನ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರತ್ವೇ ಆರುಕಡಕ್ಕೈಕ್ಕು ಪ್ಪತ್ತಿನ ತೆಪ್ಪಮ್ ಪೋಗವಿಡುಮಾಪ್ಪೋಲೆ ಪೋಗವಿಡುವಿತ್ತು ; (೬) ವಿರಜೈಕ್ಕೈಕ್ಕೈಪ್ಪಡುತ್ತಿ ; (೭) ಅಪ್ರಾಕೃತ

ಫಲಾನುಭವಕ್ಕಾಗಿಯಲ್ಲದೆ, ವಿದ್ಯೆಯಾಲೆ ಸ್ಥಾಪಿತಮಾಯ್ - ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆ ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಸ್ಥಿರಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಗತಿಮಾತ್ರಾರ್ಥಮಾಗ - ಅರ್ಚಿರಾದಿಗತಿಯಲ್ಲಿಸಂಚಾರ ಮಾತ್ರಕ್ಕಾಗಿ, ಅನುವೃತ್ತಮಾನ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರತ್ವೇ - ಭಗವತ್ಕೃಪೆಯಿಂದ ಅನುಸರಿಸಿ ಬಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವನ್ನು. ಆರುಕಡಕ್ಕೈಕ್ಕು - ನದಿಯ ಆಚೆ ದಡವನ್ನು ದಾಟುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಪತ್ತಿನ ತೆಪ್ಪಂ - ಹತ್ತಿದ ತೆಪ್ಪವನ್ನು, ಪೋಗವಿಡುಮಾಪ್ಪೋಲೆ-ಆದು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುವ ಹಾಗೆ, ಪೋಗವಿಡುವಿತ್ತು - ಹಿಂತಿರುಗುವ ಹಾಗೆ ತ್ಯಜಿಸಿ ; (೫) ವಿರಜೈಕ್ಕು - ವಿರಜಾ ನದಿಗೆ, ಅಕ್ಕೈಪ್ಪಡುತ್ತಿ - ಆಚೆಯ ದಡವನ್ನು ತಲಪುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ; ಈ ೪, ೫ನೆಯ ವಾಕ್ಯಖಂಡಗಳಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಪರಿತ್ಯಾಗವೂ ಮತ್ತು ವಿರಜಾತರಣವೂ ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರು ವೈದ್ಯತೆ ಅಮಾನವನು ಈತನನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿ ಮಂಡಲವನ್ನು ದಾಟಿ, ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠದ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು. ಆ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವು ಎಷ್ಟು ನಿರತಿಶಯವಾದುದೆಂಬುದು ದ್ವಿತೀಯ ಜನನ್ತಾ ಸ್ತೋತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಈ ಎರಡು ಎಲ್ಲಿಗಳ ಮಧ್ಯೆ ವಿರಜಾನದಿ ಇರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈತನಿಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಾಕೃತ ಶರೀರ ಪರಿತ್ಯಾಗವೆಲ್ಲಿ ಎಂಬ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರಥಮತಃ ಸ್ಥೂಲಶರೀರತ್ಯಾಗಾನಂತರ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಏತಕ್ಕೆಂಬುವದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಕರ್ಮಫಲ ಭೋಗಕ್ಕಾಗಿಯಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ “ತಸ್ಯ ಪುತ್ರಾದಾಯ ಮುಪಯಂತಿ, ಸುಹೃದಸ್ಸಾಧು ಕೃತ್ಯಾಂ, ದ್ವಿಷಂತಃ ಸಾಪಕೃತ್ಯಾಂ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿ ಪ್ರಕಾರ, ಉತ್ಪ್ರಾಂತಿ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳೆಲ್ಲಾ ಸುಹೃತ್ತು ಮತ್ತು ಶತ್ರುಗಳಲ್ಲೂ ಹೋಗಿ ನೇರಿಬಿಡುವದರಿಂದ ಕರ್ಮಫಲಗಳೂ ಇಲ್ಲವು, ಅವುಗಳ ಫಲಾನುಭವವೂ ಇಲ್ಲವು ಆತಿನಾಹಿಕರ ಸತ್ಕಾರದ ಉಪಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೆಂದರೆ, ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಯಲ್ಲೂ ಸಹ ಅದೇ ಶರೀರದಿಂದಲೇ ಭೋಗ ಏಕೆ ಕೂಡದೆಂಬ ಆಕ್ಷೇಪಣೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಕರ್ಮಫಲೋಪಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ,

ಅದರ ಪ್ರಯೋಜನವೇನೆಂದರೆ :—ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯಾಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದುದಾಗಿ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಮಪದವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೋಗಬೇಕಾದುದು ಇರುವುದರಿಂದ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತ್ರವೇ ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿಯು ಪ್ರಕೃತಿ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗಮನಕ್ಕಾಗಿ ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ನಂತರ, ಪ್ರಕೃತಿ ಮಂಡಲವನ್ನು ದಾಟಿ ವಿರಜೆಯನ್ನು ಸೇರಿದ ಒಡನೆಯೇ ಶೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವಿಚ್ಛೇದವೆಂಬದಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಅದು ವಿರಜೆಯೆಂಬ ಅಮೃತ ನದಿಯ ಈಚೆಯ ದಡದಲ್ಲೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದಲೇ “ಒರು ದೇಶವಿಶೇಷತ್ತಿಲೆ ಶೆನ್ನುವಾರೇ” ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಈ ನದಿಯು ಎಲ್ಲಿ ಇದೆ ಎಂದರೆ :—ಕೌಷೀತಕೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವನ್ನು ನುಸುರಿಸಿ ಹೇಳಿದ “ವೈಕುಂಠಸೀಮ್ನಿ ವಿರಜಾಂ ಸ್ಯಂದಮಾನಾಂ ಮಹಾನದೀಂ” ಎಂಬ “ಗತ್ವಾಯೋ ವಿರಜಾಂ ವಿಮುಂಚತಿ ತನುಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಂ” ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿ ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಗಳ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವಂಥಾದ್ದೆಂದು ಭಾವಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ನದಿಯನ್ನು ದಾಟುವದಕ್ಕೇ ಒಂದು ತೆಪ್ಪದ ಆನಶ್ಯಕತೆಯು, ಅದು ದಾಟಿದ ನಂತರ ಆ ತೆಪ್ಪದ ಆನಶ್ಯಕತೆ ಹೇಗೆ ಇಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ದಾಟುವದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು. ಅದು ದಾಟಿದ ನಂತರ ಇನ್ನು ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರದ ಆನಶ್ಯಕತೆಯು ಇಲ್ಲವಾದರಿಂದ, ಅದು ಪ್ರಕೃತಿ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗಿ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವೂ ಕೂಡ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಕಾರ್ಯರೂಪವಾದುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ನಾಶವಿಲ್ಲವಾಗಿ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನೇ ಹೋಗಿ ಸೇರುತ್ತದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಅದುದರಿಂದ “ಪೋಗವಿಡುವಿತ್ತು” ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ನಾಶವಿಲ್ಲವೆಂದು ಶ್ರುತಿಯೇ “ಅಜಾನೋಕಾಂ ಲೋಹಿತ ಶುಕ್ಲ ಕೃಷ್ಣಾಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಇಲ್ಲವೋ ಅದಕ್ಕೆ ನಾಶವೂ ಇಲ್ಲವು ಎಂದು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಮಾಣವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ವಿಧ್ಯಾವಾದವು ಹೇಗೆ ಕೂಡುತ್ತದೋ ತಿಳಿಯದು.

ಹೀಗೆ ವಿರಜೆಯ ಈಚೆಯ ದಡದಲ್ಲೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರ ಪರಿತ್ಯಾಗವಾದರೆ, ವಿರಜೆಯನ್ನು ದಾಟುವದಕ್ಕೆ ಶರೀರ ಬೇಡವೋ ಎಂದರೆ ಕೌಷೀತಕೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ “ಸ ಆಗಚ್ಛತಿ ವಿರಜಾಂ ನದೀಂ, ತಾಮ್ನನಸೈವಾತ್ಮೇತಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಕಾರ, ಶರೀರವಿಲ್ಲದೇನೇ ಸಂಕಲ್ಪಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ದಾಟುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಈತನು ಪಡೆಯುವನೆಂಬ ಭಾವವು. ಅದುದರಿಂದಲೇ ವಿರಜೈಕ್ಕಕ್ಕರೆ ಪಡುತ್ತಿ ಎಂಬುದರಿಂದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ವಿರಜಾವತರಣವನ್ನು ನಡಿಸಿಕೊಡುವ

ಶರೀರಕ್ಕೆ ಕೊಡುತ್ತಾ, (೮) ಐರಂ ಮದೀಯ ಮೊಜ್ಜಿರ ಸರಸ್ಸಿನಳಿ
ವುಮ್ ಶೇರ್‌ತ್ತು, ಸೋಮಸನನ ಮೊಜ್ಜಿರ ಅಶ್ವತ್ಥಕ್ಕೆ ಕಿಟ್ಟುಪತ್ತು,

ನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಪರಮಪದನೋಪಾನದ ದಿವ್ಯವೇಶಪ್ರಾಪ್ತಿ ಪರ್ವ
ದಲ್ಲಿ “ವಿನುಲ ನುಧುರ ಸುರಭಿ ಶೀತಳನಾನ ನಿರಜಾ ಪ್ರವಾಹಕ್ಕೆ ಅವ
ಗಾಹಿತ್ತು ಅಳಿಕ್ಕು” ೧೧ ಪವಿತ್ರಪಾಣಿಯಾನನಸಾನನನಾಡ್ಯಯ ಕರ
ಸ್ಪರ್ಶತ್ತಾಲಿ ವಾಸನಾ ವಿಶೇಷಜ್ಞಳಿಂದರ್ವ ದಿವ್ಯದೇಶ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಲಿ
ಸಲೋಕನಾಯ್, ಅಪ್ರಾಕೃತಾಸ್ತುತಮಯ ವಿಲಕ್ಷಣ ವಿಗ್ರಹಯೋಗ
ತ್ತಾಲಿ ಸರೂಪನಾಯ್” ಎಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಅನಾನನ ಕರಸ್ಪರ್ಶವೂ
ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆಯೆಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ
ಸಾಲೋಕ್ಯವೂ ಸಾರೂಪ್ಯವೂ ಖ್ಯಾಸ್ತವಾಗುತ್ತವೆಂದು ತಿಳಿಸಿದಂತಾಯಿತು.
ಮುಂದೆ ಸಾಯುಜ್ಯವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅನಾನನ ಕರಸ್ಪರ್ಶವು ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವು, ಆದರೆ ಅಪ್ರಾ
ಕೃತ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಕೊಡುತ್ತಾ ಎಂದರೆ ಶುದ್ಧ ಸತ್ತ್ವಮಯವಾದ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ
ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಶರೀರವು ಸರ್ವೇಶ್ವರನ
ರೂಪಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದುದು, ಚತುರ್ಭುಜಮುಕ್ತರಾಗಿ ಶಂಬುಚಕ್ರಧರಾರೂಪ
ರೂಪವು.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಏಕೇನು ಇರುತ್ತದೆಂಬುದು
ಕೌಷೀತಕೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಅವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ.

(೮) ಮತ್ತು (೯) ಐರಂ ಮದೀಯ ಮೊಜ್ಜಿರ ಸರಸ್ಸಿನಳಿವುಮ್
ಶೇರ್‌ತ್ತು - ಐರಂ ಮದೀಯವೆಂದು ಹೆಸರುಳ್ಳ ಸರಸ್ಸಿರುವವರೆಗೂ ಸೇರಿಬಿ;
“ತದೈರಂ ಮದೀಯಂ ಸರಸ್ತದಶ್ವತ್ಥ ಸೋಮಸನನ ಸ್ತದಪರಾಜಿತಾ
ಪೂರ್ವ್ವಹೃಣಃ ಪ್ರಭುಪಿಮಿತಗ್ ಹಿರಣ್ಮಯಂ” ಎಂದು (ಭಾಂ. ೮. ೫. ೩)
ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಐರಂಮದೀಯವೆಂದು ಹೆಸರುಳ್ಳ ಸರಸ್ಸನ್ನೂ ಸೋರು
ಸನನಮೊಜ್ಜಿರ ಅಶ್ವತ್ಥಕ್ಕೆ ಕಿಡ್ವುವಿತ್ತು - ಸೋನ ಸನನಮೆಂಬ ಅಶ್ವತ್ಥ
ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಸೇರುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ; ಇವುಗಳ ವಿವರಣೆ ನನಿಯನ್ನು ದಾಟಿ
ನಂತರ ಶ್ರೀಯುತತಿಯ ಸುಖಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆಂಬ
ಭಾವವು. ಇವು ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಗೆ ಸೇರಿದವು. ಐರಂಮದೀಯ ಎಂದರೆ, ಇರ
ಯಾಮಾದ್ಯಂತಿ ಯರ್ಷ್ವಿ ತತ್ ಎಂಬ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ ಅಮೃತಮಯವಾದುದು

(೧೦) ಮಾಲಾಂಜನ ಚೂರ್ಣವಾಸೋ ಭೂಷಣ ಹಸ್ತೈಗಳಾನ ಐನ್ನೂರು ದಿವ್ಯಾಪ್ಸರಸ್ಸುಕ್ಕಳ್ಳಿ ಇಟ್ಟು ಎದಿರ್ ಕೊಳ್ಳುವಿತ್ತು (೧೧) ಬ್ರಹ್ಮಾಲಂಕಾರ ತ್ತಾಲಿ ಅಲಂಕರಪ್ಪಿತ್ತು (೧೨) ಬ್ರಹ್ಮಗಂಧ ರಸ ತೇಜಸ್ಸುಕ್ಕಳ್ಳಿ

ದೆಂಬ ಭಾವವು; ಸೋಮಸವನವೆಂದು ಈ ಅಶ್ವತ್ಥಕ್ಕೆ ಏಕೆ ಹೆಸರಿದರೆ, ಚಂದ್ರನ ಹಾಗೆ ತುಂಬಾ ಅಹ್ಲಾದಕರವಾದುದರಿಂದ; ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಶ್ರುತಿಯು ಪ್ರಭು ವಿಮಿತಂ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ದಿವ್ಯನುಗಳ ವಿಗ್ರಹ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ, ಹಿರಣ್ಮಯಂ - ಬಹು ಪ್ರಕಾಶವಾದ ಸಭಾಮಂಟಪವಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಭಾಂದೋಗ್ಯವು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಹಾಭಾಗವತನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸಭೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೋಗುವನೆಂದು ಹೇಳಿ, ಆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಈ ಸರಸ್ಸು ಅಶ್ವತ್ಥವೂ ಸಹ ಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆಂದು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಭಾಂದೋಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸರಸ್ಸುಗಳು ಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ:—(೧) ಅರವಿಂದೂ, (೨) ಅರಣ್ಯವೆಂದೂ, ಇವೆರಡನ್ನೂ ಅರ್ಣವಗಳೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ, (೩) ಐರಂಮದೀಯಂ-ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರು ಇಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯದೊಂದನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಮಿಕ್ಕ ಎರಡಕ್ಕೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವು, ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿರುವವಿಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳದೆ ಮುಖ್ಯವಾದುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳುವ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಉಂಟು.

(೧೦) ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಈತನಿಗುಂಟಾಗುವ ಸತ್ಕಾರವನ್ನು ಕೌಷೀತಕೀ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಪ್ರಕಾರ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.—ಮಾಲಾಂಜನ ಚೂರ್ಣವಾಸೋ ಭೂಷಣ ಹಸ್ತೈಗಳಾನ ದಿವ್ಯಾಪ್ಸರಸ್ಸುಗಳೈ ಇಟ್ಟು - ಪುಷ್ಪ ಹಾರ, ಧೂಪ, ಗಂಧವ ಸುನಂಸನಿಸು ಹುಡಿ, ಪೀತಾಂಬರ, ದಿವ್ಯಾಭರಣಗಳನ್ನು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ ದಿವ್ಯರಾದ ಅಪ್ಸರಸ್ಸುಗಳ ಮೂಲಕ, ಎದಿರ್ಕೊಳ್ಳುವಿತ್ತು - ಎದುರುಗೊಳ್ಳುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಸಿ, ಅವರುಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ, (೧೧) ಬ್ರಹ್ಮಾಲಂಕಾರತ್ತಾಲೀ ಅಲಂಕರಪ್ಪಿತ್ತು - ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಹೋಗಿ ಸೇರುವದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಪರವಾಸದೇವನಿಗೆ ಸಮನಾದ ಅಲಂಕಾರದಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಡುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ಎಂಬರ್ಥವು. ಕೌಷೀತಕೀಯು ಹೇಳುವದೇನೆಂದರೆ:—“ತಂ ಪಚ್ಛಾ ಶತಾನ್ಯಪ್ಸರಸಾಂ ಪ್ರಧಾನಂತಿ ಶತಂ ಮಾಲಾಹಸ್ತಾ ಶ್ರುತಮಂಜನ ಹಸ್ತಾ ಶ್ರುತಂ ಚೂರ್ಣಹಸ್ತಾ ಶ್ರುತಂ ವಾಸೋಹಸ್ತಾ ಶ್ರುತಂ ಭೂಷಣಹಸ್ತಾ ಸ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಲಂಕಾರೇಣಾಲಂಕುರ್ದಂತಿ,” ಐನ್ನೂರು ಅಪ್ಸರಸ್ಸುಗಳು ಓಡಿಬಂದು ಸುಖಾಗಮನವನ್ನು ಹೇಳುವರು. ಅವರಲ್ಲಿ ನೂರು

ಪ್ರವೇಶಿಸ್ಪಿತ್ತು, (೧೩) “ಕುಡಿಯಡಿಯಾರಿವರ್ ಗೋವಿಂದನೃನಕ್ಕೆನು ।

ಮಂದಿಯು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಾರವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವವರಾಗಿಯೂ, ಇನ್ನು ನೂರು ಮಂದಿಯು ಗಂಧದ ಹುಡಿಯನ್ನೂ, ಇನ್ನು ನೂರು ಮಂದಿಯು ಒಳ್ಳೇ ಒಳ್ಳೇ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದವರಾಗಿಯೂ, ಬಾಕಿ ನೂರು ಮಂದಿಯು ಅಭರಣಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದವರಾಗಿಯೂ ಬಂದು ಎದುರುಗೊಳ್ಳುವರು. ಇದೆಲ್ಲಾ ಏತಕ್ಕಂದರೆ, ಅಲಂಕಾರಮಾಡಿ ಶ್ರಿಯಪತಿಯ ಸಭಾಮಂಟಪ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ, ಆತನಿಗೆ ಸಮವಾದ ಉಡುಪು ಅಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

(೧೪) ಬ್ರಹ್ಮಗಂಧ ರಸ ತೇಜಸ್ಸುಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸ್ಪಿತ್ತು - ಸ ಆಗ ಚೈತಿ ತಿಲ್ಯಂ ವೃಕ್ಷಂ, ತಂ ಬ್ರಹ್ಮಗಂಧಃ ಪ್ರವಿಶತಿ, ಸ ಆಗಚೈತಿ ಸಾಲಜ್ಜಂ ಸ್ಥಾನಂತಂ ಬ್ರಹ್ಮರಸಃ ಪ್ರವಿಶತಿ, ಸ ಆಗಚೈತಿ ಅಪರಾಜಿತ ಮಾಯತನಂ, ತಂ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಃ ಪ್ರವೇಶತಿ, ಎಂದು ಕಾಷೀತಕಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸಭೆಯನ್ನಲಂಕರಿಸುವದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಗಂಧ ರಸ ತೇಜಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಈತನು ಹೊಂದಿರಬೇಕಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಬ್ರಹ್ಮಗಂಧವೂ, ಬ್ರಹ್ಮರಸವೂ, ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸೂ ಸಹ ಈತನನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

(೧೫) ಮುಂದೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಗೋಪುರ ಬಾಗಲಲ್ಲಾಗುವ ಸತ್ಕಾರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವರಾಗಿ, ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ರವರ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಆ ಸತ್ಕಾರವನ್ನು ಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ :—ಇವರ್ - ಈಗ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಕುರಿತು ಬಂದಿರುವ ಭಾಗವತಾಗ್ರೇಸರರು ಗೋವಿಂದನ ತನಕ್ಕು - ಎಂದರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ, “ಗಾಂ ವಿಂದತೇ” ಎಂಬ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನು ಎಂದರೆ ತನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನವಾಗಿ ವುಳ್ಳವನು, ಅಥವಾ ಅವತಾರ ದೆರೆಯಲ್ಲಿ ಆಕಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವನು ಎಂಬರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ, ಕುಡಿಯಡಿಯಾರ್ - ಕುಲಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಂದ ದಾಸಭೂತರು, ಅಥವಾ ಶ್ರಿಯಪತಿಯು ಹೇಗೆ ಕುಲದೈವತೆಯೋ, ಆದುದರಿಂದ ಹಾಗೆ ಇವರು ಕುಲದಾಸರೆಂಬ ಭಾವವು, ಯಾವಾಗ ದಾಸಭೂತರೆಂಬುದು ಆ ಎದುರುಗೊಂಡ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳಿಗೆ ವೇದ್ಯವಾಯಿತೋ ಆಗ ಅವರುಗಳು ಹೀಗೆ ಶ್ಲಾಘಿಸಿ, ಸತ್ಕರಿಸಿ, ಎದುರುಗೊಳ್ಳಲು ಕಾರಣವು ಎನ್ನು - ಹೀಗೆ ಶ್ಲಾಘಿಸಿ,

ಮುಡಿಯುಡೈ ವಾನವರ್ ಮುರೈ ಮುರೈ ಯೆದಿರ್ ಗೊಳ್ಳಕ್ಕೊಡಿಯಣಿ
ನೆಡುಮತಿಟ್ಟೋಪುರಜ್ಜುರುಕವಿತ್ತು” (೧೪) ಇಂದ್ರ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳನ್ನು

ಮುಡಿಯುಡೈ ವಾನವರ್ ಅಭಿಷಿಕ್ತರಾದ ಅಥವಾ ಮಕ್ಕುಟ ಧರಿಸಿದ ನಿತ್ಯಸೂರಿ
ಗಳೂ, ಮುಕ್ತರೂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನೀಗ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಪದವಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿಷಿಕ್ತನಾದ ಚಕ್ರ
ವರ್ತಿಯು, ಹೀಗಿರುವಾಗ ಇವರುಗಳು ಹೇಗೆ ಅಭಿಷಿಕ್ತರು ಎಂದರೆ ಕೈಂಕರ್ಯ
ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಪದವಿಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯನ್ನರಿತು “ಅಹಂ ಸರ್ವಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ”
ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಮಹನೀಯರಾದುದರಿಂದ ಇವರೂ ಅಭಿಷಿಕ್ತರೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪ
ಟ್ಟಿತು, ಇವರುಗಳು ಈ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಸೇರಲು ಬಂದವನನ್ನು, ಮುರೈ ಮುರೈ
ಎದಿರ್ ಗೊಳ್ಳ - ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಬಂದು ಎದುರುಗೊಂಡು ಬರಮಾಡಿ
ಕೊಂಡು, ಕೊಡಿಯಣಿ - ಧ್ವಜದಿಂದಲಂಕೃತವಾದ, ನೆಡುಮದಿಳ್ ಗೋ
ಪುರಂ - ಎತ್ತರವಾದ ಪ್ರಾಕಾರಗಳುಳ್ಳ ಗೋಪುರವನ್ನು, ಕುರಕವಿತ್ತು - ಸಮಾ
ಪಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ಎಂಬರ್ಥವು. ಇಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪಾದ ಮಾತ್ರ ಉದಾಹರಿಸ
ಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ನಾಲ್ಕನೇ ಪಾದವು, “ಕುರುಗಿನರ್ | ವಡಿವುಡೈ ಮಾತರ್ವ
ವೈಗುಂದಮ್ ಪುಗವೇ” ಏತಕ್ಕೆ ಗೋಪುರಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದುದು, ಎಂದರೆ
ಆಳ್ವಾರ್ರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಡಿವುಡೈ - ಯಾವಾಗಲೂ ಸಾಕ್ಷಾನ್ನನ್ನಥ
ಮನ್ನಥಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸರ್ವಾಯುಧ ಸರ್ವಭೂಷಣಯುಕ್ತನಾಗಿ
ಸರ್ವಲಾವಣ್ಯಮಹೋದಧಿಯಾಗಿರುವ, ಮಾಧರ್ವ, ದ್ವಪಾದ ಉತ್ತರಬಂಡದ
ಶ್ರೀಮಚ್ಚುಬ್ಬದಲ್ಲಿ ತೋರುವ, ಮತ್ತು ವೈಕುಂಠೇತು ಪರೇಲೋಕೇ ಶ್ರಿಯಾ
ಸಾರ್ಥಂ ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡುವ ಪ್ರಾಪ್ತನಾದ ತ್ರಿಯಃಪತಿಯ, ವೈಗುಂದಂ
ಪುಗವೇ - ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಗೋಪುರ ಬಾಗಿಲ ಸಮಾಪ
ವನ್ನು ಸೇರಿಸ ಹಾಗೆ ಸತ್ಕರಿಸಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವರೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.
ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳು ಧ್ವಜದಿಂದಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಾಕಾರಗಳುಳ್ಳ ಗೋಪುರದ ಈಚೆ
ಗೇನೇ ಬಂದು ಎದುರುಗೊಂಡು, ಸುಖಾಗಮನವನ್ನು ಬಯಸಿ, ಲೀಲಾವಿಭೂತಿ
ಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಭಗವದ್ಭಾಗವತ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿ, ತಾವು
ಯಾರ್ಯಾರೆಂಬುದನ್ನು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಗೋಪುರದ ಬಾಗಿಲ
ವರೆಗೂ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಎಂಬ ಭಾವವು.

(೧೪) ಇಂದ್ರ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳನ್ನು ಪೇರುಡೈಯ-ಇಂದ್ರನೆಂದೂ ಪ್ರಜಾ
ಪತಿ ಎಂದೂ ಹೆಸರು ಹೊಂದಿರುವ, ದ್ವಾರಗೋಪರೈ-ದ್ವಾರಪಾಲಕರನ್ನು ಕಿಟ್ಟಿ

ಪೇರುಡೈಯ ದ್ವಾರಗೋಪರೈ ಕಿಟ್ಟಿನಿತ್ತು, (೧೫) “ವೈಗುನ್ನಮ್ ಪುಗುತ

ವಿತ್ತು-ಹೊಂದುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ, ದೇವೇಂದ್ರನೂ ಚತುರ್ಮುಖನೂ ದ್ವಾರಪಾಲಕರಲ್ಲವು, ಆದುದರಿಂದ, ಈ ಇಂದ್ರಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು, ಪೇರುಡೈಯ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಬೇರೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. “ಸ ಆಗಚ್ಚತೀಂದ್ರ ಪ್ರಜಾಪತೀ ದ್ವಾರಗೋಪೌ ತಾನಸ್ಮಾದಪಾದ್ರವತ” ಇತಿ ಎಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರೀತಕ್ಕೇ ವಾಕ್ಯಾನುಸಾರ ಈ ದ್ವಾರಪಾಲಕರನ್ನು ಹೊಂದುವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಮುಂದೆ ವಿಲಕ್ಷಣಗಳಾದ ರಾಜೋಪಚಾರಗಳು ಈತನಿಗೆ ನಡೆಯುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರವರ ಪಾಶುರಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ “ವೈಗುನ್ನಮ್” ಎಂಬ ಪಾಶುರವು ಯಾವುದೆಂದರೆ :-

ವೈಕುನ್ನಮ್ಪುಕುತಲಮ್ ವಾಶಲಿಲ್ ವಾನನರ್

ವೈಕುನ್ನನ್ರಮರಿಮರಿ ಮತಿಡಮ್ಪುಕುದೆನ್ನ

ವೈಕುನ್ನತ್ತಮರರು ಮುನಿವರುಮ್ ವಿಯನ್ನನರ್

ವೈಕುನ್ನಮ್ಪುಗುವದು ಮಣ್ಣವರ್ ವಿದಿಯೇ ||

ವೈಕುನ್ನಮ್ ಪುಗುತಲಮ್-ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಒಡನೆಯೇ, ವಾಶಲಿಲ್ ವಾನನರ್ - ಬಾಗಲಲ್ಲಿರುವ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳು, ವೈಕುನ್ನನ್ರಮರ್ - ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠನಾಥನಿಗೆ ಆದರಣೀಯರಾದವರು ಎಂದರೆ ಅಂತಹ ನೀವು, ಎಮರ್ - ನಮಗೆ ತುಂಬಾ ಬೇಕಾದವರು, ಎಮತಿಡುಮ್ ಪುಕುದು ಎನ್ನು - ನಮ್ಮ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ಪುಕುದು - ನೀವು ಪ್ರವೇಶಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ ನಾವು ಅನುಭವಿಸುವ ಕೈಂಕರ್ಯ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ತಾವೂ ಅನುಭವಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎನ್ನು - ಎಂಬುದಾಗಿ, ವಿಯಂದನರ್ - ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟರು. ವೈಕುಂದತ್ತು - ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿರುವ, ಅವರರುಮ್ ಮುನಿವರುಮ್ - ಗುಣನಿಷ್ಠರೂ ಕೈಂಕರ್ಯ ಪರರೂ, ಮಣ್ಣವರ್ - ಈ ಭೂಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಪ್ರಕೃತಿಬದ್ಧರಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ವಶವಾಗಿರುವವರು, ವೈಗುನ್ನಮ್ ಪುಗುವದು - ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಬಂದು ಪ್ರವೇಶಿಸುವದು, ವಿದಿಯೇ - ಒಂದು ಪರಮಭಾಗ್ಯವಲ್ಲವೇ ಎಂದು, ವಿಯನ್ನನರ್ - ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರು ಅಥವಾ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟರು ಈ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳು ಬಂದು ಗೋಪುರದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಎದುರುಗೊಂಡು ಸತ್ಕರಿಸಿ, ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ವಶವಾಗಿರುವ ಈ ಭೂಮಂಡಲದವರು ಪರಮಪದಕ್ಕೆ

ಬರುವದೆಂಬುದು ತುಂಜಾ ಭಾಗ್ಯವಾದ ವಿಷಯವೇ ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡಿ, ನಾವು ಅನುಭವಿಸುವ ಕೈಂಕರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನೀವೂ ಅನುಭವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಸಂತೋಷಗೊಂಡರೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು. ಇದರ ಮುಂದಿನ ಪಾಶುರವು : —

ವಿದಿನಗೈ ಪುಗುನ್ನ ನರಿನ್ನದಲ್ ವೇದಿಯರ್ ।

ಪದಿಯಿನಿರ್ಪಾಜ್ಜುನಿರ್ ಪಾದಜ್ಜಳ್ ಕಳುವಿನರ್ ।

ನಿದಿಯುನರ್ಮುಣ್ಣುಮುನಿರೈ ಕುಡವಿಳಕ್ಕುಮು ।

ಮದಿಮುಕ ಮಡನ್ನೈಯ ರೇನ್ನಿನರ್ ವನ್ನೇ ॥

ಇಸರರ್ಥವು:—ವಿದಿನಗೈ - ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯರೂಪವಾದ ಈಶ್ವರಾಜ್ಞೆಯ ಪ್ರಕಾರ, ಪುಗುನ್ನದಲ್ - ಬಂದು ಈ ವೈಕುಂಠ ಲೋಕವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು, ಎನ್ನು - ಎಂದು ಸಂತುಷ್ಟಚಿತ್ತರಾಗಿ, ನಲ್ವೇದಿಯರ್ - ತದ್ವಿಪ್ರಾಸೋ ವಿಪಸ್ಯವೋ ಜಾಗೃವಾಂಸ ಸ್ವಮಿನ್ದತೇ ಎಂದರೆ ಮೇಧಾವಿಗಳಾಗಿಯೂ ಭಗವದ್ವಿಷಯ ಸ್ತುತಿಪರರಾಗಿಯೂ, ಭಗವದನುಭವೈಕಾಗ್ರೇಷರರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಚನ್ನಾಗಿ ಶ್ರುತಿಪ್ರತಿಪಾದ್ಯರಾದ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳು ಪದಿಯಿನಿಲ್ - ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ, ಪಾಜ್ಜುನಿಲ್ - ಸೋಪಚಾರವಾಗಿ, ಪಾದಜ್ಜಳ್ ಕಳುವಿನರ್ - ಪಾದ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು, ಪಾದಗಳನ್ನು ತೊಳೆದರು. ನಿಧಿಯುಮ್ - “ಧನಂ ಮದೀಯಂ ತವ ಪಾದ ಪಜ್ಜುಜಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಆಶ್ರೀರಿಗೆ ನಿಧಿರೂಪವಾದ ಶ್ರೀ ಶರಣೋಪವನ್ನೂ, ನರ್ಮುಣ್ಣುಮುಮ್ ಒಳ್ಳೇ ಶ್ರೀ ಚಾರ್ಣವನ್ನೂ, ನಿರೈಕುಡ - ಪೂರ್ಣ ಕಂಭವನ್ನೂ, ವಿಳಕ್ಕುಮು - ದೀಪವನ್ನೂ ಸಹ, ಮದಿಮುಕಮ್ - ಚಂದ್ರನ ಹಾಗೆ ಮುಖವುಳ್ಳ, ಮಡನ್ನೈಯರ್ - ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳು ಆಪ್ತರಸ್ತ್ರೀಯರು. ವನ್ನು ಏನ್ನಿನರೇ - ಎದುರಾಗೊಂಡು ಬಂದು ಧರಿಸಿದರಲ್ಲವೇ? ಎಂದರೆ ವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯರಾದ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳು ಎಸುರಿಗೆ ಬಂದು ತಾವುಗಳು ಲೀಲಾಪರ್ವಾಂತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಇರಲು ಬಂದಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯೋದಯ ವೆಂದು ಶ್ಲಾಘಿಸಿ, ತಾವು ಅಸ್ಪೃಷ್ಯ ಸಂಸಾರ ಗಂಧರ್ವ, ಇವರುಗಳಾದರೂ ಒಹ ಕಾಲಕ್ಕಿಗ ಮುಕ್ತಬಂಧು ಎಂಬ ಅಹಂಕಾರ ಬಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ ಅವರ ತಿರುವಡಿಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು ಅವರಿಗೆ ಮರ್ಯಾದಾರ್ಥವಾಗಿ ಪದ್ಧತಿ ಪ್ರಕಾರ ಅತಿ ಸಂದರರಾದ ಹೆಂಗಸರಿಂದ ತರಲ್ಪಟ್ಟ, ಶ್ರೀ ಚಾರ್ಣ, ಪೂರ್ಣಕಂಭ, ದೀಪಗಳ ಮೂಲಕ ಶ್ರೀಶರಾರಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಇದಿಗ ನಮ್ಮ ಮುಖ್ಯ ಧನವೆಂದು ನಿರೂಪಿಸಿದರೆಂಬ ಭಾವವು. ಈಗಲೂ ಮಹನೀಯರುಗಳು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಈ ಮರ್ಯಾದೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ.

ಲುಮ್" ಎನ್ನು ತುಡಜ್ಜಿ ಮೇಲ್ಮೂನ್ನು ಪಾಟ್ಟಿಲುಮ್ ಶೊಲ್ಲುಗಿರ ಪಡಿಯೇ ಅಪ್ರಾಕೃತಜ್ಜಿಳಾನ ರಾಜೋಪಚಾರಜ್ಜಿಳ್ಳೆಯೈಪ್ಪಣ್ಣಿವಿತ್ತು (೧೬) ಅನಂದಮಯಮಾನ ಮಣ್ಣಪತ್ತಿಲ್ ಅಳಗೋಲಕ್ಕತ್ತಿಲೆ ಪುಕು

ವನ್ನವರೆದಿರ್ ಕೊಳ್ಳಮಾ ಮಣಿಸಣ್ಣ ಪತ್ತು ।

ಅನ್ನಮಿಲ್ ಪೇರಿನ್ನತ್ತಡಿಯರೋಡಿರುನ್ನಮೈ ।

ಕೊನ್ನಲರ್ ಪೊಳಿಲ್ ಕುರುಗೂಡಚ್ಚೆಡ ಗೋಪ್ ಶೊ ।

ರ್ದಿನ್ನಜ್ಜಿಳಾಯಿರ ತಿವೈ ವಲ್ಲಾರ್ ಮುನಿವರೇ ॥

ಈ ಪಾಶುರದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಿಂದ, ಈತನು ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಸಭಾಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ ಒಡನೆಯೇ, ತನಗೆ ಪರಮಪ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದ, ಇದುವರೆಗೂ ಮಾರ್ಗ ತಪ್ಪಿಹೋದವನು ಪುನಃ ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿದನೇ ಎಂಬ ಪ್ರೀತ್ಯತೀತಿಯಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಬಂದು ಎದುರುಗೊಂಡು ಹೋಗಿ ಪರಮಾನಂದವನ್ನು ಹೊಂದುವನ. ಎಂದು ಹೇಳಿ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಿಂದ ಈ ಹತ್ತು ಪಾಶುರಗಳನ್ನು ಪಠನಾದಿಗಳಿಂದ ತಿಳಿದವರು ಭಗವದ್ಗುಣ ಮನನ ಶೀಲ ರಾಗುವರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಈ ಮೂನ್ನು ಪಾಟ್ಟಿಲುಮ್ ಶೊಲ್ಲುಗಿರ ಪಡಿಯೇ - ಹೀಗೆ ಮೂರು ಪಾಶುರಗಳಿಂದಲೂ ಶ್ರೀ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರರವರು ಉಪದೇಶಿಸಿರುವ ಹಾಗೆ, ಅಪ್ರಾಕೃತಜ್ಜಿಳಾನ ರಾಜೋಪಚಾರಜ್ಜಿಳ್ಳೆ ಪ್ಪಣ್ಣಿವಿತ್ತು - ನಿರುಪಾಧಿಕ ಗಳಾದ ರಾಜೋಪಚಾರಗಳು ಈತನಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ, ಪ್ರಾಕೃತ ರಾಜಭೋಗಗಳು ಅನಿತ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಭಯಯುಕ್ತವಾದವು, ಹಾಗಲ್ಲದೆ ನಿರುಪಾಧಿಕಗಳಾದವು ಎಂಬ ಭಾವವು ; ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಕೃತ ರಾಜೋಪಚಾರಗಳು ಭಯಾನುಸಾರ ನಡೆಯತಕ್ಕವು ಮಾತ್ರವೇ ವಿನಾ ನಿರ್ಹೇತುಕ ಪ್ರೀತಿಪುರಸ್ಕರ ವಾದವಲ್ಲವು ; ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಇವು ನಿರ್ಹೇತುಕ ಪ್ರೀತಿಪುರಸ್ಕರವಾದವಾದುದರಿಂದ ಅಪ್ರಾಕೃತಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಆದವಾ, ಇಲ್ಲಿನ ಉಪಚಾರ ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧವೇ ಇಲ್ಲದಿರುವದರಿಂದಾಗಲಿ ಅಪ್ರಾಕೃತ ವಾದವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

(೧೭) ಅನಂದ ಮಯಮಾನ - ನಿರುಪಾಧಿಕ ನಿರತಿಶಯ ಅನಂದದ ಪ್ರಾಚುರ್ಯವುಳ್ಳ, ಮಣ್ಣಪತ್ತಿಲ್-ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ, ಅಳಗೋಲಕ್ಕತ್ತಿಲೆ - ದಿವ್ಯ ಸುಂದರವಾದ ಶ್ರೀಯಃಪತಿಯ ಒಡ್ಡೋಲಗದಲ್ಲಿ, ಪುಕುರವಿಟ್ಟು - ಪ್ರವೇಶ

(೮) ತ ವಿಟ್ಟು (೧೭) “ಅನಯಾಹಂ ವಶೀಭೂತಃ ಕಾಲಮೇತನ್ನ ಬುದ್ಧಿ
ಮಾರ್ಗಾಃ ಉಚ್ಚಮಧ್ಯಮ ನೀಚಾಂತಾಂ ತಾಮಹಂ ಕಥಮಾವಸೇ | ಅಪೇ
ತಾಹಮಿನಾಂಹಿ(ಭಿ)ತ್ವಾ ಸಂಶ್ರಯಿಷ್ಯೇನಿರಾಮಯಂ | ಅನೇನ ಸಾಮ್ಯಂ
ಯಾಸ್ಯಾಮಿ ನಾನಯಾಹ ಮಚೇತಸಾ | ಕ್ಷಮಂ ಮಮ ಸಹಾನೇನ

ಉಂಟಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ; ಸರ್ದೇಶ್ವರನೇ ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಮಾಡುವನೆಂಬ ಭಿ
ಪ್ರಾಯವು.

(೧೭) ಅಹಂ - ನಾನು, ಅನಯಾ - ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ, ವಶೀ
ಭೂತಃ - ವಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಎಂದರೆ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ವಶನಾಗಿ,
ಏತತ್ ಕಾಲಂ - ಇಷ್ಟು ಕಾಲದವರೆಗೂ, ನ ಬುದ್ಧಿವಾರ್ತಾ - ನಾನು ತಿಳಿ
ಯದೆ ಹೋದೆನು, ನನಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಬರಲಿಲ್ಲವು ಎನ್ನುವದರಿಂದ ಇಷ್ಟು ಕಾಲವೂ
ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ವೃಥಾವಾಗಿ ಕಳೆದೆನು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಉಚ್ಚಮಧ್ಯಮ
ನೀಚಾಂತಾಂ, ಉಚ್ಚ - ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ದೇವಶರೀರವೆನು, ಮಧ್ಯಮ -
ಉತ್ಕೃಷ್ಟವೂ ನೀಚವೂ ಅಲ್ಲದ ಮನುಷ್ಯ ಶರೀರವೇನು, ನೀಚಾಂತಾಂ -
ಇವೆರಡೂ ಅಲ್ಲದೆ ಮಿಕ್ಕ ಎಲ್ಲಾ ಪಶು ಪಕ್ಷಿ ಸರೀಸೃಪಾದಿ ನೀಚಶರೀರಗಳೇ
ಕೊನೆಯಾಗಿ ವುಳ್ಳ, ತಾಂ - ಆ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು, ಕಥಂ - ಹೇಗೆ,
ಅವಸೇ - ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ವಸಿಸುವೆನು : ಅಹಂ - ನಾನು, ಇಮಾಂ - ಈ ಪ್ರಕೃತಿ
ಯನ್ನು, ಹಿತ್ವಾ - ತ್ಯಜಿಸಿ, ಅಪೇತ್ಯ - ದೂರವಾಗಿ ಬಂದು, ನಿರಾಮಯಂ -
ಬೋಷಗಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಆನಂದಮಯನಾದ ಸರ್ದೇಶ್ವರನನ್ನು, ಸಂಶ್ರಯಿಷ್ಯೇ-
ಚನ್ನಾಗಿ ಆಶ್ರಯಿಸುವೆನು, ಅನೇನ - ಈ ಆನಂದಮಯನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೊಂ
ದಿಗೆ, ಸಾಮ್ಯಂ - “ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ
ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು, ಯಾಸ್ಯಾಮಿ - ಹೊಂದುವೆನು, ಅಹಂ-ನಾನು,
ಅಚೇತಸಾ - ಜ್ಞಾನಶೂನ್ಯವಾಗಿ ಜಡವಾದ, ಅನಯಾ - ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂ
ದಿಗೆ, ಸಾಮ್ಯಂ - ಸಾಮ್ಯವನ್ನು, ನ ಯಾಸ್ಯಾಮಿ - ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲವು, ಮಮ -
ನನಗೆ, ಅನೇನ ಸಹ - ಈ ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ, ಏಕತ್ವಂ - ಸೇರಿ ಒಂದಾಗಿ
ಒಟ್ಟಿಗಿರುವದು, ಕ್ಷಮಂ - ಯೋಗ್ಯವಾದುದು, ಅನಯಾ ಸಹ - ಈ ಪ್ರಕೃತಿ
ಯೊಂದಿಗೆ, ಮಮ - ನನಗೆ, ಏಕತ್ವಂ - ಒಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದಾಗಿರುವದು, ನಕ್ಷಮಂ-
ಯೋಗ್ಯವಾದುದಲ್ಲವು. ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ವಶನಾಗಿ, ದೇಹದೊಂದಿಗೆ ಏಕೀಕರಿಸಿ,

నృకేత్వ మనయా సత" (౧) "క్రిడంతం రమయా సార్థం లీలా భూమిషు కేశవం । మోక్షాత్మామం విశాలాక్షం కదా ద్రక్ష్యామి

భ్రమయూక్తనాగిరువదు తనగి టుచితవాదుదల్లవు. ఇప్పు దినగళూ ఇదు తిళయదే అజ్ఞాననింద దేవనే ఆత్మా ఎందు భ్రమిసి వ్యర్థవాగి కాలగళన్న కళిద బిట్టిను. ఆదుదరింద దేవక్కింత నాను విలక్షణనేంబ జ్ఞాన టుంటాగిరువదరింద అదన్న తృప్తి సర్వేర్షరనన్నే ఆశ్రయిసిరు త్రేనే. ఇదరింద నాను కాలానంతర పరబ్రహ్మనోందిగి సామ్యవన్న ముక్తిదేసెయ్లి డోందువెను. ఈ ఆజీతనవాద ప్రకృతియోందిగి ఏకీ భవిసి సామ్యవన్న డోందిరువదు ననగి సుతరాం స్వరూపవల్లవేంబభిప్రాయవు. ఇదు వసిష్ఠకరాళడనక సంవాదదల్లి వసిష్ఠర టుక్తియ. "అజామేకాం లోలూట తుక్ల కృష్ణాం బహ్విం ప్రజాం జన యన్త్రిం సరూపాం । అజోల్యేకేణ జుషమాణోనులీతే జహా త్యే నాం భుక్తభోగౌ మజోల్యే" ఎంబ త్రేత్తిరియ వు అనుసంధేయవు "రమయాసార్థం - లక్ష్మీయోందిగి, లీలాభూమిషు - లీలొద్యానగళల్లి, క్రిడంతం - వికరసుత్తిరువ, కేశవం - బ్రహ్మరుద్రాది గళగూ స్వామియాద భగవంతనన్న, కదా-యావాగ, మోక్షాత్మామం విశాలాక్షం - వేళిద డాగి కప్పగిరువ, విశాలగళాద కణ్ణుగళుళ్ళ, ఇదరింద స్వామియన్న నోడూన మాత్రదిందలీ టుంటాగువ దుఃఖ సంబంధవిల్లద ఆనందత్వమ, కృపాపరిపూర్ణతేయూ బోలధిసల్పట్టివు, జక్ష్మాషా-అప్రాకృతవాద వివ్య జక్ష్మాసినింద, ద్రక్ష్యామి-నోడూవేనోల, ఈ శ్లోకదింద పరిపూర్ణ బ్రహ్మనుభవదల్లిరువ టుక్తటిజ్యేయ ప్రదర్శి సల్పట్టితు. భరతనన్న హింబాలిసి బంద నాగరికరిగి డేగి శ్రీరామనన్న నోడబేళింబ టుక్తటి మనోలరథవిత్తో డాగియే వ్యకుంఠనన్న కురుతు డోలగువ ప్రపన్ననిగూ టుంటిందు తోలపడిసత్తార:—మోక్షాత్మామం ఎంబువదరింద దర్శన మాత్రదిందలీ సర్వ సేంతాపవన్న డోలగళాడిసువవను ఎంబధవు, మహాబాహుం - ఆజానువాగియొ డుండగూ సుందరవాగియూ ఇరువ తోలగుగళుళ్ళవనాదుదరింద ఆత్రితని

ಚಕ್ಷುಷಾ" (೨) "ಮೇಘಶ್ಯಾಮಂ ಮಹಾಬಾಹುಂ ಸ್ಥಿರಸತ್ವಂ ದೃಢವ್ರತಮ್ | ಕದಾದ್ರಕ್ಷ್ಯಾ ಮಹೇರಾಮಂ ಜಗತ್ಪೋಕನಾಶನಂ | ದೃಷ್ಟ ಏವಹಿ ನಶ್ವೋಕ ಮಪನೇಷ್ಯತಿ ರಾಘವಃ | ತಮಸ್ಸರ್ವಸ್ಯ ಲೋಕಸ್ಯ ಸಮುದ್ಯನ್ವಿವ ಭಾಸ್ಕರಃ" ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ ಕಟ್ಟಿಳ್ಳಿಯಿಲೇ ಇವ್ ನುನೋರಥಿತ್ತ ಪಡಿಯೇ ಇಳೆನ್ದ ಇಳೆವೆಲ್ಲಾವ್ ತೀರ ನಿರತಿಶಯಭೋಗ್ಯನಾನ

ಗಿರುವ ಸರ್ವ ವಿಧ ಅಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ, ಸ್ಥಿರಸತ್ವಂ ಅಶ್ವಿತ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾದ ವ್ಯವಸಾಯಗಳುಳ್ಳ, ದೃಢವ್ರತಂ-ಸುಗ್ರೀವಾದಿ ಅಂತರಂಗರಾದ ವರಿಂದಲೂ ಕೂಡ ವಿಭೀಷಣನಂತಹ ಶರಣಾಗತನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವನೆಂಬ ವ್ರತದಿಂದ ಕದಲಿಸಲಾಗದಷ್ಟು ಸ್ಥಿರಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ, ಜಗತ್ಪೋಕನಾಶನಂ - ಜಗತ್ತಿನ ಶೋಕಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ, ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು, ಕದಾ - ಯಾವಾಗ, ದ್ರಕ್ಷ್ಯಾಮಹೇ - ನೋಡುವೆವೋ? ದೃಷ್ಟ ಏವಹಿ - ನಮಗೆ ಆತನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದರೆ, ಎಂದರೆ ನಾವು ಆತನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಆತನು ನಮ್ಮನ್ನು ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ನೋಡಿದರೆ, ಆತನನ್ನು ನಾವು ನೋಡಿದರೇನೇ ಆತನು ನಮ್ಮನ್ನು ನೋಡುವನು ಎಂಬ ಭಾವವು, ಸಃ ರಾಘವಃ - ಅಂತಹ ಶ್ಲಾಘ್ಯಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಶ್ರೀರಾಮನು, ನಃ - ನಮ್ಮಗಳ, ಶೋಕಂ - ಶೋಕ ಸಮುದಾಯವನ್ನು, ಅಪನೇಷ್ಯತಿ - ಹೋಗಲಾಡಿಸುವನು. ಹೇಗೆಂದರೆ:- ಸಮುದ್ಯ ಭಾಸ್ಕರಃ-ಉದಯಿಸುವ ಸೂರ್ಯನು, ಸರ್ವಸ್ಯ ಲೋಕಸ್ಯ - ಸಮಸ್ತ ಲೋಕದ, ತಮ ಇವ-ಅಂಧಕಾರವನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೋಗಲಾಡಿಸುವನೋ ಹಾಗೆ, ಎಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಾಮಿ, ದ್ರಕ್ಷ್ಯಾಮಹೇ ಎಂಬುದರಿಂದ ಬರೀ ನೋಡುವದರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ತಾತ್ಪರ್ಯವಲ್ಲವು, ತತ್ಪಲವಾದ ಕೈಂಕರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು; ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅವತಾರ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ, ಕಟ್ಟಿಳ್ಳಿಯಿಲೇ - ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಇವ್ ನುನೋರಥಿತ್ತ ಪಡಿಯೇ - ಈತನು ತುಂಬಾ ಅಶೆಪಟ್ಟಿದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ, ಇಳೆನ್ದ ಇಳೆವೆಲ್ಲಾವ್ - ಇದುವರೆಗೂ ಅನುಭವಿಸಲಿಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ, ತೀರ - ಹೋಗುವ ಹಾಗೆ, ನಿರತಿಶಯ ಭೋಗ್ಯನಾನ - ನಿತ್ಯಮುಕ್ತರಿಗೆ ಪರಮ ಭೋಗ್ಯನಾದ, ತನ್ನೆ ತಾ ಕಾಟ್ಟಿ - ತನ್ನನ್ನು ಪರಮಪದವಾಸಿಯಾಗಿ ತ್ರಿಯಃ ಪತಿಯಾಗಿರುವ, ಹಾರ್ದನಾದ ತಾನೇ ತೋರಿಸಿದವನಾಗಿ, (೧೮) ತನ್ನೆ -

ತನ್ನೈತ್ತಾ ಕಾಟ್ಟಿ, (೧೮) ತನ್ನೈ ಪೆರುತ್ತಿತ್ತ ತಾಳಿಣೈಕ್ಕೀಳ್ ಕೊಂಡು
(೧೯) ತನ್ನೋಡು ಸಮಾನಭೋಗತ್ವ ಲಕ್ಷಣಮಾನ ಸಾಯುಜ್ಯತ್ತಾಲೆ

ಸ್ವರೂಪವನ್ನು, ಪೆರುತ್ತಿ - ಉಂಟುಮಾಡಿ, ಎಂದರೆ ಸ್ವೇನರೂಪೇಣಾಭಿ ನಿಷ್ಪದ್ಯತೇ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿಭಾವವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಮತ್ತು “ಅಪದತ ಪಾಪ್ತಾವಿಜರೋ ವಿಮೃತ್ಯುರ್ವಿರೋಕೋ ವಿಜಿಘ್ರೋಽಪಿ ಪಾಸಸ್ತತ್ಯಕಾಮ ಸ್ತತ್ಯಸಂಕಲ್ಪಃ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಗುಣಾಷ್ಟಕಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ತ೯ ತಾಳಿಣೈಕ್ಕೀಳ್ ಕೊಂಡು - ತನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದದ ಕೆಳಗೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಎಂದರೆ ತನ್ನ ಪಾದಕಮಲಗಳಿಗೆ ಒಂದು ದಿಂಬಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಎಂದು ಸಾರಾಸ್ವಾದಿನಿ ಸಾರವಿನರಣೆಯವರು ವಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ; ಸಾರಪ್ರಕಾಶಿಕಾಯವರು ಚರಣಾರವಿಂದದ ಕಿಂಕರನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಎಂದು ವಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. (೧೯) ತನ್ನೋಡು - ತನ್ನೊಂದಿಗೆ, ಸಮಾನ ಭೋಗತ್ವ ಲಕ್ಷಣಮಾನ-ಸಮಾನಭೋಗತ್ವವೇ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿಯುಳ್ಳ, ಸಾಯುಜ್ಯತ್ತಾಲೆ-ಸಾಯುಜ್ಯದಿಂದ, ನಾವುಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿದರೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿರುವ ಸ್ಥಿತಿಗೇನೇ ಸಾಯುಜ್ಯವೆಂದು ಹೆಸರು, ಇವನುಕ್ಕು - ಈ ಹೊಸದಾಗಿ ಮೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ, ಸಜಾತೀಯರಾನ - ತನ್ನ ಜಾತೀಯರಾದ, ಅನ್ನಮಿಲ್ ಪೇರ್ - ಅಂತವಿಲ್ಲದೇ ಇರುವ ಕಾಲಸ್ವರೂಪಗಳ ಪರಿಚ್ಛೇದವಿಲ್ಲದ, ಇನ್ನತ್ತ - ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ಅಡಿಯರೋಡು - ದಾಸಭೂತರಾದ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳೊಂದಿಗೆ, ಇರುತ್ತಿ-ನಿಲ್ಲಿಸಿ; ಭೋಗತ್ವವು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೂ ತನಗೂ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳಿಗೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮಾನವಾದುದರಿಂದ, ಸಮಾನಭೋಗತ್ವ ಲಕ್ಷಣ ಉಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯು ಇಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ, “ಭೋಗ ಮಾತ್ರ ಸಾಮ್ಯ ಲಿಂಗಾಚ್ಛ” (೪ ೪. ೨) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲೂ ಭೋಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸಾಮ್ಯವೇ ವಿನಾ, ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳಾದ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಪಾಲನ ಲಯಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಲು ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ನೀರಿಗೆ ತನ್ನ ಸರಸ್ವವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು, “ಕ್ಷೀರೇಣಾತ್ಮಗತೋದಕಾಯಾಹಿಗುಣಾ ದತ್ತಾಃ ಪುರಾತೇ ಖಿಲಾಃ” ಎಂದು ಕವಿಯ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಸವ. ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯಿರುವಾಗ ಗುಣಾಷ್ಟಕಾವಿಭಾವ ಮೂಲಕವಾಗಿ ತನಗೆ ಸಮನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಹಿತವಾದವನು ತನ್ನ ಉಂಟ ವಸನಾದಿ ಭೋಗಗಳನ್ನೇ ಮಗನಿಗೂ ಉಂಟು

ಇವನು ಕೃಷ್ಣ ಸಜಾತೀಯರಾನ ಅನ್ವಮಿಲ್ ಪೇರಿ ನೃತ್ಯದಿಯರೋಡಿರುತ್ತಿ,
(೨೦) ಇಪ್ಪಡಿ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ನಿವೃತ್ತಿ ಪೂರ್ವಕನಾಗುವುಮ್,

ಮಾಡುವ ತೆರದಿ, ಲೋಕಸಿತಾವಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೂ ಇಷ್ಟು ಕಾಲ ಮಾರ್ಗ ತಪ್ಪಿ
ಹೋಗಿದ್ದು ಬಂದ ಪುತ್ರನಿಗೆ ತನಗೆ ಸಮವಾದ ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವನು
ಎಂಬುವದರಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಕೆಲವರು ಸಂದೇಹಪಡುವರೋ ತಿಳಿಯದು. “ಸೋಶ್ನುತೇ
ಸರ್ವ್ವಾಕಾಮಾಃ ಸಹ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ವಿಪಶ್ಚಿತಾ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷದಶಿ
ಯಲ್ಲಿ ಈತನು ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳನ್ನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಅನುಭ
ವಿಸುವನು ಎಂದರೆ ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳ ಅನುಭವವು ಯಾವಾಗ
ಆಯಿತೋ, ತನ್ನೂಲಕ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವು ಈತನಿಗೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿ
ರುವದರಿಂದ, ಸಃ, ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸಹ ಎಂದು ಪೃಥಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳಿರುವದ
ರಿಂದ ಅಭೇದಾರ್ಥವು ಇಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯ ಪದಕ್ಕೆ ಎಂದಿಗೂ ಸರಿಹೋಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದು
ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಮಹಾನುಭಾವರು ಸಮಾನ
ಭೋಗತ್ವ ಲಕ್ಷಣಮಾನ ಸಾಯುಜ್ಯಮ್ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.
ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮಾನತ್ವವೆಲ್ಲಿಯದು ? ಸಮಾನಭೋಗತ್ವವನ್ನು ಶ್ರುತಿಯು
ಬೋಧಿಸಿದರೆ ಆನಂದ ತಾರತಮ್ಯವು ತಾನೇ ಎಲ್ಲಿಯದು ? ಇವೆರಡಭಿಪ್ರಾಯವೂ
ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ದ್ವಾಸುಪರ್ಣಾ ಸಯುಜಾ ಎಂಬ
ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಸಾಯುಜ್ಯವೇ ಸರಿಯಾದಭಿಪ್ರಾಯವೆಂದು ಈ ವಾಕ್ಯ
ಖಂಡದಿಂದ ತೋರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗಲೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು
ಹಾರ್ದನಾಗಿರುವದರಿಂದ ಈತನು ಸಯುಕ್ತೇ, ಹಾಗೆಯೇ ಪರಮಪದದಲ್ಲಿಯೂ
ಕೂಡ ಈತನು ಸಯುಕ್ತೇ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವಾದ ದುಃಖಮಿಶ್ರ
ತ್ವಾದಿ ದೋಷಯುಕ್ತವಾದ ಆನಂದವು, ಉಪಾಸಕನಾದರೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆನಂ
ದವು, ಆದರೆ ಅದೂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವಾದುದು ; ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಾದರೋ ನಿರತಿಶಯ
ವಾದ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರಾನಂದಕ್ಕೆ ಸಮವಾದ ಆನಂದವೆಂಬ ಭಾವವು
ಯಾವಾಗ ಸರ್ವೇಶ್ವರಾನಂದಕ್ಕೆ ಸಮವೆಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳಿತೋ ಆಗ ನಿತ್ಯ
ಸೂರಿಗಳಾನಂದಕ್ಕೆ ಸಮವೆಂಬುದು ಕೈಮುತಕ ನಾಯಸಿದ್ಧವು. ಆದುದರಿಂದಲೇ
ಪೇರಿನೃತ್ಯದಿಯರೋಡೆ ಇರುತ್ತಿ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. (೨೦) ಹಿಂದೆ
ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ನಡೆಸಿದ ಹತ್ತೊಂಭತ್ತು ವಾಕ್ಯಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತಗಳಾದ
ಮಹತ್ತಾದ ಉಪಕಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:— ಇಪ್ಪಡಿ - ಈ

ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿರ್ಭಾವಪೂರ್ವಕಮಾಗವುಮ್, ದೇಶಕಾಲಾವಸ್ಥಾ ಸಂಜ್ಞೋಚ ಮಿಲ್ಲಾದ ಪಡಿಯಾಗವುಮ್, ತಃ ಮನೋರಥತ್ತುಕ್ಯು ಅನುರೂಪ

ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ನಿವೃತ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಮಾಗವುಮ್ - ಈತನಿಗೆ ಪುಣ್ಯಪಾಪರೂಪ ಕರ್ಮಗಳೇ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳು, ಅವು ಗಳು ಯಾವಾಗ ಎಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾದವೋ ಆಗ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳೂ ನಿವೃತ್ತಿಯಾದವೆಂದು ಭಾವವು; ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಪೂರ್ವಕ ವಾಗಿಯೂ, ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿರ್ಭಾವ ಪೂರ್ವಕಮಾಗವುಮ್ - ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂ ದಿಗೆ ಇದುವರೆಗೂ ಈತನು ಇದ್ದುದರಿಂದ ಈತನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅದು ಮರೆಸಿ ದ್ದಿತು, ಈಗ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧವು ನಿಶ್ಚೇಷವಾಗಿ ತೊಲಗಿದುದರಿಂದ, ತನ್ನ ನೊದ ಲಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಸ್ವರೂಪದ ಪುನಃ ಆವಿರ್ಭಾವಿಸುವಿಕೆಯ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ, ದೇಶಕಾಲಾವಸ್ಥಾ ಸಂಜ್ಞೋಚ ಮಿಲ್ಲಾದ ಪಡಿಯಾಗವುಮ್ - ಈ ದೇಶ ಈ ಕಾಲ ಈ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟು, ಇನ್ನೊಂದು ದೇಶ, ಕಾಲ, ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲದೆ ಅನಂತವಾದುದಾಗಿಯೂ, ತಃ ಮನೋರಥತ್ತುಕ್ಯು - ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ, ಅನುರೂಪಮಾಗ - ಅನುಸಾರವಾದ, ಇವಃ ಮನೋರಥಿತ್ತು ಕೃಜ್ಞುರೈ ವರ್ಣಂಗಳೈ ಯೆಲ್ಲಾ ಮ್ - ಈ ಮುಕ್ತನು ಅಪೇಕ್ಷೆ ಸಿದ ಕೈಂಕರ್ಯ ಸಮೂಹವನ್ನೆಲ್ಲಾ, ಯಾವದಾತ್ಮಭಾವಿಯಾಗ - ಆತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವಿರುವವರೆಗೂ ಎಂಬುದರಿಂದ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಿತ್ಯದಲ್ಲೂ, ಕೊಣ್ಣುರುಳಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವದರ ಮೂಲಕ ಕೃಪೆಗೈಯ್ದು; ಹಿಂದಿನ ವಾಕ್ಯಖಂಡದಿಂದ ನಿತ್ಯ ಸೂರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಆತನಿಗೂ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪ ಟ್ತು. ಈ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವು ಎಂಥಾದ್ದೆಂಬುದು ಈಗ ವಿಶದೀ ಕರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಕರ್ಮರೂಪವಾದ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸ್ವಸ್ವರೂ ಪಾವಿರ್ಭಾವ ಉಂಟಾಗಿ ಗುಣಾಷ್ಟಕಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗಿರುವದರಿಂದ ವಿಕಸಿತವಾದ ಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾಗಿ, ಶೇಷಿಯಾದವನಿಗೆ “ಅಹಂ ಸರ್ವಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ” (ರಾ. ಅಯೋಧ್ಯಾ ೩೧. ೨೫) ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ನಿತ್ಯಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡು ವದೇ ಶೇಷನಾದವನಿಗೆ, ಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ತ್ರಿಯಾಪತಿಗೆ ಯಾವ ಕೈಂಕ ರ್ಯಗಳು ಭೋಗ್ಯವಾದವೋ, ಉಚಿತವೋ ಅಂಥಾದ್ದನ್ನು ತ್ರಿಯಾಪತಿಯು ಕೃಪೆ ಯಿಂದಲೇ ತಿಳಿದು ಮಾಡಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸರೈಶ್ವರನು ಪರಮ ಕೃಪಯಾ ಸ್ವೀಕರಿಸುವನೆಂಬ ಭಾವವು. ಆತನಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದುದನ್ನು ಈ ಮುಕ್ತನು ಎಂದಿಗೂ

ಮಾಗ ಇವಾ ಮನೋರಥಿತ್ವ ಕೈಜ್ಞಾರ್ಯವರಗ್ನಜ್ಞೈ ಯೆಲ್ಲಾನ್ಮ ಯಾವ
ದಾತ್ವಭಾವಿಯಾಗ ಕೊಣ್ಣರುಳಿ (೧) “ಸವಯಸಇವಯೇನಿತ್ಯನಿರೋಷ
ಗಂಧಾಃ”

ಮಾಡುವದಿಲ್ಲವು. ಪರಸ್ಪರ ಇಂಗಿತಗಳನ್ನರಿತವರಾದುದರಿಂದ ಸರ್ರೇಶ್ವರನಿಗೆ,
ಭೋಗ್ಯವಾಗಿ, ಯೋಗ್ಯವಾದವುಗಳನ್ನೇ ಸರ್ರೇಶ್ವರನು ಇವನ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿ
ಸುವಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ಅದರಿಂದ ಆನಂದಿಸುವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇಂತಹ ಆನಂ
ದಕ್ಕೆ ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಚ್ಯುತಿಯುಂಟೋ ಎಂದರೆ ಎಂದಿಗೂ ಅದು ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನ
ವಾದುದಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ “ದೇಶಕಾಲಾವಸ್ಥಾ ಸಂಜ್ಞೋಚಮಿಲ್ಲಾದ
ಪಡಿಯಾಗವುನ್ಮ” ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕಾಲ
ದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ವಿರಸ ಉಂಟಾಗಿ, ಸರ್ರೇಶ್ವರನು ಈಗ ಮುಕ್ತನಾಗಿರುವವನನ್ನು
ಪುನಃ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಗೆ ಏಕೆ ದಬ್ಬಿಡಕೊಡದು ಎಂಬ ಸಂದೇಹದಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿಯೂ
ಸೂತ್ರವೂ ಸಹ “ನ ಚ ಪುನರಾವರ್ತತೇ, ನ ಚ ಪುನರಾವರ್ತತೇ” ಎಂದು
ಹೇಳಿ ಸಂದೇಹ ವಿಚ್ಛೇದವನ್ನು ಮಾಡಿರುತ್ತವೆ ದಯಾವಾತ್ಸಲ್ಯಾದಿ ಕಲ್ಯಾಣ
ಗುಣಾಕರನು, ಇಂತಹ ಪ್ರಿಯನಾದ ಜ್ಞಾನಿಯಾದವನಿಗೆ ಅಭಯಪ್ರದಾನವನ್ನು
ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪತೆಯನ್ನು ಎಂದಿಗಾದರೂ ನಾಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನೇ
ಎಂದು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿರುತ್ತಾರೆ; ಮತ್ತು ಸ್ಮೃತಿಯೂ ಈ ಅಭಿ
ಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿ ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ:—ಮಾಮು
ಪೇತ್ಯ ಪುನರ್ದನ್ಮ ದುಃಖಾಲಯ ಮಶಾಶ್ವತಂ । ನಾಪ್ನುನಂತಿ ಮಹಾತ್ಮಾನ
ಸ್ಸಂಸಿದ್ಧಿಂ ಪರಮಾಂಗತಾಃ” (೧೬) ಎಂದರೆ ಹೀಗೆ ಕರ್ಮಬಂಧಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ
ನೀಗಿಕೊಂಡು, ಜ್ಞಾನಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದವರಾಗಿ, ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವನ್ನು ಹೊಂದಿ
ದವರಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ಸರ್ವವಿಧ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನೆ ಸಗುವದೇ ತನಗೆ ಸ್ವರೂಪವೆಂದು
ಚಿನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವರಾಗಿ, ಪರಮ ನಿಶ್ಚೇಯಸ್ಸನ್ನು ಪಡೆದ ಈ ಮಹಾತ್ಮರು ದುಃಖ
ಗಳಿಗೆ ತಾರುಮನೆಯಾಗಿರುವ ಅಶಾಶ್ವತವಾದ ಭೂಲೋಕವನ್ನು ಪುನಃ ಎಂದಿಗೂ
ಹೊಂದಲಾರರು ಎಂದು ಸರ್ರೇಶ್ವರನೇ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಅಂತಹ ಸಂಶಯಕ್ಕೆ
ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ, ದೇಶಕಾಲಾವಸ್ಥಾ ಸಂಜ್ಞೋಚ
ವಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಯಾವದಾತ್ವಭಾವಿಯೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅನಂತ ಗರುಡ
ವಿಷ್ಣುಕ್ಲೇನಾದಿಗಳು ನಿಯತ ಕೈಂಕರ್ಯಪರರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತಹ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳು

ಭಗವಾಃ ಕಥಮ್ ನಿರತಿಶಯಾನಂದಃ

ಎಜ್ಜಿರಪಡಿಯೇ ತನುಕ್ಕು ಮನೋನ್ಯಮು ಮೊರು ವಯಸ್ಸಿಲ್
ತೋರ್ಲೆ ಮಾರೈಪ್ಪೋಲೆ ಇರುಕ್ಕಿರ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗೋಡುಮ್ ಇನ್ನುವನ್
ವಿವನೋಡುಮ್ ವಾತಿಯರಪ್ಪುರೈಯರಪ್ಪರಿಮಾರಿ, ಸ್ತೋತ್ರತ್ತಿಲುಮ್

ಈತನಿಗೆ ಇಲ್ಲವಲ್ಲಾ, ಅದುದರಿಂದ ಕೈಂಕರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಕೋಚವುಂಟಾಯಿತಲ್ಲವೇ
ಎಂದರೆ ದಾಸಭೂತನಾದ ಈ ಚೇತನನಿಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಕೈಂಕರ್ಯ
ಮಾಡುವದೇ ಸ್ವರೂಪವಾದುದರಿಂದ, ಸ್ವಾಮಿ ಮನೋರಥಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ
ಕೈಂಕರ್ಯೇಚ್ಛೆಯುಂಟಾಗಲಾರದಾದುದರಿಂದ, “ತಃ ಮನೋರಥತ್ತುಕ್ಕು ಅನು
ರೂಪವಾಗ ಇವಾ ವ.ನೋರಥಿತ್ತ ಕೈಜ್ಜಿರೈವರೈಜ್ಜಿಲೈವಮ್” ಎಂಬ
ಪ್ರಯೋಗವು. ಕೈಜ್ಜಿರೈವರೈವಲೈವಮ್ ಕೊಂಡರುಳಿ - ಸ್ವಾಮಿ ಇಷ್ಟಾನು
ಸಾರ ನಡೆಸಿದ ಕೆಲವು ಕೈಂಕರ್ಯಗಳಿಂದ ಸರ್ವ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸಿದಂತೆ
ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸುವನೆಂಬ ಭಾವಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಂಡರುಳಿ - ಎಂದು ಪ್ರಯೋ
ಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ

ಪರಮಾತ್ಮನು ಹೇಗೆ ನಿರತಿಶಯಾನಂದನು.

ಸವಯಸ ಇವ - ಸಮಾನರಾದ ಒಂದೇ ವಯಸ್ಸಿನ ಸ್ನೇಹಿತರುಗಳ ಹಾಗೆ
ಇರುವ, ನಿತ್ಯನಿರ್ದೋಷ ಗಂಧಾಃ - ನಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಲಿ ದೋಷಗಂಧ
ವಿಲ್ಲದವರಾಗಿ, ಮುಕ್ತರಿಗಾದರೂ ಬದ್ಧದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ದೋಷಗಂಧ ಸಂಬಂಧವುಂಟು,
ಇವರಾದರೂ ನಿರಂತರವಾಗಿಯೂ ದೋಷಗಂಧವಿಲ್ಲದವರೆಂಬ ಭಾವವು, ಇರು
ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷವು, ಈ “ಸವಯಸ ಇವ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವನ್ನು
ತಾವೇ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ, ಎಜ್ಜಿರಪಡಿಯೇ - ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ,
ತನುಕ್ಕುಂ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ತನಗೆ, ಅನೋನ್ಯಂ - ಪರಸ್ಪರಾನುರಾಗಯುಕ್ತ
ರಾಗಿರುವ, ಒರು ವಯಸ್ಸಿಲ್ - ಒಂದೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ, ತೋರ್ಲೆ ಮಾರೈ
ಪ್ಪೋಲೆ-ಸ್ನೇಹಿತರ ಹಾಗೆ, ಇರುಕ್ಕಿರ - ಇರುವ, ನಿತ್ಯಸೂರಿಗೋಡುಮ್ -
ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಅನಂತ ಗುರುಡ ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನಾದಿ
ಗಳಿಗೂ, ಇನ್ನುವನ್ ವಿವನೋಡುಮ್- ಈವತ್ತು ಬಂದು ಕೈಂಕರ್ಯಮಾಡುವ
ಈ ಮುಕ್ತನಿಗೂ, ವಾತಿಯರ - ವಿನೋದೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದಹಾಗೆ, ಪುರೈಯರ-

ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಭೇದವಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ, ಪರಿಮಾರಿ - ಸಂಕ್ಷೇಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ ; ಸರ್ದೇ ಶ್ವರನಿಗೆ ವೈಷಮ್ಯನೈರ್ಘ್ಯಗುಣ್ಯವೂ ಇಲ್ಲವು ; ಅನಂತ ಗರುಡ ವಿಷ್ವಕ್ಸೇ ನಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸಮಾನ ವಯಸ್ಕರಾದ ಸ್ನೇಹಿತರ ಹಾಗೆ ಅನ್ಯೋನ್ಯಪ್ರೀತಿಯಿಂದಿದ್ದು ಕೊಂಡು ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು, ಅದುದರಿಂದ ಅವರುಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ದೇಶ್ವರನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೀತಿಯೂ, ಈ ಮುಕ್ತನು ಈವತ್ತು ಬಂದು ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡುವವನಾಗಿ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಷ್ಟು ವಿಶೇಷ ಪ್ರೀತಿಯಿಲ್ಲವೆಯೂ ಇರುತ್ತಾನೋ ಎಂದರೆ, ಹಾಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲವು ಎಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಯನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಪೂರಾ ಶ್ಲೋಕ ಯಾವುದೆಂದರೆ :-

ತೇಸಾಧ್ಯಾ ಸ್ನಂತಿದೇವಾ ಜನನಿಗುಣವಪುರ್ದೇಷ ವೃತ್ತಸ್ವರೂಪೈ |
ರೋಗೈರ್ವಾ ನಿರ್ದಿಶೇಷಾ ಸ್ವನಯಸ ಇವಯೇ ನಿತ್ಯ ನಿರ್ದೋಷಗಂಧಾಃ ||
ಹೇ ಶ್ರೀಃ ಶ್ರೀರಜ್ಞಭರ್ದ್ವಾಸ್ತವ ಚ ಪದ ಪರೀಚಾರ ವೃತ್ತೈಃ ಸದಾಪಿ |
ಪ್ರೇಮ ಪ್ರದ್ರಾಣ ಭಾವಾ ವಿಲಹ್ಯದಯ ಹಠಾತ್ಕಾರ ಕೃಜ್ಞರ್ಮಭೋಗಾಃ ||

ಇದು ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸ್ತೋತ್ರವು, “ಹೇ ಜನನಿ - ಓ ತಾಯಿಯೇ, ಶ್ರೀಃ - ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ, ಗುಣ . ಸ್ವರೂಪೈಃ - ಗುಣ - ಗುಣಾಷ್ಟಕಗಳಿಂದಲೂ, ವಪುಃ - ಶಂಖ ಚಕ್ರಾದಿಯುತ ಚತುರ್ಭುಜಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹದಿಂದಲೂ, ಸ್ವರೂಪೈಃ-ಜ್ಞಾನಾನಂದಾಮಲತ್ವಾದ್ಯಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಗಳಿಂದಲೂ, ಭೋಗೈರ್ವಾ-ಭೋಗಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡ, ಸ್ವನಯಸ ಇವ - ಸ್ನೇಹಿತರ ಹಾಗೆ, ನಿರ್ದಿಶೇಷಾಃ - ಏನೊಂದೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ, ನಿತ್ಯ ನಿರ್ದೋಷಗಂಧಾಃ - ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂಸಾರಸಂಬಂಧಾದಿಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ ದೋಷರಹಿತರಾಗಿ, ಸಾಧ್ಯಾಃ - ಸಾಧ್ಯರೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ, ದೇವಾಃ - ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳು, ಯೇ - ಯಾರು, ಸಂತಿ - ಇರ. ತ್ವಾರೋ, ಅಂತಹ, ತೇ - ಆ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳು (ಮುಕ್ತರೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರು), ಶ್ರೀರಜ್ಞಭರ್ದ್ವಾಃ ತವಚ. ಶ್ರೀರಂಗನಾಥನಿಗೂ ಮತ್ತು ಆತನ ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯಾದ ನಿನಗೂ ಸಹ, ಪದಪರೀಚಾರವೃತ್ತೈಃ-ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಸದಾಪಿ - ಯಾವಾಗಲೂ, ಪ್ರೇಮು... .. ಭೋಗಾಃ - ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕರಗಿದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೈಂಕರ್ಯಕ್ಕೆ ತ್ವರೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೇ ತಮಗೆ ಸುಖದಾಯಕವೆಂದು ತಿಳಿದವರಾಗಿದ್ದರು” ಎಂಬುದು ಈ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವು. “ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳೋಡುಮ್, ಇನ್ಮು ವನ್ಮ ವಿನನೋಡುಮ್ ವಾಶಿಯರ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತರಿಗೂ ಇರುವ ಅನಂದದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದ ನಂತರ, ಮುಕ್ತರಲ್ಲಿ ಅನಂದ ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲ

ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠ ಗದ್ಯತ್ತಿಲುಮ್ ಅರುಳಿಚ್ಚೆಯ್ ದ ಮನೋರಥತ್ತಿ ಪಡಿ ಯೇ ಐಕಾಂತಿಕಾತ್ಯಂತಿಕ ನಿತ್ಯಕಿಂಕರನಾನ ಇವನುಕಪ್ಪಾಲೇ ತಾನ್ ನಿರತಿತಯಾನಂದನಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್.

ವೆಂದು ಇನ್ನು ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲವು. ಹೀಗೆ “ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯು ಉದ್ಘೋಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧ ವಾಗಿ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವು ?

ಹೀಗೆ ನಿತ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದ ಮುಕ್ತ ರೊಂದಿಗೂ ಸಂಶ್ಲೇಷಿಸಿ, ಸರ್ದೇಶ್ವರನು ನಿರತಿತಯಾನಂದನಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್ ಎಂದು ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ; ಸ್ತೋತ್ರತ್ತಿಲುಮ್ - ಸ್ತೋತ್ರರತ್ನ ವೆಂದೆನಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರವೆಂದರೆ ಯಾಮುನೇಯರ ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲೂ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠ ಗದ್ಯತ್ತಿಲುಮ್ - ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಯರು ರಚಿಸಿರುವ ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠ ಗದ್ಯದಲ್ಲೂ, ಅರುಳಿಚ್ಚೆಯ್ ದ - ಕೃಪೆಮಾಡಿ ಹೇಳಿರುವ, ಮನೋರಥತ್ತಿ ಪಡಿಯೇ-ಪುರುಷಾರ್ಥದ ಹಾಗೆಯೇ, ಐಕಾಂತಿಕಾತ್ಯಂತಿಕ ನಿತ್ಯಕಿಂಕರನಾನ, ಐಕಾಂತಿಕ - ಪ್ರಯೋಜನಾಂತರಶೂನ್ಯನಾದುದರಿಂದ ಆ ಒಂದು ಪ್ರಯೋಜನದಲ್ಲೇ ನಿಯತನಾದ, ಆತ್ಮಂತಿಕ - ಅದುದರಿಂದ ನಿತ್ಯವೂ ಅನುವೃತ್ತನಾದ, ನಿತ್ಯಕಿಂಕರನಾನ - ಸದಾ ಕೈಂಕರ್ಯನಿರತನಾದ, ಇವನ್ - ಈ ಹೊಸದಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತನಾದ ಮುಕ್ತನ, ಉಗಪ್ಪಾಲೇ - ಭೋಗ್ಯಭಾವದಿಂದ ಎಂದರೆ ಆತನಿಗೆ ಈ ಪರಮ ಮನೋರಥರೂಪ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಹೀಗೆ ಆತನಿಗೆ ತಾನು ಪರಮಭೋಗ್ಯನಾಗುವದರಿಂದ, ತಾಫ - ತಾನೂ ಕೂಡ, ನಿರತಿತಯಾನಂದನಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್ - ಹೀಗೆ ತುಂಬಾ ಆನಂದದಾಯಕ ನಾಗುವದರಿಂದ ಪರಮಸಂತೋಷ ಹೊಂದುವನಾಗಿರುವನು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ “ರಸೋವೈ ಸಃ, ರಸಗ್ ಹ್ಯೇವಾಯಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ನಂದೀ ಭವತಿ | ಕೋಹ್ಯೇವಾನ್ಯಾತ್ಕಃ ಪ್ರಾಣ್ಯಾತ್ | ಯದೇಷ ಆಕಾಶ ಅನಂ ದೋನಸ್ಯಾತ್ | ಏಷಹ್ಯೇವಾನನ್ದಯಾತಿ” ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವು ಉಪಪಾದಿಸ ಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಪರಮಾತ್ಮನು ಆನಂದಸ್ವರೂಪನು, ಈತನೂ ಅದನ್ನೇ ಹೊಂದು ವದರಿಂದ ಈತನಿಗೂ ಆನಂದತ್ವವು ; ಹೀಗೆ ಈ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವಾದ ಆನಂದಸ್ವರೂಪನಲ್ಲದೇ ಇದ್ದರೆ ಸಾಂಸಾರಿಕವಾದುದೇಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅಮು ಸ್ಮಿಕರೂಪವಾದುದೇಯಾಗಲಿ ಇರುವ ಸುಖವನ್ನು ಯಾವನು ತಾನೇ ಹೊಂದು

ವನು, ಈತನೇ ಸಕಲ ವಿಧವಾದ ಅನಂದಕ್ಕೂ ಕಾರಣಭೂತನಾಗಿರುವದರಿಂದಲೇ ಆತನಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ಯತ್ವ ಉಂಟು, ಆತನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವನು ಎಂಬುದು ಈ ಶ್ರುತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯವು (ತೈ ಆನಂದ ಒನೆಯ, ಅನುವಾಕ)

ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯರು ತಮ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರರತ್ನದಲ್ಲಿ ಏನನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದರೆ :-

“ಭವಂತಮೇವಾನುಚರನ್ನಿರಂತರ

ಪ್ರಶಾಂತ ನಿಶ್ಶೇಷ ಮನೋರಥಾಂತರಃ ।

ಕದಾಹ ಮೈಕಾಂತಿಕ ನಿತ್ಯಕಿಂಕರಃ

ಪ್ರಹರ್ಷಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಸನಾಥ ಜೀವಿತಃ” ॥ ೪೬ ॥

ಪರಮ ಪುರುಷ ಧರ್ಮ ಕಾಷ್ಠಾಭೂತವಾದುದು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಕೈಂಕರ್ಯವು. ಅದನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಈ ಶ್ಲೋಕಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಭವಂತಂ - “ಕದಾಪುನಶ್ಯಂಖ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕ ವೊಂದಿರುವುದು. ಇದುವರೆಗೂ ಈ ಗುಣ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ನಿಷ್ಕನ್ನೇ, ತನಗೆ ಸೇವ್ಯಾಂತರವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಏನು ಕಾರವು. ಅಥವಾ ಒಂದುವೇಳೆ ಭಾಗವತರಿಗೆ ಶ್ರೀಶ್ರೀ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡಿದರೂ ಅದೂ ಕೂಡ ನಿನಗೇನೇ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವವಿಂದಾಗಲಿ ಭವಂತಮೇವ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಅನುಚರಣ - ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡುವನಾಗಿ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪರಮಕೃಪಾಳುವಾದ ನೀನು ಏನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದರೆ, ಪ್ರಶಾಂತ ನಿಶ್ಶೇಷ ಮನೋರಥಾಂತರಃ - ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಯಿಂದಲೇ ಇತರ ತುಚ್ಛ ಮನೋರಥಗಳಲ್ಲಿನೇಕ್ಷೆಯು ನಿಶ್ಶೇಷವಾಗಿ ಚನ್ನಾಗಿ ಶಾಂತವಾಗತಕ್ಕದ್ದು, ಸ್ವಲ್ಪವೂ ನಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಶಾಂತವಾಗತಕ್ಕದ್ದು, ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಇಂತಹ ಇಚ್ಛೆಯ ಶಮನವು ಸರ್ವ ಕಾಲಿಕವಾಗಿರಬೇಕು, ಅದಾದರಿಂದ ನಿರಂತರ ಪ್ರಶಾಂತವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ಬೇರೇ ಮನೋರಥಗಳಿಲ್ಲದೂ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿ, ಅದಾದರಿಂದಲೇ, ಏಕಾಂತಿಕಃ - ನಿನ್ನ ನಿರಂತರ ಒಬ್ಬರಲ್ಲಿ ನಿಯತನಾಗಿ, ನಿತ್ಯಕಿಂಕರಃ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿತ್ಯವಾಚ ಎಂದರೆ ಅನ್ಯದೇವತಾಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ, ಕಿಂಕರಃ - ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನೆಸಗುವ ದಾಸನಾಗಿ. ನಿನ್ನನ್ನೂ, ಪ್ರಹರ್ಷಯಿಷ್ಯಾಮಿ - ಪ್ರೀತಿಯೊಳಿಸುವೆನು. ಹೀಗೆ ದಾಸಭೂತನಾದ ನಿನಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದೇ ನನಗೆ ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರಯೋಜನವೇ ಎನಾ ಮಿಕ್ಕ ಯಾವುದೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಇದರಿಂದ ತನಗೆ ಅಧೀನವಾದುದು. ಮತ್ತು ತನಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವಾದುದು ಎಂಬ

ಭ್ರಮೆ ಇಲ್ಲದೆ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಸರೈಶ್ವರನಿಗೆ ಎಳಗುವದೇ ಈತನಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವು, ಹೀಗೆ ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದರಿಂದ ಸರೈಶ್ವರನು ನಿರತಿಶಯಾನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಿವನು. ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ದ್ವಾರಾ ತಾನೂ ಆನಂದಿಸುವನು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಹೀಗೆ ಮಾಡುವದರಿಂದ ತಾನು ಈಗ ಸನಾಥಜೀವಿತಃ - ನಿನ್ನನ್ನು ನಾಥನನ್ನಾಗಿ ವರಿಸಿ ಜೀವಸಾರ್ಥಕ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾದೆನು. ಹಿಂದೆ ಉಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡಿ ಜೀವಶ್ರವದ ಹಾಗೆ ಇದ್ದೆನು ಎಂಬ ಭಾವವು.

ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ವೈಕುಂಠ ಗದ್ಯವಾಕ್ಯಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ :— ಎರಡು ಮೂರು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನೇ ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ:—(೧) ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಘಮಹಾರ್ಣವಂ ಪರಮ ಪುರುಷಂ ಭಗವಂತಂ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣಂ ಸ್ವಾಮಿ ತ್ವೇನ ಸುಹೃತ್ವೇನ ಗುರುತ್ವೇನ ಚ ಪರಿಗೃಹ್ಯೈಕಾಂತಿಕಾತ್ಯಂತಿಕ ತತ್ಪಾದಾಮ್ಬುಜದ್ವಯ ಪರಿಚರ್ಮೈಕ ಮನೋರಥಃ” “ಇಂತಹ ಸರೈಶ್ವರನನ್ನು ಸ್ವಾಮಿಯೆಂದೂ, ಸರ್ವಸುಹೃತ್ತೆಂದೂ, ಪರಮಗುರುವೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿ, ಐಕಾಂತಿಕವಾದ ಆತ್ಯಂತಿಕವಾದ, ಆತನ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಮುಖ್ಯ ಮನೋರಥವುಳ್ಳವನಾಗಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ “ಕದಾಹಂ ಭಗವತ್ಪಾದಾಂಬುಜದ್ವಯ ಪರಿಚರ್ಮೈಕರಣಯೋಗ್ಯಸ್ತದೇಕ ಭೋಗಸ್ತತ್ಪಾದಾ ಪರಿಚರಿಸ್ಯಾಮಿ” “ಯಾವಾಗ ನಾನು ಆ ಭಗವಂತನ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಚರ್ಯ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯನಾಗಿ, ಅದನ್ನೇ ಮುಖ್ಯ ಭೋಗವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಆತನ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಚರ್ಯೆ ಮಾಡುವೆನೋ:” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ “ಮಾಮೈಕಾಂತಿಕಾತ್ಯಂತಿಕ ಪರಿಚರ್ಮೈಕರಣಾಯ ಪರಿಗೃಹ್ಯೇಷ್ಟ” “ಇಂತಹ ಐಕಾಂತಿಕಾತ್ಯಂತಿಕ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸು” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಇತರ ಗತಿಗಳ ವಿಷಯವು ಬೇಕಿಲ್ಲವು.

ಈ ಅರ್ಚಾರಾಧಿ ಗತಿಯಲ್ಲದೆ ಇತರ ಬೇರೇ ಗತಿಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ ಮೋಕ್ಷವುಂಟೆಂದು ಕೆಲವು ಭಾರತ ವಚನಗಳಲ್ಲೂ, ಜಯತ್ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲೂ, ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದ ಪಾಂಚರಾತ್ರಾಧಿಕರಣದಲ್ಲೂ ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲ, ಇವುಗಳೂ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ, ಅವುಗಳು ಕೆಲವು ಅಧಿಕಾರಿವಶೇಷರನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವದರಂದ, ಅವು ನಮಗೀಗ ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಗತೈಂತರಾಣಾ ಮನಪೇಕ್ಷಿತತ್ವಮ್

(೧) ವಸ್ವಾದಿ ಪದಪ್ರಾಪ್ತಿ ಪೂರ್ವಕ ನೋಕ್ಷಸಾಧನಮಾನ ಮಧು

ವಸ್ವಾದಿ ಪದಪ್ರಾಪ್ತಿ ಪೂರ್ವಕ - ವಸ್ವಾದಿಗಳ ಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿ ಪೂರ್ವಕ, ನೋಕ್ಷಸಾಧನಮಾನ - ನೋಕ್ಷವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುವ, ಮಧು ವಿದ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲದ - ಮಧುವಿದ್ಯೆಯೇ ನೋಡಲಾದವುಗಳಲ್ಲೂ, ಇಲ್ಲಿ ಅದಿಪದ ದಿಂದ ಪಂಚಾಗ್ನಿ ವಿದ್ಯೆಯೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಮಧುವಿದ್ಯಾನಿಷ್ಠನಿಗೆ ವಸ್ವಾದಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಉಪಾಸ್ಯವಾಗಿ ಭಾವಿಸುವದು ಆಯುಕ್ತವೆಂದು ಜೈಮಿನ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ಭಾವಿಸಿದರು ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ವಸ್ವಾದಿ ತ್ಯರುಗಳಿಗೆ “ತಂ ದೇವಾ ಜ್ಯೋತಿಷಾಂ ಜ್ಯೋತಿಃ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪರಂಜ್ಯೋತಿ ಸ್ವಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೇ ಉಪಾಸ್ಯವೆಂದೂ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಮಧುವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿ ಕಾರವಿಲ್ಲವೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು. ಮಧುವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿತ್ಯನ ಪೂರ್ವ ದಕ್ಷಿಣ ಪಶ್ಚಿಮೋ ತ್ತರ ಉರ್ಧ್ವಭಾಗಗಳು, ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಸು, ರುದ್ರ, ಅಧಿತ್ಯ, ಮರುತ್, ಸಾಧ್ಯರು ಗಳಿಗೆ ಮಧುವಿನ ಹಾಗೆ ಭೋಗ್ಯಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ, ಇವುಗಳೇ ಉಪಾಸ್ಯ ಗಳು, ಇವುಗಳೇ ಪ್ರಾಪ್ಯಗಳು ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ವ್ಯಾಸರಭಿ ಪ್ರಾಯವು ಜೈಮಿನ್ಯಾಚಾರ್ಯರಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ, ವಸುರುದ್ರಾದಿತ್ಯಾದಿ ಗಳಿಗೂ ಮಧುವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಉಂಟೆಂದೂ ಕಲ್ಪಾಂತದಲ್ಲಿ ವಸ್ವಾದಿಪ್ರಾಪ್ತಿ ಯುಂಟಾಗಿ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ನೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗಬಹುದು ಎಂಬುದು. ಆದರೆ ತನಗೆ ತಾನೇ ಉಪಾಸ್ಯ ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ವಸ್ವಾದಿತ್ಯ ಶರೀರಕ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಇದು ಮಧುವಿದ್ಯಾನಿಷ್ಠನಾದ ಉಪಾಸಕನಿಗೆ ಹೇಳಿರುವ ಬೇರೆ ಗತಿಯಾದುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು ಹಾಗೆಯೇ ಪಂಚಾಗ್ನಿ ವಿದ್ಯಾನಿಷ್ಠನಿಗೆ, ಕೈವಲ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗಿ ಅನಂತರ ನೋಕ್ಷವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. (ನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ). ಪಂಚಾಗ್ನಿ ವಿದ್ಯಾನಿಷ್ಠನೆಂದರೆ:— ಪ್ರಕೃತಿವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ತನ್ನ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಕವೆಂದು ಉಪಾಸಿಸುವವನು. ಇವನಿಗೆ ಫಲವು ಮಧುವಿದ್ಯಾನಿಷ್ಠನಿಗೆ ಹೇಗೆ ವಸ್ವಾದಿಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಮೂಲಕ ಅವಾಂತರಫಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಇವನಿಗೂ ಕೈವಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತ್ಮಾನುಭವವು ಅವಾಂತರ ಫಲವು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ನೋಕ್ಷಫಲವು ಹೀಗೆ ಇಂತಹ ಉಪಾಸಕರುಗಳಿಗೆ ಬೇರೇ ಗತಿಯು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ ಇದು

ವಿದ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲಮ್ (೨) “ಸತ್ಯಂ ವಹತಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ದೇವಂ ನಾರಾಯಣ ಮ್ (ಪ್ರಭುಮ್) ಹರಿಮ್ | ಪ್ರಭುರ್ಮಹತಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಪರಮಾತ್ಮಾನ ಮಾತ್ಮನಾ” (೩) “ಯೇತು ದಗ್ಧೇಂಧನಾ ಲೋಕೇ ಪುಣ್ಯಪಾಪವಿವರ್ಜಿ

ಉಪಾಸಕ ವಿಷಯವಾದುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಅರ್ಚಾರಾದಿ ಗತಿಯಿಂದಲೇ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಹೋಗುತ್ತಾರೆಂದು ಏಕೆ ಹೇಳಿಕೂಡದೆಂದರೆ, ಅರ್ಚಾರಾದಿ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಆದಿತ್ಯನನ್ನು ಬೇಧಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ, ಅದೇ ಪ್ರಾಪ್ತವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ವಿರುದ್ಧವಾಗುವುದರಿಂದ ಅರ್ಚಾರಾದಿ ಗತಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾದುದೆಂದೇ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(೨) ಮುಂದೆ ಶಾಂತಿ ಪರ್ವ ೩೦೨ ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಮಾರ್ಗಾಂತರವನ್ನು ಕರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:—ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ - ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ, ಸತ್ಯಂ - ಸತ್ಯವು, ಪ್ರಭುಮ್ - ಸಮರ್ಥನಾಗಿಯೂ, ದೇವಂ - ಪ್ರಕಾಶಿಸುವನಾಗಿಯೂ, ಇವನು, ನಾರಾಯಣಂ - ಸಂಕರ್ಷಣಾವತಾರಿಯಾದ ನಾರಾಯಣನನ್ನು, ವಹತಿ - ಸೇರಿಸುತ್ತದೆ. ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಾದ, ಪ್ರಭುವಾದ ಈ ಅನಿರುದ್ಧರೂಪಿ ನಾರಾಯಣನು, ಆತ್ಮನಾ - ತಾನೆ, ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ - ಪರವಾಸುದೇವನನ್ನು, ವಹತಿ - ಸೇರಿಸುವನು” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಭೀಷ್ಮರು ಸಾಂಖ್ಯರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುವ ಪ್ರಕರಣವು. ಇವರನ್ನು ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ರಶ್ಮಿಗಳ ಮೂಲಕ ನಭಸ್ಸನ್ನೂ, ನಭಸ್ಸು ತಮಸ್ಸನ್ನೂ, ತಮಸ್ಸು ರಜಸ್ಸನ್ನೂ, ರಜಸ್ಸು ಸತ್ಯವನ್ನೂ ಸೇರಿಸುತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಸತ್ಯವು ಅನಿರುದ್ಧನನ್ನೂ, ಅನಿರುದ್ಧನು ವಾಸುದೇವನನ್ನೂ ಸೇರಿಸುವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಇದೂ ಜ್ಞಾನಯೋಗಿಗಳಾದ ಸಿದ್ಧರ ವಿಷಯವಾದುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಬೇಕಾದುದಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಇಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸೇರಿಸುವನು ಎಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಸಂಕರ್ಷಣರೂಪಿಯಾದ ನಾರಾಯಣನು ವಾಸುದೇವರೂಪಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸೇರಿಸುವನೆಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಮುಂದೆ ೩೫೪ ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಯೇ ಪುನಃ ಸಾಂಖ್ಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ಸಂಕರ್ಷಣ ವಾಸುದೇವರೂಪಿಗಳೆಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಶ್ರೀಮಾಣ ಶೆಟ್ಟಿಯವರು ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು

(೨) ಭಾರತ, ಶಾಂತಿಪರ್ವ ೩೦೨, ೭೭. (೩) ಭಾರತ, ಶಾಂತಿ. ೩೫೪, ೧೩. ೨೦.

ತಾಃ | ತೇಷಾಂ ವೈ (ಕ್ಷೇಮಮಧ್ವಾನಂ) ಷ್ವವ ಮಧ್ವಾನಂ ಗಚ್ಛತಾಂ
ದ್ವಿಜಸತ್ತಮ | ಸರ್ವಲೋಕ ತನೋಹಂತಾ ಆದಿತ್ಯೋ ದ್ವಾರಮುಚ್ಯತೇ |
ಜ್ವಾಲಾಮಾಲೀ ಮಹಾತೇಜಾ ಯೇನೇದಂ ಧಾರ್ಯತೇ ಜಗತ್ | ಆದಿತ್ಯ

ನಾರಾಯಣನೆಂದರೆ ಅನಿರುದ್ಧರೂಪಿ ಎಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ
ವ್ಯೂಹಾವತಾರಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು.

(೩) “ಯೇತು ಯಾರಾದರೆ ಲೋಕೇ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ, ದಗ್ಧೇಂಧನಾಃ ಸು
ಡಲ್ಪಟ್ಟ ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ರೂಪವಾದ ಮೃತವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಎಂದರೆ ಉಪಾಸನಾದಿಗಳಿಂದ
ಕರ್ಮಗಳ ನಾಶವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದ, ಪುಣ್ಯಪಾಪ ವಿವರ್ಮಿತಾಃ-ಪುಣ್ಯ
ಪಾಪಗಳಿಲ್ಲದವರಾಗಿ ಕ್ಷೇಮಮಧ್ವಾನಂ ಗಚ್ಛತಾಂ-ಎಲ್ಲಿ ಪೂರೈಕೆಯವುಂಟೋ
ಅಂತಹ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ, ತೇಷಾಂ - ಅಂತಹ ಯೋಗಿ
ಗಳಾದ ಸಂಖ್ಯರುಗಳಿಗೆ, ಹೇ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮ - ಓ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ನಾರ
ದರೇ, ಇದು ನಾರದರಿಗೆ ನರನಾರಾಯಣ ಮುಷಿಗಳು ಮಾಡುವ ಉಪದೇಶವು ;
ಸರ್ವಲೋಕ ತನೋಹಂತಾ - ಸಮಸ್ತ ಲೋಕದ ಅಂಧಕಾರವನ್ನು ನಾಶ
ಮಾಡುವ, ಆದಿತ್ಯಃ - ಸೂರ್ಯನು, ದ್ವಾರಂ - ಮಾರ್ಗವಾಗಿ, ಉಚ್ಯತೇ -
ಹೇಳಲ್ಪಡುವನು ಎಂದರೆ ಅಂಧಾವರು ಸೂರ್ಯನ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಕ್ಷೇಮವಂ
ಟಾಗುವ ಸ್ಥಳವಾದ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು ; ಆ ಸೂರ್ಯನು
ಎಂಥಾವನೆಂದರೆ, ಜ್ವಾಲಾಮಾಲೀ - ಜ್ವಾಲೆಗಳನ್ನೇ ಮಾಲೆಯಾಗಿ ಉಳ್ಳವನು
ಮಹಾತೇಜಾಃ - ಮಹಾ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳವನು, ಯೇನ-ಯಾವ ಸೂರ್ಯನಿಂದಲೇ,
ಇದಂ ಜಗತ್-ಈ ಜಗತ್ತು, ಧಾರ್ಯತೇ - ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೋ, ಸೂರ್ಯನಿಂ
ದಲೇ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ವಾಸವಾದುದರಿಂದ ಧಾರ್ಯತೇ ಎಂದು ಪ್ರಯೋ
ಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ; ಹೀಗೆ ಆದಿತ್ಯದಕ್ಕೆ ಸರ್ವಾಂಗಾಃ - ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಸುಡ
ಲ್ಪಟ್ಟ ಸರ್ವಾವಯವವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಕೇನಚಿತ್-ಯಾರೊಬ್ಬರಿಂದಲೂ, ಕ್ಷಚಿತ್ -
ಯಾವದೊಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಅದೃಶ್ಯಾಃ - ಕಾಣಿಸದವರಾಗಿ, ಪರಮಾ
ಣ್ವಾತ್ಮ ಭೂತಾಶ್ಚ - ಅತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ತಂ ದೇವಂ - ಆ
ಅನಿರುದ್ಧನಾದ ದೇವನನ್ನು, ಪ್ರವಿಶಂತಿ - ಹೊಂದುವರು, ಅನಿರುದ್ಧ ತನೌ
ಸ್ಥಿತಾಃ - ಆ ಅನಿರುದ್ಧ ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವವರಾಗಿ, ತಸ್ಮಾದಪಿ ವಿನಿರ್ಝತ್ಯಾಃ -
ಅಲ್ಲಿಂದಲೂ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗಿ, ಮನೋಭೂತಾಃ - ಮನಸ್ಸನ್ನೇ ಶರೀರವಾಗಿ
ಉಳ್ಳವರಾಗಿ, ತತಃ - ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ, ಭೂಯಃ- ಪುನಃ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ -

ದಕ್ಕ ಸಂಸ್ಕಾಂಗಾ ಅದೃಶ್ಯಾಃ ಕೇನ ಚಿತ್ತ್ವಚಿತ್ । ಪರಮಾತ್ಮಾತ್ಮಭೂ
ತಾಶ್ಚ ತಂ ದೇವಂ ಪ್ರವಿಶನ್ತುತ । ತಸ್ಮಾದಪಿ ವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಾ ಅನಿರುದ್ಧ
ತನೌ ಸ್ಥಿತಾಃ । ಮನೋಭೂತಾಸ್ತತೋ ಭೂಯಃ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಪ್ರವಿಶ
ನ್ತುತ । ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಚ್ಚ ವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಾ ಜೀವಂ ಸಂಕರ್ಷಣಂತತಃ । ವಿಶನ್ತಿ
ವಿಪ್ರಪ್ರವರಾ ಸಾಂಖ್ಯಾ ಯೋಗಾಶ್ಚ ತೈಸ್ಸಹ । ತತಸ್ತ್ರೈಗುಣ್ಯ ಹೀನಾ
ಸ್ತೇ ಪರಮಾತ್ಮಾನ ಮಂಜಸಾ । ಪ್ರವಿಶನ್ತಿ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠಾಃ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಂ
ನಿರ್ಗುಣಾತ್ಮಕಂ । ಸರ್ವಾನಾಸಂ ವಾಸುದೇವಂ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಂ ವಿದ್ಧಿ ತತ್ಪ
ತಃ । ಸಮಾಹಿತಮನಸ್ತಾಸ್ತು ನಿಯತಾ ಸ್ಸಂಯತೇಂದ್ರಿಯಾಃ । ಏಕಾಂತ
ಭಾವೋಪಗತಾ ವಾಸುದೇವಂ ವಿಶಂತಿ ತೇ ॥” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಾನ ಮಹಾ

ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನನ್ನು, ಪ್ರವಿಶಂತಿ - ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು, ಎಂದರೆ ಆ ವ್ಯೂಹಲೋಕ
ವನ್ನು ಸೇರುವರು ಎಂಬರ್ಥವು; ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಚ್ಚ ವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಾಃ - ಆ ಪ್ರದ್ಯು
ಮ್ನನಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗಿ, ಜೀವಂ ಸಂಕರ್ಷಣಂ ತತಃವಿಶಂತಿ - ಅನಂತರ
ಜೀವಾಭಿಮಾನಿಯಾದ ಸಂಕರ್ಷಣ ಲೋಕವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು, ತೈಸ್ಸಹ -
ಅವರುಗಳೊಂದಿಗೆ, ವಿಪ್ರಪ್ರವರಾಃ - ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ, ಸಾಂಖ್ಯಾ ಯೋ
ಗಾಶ್ಚ - ಜ್ಞಾನಯೋಗ ಕರ್ಮಯೋಗ ನಿವೃತ್ತರೂ ಸಹ, ತತಃ - ಆ ಸಂಕರ್ಷಣ
ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ತ್ರೈಗುಣ್ಯ ಹೀನಾಃ - ಮೂರು ಗುಣಗಳಾದ ಸತ್ಪರಜಸ್ತಮೋ
ಗುಣಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗಿ, ತೇ - ಆ, ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠಾಃ - ಬ್ರಾಹ್ಮಣ
ಶ್ರೇಷ್ಠರು, ಅಂಜಸಾ - ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ, ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಂ - ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊ
ಳ್ಳವ, ನಿರ್ಗುಣಾತ್ಮಕಂ - ಈ ಹೇಯವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಗುಣಗಳಿಂದೂ ಇಲ್ಲದಿ
ರುವ, ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ - ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ವಾಸುದೇವನನ್ನು, ವಿಶಂತಿ -
ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಂ - ಆ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನನ್ನು, ಸರ್ವಾನಾಸಂ - ಸಮಸ್ತ
ಕ್ಕೂ ಅವಾಸಭೂತನಾದ, ವಾಸುದೇವಂ - ವಾಸುದೇವನನ್ನಾಗಿ, ವಿದ್ಧಿ ತತ್ಪ
ತಃ - ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿ, ತೇ - ಅವರು, ಸಮಾಹಿತಮನಸ್ತಾಸ್ತು - ಶಾಂತಮನಸ್ಕ
ರಾಗಿ, ನಿಯತಾಃ - ಶಾಸ್ತ್ರನಿಯಮದಿಂದಿರುವವರಾಗಿ, ಸಂಯತೇಂದ್ರಿಯಾಃ -
ಅಡಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಇಂದ್ರಿಯಗಳುಳ್ಳವರು, ಎಂದರೆ ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹ ಮಾಡಿದ
ವರೂ, ಏಕಾಂತಭಾವೋಪಗತಾಶ್ಚ - ಅನನ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನರಾದವರೂ, ಸರ್ವೇ
ಶ್ವರನೊಬ್ಬನಲ್ಲೇ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು, ತೇ - ಅವರೂ, ವಾಸುದೇವಂ ವಿಶಂತಿ - ವಾಸು
ದೇವನನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಹೀಗೆ ಸಾಂಖ್ಯರಿಗೆ ಆದಿತ್ಯ, ಅನಿರುದ್ಧ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ,

ಭಾರತಾದಿ ವಚನಂಗಳಿಲುಮ್ (೪) “ಶ್ವೇತದ್ವೀಪ ಮಿತಃ ಪ್ರಾಪ್ಯ ವಿಶ್ವ
ರೂಪಧರಂ ಹರಿಮ್ | ತತೋನಿರುದ್ಧ ಮಾಸಾದ್ಯ ಶ್ರೀಮತ್ ಕ್ಷೀರೋ
ದಧಾ ಹರಿಮ್ | ತತಃ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಾಸಾದ್ಯದೇವಂ ಸರ್ವೇಶ್ವರೇಶ್ವರ
ಮ್ | ತತಸ್ಸಂಕರ್ಷಣಂ ದಿವ್ಯಂ ಭಗವಂತಂ ಸನಾತನಮ್ | ಅಯಮಪ
ಪರೋ ಮಾರ್ಗ ಸ್ವದಾ ಬ್ರಹ್ಮಸುಖೈಷಿಣಾಮ್ | ಪರಮೈಕಾಂತಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಾಂ
ಪಂಚಕಾಲ ರತಾತ್ಮನಾಮ್ | ” ಎನಿಪುಂಡ್ಯಗಳಿಲೇ ಜಯತ್ಸಂಹಿತಾದಿ
ಗಳಿಲುಮ್, (೫) “ವಿಭವಾರ್ಚನಾದ್ಭ್ಯಾಸಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ವ್ಯೂಹಾರ್ಚನಾ

ಸಂಕರ್ಷಣರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ವಾಸುದೇವನನ್ನು ಹೊಂದುವರೆಂದು ಬೇರೇ ಮಾರ್ಗವು
ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.” ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಾದ, ಮಹಾಭಾರತವೇ
ಮೊದಲಾದ ವಚನಗಳಲ್ಲೂ ; ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವು ವಿಧ ಯೋಗಗಳಿಗೆ ಈ ಗತಿಯು
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಬೇಕಾದುದಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

(೩) ಮುಂದೆ ಜಯತ್ಸಂಹಿತಾ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ :—ಇತಃ-
ಈ ಲೋಕದಿಂದ, ಶ್ವೇತದ್ವೀಪಂ - ಶ್ವೇತದ್ವೀಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅಲ್ಲಿರುವ, ವಿಶ್ವ
ರೂಪಧರಂ ಹರಿಮ್ - ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಶೀಹರಿಯನ್ನೂ, ಪ್ರಾಪ್ಯ-
ಹೊಂದಿ, ತತಃ - ಅಲ್ಲಿಂದ, ಶ್ರೀಮತ್ ಕ್ಷೀರೋದಧಾ - ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ
ರುವ, ಹರಿಮ್ - ಶೀಹರಿಯನ್ನು, ಪ್ರಾಪ್ಯ - ಹೊಂದಿ, ತತಃ - ಅಲ್ಲಿಂದ,
ಸರ್ವೇಶ್ವರೇಶ್ವರಂ - ಬ್ರಹ್ಮದಿ ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಈಶ್ವರನಾದ, ದೇವಂ-
ಲೀಲಾಸಕ್ತನಾದ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನನ್ನು ಆಸಾದ್ಯ - ಹೊಂದಿ, ತತಃ - ಅಲ್ಲಿಂದ
ಮುಂದಕ್ಕೆ, ಸಂಕರ್ಷಣಂ - ಸಂಕರ್ಷಣನನ್ನು, ಆಸಾದ್ಯ - ಹೊಂದಿ,
ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ; ತತಃ - ಅಲ್ಲಿಂದ, ಸನಾತನಂ - ಅನಾದಿಯಾದ,
ಭಗವಂತಂ - ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು.
ಸ್ವದಾ - ಯಾವಾಗಲೂ, ಬ್ರಹ್ಮಸುಖೈಷಿಣಾಮ್ - ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಾನಂದವನ್ನು
ಆಪೇಕ್ಷಿಸುವ, ಪರಮೈಕಾಂತಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಾಂ - ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತತೆ
ಯಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸುವುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ಪಂಚಕಾಲರತಾತ್ಮನಾಂ-
ಆಭಿಗಮನ, ಉಪಾದಾನ, ಇಜ್ಯಾ, ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ, ಯೋಗವೆಂಬ ಐದು ಕಾಲದಲ್ಲೂ
ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಿಗೆ, ಅಯಮಪಿ - ಇದೂ ಕೂಡ,
ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದುದೂ ಕೂಡ, ಅಪರೋ ಮಾರ್ಗಃ - ಇನ್ನೊಂದು ಮಾರ್ಗವು.

ತ್ವರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ವಾಸುದೇವಾಖ್ಯಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಪ್ರಾಪ್ಯತ ಇತಿ ವದಂತಿ.
ಎನ್ನು ಶ್ರೀ ಪಾಂಚರಾತ್ರಾಧಿಕರಣತ್ತಿಲಾಮ್, ಶಿಲನಧಿಕಾರ ವಿಶೇಷಜ್ಞಳೈ
ಪತ್ತಚ್ಚೊಲ್ಲು ರ ಕ್ರಮಮುಕ್ತಿ ಪಕ್ಷತ್ತಿಲಾಮ್, ಸತ್ಯಲೋಕಾದಿಗಳಿಲಿ

ಎನ್ನಿಪ್ಪುಡೈಗಳಿಲೇ - ಈ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ, ಜಯತ್ಸಂಹಿತಾದಿಗಳಿಲಾಮ್ - ಜಯ
ತ್ಸಂಹಿತವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ; ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಮಾರ್ಗವು ಕೆಲವು ಅಧಿಕಾರಿ
ವಿಶೇಷವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ನಮಗೆ ಪ್ರಕೃತವಾದುದಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

(೫) ವಿಭವಾರ್ಜನಾತ್ - ರಾಮಕೃಷ್ಣಾದಿ ಅವತಾರ ರೂಪಿಯ ಅರ್ಚನೆಯಿಂದ ಎಂದರೆ ಧ್ಯಾನದಿಂದ, ವ್ಯೂಹಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ - ಅನಿರುದ್ಧ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಸಂಕರ್ಷಣ ರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಎಂದರೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಹೊಂದಿ, ವ್ಯೂಹಾರ್ಜನಾತ್ - ಆ ವ್ಯೂಹಗಳ ಅರ್ಚನೆಯಿಂದ, ವಾಸುದೇವಾಖ್ಯಂ - ವಾಸುದೇವನೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ - ಕೇವಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಪಾಡ್ಗುಣ್ಯವಿಗ್ರಹವಾದ ಪರಂಬ್ರಹ್ಮವು, ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಹೊಂದಲ್ಪಡುತ್ತದೆ, ಇತಿ - ಎಂಬದಾಗಿ, ವದಂತಿ - ಹೇಳುತ್ತಾರೆ” ಇದು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರೋಕ್ತಿಯು, ಎನ್ನು-
ಎಂಬದಾಗಿ, ಶ್ರೀ ಪಾಂಚರಾತ್ರಾಧಿಕರಣತ್ತಿಲಾಮ್ - ಪಾಂಚರಾತ್ರ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕುರಿತ ಅಧಿಕರಣದಲ್ಲೂ, (ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ಪತ್ತಿಸಂಭವಾಧಿಕರಣವೆಂದು ಹೆಸರು) ಇಲ್ಲಿಯೂ ವಿಭವ ವ್ಯೂಹಾವತಾರಿಗಳನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವವರನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ನಮಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಹೀಗೆ ಶಿಲ ಅಧಿಕಾರ ವಿಶೇಷಜ್ಞಳೈ - ಕೆಲವು ಉಪಸನಾದಿ ಅಧಿಕಾರ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು, ಪತ್ತ - ಕುರಿತು, ಶೊಲ್ಲುಗಿರ - ಹೇಳುವ, ಕ್ರಮಮುಕ್ತಿ ಪಕ್ಷತ್ತಿಲಾಮ್ - ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಎಂದರೆ ವಿಭವದಿಂದ ವ್ಯೂಹವೂ, ಆ ವ್ಯೂಹದಲ್ಲಿ ಅನಿರುದ್ಧ, ಅನಂತರ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ಅಮೇಲೆ ಸಂಕರ್ಷಣ, ಅನಂತರ ವಾಸುದೇವ, ಹೀಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಎಂಬರ್ಥವು. ಸತ್ಯಲೋಕಾದಿಗಳಿಲಿರುನ್ನು - ಚತುರ್ಮುಖನ ಲೋಕವಾದ ಸತ್ಯಲೋಕವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದು, ಕೂರ್ಮಪುರಾಣ ಮೂರ್ವಖಂಡದಲ್ಲಿ “ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸಹ ತೇ ಸರ್ವೇ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಪ್ರತಿಸಂಚರೇ | ಪರಸ್ಯಾಂತೇ ಕೃತಾತ್ಮನಃ ಪ್ರವಿ ತಸ್ತಿ ಪರಂಪದಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಇವರರ್ಥವೇನೆಂದರೆ:—ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಪ್ರತಿಸಂಚರೇ - ಪ್ರಳಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಾಗಿ, ಪರಸ್ಯಾಂತೇ - ಈ ಚತುರ್ಮುಖನ ಆಯುಸ್ಸು ಕಳೆದ ನಂತರ, ತೇ ಸರ್ವೇ - ಅವರೆಲ್ಲರೂ, ಕೃತಾ

ರುನ್ನು ಮುಕ್ತರಾಮವರುಗಳುಳ್ಳು ಮುಳ್ಳು ಗತಿವಿಶೇಷಾದಿಗಳಿರುಳ್ಳುಮ್
ಕಟ್ಟಿಳ್ಳಿಗಳವೋ ಅಧಿಕಾರಿಗಳುಳ್ಳೇ ಜ್ಞಾತವ್ಯಜ್ಞಾನಾಗ್ರಿಯಾಲಿಜ್ಞವೈ
ವಕುತ್ತು ಚೋಲ್ಲಾಗ್ರಿಯಪೇಕ್ಷಿತಮನ್ರು.

ತ್ಮಾನಃ - ಕೃತಕೃತ್ಯರಾಗಿ, ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸಹ - ಚತುರ್ಮುಖನೊಂದಿಗೆ, ಪ್ರವಿ
ಶಂತಿ ಪರಂಪರಂ - ಸರವಸವನನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸ ತ್ತಾರೆ." ಇದರ ಪ್ರಕಾರ
ಈಗ ಮುಕ್ತಿಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ, ಸತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಮುಖ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು
ಹೊಂದಿದ್ದು, ಕಲ್ಪಾಂತದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಮುಖನೊಂದಿಗೇ ಮುಕ್ತಿಯು ಎಂದು ಕೆಲವ
ರಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ ಇದು ಬಾದರಿಯವರಭಿಪ್ರಾಯವು ಬೈವುನ್ಯಾಚಾ
ರ್ಯರೂ ವ್ಯಾಸಕುಹಾರಿಗಳೂ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. (ಬ್ರಹ್ಮ
ಸೂತ್ರ ೪. ೧೦-೧೪) ಹಾಗಾದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸಹತೇ ಸ್ವೇ - ಎಂಬುದಕ್ಕೆ
ಅರ್ಥ ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ಸತ್ಯಲೋಕವಾಸಿಗಳಾಗಿರುವವರಿಗೆ ಚತುರ್ಮುಖನೊಂದಿಗೆ
ಮುಕ್ತಿಯು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲಿ ಆದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ತಪೋಲೋಕ
(ಇಲ್ಲಿ ನನಕಾದಿಗಳಿದ್ದಾರೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯು), ಸಾಂತಾನಿಕ ಲೋಕಗಳು (ಅಯೋ
ಧೈಯಲ್ಲಿದ್ದವರು ಶೀರಾಮನೊಂದಿಗೆ ಸರಮೂ ನವಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ ಇಲ್ಲಿದ್ದಾ
ರೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯು) ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು, ಮುಕ್ತರಾಮವರುಗಳೆಳ್ಳು - ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು
ಹೊಂದುವವರಿಗೂ, ಉಳ್ಳು ಗತಿವಿಶೇಷಾದಿಗಳ್ - ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಗತಿವಿಶೇಷ
ಗಳು, ಇರುಳ್ಳುಮ್ ಕಟ್ಟಿಳ್ಳಿಗಳ್ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಕ್ರಮಗಳು, ಅವೋ ಅಧಿ
ಕಾರಿಗಳುಳ್ಳೇ - ಆಯಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೇನೇ, ಜ್ಞಾತವ್ಯನಾಗ್ರಿಯಾಲೇ - ತಿಳಿ
ಯತಕ್ಕದ್ದಾದುದರಿಂದ, ಇಜ್ಞ - ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅವೈ - ಆ
ಗತಿವಿಶೇಷಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ, ವಕುತ್ತುಚೋಲ್ಲಾಗ್ರಿ - ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕಾದುದು,
ಅಪೇಕ್ಷಿತಮನ್ರು - ಬೇಕಾಗುವು ಸತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲೂ ತಪೋಲೋಕದಲ್ಲೂ
ಸಾಂತಾನಿಕ ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಇರುವವರಿಗೇನೇ ತಮಗೆ ಯಾವಾಗ ಮೋಕ್ಷವೆಂಬ
ವದು ತಿಳಿಯುವದು ; ಈಗ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವಂಥಾ ನಮಗೆ ಅದು ಬೇಕಾದುದಲ್ಲ
ವೆಂಬ ಭಾವವು ; ಅಪ್ರಸ್ತುತ ಪ್ರಶಂಸಯು ಅನಾವಶ್ಯಕವೆಂಬ ಭಾವವು

ಇವೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು ನಮಗೆ ಅನಾವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾ
ಯಿತು. ನಮ್ಮಂತಹ ಸ್ವತಂತ್ರಪ್ರಸತ್ತಿನಿಷ್ಠರಿಗಾದರೋ ಇಂತಹ ವಿಳಂಬಗ
ಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿಯೇ ಮಾರ್ಗವೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.
ಆದರೆ ಈ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿಯನುಸಂಧಾನವು ಭಕ್ತಿಯೋಗನಿಷ್ಠನಿಗೆ ನಿತ್ಯವೂ

ಮುಮುಕ್ಷೋಃ ಭರನ್ಯಾಸಪೂರ್ವೋತ್ತರಕಾಲಯೋಃ ಗತಿಚಿಂತನಸ್ಯ
ಪ್ರಯೋಜನಮ್

ಇಗ್ಗತ್ಯನುಸಂಧಾನಾದಿಗಳ್ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಪತ್ತಿನಿಷ್ಠನಾನ ಇವನು
ಕ್ಕು ಸದ್ವಾರಕ ಪ್ರಪತ್ತಿನಿಷ್ಠನುಕ್ಕುಪ್ಪೋಲಿ ಉಪಾಯಾಂಗಮಾಗ ನಾಳ್

ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೇನೋ ಕರ್ತವ್ಯವು ಈ ಭರಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವವನಾಗಲಿ
ಅಥವಾ ಮಾಡಿದವನಾಗಲಿ ನಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಈ ಗತ್ಯನುಸಂಧಾನವು ಅವಶ್ಯಕವೇ ?
ಭರನ್ಯಾಸ ಮಾಡುವವನಿಗೂ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದರೆ ಇದೇನೂ ಅಂಗವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಡ
ಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ? ಭರನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವೇ ಎಂದರೆ ಇದೂ ಒಂದು
ಅಂಗವೇ ಎಂಬಾಕ್ಷೇಪಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಈ ಗತ್ಯನುಸಂ
ಧಾನವು ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿಯಾಗಲಿ, ಅನಂತರವಾಗಲಿ ಅವಶ್ಯಕ
ವಾಗಿ ತೋರುವದಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ, ಹಾಗಲ್ಲವೆಂದು, ಈ ಗತ್ಯನುಸಂಧಾನವು
ಎರಡು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಉಪಯೋಗವಾದುದರಿಂದ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದುಪದೇಶಿಸು
ತ್ತಾರೆ :—

ಮುಮುಕ್ಷುವಿಗೆ ಭರನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಮೊದಲೂ ಅನಂತರವೂ ಈ ಗತಿಯು
ಚಿಂತನದಿಂದಾಂಟಾಗುವ ಪ್ರಯೋಜನವು.

ಇಗ್ಗತ್ಯನುಸಂಧಾನಾದಿಗಳ್ - ಈ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿಯನ್ನು ನಿತ್ಯದಲ್ಲೂ
ಸ್ಮರಣೆಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವದೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳು, ಇಲ್ಲಿ ಆದಿಪದದಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ
ಉಂಟಾಗುವ ಸತ್ಕಾರ, ಕೊನೆಗೆ ಪರಮಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಬೋಧಿಸಲ್ಪ
ಟ್ಟವು, ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಪತ್ತಿ ನಿಷ್ಠನಾನ ಇವನುಕ್ಕು - ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನನುಷ್ಠಿಸಿದ
ಈ ಪುಷ್ಪನಿಗೆ, ಸದ್ವಾರಕ ಪ್ರಪತ್ತಿನಿಷ್ಠನುಕ್ಕುಪ್ಪೋಲಿ - ಭಕ್ತುಪಾಯ
ನಿಷ್ಠನಾದ ಯೋಗಿಯ ಹಾಗೆ, ನಾಳ್ ತೋರುಮ್ - ಪ್ರತಿನಿತ್ಯದಲ್ಲೂ, ಕರ್ತವ್ಯ
ಜ್ಞಿಗಳೆಲ್ಲೆಯಾಗಿಲುಮ್ - ಮಾಡಲೇಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಎಂದರೆ
ನಿರ್ಯಾಣ, ಗತಿಚಿಂತನ, ಪರಿವೂರ್ಣಾನುಭವ ಇವುಗಳನುಸಂಧಾನವು ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗ
ನಿಷ್ಠನಿಗೆ ಹೇಗೆ ನಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಅವಶ್ಯಕವೋ ಹಾಗೆ ಈ ಭರನ್ಯಾಸ ನಿಷ್ಠನಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕ
ವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿರುವವನಿಗೆ ಇವೆಲ್ಲಾ ಅವಶ್ಯಕ

ತೋರುಮ್ ಕರ್ಮವ್ಯಜ್ಞನೈಯೋಗಿಲುಮ್ ಇವ್ವುಸಾಯತ್ತಿಲಿಳಿಯು
ನ್ನೋದು ಅಧಿಕಾರತ್ವ ಸಿದ್ಧಿಕ್ಕಾಗ ಫಲಾರ್ಥಿತ್ವಂ ಅಪೇಕ್ಷಿತಮಾಗ್ಯಯಾ
ಲೇ ಫಲಪರ್ದವಿಶೇಷಾನುಸಂಧಾನಮಾಯ್ ಪುನರಿಕ್ಕಡವನ.

ಸಿನ್ನು ವರಪುಗುಗಿರ ಕಣ್ಣಾಲತ್ತುಕ್ಕು ನಾಳಿಣ್ಣಿ ಯಿರುಕ್ಕುಮಾ
ಪೋಲೆ ಪೂರ್ದಪ್ರಾರ್ಥಿತ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಸ್ಮರಣಮಾತ್ರಮಾಯ್ ಇಪ್ಪುರು
ಪ್ರಾರ್ಥಪೆರಪು ಕುಕಿರೋನುಜ್ಜಿರ ಪ್ರೀತ್ಯತಿಶಯತ್ವೈ ನಿಳೈಪ್ಪಿತ್ತು
ಕ್ಕೊಣ್ಣು ಸ್ವಯಂಪ್ರಯೋಜನಮಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್.

ವೆಂದು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ; ಇವ್ವುಸಾಯತ್ತಿಲ್ ಇಳಿಯು
ನ್ನೋದು - ಈ ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಅಧಿಕಾರತ್ವ ಸಿದ್ಧಿ
ಕ್ಕಾಕ - ಅಧಿಕಾರವು ಸಿದ್ಧಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಫಲಾರ್ಥಿತ್ವಂ - ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯು,
ಅಪೇಕ್ಷಿತಮಾಗ್ಯಯಾಲೆ - ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದುದರಿಂದ ಎಂದರೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದುದ
ರಿಂದ, ಫಲಪರ್ದವಿಶೇಷಾನುಸಂಧಾನಮಾಯ್ - ಫಲಕಾಲ ವಿಶೇಷದ ಚಿಂತ
ನೆಯಾಗಿ, ಪುಗಿರಕ್ಕಡವನ - ಅದರಲ್ಲೇ ಅಂತರ್ಗತವು ಎಂದರೆ ಫಲದಲ್ಲೇ
ಅಂತರ್ಗತವು. ಅಧಿಕಾರತ್ವವು ಸಿದ್ಧಿಸುವದಕ್ಕೆ ಫಲಾರ್ಥಿತ್ವವು ಅವಶ್ಯಕವು;
ಆದುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯು ಯಾವಾಗ ಅಧಿಕಾರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾ
ಯಿತೋ, ಆವಾಗ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿ ಯಾವುದು ಎಂಬುದರನುಸಂಧಾ
ನವು ಆ ಫಲದಲ್ಲೇ ಅಂತರ್ಗತವೆಂಬ ಭಾವವು. ಆದುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗೆ
ಈ ಗತಿಚಿಂತನವು ಭರನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಮೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಅಧಿಕಾರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಅಪೇಕ್ಷಿತ
ವಾದುದು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಭರನ್ಯಾಸಾನಂತರ ಹೇಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವೆಂಬು
ದನ್ನು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ:—

ಸಿನ್ನು - ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಾನಂತರವೂ, ವರಪುಗುಗಿರ ಕಣ್ಣಾಲ
ತ್ತುಕ್ಕು - ಮುಂದೆ ಬರುವ ಮದುವೆಗೆ, ನಾಳಿಣ್ಣಿ ಯಿರುಕ್ಕುಮಾಪೋಲೆ -
ಈವತ್ತಿಗೆ ಹತ್ತುದಿನವಿದೆ, ಈವತ್ತಿಗೆ ಒಂಬತ್ತು ದಿನ, ಈವತ್ತಿಗೆ ಎಂಟುದಿನವಿದೆ,
ಹೀಗೆ ದಿನಗಳನ್ನು ಎಣಿಸಿಕೊಂಡಿರುವದರ ಹಾಗೆ, ಪೂರ್ದಪ್ರಾರ್ಥಿತ ಪುರುಷಾ
ರ್ಥ ಸ್ಮರಣಮಾತ್ರಮಾಯ್ - ಭರನ್ಯಾಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ ಪುರುಷಾರ್ಥದ
ಸ್ಮರಣೆಯ ರೂಪವಾದುದಾಗಿ, ಇಪ್ಪುರುಪಾರ್ಥಂ ಪೆರಪುಗಿರೋಮ್ - ಈ
ಮಹತ್ತಾದ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ರೂಪವಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ನಾವು
ಮುಂದೆ ಹೊಂದುವೆವು, ಎಜ್ಜಿರ ಪ್ರೀತ್ಯತಿಶಯತ್ವೈ - ಎನ್ನುವ ಹೆಚ್ಚಾದ

ಗತ್ಯನುಸಂಧಾನ ವಿಷಯೇ ನಿದರ್ಶನಂ

ಅಗ್ನಿಯಾಲಿಚ್ಛು ಸಮುದಾಯಜ್ಞಾನಮಾತ್ರತಾಲುಮ್ ಇವನುಕ್ಕು

ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು, ವಿಳೈಪ್ಪಿತ್ತು ಕೊಂಡು - ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಯೋಜನಮಾ ಯಿರುಕ್ಕು - ಸ್ವತಃ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುತ್ತದೆ ಒಬ್ಬ ನಿಗೆ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಲಗ್ನ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರೆ, ಇನ್ನು ಎಷ್ಟು ದಿನಗಳವೇ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಎಂದು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದಿವಸವೂ ದಿನಗಳನ್ನು ಎಣಿಸುತ್ತಲೇ ಇರಲಿ, ಎಣಿಸದೇ ಇರಲಿ, ಅಂತೂ ವಿವಾಹವೇನೋ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ದಿವಸಗಳನ್ನೆಣಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಆ ವಿವಾಹೋತ್ಸವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತ್ಯತಿಶಯವು ಹೇಗೆ ಕೆಚ್ಚುತ್ತದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಗತಿಚಿಂತನದಿಂದ ಇಂತಹ ನಿರುಪಮವಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಸದ್ಯದಲ್ಲೇ ಹೀಗೆ ಹೊಂದುವೆವು ಎಂದು ತೋರಿಬರುವದರಿಂದ, ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತ್ಯತಿಶಯವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸಹಜ ಶೇಷಭೂತನಾದ ಈ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಅತ್ಯರ್ಥಪ್ರಿಯನಾದ ಸರ್ವೋತ್ತರನಲ್ಲಿಗೆ ಕೋಗುವದು ತುಂಬಾ ಅನೇಕ್ಷಿತವಾದದರಿಂದ, ಅಂತಹ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗವಾದುದರಿಂದ, ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಯೋಜನವಾದದೊಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದುದರಿಂದ ನಿತ್ಯವಿಲ್ಲೂ ಗತ್ಯನುಸಂಧಾನವು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತನಗುಂಟಾಗುವ ಸತ್ಕಾರಗಳೆನಿಸಿ, ಸ್ವಾಮಿ ಸನ್ನಿಧಿಯ ದೊರೆತ ನಂತರ ತನಗುಂಟಾಗುವ ಭೋಗಗಳೇನು ಇವುಗಳು ತನಗೆ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ವಿಶದವಾಗಿ ಗತಿವಿಶೇಷವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಎಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಭರನ್ನಾಸ ಮಾಡಿದವರು ತಿಳಿದಿರುತ್ತಾರೆ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರೆ ಅಷ್ಟು ಸಂಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಮುದಾಯ ಜ್ಞಾನವಿದ್ದರೂ ಸಾಕು, ಅದರಿಂದಲೂ ಸಿದ್ಧಿಯುಂಟೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಒಂದು ವಿಶೇಷಗತಿಯು ಪರಮಾತ್ಮನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆಂದೂ, ಅಲ್ಲಿ ಅತಿವಾಹಿಕರು ಸತ್ತರಿಸಿ ತನ್ನನ್ನು ಮುಂಚ್ಚೆ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗುವರೆಂದೂ, ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂತಿಕಾರಾದಿಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆಂದೂ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ಉಂಟೆಂದೂ, ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಸಮುದಾಯ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಸಿದ್ಧಿಯುಂಟೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇದು ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಯೋಜನವಾದುದಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ

ಆಪೇಕ್ಷಿತಸಿದ್ಧಿಯುಂಟು. (೧) “ಸಮೀಪಂ ರಾಜಸಿಂಹಸ್ಯ ರಾಮಸ್ಯ ವಿದಿತಾತ್ಮನಃ | ಸಜ್ಜಲ್ಪ ಹಯಸಂಯುಕ್ತ್ಯುತ್ಯಾಂತೀಮಿವ ಮನೋರಥೈಃ”,

ಗತ್ಯನುಸಂಧಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿದರ್ಶನವು.

ಆಗೈಯಾಲ್ - ಹೀಗೆ ಗತ್ಯನುಸಂಧಾನವು ಭರನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಅಧಿಕಾರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಉಪಕಾರಕವೆಂದೂ, ಉತ್ತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತ್ಯತಿಶಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಆ ಉತ್ಸವಕಾಲ ಪ್ರತೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ರೀತಿಗೆ ಉಪಕಾರಕವೆಂದೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ನಂತರ, ಇಜ್ಜು - ಈ ಅರ್ಚಾರಾದಿ ಗತಿ ವಿಶೇಷ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ, ಸಮುದಾಯ ಜ್ಞಾನತತ್ವಾಲುಮೆ - ವಿಶದವಾದ ಗತಿ ಕ್ರಮದ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಜ್ಞಾನವಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಇವನುಳ್ಳು - ಈ ಮುಮುಕ್ಷುವಿಗೆ, ಆಪೇಕ್ಷಿತ ಸಿದ್ಧಿಯುಂಟು-ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದುದು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಪೇಕ್ಷಿತವು ಯಾವುದೆಂದರೆ-ಭರನ್ಯಾಸಾನುಷ್ಠಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯ ಮೂಲಕ ಅಧಿಕಾರಸಿದ್ಧಿಗೂ, ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತ್ಯತಿಶಯವೂ, ಕೊನೆಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೂ ಸಹ. “ರಾಜಸಿಂಹಸ್ಯ-ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ, ವಿದಿತಾತ್ಮನಃ ಸರ್ವವನ್ನೂ ತಿಳಿದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ, ರಾಮಸ್ಯ-ತನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ, ಸಮೀಪಮ್-ಸಮೀಪವನ್ನು, ಸಜ್ಜಲ್ಪ ಹಯಸಂಯುಕ್ತ್ಯು-ಸಂಕಲ್ಪವೆಂಬ ಕುದರೆಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ, ಮನೋರಥೈಃ-ಮನೋರಥಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯವಾದ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ರಥಗಳಿಂದ, ಯಾಂತೀಮಿವ - ಹೋದಿರುವಳೋ ಎಂಬ ಹಾಗಿರುವ, ಸೀತಾಂದದರ್ಶ - ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾವಣನು ಕಂಡನು ಎಂಬುದರೊಂದಿಗೆ ಅನ್ವಯವು. ಸಜ್ಜಲ್ಪವು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದು, ಅದುದರಿಂದ ಸಂಕಲ್ಪಗಳೇ ಕುದರೆಗಳಾದರೆ, ಮನಸ್ಸೆಂಬುದೇ ರಥವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಎಂದರೆ ರಾವಣನು ಎದುರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ, ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಆತನ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಕೋಗಿಸೇರತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದೇ ಸಂಕಲ್ಪವು, ಇದು ಸಿದ್ಧಿಸುವ ಕ್ರಮ ಹೇಗೆ ಎಂದು ಗತಿ ಚಿಂತನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳೆಂಬ ಭಾವವು. ಆ ಗತಿ ಹೇಗೆಂದರೆ ಹನುಮಂತನಿಗೆ ತಾನೇ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಬಲೈಸ್ತು ಸಂಕುಲಾಂ ಕೃತ್ವಾ ಲಂಕಾಂ ಪರಬಲಾರ್ತನಃ | ಮಾಂ ನಯೇದ್ಯದಿಕಾಕುತ್ಸುಃ ತತ್ತಸ್ಯ ಸದೃಶಂ ಭವೇತ್ ||

ಎನ್ನುಮ್ ಪಡಿ ಪಿರಾಟ್ಟಿ ಇರುನ್ದ ವಿರುಪ್ಪು ಇವನುಡೈಯ ಗತ್ಯನುಸಂಧಾನತ್ತುಕ್ಕು ನಿದರ್ಶನಮ್.

ಹೀಗೀಗ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ, ತನ್ನ ಮನೋರಥವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಸಮೀಪವನ್ನು ಹೊಂದುವೆನೆಂದು ಗತಿಚಿಂತನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆಂಬ ಭಾವವು. ಆದರೆ ರಘೈಃ ಎಂಬ ಬಹುವಚನ ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ, ಅವೇಕ್ಷೆಯು ಪುನಃ ಪುನಃ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದಲಾಗಲಿ, ಅಥವಾ “ಅದಿತಿಃ ಪಾರ್ಶ್ವಾ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಾಶಕ್ಕೆನೇ ಬಹುವಚನ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಎಂದಾಗಲಿ ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಮನೋರಘೈಃ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವಿಲ್ಲಿರುವದರಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಯಾವಾಗ ಹೊಂದುವೆನೋ ಎಂಬ ಮನೋರಥವೇ ಪುನಃ ಪುನಃ ಇವಳಿಗೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂಬ ಭಾವವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಸೀತಾ ಮನಸ್ಸು ಶ್ರೀರಾಮ ಸಮೀಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದುದರಿಂದ, ದುಷ್ಯಂತನಲ್ಲಿ ಸಕ್ತವಾದ ಶಕುಂತಲಾ ಮನಸ್ಸು ಹೇಗೆ ದುರ್ವಾಸಾಗಮನವನ್ನು ಹೇಗೆ ಅರಿಯದೇ ಹೋಯಿತೋ ಹಾಗೆ ರಾವಣಾ ಗಮನವನ್ನು ತೀಯಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಮಾ ಸಾರೇ ವಿವರಣೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತ್ಯವೂ ಶ್ರೀಮಾ ಶಿಟ್ಟಲೂರು ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರವರೂ ಸಹ, ಯಾಂತೀಮಿವ ಮನೋರಘೈಃ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮನೋರಥಗಳೆಂಬ ರಥಗಳಿಂದ ಎಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಎನ್ನುಮ್ ಪಡಿ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಪಿರಾಟ್ಟಿ - ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಇರುನ್ದ ವಿರುಪ್ಪು - ಅಶೋಕ ವನದಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ಥಿತಿಯು, ಇವನುಡೈಯ ಗತ್ಯನುಸಂಧಾನತ್ತುಕ್ಕು - ಈ ಪ್ರಪನ್ನನ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿಯ ಅನುಸಂಧಾನಕ್ಕೆ, ನಿದರ್ಶನಮ್ - ಉದಾಹರಣೆಯು. ಸೀತಾದೇವಿಯು ಹೇಗೆ ಅನವರತ ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಇನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳಲ್ಲೇ ಹೋಗಿ ಸೇರಲುಳ್ಳವಳೆಂದು ನಿಷ್ಕರ್ಷೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆ ಪತಿಯು ಬಂದು ಎಂದಿಗೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗದೆ ಇರನೆಂದು ಅದರಲ್ಲೇ ತ್ವರಾತಿಶಯವನ್ನೂ ಪ್ರೀತ್ಯತಿಶಯವನ್ನೂ ಹೇಗೆ ಹೊಂದಿದ್ದಳೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಪ್ರಪನ್ನನೂ ತನಗೂ ಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀಯಃಪತಿಯು ಕೃಪೆಗೈಯ್ದು ಸೀತೆಯ ಹಾಗೆ ದುರವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವ ತನ್ನನ್ನು ಈ ದೇಹವೆಂಬ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಮನೋರೂಪ ರಾವಣನ ಬಂಧಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿರುವ ತನ್ನ ನಿಗಳವನ್ನು ಛೇದಿಸಿ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಯಾವಾಗ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವನೋ ಎಂದು ನಿತ್ಯವೂ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು.

ನಡೈಪೆರ ವಜ್ಞಪ್ಪಗಲೊಳಿನಾಳುತ್ತರಾಯಣ ಮಾ
 ಇಡೈವರು ಕಾತ್ತಿರವಿ ಯಿರರ್ವಿಪತಿ ಮಿರ್ ವರುಣ
 ಕುಡೈಯುಡೈವಾ(ನವರ್) ನೋರ್ ಕೋಮಾರ್ ಪಿರಶಾಪತಿಯೆನ್ನಿವರಾಲ್
 ಇಡೈ ಇಡೈ ಪೋಗಜ್ಜಳಿಯಾದಿ ಯೆಳಿರ್ಪದಮೇರುವರೇ ||೨೨||

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಅರ್ಚಾರಾದಿ ಗತಿ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಒಂದು ಅಧಿಕಾರ ಸಂಗ್ರಹ ಪಾಶುರದಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ:—ನಡೈಪೆರ - ದೇಹಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲ ಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ ನಂತರ ಗಮನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಾಗಿ, ಅಂಗಿ-ಅಗ್ನಿಯು, ಪಗಲ್ - ದಿನವು, ಒಳಿನಾಳ್ - ಪ್ರಕಾಶವಿರುವ ದಿನಗಳೆಂಬುವದರಿಂದ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷವು, ಉತ್ತರಾಯಣವು, ಅಣ್ಣು - ಸಂವತ್ಸರವು, ಇಡೈವರುಕಾತ್ತು - ಸಂವತ್ಸರಾದಾದಿತ್ಯಂ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೂ, ಸಂವತ್ಸರಕ್ಕೂ ಆದಿತ್ಯನಿಗೂ ಮಧ್ಯೆ ವಾಯುವಿದ್ದಾನೆಂದು ನಿಷ್ಕರ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಹಾಗೆ, ಮಧ್ಯೆ ಇರುವ ವಾಯುವು, ಇರವಿ - ಆದಿತ್ಯನು, ಇರರ್ವಿಪತಿ - ರಾತ್ರಿಗೆ ಪತಿಯಾದ ನಿಶಾಪತಿ ಎನಿಸುವ ಚಂದ್ರನು, ಮಿರ್ - ವೈದ್ಯುತ್, ವರುಣನೂ, ಕುಡೈಯುಡೈ - ಏಕಚಕ್ರಾಧಿ ಪತಿಯಾದ, ವಾನೋರ್ ಕೋಮಾರ್ - ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಇಂದ್ರನು, ಪಿರಶಾಪತಿ - ಪ್ರಜಾಪತಿ, ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನು, ಯೆನ್ನಿವರಾಲ್ - ಎಂಬುವೀ ಆತಿವಾಹಕರುಗಳಿಂದ, ಇಡೈ ಇಡೈ ಭೋಗಜ್ಜಳಿಯಾದಿ - ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ಇವರುಗಳು ಮಾಡುವ ಸತ್ಕಾರರೂಪ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಎಳಿಲ್ ಪದಂ - ಹೀಗೆ ಒಂದಕ್ಕೊಂದಕ್ಕೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಗಮನದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಅಥವಾ “ಅತ್ಯರ್ಕಾನಿಲದೀಪ್ತಮ್ ತತ್ಸಾನಂ ವಿಷ್ಣೋರ್ಮಹಾತ್ಮನಃ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ದೇದೀಪ್ಯಮಾನವಾಗಿ ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟಪದವಾದ ದಿವ್ಯವೈಕುಂಠವನ್ನು, ಏರುವರೇ - ಆರೋಹಣ ಮಾಡುವರು, ಹತ್ತುವರು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಇಲ್ಲಿ ನಡೈಪೆರ ಎಂಬುದರಿಂದ ವಾಗಿಂದ್ರಿಯವು, ಸೂಕ್ಷ್ಮದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೂ, ಮನಸ್ಸು ಪ್ರಾಣದಲ್ಲೂ ಇತ್ಯಾದಿ ಗಮನಗಳೂ, ಅನಂತರ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮೂರ್ಛನೃ ನಾಡಿಯ ಮೂಲಕ ದೇಹದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು, ಗತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದಾಗ ಎಂಬರ್ಥವು.

ಇಡೈ ವರುಕಾತ್ತು - ಮಧ್ಯೆ ಬರುವ ವಾಯುವು ಎಂದು ಏಕೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದರೆ, ಭಾಂಡೋಗ್ಯದಲ್ಲಿ “ಸಂವತ್ಸರಾದಾದಿತ್ಯಂ” ಸಂವತ್ಸರವಾದ ನಂತರ

ಪಿತೃ ಪಥ ಘಟೀಯಂತ್ರಾ ರೋಹಾನ್‌ರೋಹ ಪರಿಭ್ರಮ್ಯ
ನಿರಯಪದವೀ ಯಾತಾಯಾತ ಕ್ರಮ್ಯಶ್ಚ ನಿರಂತರೈಃ |

ಅದಿತ್ಯನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕದಲ್ಲಿ “ದೇವಲೋಕಾದಾ ದಿತ್ಯಂ” ದೇವಲೋಕವಾದ ನಂತರ ಅದಿತ್ಯನೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ವಾಯುಲೋಕದಿಂದ ಅದಿತ್ಯನೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಇವು ಮೂರು ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೂ ಸಮನ್ವಯ ಮಾಡಿ ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ “ವಾಯುಮಬ್ಜಾದ ವಿಶೇಷ ವಿಶೇಷಾಭ್ಯಾನ್” ಎಂಬ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ವ್ಯಾಸ ಮಹರ್ಷಿಯು ದೇವ ಲೋಕ, ವಾಯುಶಬ್ದಗಳು ಸಮಾನಾರ್ಥ ಉಪ್ಯುಕ್ತಗಳಾದುದರಿಂದ, ಸಂವತ್ಸರ ವಾದ ನಂತರ ವಾಯುವನ್ನಿಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಭೋಗಜ್ಞ ಳಿಯಾದಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವವು ಅತಿವಾಹಕರೆ ಅಸ್ವರ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳ ಸತ್ಕಾರಾ ಲಂಕಾರಾದಿಗಳನುಭವವೂ ಭೋಗವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಅನುಭವವು ಯಾವುದೂ ಶ್ರೀ ಪರವಾಸುದೇವ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಭೋಗಕ್ಕೆ ಸಮಾ ನನಾಗದು. ಅದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು, ಎಳಿಲ್ ಪದಮ್ - ಸರ್ವಸಮೃದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಪದವೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಎಳಿಲ್‌ಪದಮ್ ಏರುವರೇ ಎಂದು ಹೇಳಿ ರುವದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ ಹಾಗಾಯಿತು.

ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೇನೋ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಮಾರ್ಗವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹಾಗಾದರೆ ಪ್ರಪನ್ನರಲ್ಲದವರಿಗೆ ಯಾವ ಮಾರ್ಗವೆಂಬುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ತೋರಿ ಬರುವದರಿಂದ ಆ ಮಾರ್ಗ ಯಾವುವೆಂಬದನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಈ ಎರಡು ಮಾರ್ಗ ಗಳಿಗೂ ಇರುವ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವನ್ನು ಈ ಶ್ಲೋಕದ ಮೂಲಕ ತೋರಿಸಿ ಅಧಿಕಾರ ಸಮಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ:—ಈತನೇನೋ ಈಗ ಪ್ರಪನ್ನನು; “ಬಹೂ ಣಾಂ ಜನ್ಮನಾಮನ್ತೇ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಮೊದಲ್ಗೊಂಡು ಇದುವರೆಗೂ ಅನೇಕ ಜನ್ಮಸಂತತಿಗಳು ಈತನಿಗೆ ಕಳೆದುಹೋದವು. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಸಾರಿ ಮರಣಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದಾಗೆಲ್ಲಾ ಯಾವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ಜನ್ಮವನ್ನು ಎತ್ತಿದಾಯಿತೆಂದರೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ:—ಪಿತೃ ಪಥ ಘಟೀ ಯಂತ್ರಾರೋಹಾನ್‌ರೋಹ ಪರಿಭ್ರಮ್ಯ, ಪಿತೃಪಥ - ಪುನಃಪುನಃ ಜನನ ಮರಣಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಪಿತೃಪಥ ಎಂದರೆ ಪಿತೃಯಾಣ ಅಥವಾ ಧರ್ಮಾದಿ ಮಾರ್ಗವೆಂದು ಹೆಸರು, ಆ ಮಾರ್ಗವೆಂಬ, ಘಟೀ ಯರತ್ರ -

ಅಧಿಗತ ಪರಿಶ್ರಾನ್ತೀ ನಾಜ್ಞಾಧರೈರಿತಿನಾಹ್ಯ ನ
ಸ್ವಖಯತಿ ನಿಜಚ್ಛಾಯಾದಾಯಾ ಸ್ವಯಂ ಹರಿಚಂದನಃ ॥

ಇತಿ ಕವಿತಾರ್ಥಕಸಿಂಹಸ್ಯ ಸರ್ವತುತ್ರಸ್ತತಂತ್ರಸ್ಯ ಶ್ರೀಮದ್ವೈಜ್ಞಾನಿಕನಾಥಸ್ಯ
ವೇದಾನ್ತಾಚಾರ್ಯಸ್ಯ ಕೃತಿಷು ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರೇ
ಗತಿಚಿಂತನಾಧಿಕಾರ ಏಕವಿಂಶಃ.

ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾನ್ತ ಮಹಾದೇಶಿಕಾಯನಮಃ.

ನೀರಿತ್ತುವ ಯಾತದ, ಅರೋಹಾವರೋಹ - ಭಾವಿಯ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತುವದು
ಇಳಿಯುವದು, ಇವುಗಳ, ಪರಿಭ್ರಮೈಃ - ಸುತ್ತೋಣದಿಂದಲೂ, ಎಂದರೆ
ಸ್ವರ್ಗಾರೋಹಣ ಮಾಡುವದು, ಅನಂತರ ಈ ಲೋಕಕ್ಕೇ ಪುನಃ ಇಳಿಯುವದು
ಹೀಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಅಲೆಯುವದರಿಂದಲೂ. ಮತ್ತು, ನಿರಯ ಪದವೀ ಯಾತಾ
ಯಾತ ಕ್ರಮೈಶ್ಚ - ನರಕಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವದೇನು, ಪುನಃ ಬರುವದೇನು,
ಈ ಕ್ರಮಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡ, ಅಧಿಗತ ಪರಿಶ್ರಾನ್ತೀ - ಹೊಂದಿದ ಆತ್ಮಾಯಾಸ
ವುಳ್ಳ, ನಃ - ನಮ್ಮನ್ನು, ಅಜ್ಞಾಧರೈಃ - ಸತ್ಕರಿಸಿ ಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ
ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿರುವ, ಅರ್ವಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಆತಿವಾಹಕರ
ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಅತಿವಾಹ್ಯ - ಸತ್ಕಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯನ್ನು
ದಾಟಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ, ಹರಿಚಂದನಃ - ಶ್ರೀಹರಿ ಎಂಬ ಚಂದನವೃಕ್ಷವು,
ಸ್ವಯಂ - ತಾನೇ, ನಿಜಚ್ಛಾಯಾದಾಯಾ - ಸ್ವಕೀಯವಾದ ನೆರಳನ್ನು
ಕೊಟ್ಟು, ತನಗೆ ಇವರು ಛಾಯೆಯೋ ಎಂದು ತೋರಿಸ ಹಾಗೆ ತನ್ನ ಸಾವ್ಯ
ವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಎಂದು ಇನ್ನೊಂದರ್ಥವು, ಸುಖಯತಿ - ಕೈಂಕರ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಪರಿ
ಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವರೂಪ ಪರಮಾನಂದವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಭೋಗಪಡಿಸುವನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯಃ—ಈ ಪ್ರಪನ್ನರ ಅರ್ಪಣಾದಿ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ದೇವಯಾನವೆಂಬುದು
ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಪನ್ನರಲ್ಲದವರ ಇನ್ನೊಂದಾದ ಧೂಮಾದಿ
ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಪಿತೃಯಾಣವೆಂದೂ ಹೆಸರು. ಈ ಪಿತೃಯಾಣ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಆರ್ತಿ
ಯುಂಟು, ದೇವಯಾನದಲ್ಲಿ ಆರ್ತಿಯಿಲ್ಲವು. ಪಿತೃಯಾಣಕ್ರಮವು ಛಾಂದೋಗ್ಯ
೫. ೧೦. ೩. ೪. ೫. ೬ ಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಯಾರು ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಾದಿ
ಕರ್ಮವನ್ನಾಗಲಿ, ವಾಪೀ ಕೂಪ ತಟಾಕದ ನಿರ್ಮಾಣವನ್ನಾಗಲಿ, ಪಾತ್ರವರಿತು
ದಾಸಾದಿಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಆಚರಿಸುವರೋ ಅವರು ಧೂಮಾದಿ ಆತಿವಾಹಕರನ್ನು
ಹೊಂದುವರು ; ಅವರು ಯಾರಿಂದರೆ:—ಧೂಮ, ರಾತ್ರಿ, ಕೃಷ್ಣವಕ್ಷ, ದಕ್ಷಿಣಾ
ಯಾನ ಮಾಸ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಸಂವತ್ಸರಾಭಿಮಾನ ದೇವತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲವು,
ದಕ್ಷಿಣಾಯಾನ ಮಾಸಗಳಿಂದ ಪಿತೃಲೋಕ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ, ಆಕಾಶ,
ಚಂದ್ರನು, ಇವರುಗಳಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಸ್ವರ್ಗಭೋಗಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನಾದ

ದಿವ್ಯದೇಹವನ್ನು ಹೊಂದುವನು, ಅಲ್ಲಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಅನಂತರ ಕರ್ಮಶೇಷವಿರುವದರಿಂದ ಪುನಃ ಅವೇ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವನು. ಚಂದ್ರನಿಂದ ಆಕಾಶವೂ, ಆಕಾಶದಿಂದ ವಾಯುವೂ, ವಾಯುವಿನಿಂದ ಧೂಮದ ಹಾಗೂ, ಅಭ್ರದ ಹಾಗೂ, ವೇಫದ ಹಾಗೂ ಆಗಿ, ಅನಂತರ ವರ್ಷಿಸುವ ಹಾಗೆ ಆಗಿ, ಇದರಿಂದ ಭೂತಸೂಕ್ಷ್ಮಯುಕ್ತನಾಗಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದು, ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ, ಗೋಧಿಯೋ, ಸಸ್ಯವೋ, ಎಳ್ಳೋ, ಉಮ್ಮೋ ಯಾವುದರಲ್ಲಿೋ ಸೇರುತ್ತಾನೆ. ಅದರ ಸೇವನೆಯಿಂದ ಪಿತಾವನ ರೀತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ, ತಾಯಿಯಾದ ಯೋಷಿದ್ವರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲಶರೀರಕನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಒಳ್ಳೇ ಕರ್ಮಶೇಷವಿದ್ದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ಒಳ್ಳೇ ಯೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವನು. ಕೆಟ್ಟ ಕರ್ಮಶೇಷವಿದ್ದರೆ ನಾಯಿ ಯೋನಿಯನ್ನೋ, ಸೂಕರ ಯೋನಿಯನ್ನೋ, ಚಂಡಾಲ ಯೋನಿಯನ್ನೋ, ಹೊಂದುವನೆಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಯಜ್ಞಾದಿ ಧರ್ಮ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರು ಸ್ವರ್ಗಾರೋಹಣ ಮಾಡಿ, ಅದು ತೀರಿದ ನಂತರ ಪುನಃ ಇಲ್ಲಿಗೇನೇ “ಕ್ಷೀಣೇಪುಣ್ಯೇ ಮರ್ಮ್ಯಲೋಕಂ ವಿಶನ್ತಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಅವರೋಹಣ ಮಾಡಿ ಬರುವದರಿಂದ, ಪಿತೃಪಥದ ಆರೋಹಾವರೋಹ ಪರಿಭ್ರಮ್ಯಾ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು; ಹತ್ತು ವರು ಇಳಿಯುವರು ಹೀಗೆ ಪರಿಭ್ರಮವಿರುವದರಿಂದ ಈ ಪಿತೃಪಥವನ್ನು ಘಟೇಯಂತ್ರದ ಹತ್ತುವಿಕೆ ಇಳಿಯುವಿಕೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀ ಶಂಕರ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲೂ ಅನಂದಗಿರಿ ಟೀಕಿನಲ್ಲೂ ಸಹ ಈ ದೇವಯಾನದ ಆರೋಹಾವರೋಹಗಳನ್ನು ಘಟೇಯಂತ್ರದ ಆರೋಹಾವರೋಹಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ನುಷ್ಠಿಸಿದರೆ ಅಥವಾ ಯೋಗದಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾದರೆ ಅರ್ಪಿರಾದಿ ಗತಿಯೂ, ಪುಣ್ಯ ಮಾಡಿದರೆ ಧೂಮಾದಿ ಗತಿಯೂ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಶಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬಹುದು. ಏನೆಂದರೆ, ಪುಣ್ಯ ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಧೂಮಾದಿ ಗತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ದ್ಯುಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುವದರಿಂದ ಪ್ರಪನ್ನನು ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಕೂಡದು ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಉಂಟಾಗಬಹುದು ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಪುಣ್ಯ ಮಾಡಿದವನಿಗೇ ಈ ಮಾರ್ಗವು ಫಲಸಜ್ಜ ತ್ಯಾಗ, ಕರ್ತೃತ್ವ ತ್ಯಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಪನ್ನನು ಪುಣ್ಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಪ್ರತ್ಯವಾಯವಿಲ್ಲವು. ಈ ತತ್ವವು ಹಿಂದೆಯೇ ಅಪರಾಧ ಪರಿಹಾರಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಏನು ಮಾಡಿದರೆ ಯಾವಗತಿ ಎಂದರೆ ಮೂರನೇ ಗತಿ ಎಂದು ಅದೇ ಛಾಂದೋಗ್ಯದ ೫, ೧೦, ೮ ರಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಇದರಿಂದ ದಂಶ ಮಶಕ ಕೀಟಾದಿ ಪ್ಲವದ್ರ ಜನ್ಮಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಪುನಃ ಪುನಃ “ಜ್ಯಾಯಸ್ವ ಮ್ರಿಯಸ್ವ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಜನನ ಮರಣಾದಿಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ.

ಅನಂತರ ೯ನೆಯ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನವನ್ನು ಕದಿಯುವವನು, ಹೆಂಡವನ್ನು

ಕಾಡಿಯುವವನು, ಗುರುತಲ್ಪಗಾಮಿಯು, ಬ್ರಹ್ಮಘಾತಕನು ಇಂತಹ ಪಾಪ ಮಾಡಿದವರು ನರಕವನ್ನು ಹೊಂದುವರು ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಇನ್ನು ಮಿಕ್ಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ನರಕಪತನವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟೇ ನಿರಯ ಪದವೀ ಯಾತಾ ಯಾತ ಕ್ರಮೈ ನಿರಂತರೈಃ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

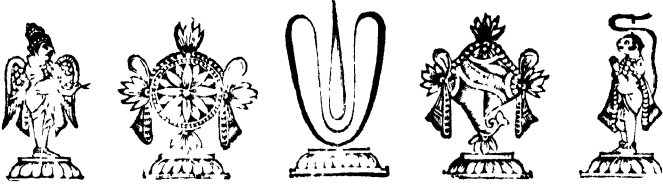
ಸೃಷ್ಟಿ ಮೊದಲು ಇದುವರೆಗೂ ನಾವುಗಳು ಲೆಖ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಜನ್ಮಗಳನ್ನೆತ್ತತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹೊಂದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸುವ್ಯಕ್ತವು. ಏತಕ್ಕೇಂದರೆ ಆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಪುನರಾವರ್ತಿಯು ಇಲ್ಲವು ಎರಡನೆಯ ಪಿತೃಯಾಣದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಬಂದಿದ್ದರೂ ಬಂದಿರಬಹುದು. ಫಲೇ ಯಂತ್ರವು ಮೇಲಕ್ಕೂ ಕೆಳಕ್ಕೂ ಓಡಾಡುವ ಹಾಗೆ, ಹತ್ತಿ ಇಳಿದು ಹೀಗೆ ಆಯಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಅನೇಕ ಘೋರಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು, ಯಾತನೆಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ ಬಂದಿರಬಹುದು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೇ ಪರಾಶರರು “ಅನೇಕ ಜನ್ಮ ಸಾಹಸ್ರೀಂ ಸಂಸಾರ ಪದವೀಂ ವ್ರಜ್ಞ | ಮೋಹಾಘ್ನಮಂ ಪ್ರಯಾತಾಸೌ ನಾಸನಾ ರೇಣು ಕುಂತಿತಃ ||” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. (ವಿ. ಪು ೬. ೭. ೧೯) ಇದರರ್ಥ ಮತ್ತು ಉಪಪಾದನೆಗೆ ಉಪೋದ್ಘಾತಾಧಿಕಾರದ ೧೫೩—೪ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ. ಹೀಗೆ ಅಧಿಕತ ಪರಿಶ್ರಾಂತರಾಗಿ, ಬಹಳ ಆಯಾಸಪಟ್ಟು ಬಂದು ಬಳಲಿರಬಹುದು ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆ ಕೃಪಾಸಾಗರನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಯಾವಾಗ ನಾವು ನಿಮ್ಮವರು ಎಂದು ಯಾಚಿಸಿ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದವೋ, ಆಗ ಸಂತೋಷಯುಕ್ತನಾಗಿ “ಲೋಚನಾಭ್ಯಾಂ ಪಿಬನ್ನಿವ” (ರಾ. ಯುಧ್ಧಕಾಂಡ ೧೮) ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಕೃಪಾ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದವಲೋಕಿಸಿ, ಅಂತಿಮ ಸ್ಮರಣೆ, ಸುಖನಿರ್ವಾಣ, ಮೂರ್ಧನ್ಯ ನಾಡಿ ಪ್ರವೇಶ, ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿಗಳನ್ನು ಒಟಮಾಡಿ, ಅಜ್ಞಾಧರೈಃ ಅತಿವಾಹ್ಯ, ಸರ್ವೇ ಶ್ವರಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾ ವಹಿಸಿರುವ ಹನ್ನೆರಡು ಅತಿವಾಹಕರಿಂದಲೂ ಸತ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗಿ, ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿರ್ಭಾವ ಉಂಟಾಗುವದರ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ನಿಜ ಚ್ಛಾಯಾದಾಯಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ತ್ರಿಯಃಪತಿಗೆ ಸಮಾನಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ “ಪುಣ್ಯಪೇಷೇ ವಿಧಗಯ ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ” ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಬಹುದೂರ ನಡೆದು ಆಯಾಸದಿಂದ ಒಳಿದವನಿಗೆ ಶೈಶ್ಯೋಪಚಾರವೂ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿರೋಣವೂ ಆಪ್ಯಾಯಃನವು. ಹೀಗೆ ಆಯಾಸಪಟ್ಟವರಿಗೆ ಶೈಶ್ಯೋಪಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅತಿವಾಹಕರನ್ನೂ ಅಪ್ಸರಸ್ಸುಗಳನ್ನೂ ತ್ರಿಯಃಪತಿಯು ನೇಮಿಸಿರುವದಲ್ಲದೆ, ತಾನೇ “ಬ್ರಹ್ಮತರು” ವಾಗಿ ಅಶ್ರಿತರಿಗೆ ನೆರಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಾಪಾಡುವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರು

ತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ತಾರೆಯು “ನಿವಾಸವೃಕ್ಷಸ್ಸಾಧೂನಾಂ ಆಪನ್ನಾ ನಾಂ ಪರಾಗತಿಃ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರು ಶ್ರೀ ಹರಿಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಲಿಲ್ಲವು ನಿಜಜ್ಞಾನಿಯನ್ನೀಯುವ ಶ್ರೀ ಹರಿ ಎಂಬ ಚಂದನವೃಕ್ಷವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ವೃಕ್ಷವು, ತಾಪತ್ರಯಗಳು ಇನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲದಹಾಗೆ ಮಾಡುವದಲ್ಲದೆ, ಸರ್ವಗಂಧಸ್ಸರ್ವರಸಃ (ಛಾಂ ೩ ೧೪. ೪) ಶ್ರೀಯಃಪತಿಯಲ್ಲಿ ಅಪ್ರಾಕೃತವಾದ ಸ್ವಾಸಾಧಾರಣವಾದ ನಿರವದ್ಯವಾದ ನಿರತಿಶಯವಾದ ಕಲ್ಯಾಣತನುವಾದ ಭೋಗ್ಯಭೂತವಾದ ಸರ್ವವಿಧಗನ್ನರಸಗಳು ಇವೆ ಎಂದು ಶ್ರುತಿಶ್ರುತಿಪಾಠ್ಯವಾದುದರಿಂದ, ಆತನು ಸರ್ವವಿಧ ಭೋಗಾನಂದಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವನೆಂಬದನ್ನು. “ರಸೋವೈಸಃ ಆನಂದಯಾತಿ” ಎಂದು ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ತೈತ್ತಿರಿಯವಾಕ್ಯವು ನಿರತಿಶಯಾನಂದವನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸುವನೆಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಚಂದನವೃಕ್ಷರೂಪಕವು ತುಂಬಾ ಸಮಂಜಸವಾದುದು. “ವಾಸುದೇವತರುಚ್ಛಾಯಾ ನಾತಿಶೀತಾ ನಘೃದಾ | ನರಕಾಂಗಾರ ಶಮನೀ ಸಾಕಿಮರ್ಧಂ ನಸೇವ್ಯತೇ” ಹೀಗೆ ಸರ್ವತಾಪನಿವಾರಕವಾಗಿಯೂ, ಪರಮ ಸುಖದಾಯಕವಾಗಿಯೂ ಭೋಗ್ಯಭೂತವಾಗಿಯೂ, ನರಕ ತಾಪಭಯವಿಲ್ಲದುದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಈ ವಾಸುದೇವನೆಂಬ ವೃಕ್ಷದ ನೆರಳನ್ನು ಈ ಮೂಢ ಮನುಷ್ಯರು ಏಕೆ ಸೇವಿಸುವಿಲ್ಲವೋ ? ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧೇಯವು.

ಹೀಗೆ ತನ್ನ ನಿರ್ದೇಶಿತ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಆತಿವಾಹಿಕರ ಮೂಲಕ ಸತ್ಕಾರಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ಬ್ರಹ್ಮಾಲಂಕಾರಮಾಡಿಸಿ, ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿರೂಪ ಮೂಲಕ ತನಗೆ ಸಮವಾದ ಭಾವವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿ, ಪರಮ ಭೋಗ್ಯನಾಗಿ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ರೂಪಾನಂದವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆತನು ಮಾಡುವ ಕೈಜ್ವರಗಳನ್ನು ತಾನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಹೀಗೆ ಸುಖಯಾತ್ರಿ ಸುಖ ಪಡಿಸುವನೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸುಖವೇ ಸುಖವು, ಮಿಕ್ಕಿದ್ದೆಲ್ಲವೂ ನರಕತುಲ್ಯವೆಂದೂ, ಇದಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ, “ಏತೇವೈ ನಿರಯಾಸ್ತಾ ತ ಸ್ಥಾನಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನಃ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಭಯನಿದಾನವೆಂದೂ, ಇದೊಂದೇ ಅಭಯರೂಪವೆಂದೂ ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸುಖಯಾತ್ರಿ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಆ ಸುಖವು ಎಂಥಾದ್ದೆಂದು ವಿಶದವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮುಂದಿನ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಪರಮಕೃಪಯಾ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇಂತು ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರದ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೆಯ ಗತಿಚಿಂತನಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ತಿರುನಾರಾಯಣಪುರಂ ವಿಜಯರಾಘವಶರ್ಮನ ಆಚಾರ್ಯ ಹೃದಯಾ ನ್ವೇಷಿಣೇ ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಅರ್ಥ ತಾತ್ಪರ್ಯಗಳು ಸಮಾಪ್ತವಾದವು
ಶ್ರೀಮತೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ.

ಶ್ರೀಯೈ ನಮಃ
 ಶ್ರೀಸಿವಾಯ ನಮಃ
 ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ
 ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತ ಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮನ್ನಿಗಮಾಂತ ಮಹಾದೇಶಿಕ ವಿರಚಿತ
 ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರೇ

ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಾಧಿಕಾರಃ. ೨೨

ವಿತಮಸಿ ಪದೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತಂ ನಿಚಿತ್ರ ವಿಭೂತಿಕಂ ।
 ಸಚಿವ ಗಮಿತ ಸ್ತಂಪದ್ಯಾಪಿರ್ದವತ್ಸವಜಾಕೃತಿಃ ।

ಶ್ರೀಮತೇ ಶ್ರೀಸಿವಾಸ ಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

ಈ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿರಾದಿಗತಿಯ, ಮೂಲಕ ಆತೀವಾಹಕ ಸತ್ಕಾರವೂ, ಅಪ್ಸರಸ್ತನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾಲಂಕಾರವೂ ಉಂಟಾಗಿ ವೈದ್ಯತನ ಮೂಲಕ ಪರವಾಸು ದೇವ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾದ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಲಭಿಸುವ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದ ಸ್ವರೂಪವೆಂಥಾದ್ದೆಂಬುವದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಈ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಏಕೆ ಹೆಸರೆಂಬುವದನ್ನು ಉಪಪಾದನೆಯ ಪ್ರಥಮ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸುವದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುವದು ಅನಾವಶ್ಯಕವು.

ಅರ್ಥ—ವಿತಮಸಿಪದೇ-ತಮೋಗುಣಕ್ಕೆ ಆಕರವಿಲ್ಲದ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ತಮೋಗುಣ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ಆನಾಗ ರಜೋಗುಣವೂ, ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸತ್ಯಗುಣವೂ ಸಹ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಇದು ಹಾಗಾದರೆ ಎಂಥಾದ್ದೆಂದರೆ ಲಿಪ್ತ ಸತ್ಯನುನಾದದಿಂದ ಭಾವವು. ಅಂಧಕಾರವೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲದೆ ಸದಾ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಕಾಶವಾದ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ, ನಿಚಿತ್ರವಿಭೂತಿಕಂ-

ಸ್ಫುಟಿತದ ಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧಿ ಸಿದ್ಧತ್ವಗುಣಾಷ್ಟಕ ತತ್ಪಲೋ

ಭಜತಿ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಂ ಭೋಗೇ ನಿವೃತ್ತಿ ಕಥೋಜ್ಜಿತಮ್ ||೪೭||

ಅಶ್ವತ್ಥಕರವಾದ ನಿಯಾಮ್ಯವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಕಾಂತಂ - ಶ್ರೀಯಃಪತಿಯನ್ನು, ಸಚಿವ ಗಮಿತಃ-ಹಿಂದಿನ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಹಾಗೆ ಆತನ ಆಜ್ಞಾಧಾರಿಗಳಾದ ಅತಿವಾಹಿಕರಿಂದ ಹೊಂದಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಸಂಪದ್ಯ - ಆತನನ್ನು ಕೊಂದಿ, ಅವಿರೋಧವತ್ ಸಹಜಾಕೃತಿಃ, ಅವಿರೋಧವತ್ - ಇದುವರೆಗೂ ಅಪ್ರಕಾಶವಾಗಿದ್ದು ಈಗ ಪ್ರಕಾಶವಾಗಿರುವ, ಸಹಜ - ತನಗೆ ಸಹಜವಾದ ಎಂದರೆ ಸ್ವಕೀಯ ವಾದ, ಆಕೃತಿಃ - ಸ್ವರೂಪ ಸ್ವಭಾವಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸ್ಫುಟಿತದ ಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧಿಃ, ಸ್ಫುಟಿ - ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ತದಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧಿಃ - ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಬಿಡದೆ ಸೇರಿರುವ ಸಿದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಎಂದರೆ ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರವು, ಆತನು ತನಗೆ ಆತ್ಮಾ ಎಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವನಾಗಿ, ಎಂದರೆ ಆತನೊಂದಿಗೆ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಎಂಬರ್ಥವು ; ಸಿದ್ಧದ್ಗುಣಾಷ್ಟಕ ತತ್ಪಲಃ, ಸಿದ್ಧತ್ವ - ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾದ, ಗುಣಾಷ್ಟಕ ತತ್ಪಲಃ - ಗುಣಗಳ ಎಂಟೇನು, ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ, ಅಪಹತ ಪಾಪತ್ವ, ವಿಚರತ್ವ, ವಿಮೃತ್ಯತ್ವ, ವಿಶೋಕತ್ವ, ವಿಜಿಘತ್ಸತ್ವ, ಅಪಿಪಾಸತ್ವ, ಸತ್ಯಕಾಮತ್ವ, ಸತ್ಯಸಜ್ಜಲ್ಪಗಳು, ತತ್ಪಲಃ - ಆ ಗುಣಾಷ್ಟಕಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲವೇನು, ಇದು ಯಾವುದೆಂದರೆ, ಆತನಿಗೆ ಇಷ್ಟಗಳಾಗಿ ಮಾಡುವ, ಕೈಂಕರ್ಯ ಪೂರ್ಣವಾದ ಪರಿವರ್ಣಾನುಭವವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಭೋಗೇ - ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಲಯಾದಿಗಳೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಲ್ಲದೆ, ಅನಂದಾನುಭವದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಂ - ಅತ್ಯಂತ ಸಮಭಾವವನ್ನು, ನಿವೃತ್ತಿ ಕಥೋಜ್ಜಿತಂ - ಪುನರಾವರ್ತಿಯ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಇಲ್ಲದೇ ಇರುವಂಥಾದ್ದನ್ನಾಗಿ, ಭಜತಿ - ಹೊಂದುವನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯವು :—ಇವನು ಅತಿವಾಹಿಕರಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಹೋದ ಕೃತವಂತಾದ್ದರಿಂದ, ಈ ಪ್ರಕೃತಿಮಂಡಲದ ಹಾಗಲ್ಲದೆ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದುದು, ಅದು ತಮಶ್ಯಬ್ದವಾಚ್ಯವಾದ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ, ಅಪ್ರಾಕೃತವಾದುದು. ಶ್ರುತಿಯು “ತಮಸಃ ಪರಸ್ತಾತ್” ಎಂದೂ, “ತಮಸಸ್ತುಪಾರೇ” ಎಂದೂ ಈ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ತಮಶ್ಯಬ್ದವು ಬದ್ಧರಾದ ಚಿದ್ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂತಾದ್ದರಿಂದ ವಿವರ್ಜಿತವಾದುದೆಂಬ ಭಾವವು. ಅದು ಪ್ರಕೃತಿಗಿಂತ ಹೇಗೆ ವಿಲಕ್ಷಣವೆಂಬುವದು ತತ್ಪ್ರತ್ಯಯಾಧಿಕಾರ

ದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿದೆ (೪೫೮, ೫೨೮—೯ ಪುಟಗಳನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ). ಇದು ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶವಾಗಿ, ರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳಿಂದ ಸೇರದ ಶುದ್ಧಸತ್ಯವಾಗಿ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಭೋಗೋಪಕರಣವಾಗಿ, ಈ ಜೀತನನಿಗೆ ದಿವ್ಯಮಜ್ಜಳವಿಗ್ರಹಪ್ರಾಪ್ತಿಗೂ ತ್ರಿಯಾಸತಿಯ ಕೈಜ್ವರಗಳಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಉಪಕರಣಗಳಾಗಿಯೂ ಆಗುವಂಥಾದ್ದು. ಆ ದಿವ್ಯವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವಾಮಿಯು ನಿತ್ಯಾನವಾಯಿನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯುಕ್ತನಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಇತರರಿಗೂ ಆತಿ ಮನೋಹರನಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತಂ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ದ್ವಯವು ಪೂರ್ವಖಂಡದಿಂದ ಉಪಾಯಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೂ, ಉತ್ತರಖಂಡದಿಂದ ಉಪೇಯ (ಪ್ರಾಪ್ಯ) ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೂ ಹೀಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ರೂಪ ಉಳ್ಳವನೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಪ್ಯದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಶಿಷ್ಟನೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ನಮ್ಮ ಪಂಗಡದವರೆಲ್ಲಾ ಒಪ್ಪಿರುತ್ತಾರೆಯಾದುದರಿಂದ ಇದು ನಿರ್ವಿವಾದ ವಿಷಯವು. ಈ ತ್ರಿಯಾಸತಿಯಂತವನೆಂದರೆ ವಿಚಿತ್ರವಿಭೂತಿಕಂ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ವಿಭೂತಿ ಎಂದರೆ ನಿಯಾಮ್ಯವರ್ಗವು ಒಬ್ಬ ಸಾಧಾರಣನಾದ ರಾಜನೇ ಅನೇಕ ವಿಚಿತ್ರನಿಯಾಮ್ಯವರ್ಗವುಳ್ಳವನಾಗಿರುವಾಗ ರಾಜಾಧಿರಾಜನನ್ನು ಇನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೇ ? ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯೇ ಬಹು ವಿಚಿತ್ರವು ಆ ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಯು ಇನ್ನೂ ವಿಚಿತ್ರತೆಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವು. ಹೀಗೆ ಆತನು ಉಭಯವಿಭೂತಿನಾಥನು. ಇದನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಮಹಾಭಾಗವತರು ಬಹುವಾಗಿ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ದಿವ್ಯವೈಕುಂಠವನ್ನು ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಸಾವಿರ ಕಂಭಗಳುಳ್ಳ ಈ ಅನಂದಮಯವೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಮಹಾಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪರವಾಸುದೇವನು ಲಕ್ಷ್ಮೀಯುಕ್ತನಾಗಿ ಹೇಗೆ ಅನಂತ ಗರುಡಾದಿ ನಿತ್ಯರುಗಳಿಂದಲೂ ಸೇವಿತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂಬುದು ಆ ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠಗದ್ಯಪಠದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಪಡುತ್ತದೆ. ಈ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವವನು ಪ್ರಾಪ್ಯವನ್ನು ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸೇರುವನು; ಹಾಗೆ ಸೇರಲು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸಿದವರು ಯಾರು ಎಂದರೆ, ಸಚಿವ ಗಮಿತಃ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಆಜ್ಞಾಧಾರಕರಾದ ಅತಿವಾಹಕರಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅಮಾನವನಿಂದ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಮುಕ್ತಾತ್ಮನ ಐಶ್ವರ್ಯವೆಂಥಾದ್ದೆಂಬುದನ್ನು ಮುಂದೆ ಸಜ್ಜಿಹವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಥಮತಃ ಈತನಿಗೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಏನಾದರೂ ಸ್ವರೂಪಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆಯೇ ಅಥವಾ ಮೊದಲು ಇದ್ದದ್ದೇ ಈಗ ಜಿನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೆಯೇ ಎಂಬ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ, ಹೊಸದಾಗಿ ಏನೂ

ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವು. ಈತನಿಗೆ ನೈಜವಾಗಿ ಇದ್ದ ಸ್ವರೂಪವು ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧ ದಿಂದ ಇದುವರಿವಿಗೂ ತಿರೋಹಿತವಾಗಿದ್ದುದು, ಈಗ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧವೂ ಕರ್ಮವೂ ತೊಲಗಿದುದರಿಂದ, ಹಿಂದಿನ ಸ್ವಸ್ವರೂಪವೇ ಅವಿರ್ಮವಿಸುತ್ತದೇ ವಿನಾ ಹೊಸದಾಗಿ ಏನೂ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲವು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು “ಏನ ಮೇ ನೈಷ ಸಂಪ್ರಸಾದೋಽಸ್ಮಾಚ್ಛರೀರಾತ್ಸಮುತ್ಪಾದಯ ಪರಂಜ್ಯೋತಿರೂಪ ಸಂಪದ್ಯ ಸ್ವೇನರೂಪೇಣಾಭಿ ನಿಷ್ಪದ್ಯತೇ” ಎಂದರೆ “ಹಾಗೆಯೆ • ಈ ಜೀವಾ ತ್ಮನು ಈ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟವನಾಗಿ, ಪರಂಜ್ಯೋತಿಸ್ವಾದ ಪರಮ ಪುರುಷನನ್ನು ಸೇರಿ, ತನ್ನ ಸ್ವಕೀಯವಾದ ಸ್ವರೂಪದ ಅವಿರ್ಮವನನ್ನು ಹೊಂದು ತ್ತಾನೆ” ಎಂದು ಭಾಂದೋಗ್ಯ (೮ ೧೨-೨) ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನೇ “ಸಂಪದ್ಯಾವಿರ್ಮವ ಸ್ವೇನ ಶಬ್ದಾತ್” ಎಂಬ ವ್ಯಾಸ ಸೂತ್ರವು ಉಪಪಾದಿ ಸುತ್ತದೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೆನುಸಾರವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಯೂ “ಸಂಪದ್ಯಾವಿರ್ಮವತ್ಸ ಹಜಾಕೃತಿಃ” ಹಿಂದೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸದೇ ಇದ್ದ ಸ್ವರೂಪವು, ಈಗ ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸೇರುವದರಿಂದ, ತನಗೆ ಮೊದಲು ಸಹಜವಾಗಿದ್ದ ಸ್ವರೂಪವು ಈಗ ಅವಿರ್ಮವಿ ಸುತ್ತದೆ, ಎಂದರೆ ಆತ್ಮಾವನ ಧರ್ಮ ಭೂತಜ್ಞಾನವು ಏನೊಂದು ತಡೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಕಾಶವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ಹೇಳಲು ಸಾಧನವೇನೆಂದರೆ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವೇನರೂಪೇಣ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸ್ವೇನ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ವಿರುವದರಿಂದ ; ಅದುದರಿಂದಲೇ ಇಲ್ಲಿ ಸಹಜಾಕೃತಿಃ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು.

ಎರಡನೆಯ ವಿಷಯವೇನೆಂದರೆ—ಸ್ಫುಟಿತದಸ್ಯಥಕ್ಕಿದ್ಧಿಃ ಈ ಮುಕ್ತ ನ್ನ ಯಾವಾಗಲೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೊಂದಿಗೇನೇ ಇರುವ ಸ್ಥಿತಿಯುಳ್ಳವನಾಗುವನು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ವ್ಯಾಸಸೂತ್ರದ ಅವಿಭಾಗೇನ ದೃಷ್ಟತ್ವಾತ್ ಎಂಬಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಅವಿರ್ಮಾತ ನಿಜಸ್ವರೂಪನಾದ ಮುಕ್ತನೇನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಿಂತ ತಾನು ಬೇರೆಯೇ ಎಂದೆನಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವನ್ನು ಮಾಡು ತ್ತಾನೆಯೇ, ಅಥವಾ ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಆತ್ಮಾವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಅವಿಭಾಗ ದಿಂದ ವಿಭಾಗವಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಅಪ್ರಥಕ್ಕಿದ್ಧಿ ವಿಶೇಷಣವು ತಾನು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅಹಂಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ ಎಂದು ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೇ ಎಂಬ ಸಂದೇಹದಲ್ಲಿ, ಈ ಎರಡನೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಸಮಂಜಸವಾದುದೆಂದೂ, “ಅಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ” ಎಂದೇ ಅನುಭವಿಸುವನು. ಮನುಷ್ಯೋಹಂ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶರೀರ ವಾದ ಮನುಷ್ಯದೇಹಕ್ಕೂ, ಶರೀರಿಯಾದ ಆತ್ಮಾವಾದ ಅಹಂ ಎಂಬುವದಕ್ಕೂ ಹೇಗೆ ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯವೋ ಹಾಗೆಯೇ, ಅಹಂಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ ಶರೀರವಾದ ಅಹಂ ಎಂಬುವದರಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೂ, ಬ್ರಹ್ಮ

ಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಶರೀರಿ ಎಂದರೆ ಆತ್ಮಾವಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೂ ಸಾಮಾನ್ಯಾಧಿಕರಣ್ಯವು. ಅಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ ಎಂಬುದರರ್ಥವು ಅಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಕಃ ಎಂಬದಾಗಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಶೀಮಚ್ಛಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಜೀವಾತ್ಮನೇ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲವು; ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯ ಅರ್ಥವಲ್ಲವು. “ಇದಂ ಜ್ಞಾನಮುಪಾಶ್ರಿತ್ಯ ಮಮಸಾಧರ್ಮ್ಯಮಾಗತಾಃ” (ಗೀ. ೧೪. ೨) ಎಂಬ ಗೀತಾವಾಕ್ಯವು ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿಭಾವ ಮೂಲಕ ಗುಣಾಷ್ಟಕ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ, ಆತನಿಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸಮಾನ ಭಾವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ “ಯದಾಪತ್ಯಃ ಪತ್ಯತೇ ರುಕ್ಮವರ್ತಮ್ ಕರ್ತಾರಮೀತಂ ಪುರುಷಂ ಬ್ರಹ್ಮಯೋನಿಂ | ತದಾ ವಿದ್ವಾಃ ಪುಣ್ಯಪಾಪೇ ವಿಧೂಯ ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ” (ಮುಂಡಕ ೩. ೨ ೩) “ಯಾವಾಗ ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶಿಯಾದ ಉಪಾಸಕನು, ಆದಿತ್ಯವರ್ಣಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ದೇದೀಪ್ಯಮಾನವಾದ ದಿವ್ಯಮಂಗಳವಿಗ್ರಹಯುಕ್ತನಾದ, ಜಗತ್ಕರ್ತಾವಾದ, ಜಗನ್ನಿ ಯಾಮಕನಾದ ಪರಮಪುರುಷನಾದ, ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ, ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವನೋ, ಆಗ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳೆರಡನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿ, ಅಪಹತಪಾಪೃತ್ಯಾದಿ ಗುಣಾಷ್ಟಕಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಪರಬ್ರಹ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸಮಾನಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದುವನು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ತೈತ್ತರೀಯ ಅನಂದವಲ್ಲಿಯೂ “ಸೋತ್ಮತೇ ಸರ್ವಾಃ ಕಾಮಾಃ ಬ್ರಹ್ಮಣಾಸಹ ವಿಪಶ್ಚಿತೇತಿ” “ಕಲ್ಯಾಣಗುಣವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಆತನೊಂದಿಗೆ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಅಪೃಥಕ್ವಿದ್ವಿವೇಷಣನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನು ವಿಶೇಷ್ಯವಾದ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಮಾನಾನಂದವನ್ನನುಭವಿಸುವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಮೂರನೆಯ ವಿಷಯವೇನೆಂದರೆ:—ಸಿದ್ಧಿಯಿದ್ದುಣಾಷ್ಟಕ ತತ್ವಲಃ . ಈತನಿಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮಸಂಪತ್ತಿಯುಂಟಾದರೆ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿಭಾವ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆತನಿಗೆ ನೈಜವಾದ ಸ್ವರೂಪಾವಿಭಾವವು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಛಂದೋಗ್ಯ ೮. ೭. ೧ ರಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಎಂಟು ಗುಣಗಳ ಅವಿಭಾವವೇ ಅಥವಾ (೨) ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪಾವಿಭಾವ ಮಾತ್ರವೇ (೩) ಇಲ್ಲವೇ ಇವೆರಡರ ಅವಿಭಾವವೇ ಎಂಬ ಸಂದೇಹದಲ್ಲಿ, ವ್ಯಾಸಶಿಷ್ಯರಾದ ಜೈಮಿನ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ಮೊಲಿನ ಅಧಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ, ಔಡುಲೋವ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ಎರಡನೇ ಅಧಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ ಅವಲಂಬಿಸಿದರು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯು ಇವರಿಬ್ಬರ ಅಧಿಪ್ರಾಯವೂ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಈ ಮೂರನೆಯ ಅಧಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿ

ಭಾವದಲ್ಲಿ ಇವೆರಡೂ ಸೇರಿದನೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧದ್ವೈತಾಷ್ಟುಕನು ಈ ಮುಕ್ತನು ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಆ ಅವಿರ್ಭವಿಸಿದ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಗುಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಸ್ವರೂಪದಿಂದುಂಟಾಗುವ ಫಲವುಳ್ಳವನೂ ಆಗುತ್ತಾನೆಂದು ತತ್ವಲಿಃ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಫಲಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ:—ಈ ಮುಕ್ತನೂ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನಾಗುವದರಿಂದ, “ಸಜ್ಜಲ್ಪಾದೇವ ತಚ್ಚುಕ್ತೇಃ” ಎಂಬ ವ್ಯಾಸಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಈ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪ ಮಹಿಮೆಯಿಂದಲೇ ಇನ್ಯಾವುದರಪೇಕ್ಷೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ, “ಸಜ್ಜಲ್ಪಾದೇವಾಸ್ಯ ಪಿತರಸ್ಸಮುತ್ಪಿಷ್ಯಂತಿ” (ಛಾಂ. ಲ. ೨. ೧) “ಆ ಮುಕ್ತನ ಸಂಕಲ್ಪಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಆತನ ಪಿತೃಗಳು ಉಂಟಾಗುವರು” ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೇನೆಂದರೆ, ಈತನ ಧರ್ಮಭೂತಜ್ಞಾನವು ಬಹು ಪ್ರಕಾಶವಾದುದಾಗಿ ವಿಭವಾಗುವದರಿಂದ ಸ ಏಕಧಾ ಭವತಿ, ತ್ರಿಧಾಭವತಿ (ಛಾಂ. ೨೬. ೨) ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಅನೇಕ ದೇಹಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಧರ್ಮಭೂತಜ್ಞಾನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಅವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಸತ್ತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಈ ದೇಹಗಳೂ ಕೂಡ ಶುದ್ಧ ಸತ್ವಮಯವಾದರೂ ಅನಿತ್ಯವಾಗಿರಲಿ ಎಂಬ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದುಂಟಾದುವಾದರಿಂದ ಅನಿತ್ಯಗಳಾಗುವವು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಮಾಡುವ ಅವತಾರ ಪರಮಾಪ್ತಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆತನ ದಿವ್ಯಮಂಗಳವಿಗ್ರಹವೇನಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವು ಇದರಿಂದ ದೊರೆಕಬಹುದು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಅವುಗಳು ಅನಿತ್ಯವಾಗಿರಲೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದುದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೂ ವಿಕಾರತ್ವವೂ ಅಂತ್ಯವೂ ಉಂಟು. ಜನನ ಉಂಟೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ನಂತರ ಅಂತ್ಯ ಉಂಟೆಂದು ಭಾವಿಸಲು ಏನೊಂದೂ ತೊಂದರೆಯಿಲ್ಲವು ಸೌಭರಿ ವೊದಲಾದ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಧರ್ಮಭೂತಜ್ಞಾನವು ತುಂಬಾ ವಿಕಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿದುದರಿಂದಲೇ ಅವರು ಆ ಜ್ಞಾನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮೂಲಕ ಐವತ್ತು ಶರೀರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಮಾಂಧಾತರಾಯನ ಐವತ್ತು ರಾಜಕನ್ನಿಕೆಗಳನ್ನೂ ನುಡುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವರುಗಳೊಂದಿಗೆ ರವಿಸಿದರೆಂಬ ಇತಿಹಾಸ ಉಂಟು. ಹಾಗೆಯೇ ಮುಕ್ತನಿಗೂ ತನ್ನ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪತೆಯಿಂದ ಅನೇಕ ಶರೀರಪರಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವ ಫಲವುಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಮತ್ತು ಇಂತಹ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ಈ ಮುಕ್ತನು “ಜಕ್ಷತ್ ಕ್ರೀಡತ್ ರಮಮಾಣಃ” (ಛಾಂ. ಲ. ೧೨. ೩) ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸರ್ವವಿಧ ಭೋಗವನ್ನೂ ಹೊಂದಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಗುಣಾಷ್ಟಕ ಫಲವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಈ ಮುಕ್ತನು ಹೊಂದುವನು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಹೀಗೆ ಈ ಮುಕ್ತನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ಇವುಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆಂದರೆ

ಕೆಲವು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಗಳು ತಲೆದೋರುತ್ತವೆ. ೧. ಈತನಿಗೆ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ಇವುಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆಯೋ, ಇತರ ಸಹಾಯವೇನೂ ಬೇಡವೋ, ಎಂದರೆ ಇತರ ಸಹಾಯವೇನೂ ಬೇಡವೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪದೇವ, ಸಂಕಲ್ಪಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿ, ಶ್ರುತಿಯು ಸಸ್ವರಾಡ್ಭವತಿ-ಈತನು ಯಾವುದಕ್ಕೂ, ಕರ್ಮಕ್ಕೂ ಕೂಡ ವಶ್ಯನಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆಗಲಿ ಹೀಗೆ ಸರ್ವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೇಳಿತಲ್ಲಾ ಶಾಸ್ತ್ರವಶ್ಯತೆಯೂ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದರೆ ಅದೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹಾಗಾದರೆ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಅಧರ್ಮಪ್ರವೃತ್ತಿಯೋ ಎಂದರೆ ಈತನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪಾವಿಭಾವ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೇ ಇಲ್ಲವು. ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇದ್ದರೆ ತಾನೇ, ಶಾಸ್ತ್ರಾವಾದಶಾಸ್ತ್ರದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ; ಅಂತಹ ಪ್ರತಿಕೂಲತೆಯೇ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರವಶ್ಯತೆಯಿಲ್ಲವು ಅದುದರಿಂದ ಸಸ್ವರಾಡ್ಭವತಿ - ಆಕರ್ಮವಶ್ಯನಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗುವನು ಎಂಬ ಭಾವವು ಆದರೆ ಸ್ವತಂತ್ರನೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಅಧೀನವಲ್ಲವೋ ಎಂದರೆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವೇ ಏನೂ ಇನ್ನಾರಿಗಾಗಲಿ ಯಾವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಅಧೀನನಲ್ಲವು. “ಅತ ಏವಜಾನನ್ಯಾಧಿಪತೀ” ಎಂಬ ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ ಇದು ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

(೨) ಈ ಮುಕ್ತನು ಅನೇಕ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಿತ್ತಬಹುದು ಎಂದು ಹೇಳಿದನಂತರ, ಮುಕ್ತದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರ ಉಂಟೇ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಸಂದೇಹದಲ್ಲಿ ಬಾದರಿ ಎಂಬುವರು ಶರೀರವಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಜೈಮಿನಿಯವರು “ಏಕಥಾ ಭವತಿ ತ್ರಿಧಾಭವತಿ” ಎಂದಿರುವದರಿಂದ ಉಂಟೇ ಉಂಟೆಂದೂ ಹೇಳುವ ಪಕ್ಷಗಳನ್ನೂ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯು ಚರ್ಚಿಸಿ, ಮುಕ್ತನು ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪಾನುಸಾರ ಅಶರೀರನೂ ಆಗಬಹುದು, ಸಶರೀರನೂ ಆಗಬಹುದೆಂದು ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪಾನುಸಾರ ಎತ್ತಿದ ಶರೀರದಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೆಗ್ರಹಿಸಿದ ಶರೀರದಿಂದಲೂ ಇವನು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ರೂಪ ಭೋಗವನ್ನೂ ಹೊಂದುವನು ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಈ ಭೋಗವು ಎಂದರೆ ಆನಂದವು ಎಂಥಾಡ್ಭಂದರೆ ಭೋಗೇ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ “ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ” ಎಂಬ ಭಾಂದೋಗ್ಯ ಶ್ರುತಿಯು ಇದಕ್ಕೆ ಆಧಾರವು. “ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಾಗ ಅದ್ವೈತಿಗಳ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವೆಂಬ ಭಾವವೂ ಅಸಮಂಜಸವೆಂಬುದೂ, ಹಾಗೆಯೇ ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳ ಆನಂದ ತಾರತಮ್ಯವೂ ಅಸಮಂಜಸವೆಂಬುದೂ

ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಸಾಮ್ಯವು ಯಾವ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಭೋಗೇ ಭೋಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ, ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸಾಮ್ಯವೇ ಎನಾ ಮಿಕ್ಕ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರ ವರ್ಣಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರು ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ನಿಯಮನ ಲಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ, ಏಕೆಂದರೆ “ಯತೋ ವಾ ಇಮಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಜಾಯಂತೀ” ಇತ್ಯಾದಿ ಸೃಷ್ಟಿ ಕ್ರಮವನ್ನು ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮಪುರುಷನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಸಂಬಂಧ ಹೇಳುವದರಿಂದ ಆ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನ ಹೆಸರು ಅಲ್ಲಿದ್ದದರಿಂದಲೂ ಈ ಸಾಮ್ಯರೂಪ ಮುಕ್ತೈಶ್ವರ್ಯವು ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರ ವರ್ಣವಾದುದು. ಹೀಗೆಯೇ ಅನೇಕ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿಗಳು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತವೆ ಹಾಗಾದರೆ ಇನ್ನು ಏತರಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯವೆಂದರೆ, “ಭೋಗ ಮಾತ್ರಸಾಮ್ಯ ಲಿಜ್ಞಾಚ್ಛ” (೪. ೪. ೨೧.) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ “ಸೋಶ್ಚ ತೇ ಸರ್ವಾ ಕಾಮಾ ಸಹ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ವಿಪಶ್ಚಿತಾ” (ತೈ. ಆನಂದ ೨ ೧. ೨) ಎಂಬ ತೈತ್ತರೀಯ ವಾಕ್ಯವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಪರಿವೂರ್ಣ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವರೂಪ ಆನಂದವೂ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನಂದವೂ ಸಮವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು; ಆದುದರಿಂದ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಪರಮ ಪುರುಷ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವದರಲ್ಲಿಯೂ, ಸತ್ಯಸಂಪೂರ್ಣತ್ವದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸಮವೆಂದು ಹೇಳುವದರಲ್ಲೂ ಪರಮಪುರುಷನಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ನಿಯಮನಲಯಾದಿಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದಂತೆ ಅನ್ವಯಿಸುವದು ಯುಕ್ತವು. ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವದು ಅಜ್ಞಾಯವು. ಆದುದರಿಂದ ಸ್ವಾಮಿ ದೇಶಿಕರವರು, ಮುಕ್ತನು ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಂ ಭೋಗೇ ಭಜತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೇ ಎನಾ ಸುಮ್ಮನೆ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಂ ಭಜತಿ ಎಂದು ಹೇಳಲಿಲ್ಲವು. ಯಾವಾಗ ಭೋಗಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯವೆಂದಾಯಿತೋ, ಮಿಕ್ಕ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಾದಿಗಳಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸುಸ್ಪಷ್ಟವು. ಹೀಗೆ ಮುಕ್ತೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನೇನೋ ಮುಕ್ತನು ಹೊಂದಬಹುದು. ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವಾಸವು ತಪ್ಪಿ ಪುನಃ ಇಲ್ಲಿಗೇನಾದರೂ ಬರುವ ಹಾಗಿ ಆದಿತೋ ಎಂಬ ಸಂದೇಹದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ನಿಗಮಾಂತದೇಶಿಕರವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆನೆಂದರೆ:— ಈ ಭಗವತ್ಸಾಮ್ಯರೂಪಭೋಗವು, “ನಿವೃತ್ತಿ ಕಛೋ ಜ್ಞಿತಮ್” ಪುನರಾವೃತ್ತಿ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಇಲ್ಲದುದೆಂದುಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮುಕ್ತನೇ ಒಂದು ವೇಳೆ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಗೇನೆ ಏಕೆ ಬರಕೂಡದು ಎಂಬ ಶಂಕಾ ಉಂಟಾದರೆ, ಈ ಜಿತನನು ತಾನು ಹಿಂದೆ ಅನುಭವಿಸಿದ ನಾನಾ ವಿಧ ದುಃಖಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿದವನಾಗಿ, ದುಃಖಭೇಶಕ್ಕೂ ಕೂಡ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದ,

ಅನವಧಿಕವಾದ ನಿರಂತರವಾದ ಪಂಚಾರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ನಂತರವೂ ಆ ನರಕರೂಪದ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಎಂದಿಗಾದರೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವನೇ? ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸರ್ದೇಶ್ವರನೇ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. “ಮಾಮುಪೇತ್ಯ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ದುಃಖಾಲಯಮಶಾಶ್ವತಂ । ನಾಪ್ನುಮಂತಿ ಮಹಾತ್ಮಾನ ಸ್ಸಂಸಿದ್ಧಿಂ ಪರಮಾಂಗತಾಃ । ಅಬ್ರಹ್ಮ ಭುವನಾಲ್ಲೋಕಾಃ ಪುನರಾವರ್ತಿ ನೋರುನ್ । ಮಾಮುಪೇತ್ಯತು ಕೌಂತೇಯ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ನ ವಿದ್ಯತೇ ॥” (೧೬ ಲ. ೧೫-೧೬) ನನ್ನನ್ನು ಮಹಾ ಕಷ್ಟದಿಂದಲೂ ಪ್ರಯಾಸದಿಂದಲೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಲೂ ಐಕಾಂತ್ಯದಿಂದಲೂ ಭಜಿಸಿ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಮಾಡಿ ನನ್ನನ್ನು ಪಡೆದು, ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ತಿಳಿದು, ನನ್ನನ್ನೇ ಪರಮಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಭೋಗ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ತನಗೆ ಸತ್ತೆಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತ ಮಹಾತ್ಮರು, ಪರಮೈಶ್ವರ್ಯ ರೂಪ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ನಂತರ ಪುನಃ ಪುನಃ ಜನ್ಮ ಮರಣಾದಿಗಳಿಗಾಕರವಾಗಿರುವ, ದುಃಖಕ್ಕೆ ತೌರುಮನೆಯಾಗಿರುವ, ಅಸ್ಥಿರವಾದ, ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವದಿಲ್ಲವು, ಹೊಂದುವದೂ ಇಲ್ಲವು. ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನ ಲೋಕವಾದ ಸತ್ಯಲೋಕ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಎಲ್ಲಾ ಲೋಕಗಳಲ್ಲೂ ಆವರ್ತಿಯುಂಟು. ಅವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಅಸ್ಥಿರವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅದು ಮುಗಿದ ನಂತರ ಅವು ಅವರ್ತಿಗೆ ಹೇತುಭೂತವಾದವುಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿರುವ ತನ್ನನ್ನು ಹೊಂದಿದವರು, ತಾನು ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿ, ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನಾಗಿ, ಪರಮಕಾರುಣಿಕನಾಗಿರುವದರಿಂದ ಪುನರ್ಜನ್ಮವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಸರ್ದೇಶ್ವರನೇ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಸರ್ದೇಶ್ವರನೇ ಏನಾದರೂ ಈ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಆವೃತ್ತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಬಿಡುವನೋ ಎಂಬ ಶಂಕೆಯು ದೂರೀಕೃತವಾದುದು. ಹೀಗೆ “ನಿವೃತ್ತಿ ಕಘೋಚ್ಛ್ರೇತಂ” ಎಂಬುದರಿಂದ, ಛಾಂದೋಗ್ಯದ ಉಪಸಂಹಾರ ವಾಕ್ಯವಾದ “ಸಖಲ್ವೇವಂ ವರ್ಮಯ ಯಾವದಾಯುಷಂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ ಮಭಿಸಂಪದ್ಯತೇ ನ ಚ ಪುನರಾವರ್ತತೇ” ಎಂಬುದರಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಗಳ ಕೊನೇ ಸೂತ್ರದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವೇನೆಂದರೆ, ಪ್ರಾಣವಿರುವ ತನಕ ಹೀಗೆ ಪರಮಪುರುಷೋಪಾಸಕನಾಗಿದ್ದವನು ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಹೊಂದುವನು, ಅವನಿಗೆ ಪುನರಾವರ್ತಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಆವೃತ್ತಿಗೆ ಮುಕ್ತನಿಗೇನೇ ಇಚ್ಛೆಯೆಂದಿಗೂ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವು. ಪರಮ ಕೃಪಾಳುವಾದ ಸರ್ದೇಶ್ವರನಿಗೆ “ಜ್ಞಾನೀತ್ಯಾತ್ಮೈವ ಮೇವೈತಥ” ಎಂದು

ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ಸ್ಥಿತಿ: ಕೇದ್ಯತೀ?

ಇಗ್ಗತಿ ವಿಶೇಷತ್ತಾಲೇ ಶೆನ್ರವನುಡೈಯ ಪರಿಪೂರ್ಣಾನುಭವಮ್ ಇರುಕ್ಕುಮ್ಪಡಿ ಎಜ್ಗನೇ ಯೆನ್ನಿಲ್—(೧) “ಅನೈತ್ತುಲಕು ಮುಡೈಯ

ಹೇಳಿದವನಿಗೆ ಇಚ್ಛೆಯು ಎಂದಿಗೂ ಉಂಟಾಗಲಾರದು. ಕರ್ಮವಶದಿಂದೇನಾದರೂ ಉಂಟಾದೀತೋ ಎಂದರೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಉಚ್ಚಿನ್ನ ಕರ್ಮಬಂಧವಾದುದರಿಂದ ಅವರ್ತಿ ಶಂಕಾ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಹೀಗೆ ಮುಕ್ತನು ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆನಂದಮಯ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ಯರಾದ ದಿವ್ಯಲೋಕ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ, ತನಗೆ ಅವರುಗಳು ಅತ್ಮಾವೆಂದು ತಿಳಿದವನಾಗಿ ಗುಣಾಷ್ಟಕಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೂಡಿದ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿರ್ಭಾವವನ್ನೂ ಅವುಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಫಲಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ, ಪುನರಾವೃತ್ತಿ ಶಂಕಾವಿಗೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದವನಾಗಿ, ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪಾನುಸಾರವೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಸಂಕಲ್ಪಾನುಸಾರವೂ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವನಾಗಿ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವನಾಗಿ ಭೋಗಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ ಲೋಕದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡುವ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದವನಾಗಿ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ರೂಪ ಮುಕ್ತೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವನು ಎಂಬುದು ಈ ಶ್ಲೋಕ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದ ಪ್ರಕಾರವೆಂಥಾದ್ದು ?

ಸಂಗ್ರಹ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದುದನ್ನೇ ಸವಿಸ್ತರವಾಗಿ ಹೇಳಲುಪಕ್ರಮಿಸಿ ಪ್ರಥಮತಃ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವು ಎಂಥಾದ್ದೆಂದು ತಿಳಿಸುವರಾಗಿ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ಶಬ್ದದರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಈ ಅಧಿಕಾರದ ಹೆಸರಿನ ಸಾರ್ಥಕ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ:—ಇಗ್ಗತಿ ವಿಶೇಷತ್ತಾಲೇ—ಈ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿ ವಿಶೇಷ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಶೆನ್ರವನುಡೈಯ - ಪ್ರಾಪ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮುಕ್ತನ, ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವು, ಇರುಕ್ಕುಮ್ಪಡಿ - ಇರುವ ಸ್ಥಿತಿಯು, ಎಜ್ಗನೇ ಯೆನ್ನಿಲ್ - ಎಂಥಾದ್ದೆಂದರೆ:—“ಅನೈತ್ತುಲಕು ಮುಡೈಯ - ಈ ಎಲ್ಲಾ ಲೋಕಗಳಿಗೂ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿರುವ, ಎಂದರೆ ಉಭಯ ವಿಭಾತಿ

ಅರವಿನ್ದ ಲೋಶನನೈತ್ತಿ ನೈತ್ತ ನೈಯುಮ್ ವಿಡಾಳ್ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿರ್ದಡಿಯೇ ಸರ್ವದೇಶ ಸರ್ವಕಾಲ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೆಗಳಿಲುಮ್ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೈ ಅನಂತಜ್ಞ ಣಾನ ವಿಗ್ರಹ ಗುಣವಿಭೂತಿ ಚೇಷ್ಟಿತಜ್ಞ ಳಿಲೊನ್ನುಮ್ ಕುರೈಯಾಮಲ್ ನಿರತಿಶಯ ಭೋಗ್ಯಮಾಗ ವಿಷಯಾಕರಿತ್ತು ಕೊಂಡಿರುಕ್ಕುಮ್.

ನಾಯಕನಾಗಿರುವ, ಅರವಿಂದ ಲೋಶನನೈ-ವುಂಡರೇಕಾಕ್ಷನನ್ನು, ಇದರಿಂದ ಸರ್ವರನ್ನೂ ತನ್ನ ಕಣ್ಣಿನ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಆಕರ್ಷಿಸುವ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯು ಎಂಬ ಭಾವವು, ಈ ಕಣ್ಣು ಉಪಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮನ್ಮಥಮನ್ಮಥಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸುವ ರೂಪಲಾವಣ್ಯಗಳಿಂದ ಒಪ್ಪಿರುವವನೆಂಬ ಭಾವವು, ತಿನತ್ತ ನೈಯುಮ್ ವಿಡಾಳ್, ತಿನ - ಬಹಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿರುವ ಧಾನ್ಯ, ಇದರಿಂದ ತಿನತ್ತ ನೈಯುಮ್-ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ, ಅಥವಾ ಒಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲ ವಾದರೂ, ವಿಡಾಳ್ - ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯನ್ನು ನುಭವಿಸದೇ ಬಿಟ್ಟಿರಲಾರಳು. ಈಶ್ವರ ನಿಗೂ ಜೀವನಿಗೂ ಭರ್ತೃ ಭಾರ್ಯಾ ಸಂಬಂಧವಿರುವದರಿಂದ, ಮಹಾಪತಿವ್ರತೆ ಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯು ಹೇಗೆ ಪತಿಯನ್ನು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಕೂಡ ಆಗಲದೆ, ಆತನ ಲಾವಣ್ಯ, ಗುಣ, ವಿಭೂತಿ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೊಂದಿಗಿರುವ ಆ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಆನಂದಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಳೋ ಹಾಗೆ ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು ಮುಂದಕ್ಕೆ "ಅವ್ ಶೇರ್ ತಿರುಕ್ಕೋಳೂರ್ ಕೈಮನೈಕ್ಕು ವಾನ್ಮಳಿಯು ನಿನ್ನಿ ಯಾಳ್ ಶೆಲ್ಲವೈತ್ತ ನಳೀ" ಎಂದಿರುತ್ತದೆ. ಅವ್ ಶೇರ್ - ಅಂತಹ ಶ್ರಿಯಃ ಪತಿಯನ್ನು ಹೋಗಿ ಸೇರಬೇಕೆಂದು, ತಿರುಕ್ಕೋಳೂರಿಗೆ, ಶೆಲ್ಲವೈತ್ತ ನಳೀ-ಹೋಗಿ ಸೇರಿದಳಲ್ಲವೇ. ಮನೈಕ್ಕು - ಅದರಿಂದ ತನ್ನ ಮನತನಕ್ಕೆ ಉಂಟಾಗುವ, ನಾ ಪಳಿನಿನೈಯಾಳ್ - ದೊಡ್ಡ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಎಣಸಳು ಎಂಬರ್ಥವು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿರ್ದಡಿಯೇ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಹಾಗೆ, ಸಮಸ್ತ ದೇಶ ಕಾಲ ಅನಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲೂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನೈ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು, ಅನಂತಜ್ಞ ಣಾನ - ಕೊನೆ ಇಲ್ಲದೇ ಇರುವ, ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹಗಳೇನು, ಗುಣಗಳೇನು, ಚೇಷ್ಟಿತಜ್ಞ ಳಿಲ್-ವ್ಯಾಪಾರಗಳೇನು, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒನ್ಮುಂ - ಯಾವುದೊಂದೂ, ಕುರೈಯಾಮಲ್ - ನ್ಯೂನತೆಯಿಲ್ಲದೆ, ನಿರತಿಶಯ ಭೋಗ್ಯಮಾಗ - ಅತಿಶಯವಾದುದೇ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ ಭೋಗ್ಯವಾಗಿ, ವಿಷಯಾಕರಿತ್ತು - ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿ ಕೊಂಡು, ಇರುಕ್ಕುಮ್ - ಇರುವಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಕೋಶಗಳಲ್ಲಿ "ಸರ್ವೇಶ್ವರನೈ ಅನಂತಜ್ಞ ಣಾನ ವಿಗ್ರಹಗುಣ ಚೇಷ್ಟಿತಜ್ಞ ಳಿಲೊನ್ನು

ಕುರೈಯಾಮೈ ನಿರತಿತಯ ಭೋಗ್ಯಮಾಗ ವಿಷಯಾಕರಿತ್ತು ಕೊಣ್ಣು ನಿರ್ಮಮ್” ಎಂಬ ಪಾಠಾಂತರ ಉಂಟೆಂದು ಸಾರವಿವರಣೆಯವರು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ; ಆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಆನಂತಗಳಾದ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹಗಳು, ಕಲ್ಯಾಣಗುಣ, ದಿವ್ಯಚೇಷ್ಟಿತಗಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂದರಲ್ಲೂ ನ್ಯೂನತೆ ಯಿಲ್ಲದಿರುವಿಕೆಯನ್ನು ನಿರತಿತಯ ಭೋಗ್ಯಭೂತವಾಗಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಲ್ಲುವದು.” ಈ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ವೆಂದರೇನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವು ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ವಿಷಯ ವಾದುದು. ಆತನು ಆನಂತಗಳಾದ ವಿಗ್ರಹ, ಗುಣ, ವಿಭೂತಿ ಚೇಷ್ಟಿತಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಪರಿಪೂರ್ಣನು. ಅಂತಹ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸರ್ವದೇಶ ಸರ್ವಕಾಲ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲೂ ಹೀಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭೋಗ್ಯವಾದುದಾಗಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವುದೇ, ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇಲ್ಲಿನ ಭೋಗಾ ನುಭವವು ಅಲ್ಲಿಯ ಅನುಭವದ ಹಾಗಲ್ಲವು. ಇಲ್ಲಿ, ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ ಈ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖವಿರಬಹುದು. ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ, ಇನ್ನೊಂದು ಕಾಲ ದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಇನ್ನೊಂದವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖವು ಬಯಲಾಗಬಹುದು, ದುಃಖ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ “ಸುಖಸ್ಯಾನಂತರಂ ದುಃಖಂ, ದುಃಖಸ್ಯಾ ನಂತರಂ ಸುಖಂ” ; ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ಹೀಗಲ್ಲವು, ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ಸರ್ವದೇಶ ಸರ್ವಕಾಲ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮನ ಅನುಭವವು, ಪರಿಪೂರ್ಣ ವಾಗಿ ಭೋಗ್ಯವಾಗಿರುವದು. ಸರ್ವದೇಶ ಸರ್ವಕಾಲ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೆಗಳಿಲ್ಲಮ್ ಭೋಗ್ಯಮಾಗ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದು ಅನಂತ ಭೋಗ್ಯ ವೆಂದೂ ಎಂದರೆ ಪರಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭೋಗ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುವದರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು. ಆದುದರಿಂದ ಪರಿ ಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ವೆಂಬುವದರಲ್ಲಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೂ ಆನಂತಗಳಾದ ವಿಗ್ರಹ ಗುಣ ವಿಭೂತಿಚೇಷ್ಟಿತಗಳುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣನೂ, ಭೋಗ್ಯವೂ ಸರ್ವದೇಶ ಸರ್ವಕಾಲ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲೂ ಇರುವದರಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದು ದೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಯರು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುವ ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠ ಗದ್ಯ ದಲ್ಲಿ ತಿರುಮಲೆಯು ವಿಗ್ರಹ ಗುಣ ವಿಭೂತಿ ಚೇಷ್ಟಿತಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣನೆಂಬ ಭಾವವನ್ನೂ, “ಸರ್ವದೇಶ ಸರ್ವಕಾಲ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೋಚಿತಾತ್ಮಂತ ಶೇಷಭಾ ವಾಯ ಸ್ವೀಕೃತೋನುಜ್ಞಾತತ್ವ” ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನೂ ಸಹ ಕಾಣ ಬಹುದು.

ಹೀಗೆ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ಉಂಟಾದರೆ, ಭಾಂದೋಗ್ಯ ಕೃತಿಯು “ನಿರಂತರಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನೆಂದಿಗೆ

ಪರಮ ಸಾಮ್ಯ ಶ್ರುತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ; ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪಂ ಭೋಗ್ಯಮ್.

ಇವ್ವಾನುಭವಮ್ ಈಶ್ವರನುಕ್ಕಮ್ ಇವನುಕ್ಕಮ್ ಅತ್ಯಂತ ತುಲ್ಯಮಾಗ್ನಿಯಾಲೇ ಪರಮಸಾಮ್ಯಮ್ ಶೋಲ್ವಾಗಿರದು. (೧) “ಉಣರ್

ಪರಮಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವದರಿಂದ, “ತಥಾವಿಧ ಭಗವದನುಭವ ಜನಿತಾನವಧಿಕಾತಿಶಯ ಪ್ರೀತಿಕಾರಿತಾಲೇಷಾ ಸ್ಥೋಚಿತಾಲೇಷ ರೇಷತೈಕರತಿರೂಪ ನಿತ್ಯಕಿಂಕರೋ ಭವಾನಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿದುದು ಹೇಗೆ? ತಾನೇ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗುವಾಗ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೆಂದರೇನು? ಎಂಬ ಶಂಕಾವಿಗೆ ಮಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುವವರಾಗಿ ಪರಮ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಶ್ರುತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪರಮಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿಯುಭಿಪ್ರಾಯವು, ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪವು ಭೋಗ್ಯವಾದುದು.

ಇವ್ವಾನುಭವಮ್ - ಈ ಭೋಗವೂ ಅಪರಿಮಿತವಾಗುವ ಆನಂದವೂ ಸಹ ಇಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು, ಇವನುಕ್ಕಮ್ - ಈ ಮುಕ್ತನಿಗೂ, ಈಶ್ವರನುಕ್ಕಮ್ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೂ, ಅತ್ಯಂತ ತುಲ್ಯಮಾಗ್ನಿಯಾಲೇ - ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಮವಾದುದರಿಂದ, ಪರಮಸಾಮ್ಯವೆಂದು, ಶೋಲ್ವಾಗಿರದು - ಹೇಳುವಂಥಾದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಯಾವುದು ಎಂದರೆ “ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯ ಮುಪೈತಿ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲೂ, “ಮನುಸಾ ಧರ್ಮಮಾಗತಾಃ” ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲೂ ತೋರಿಬರುವ ಪ್ರಮಾಣವು ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು. ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯೂ ಉಭಯತ್ರ ಸಾಧಾರಣವಾದುದರಿಂದಲೂ, ಆ ಸಾರ್ವಜ್ಞತೆಯು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿ, ತನ್ನೂಲಕ ಆನಂದವೂ ಉಂಟಾಗುವದು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸಾಧಾರಣವಾದುದರಿಂದಲೂ, ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯವೆಂಬ ಭಾವವು ಈ ಪರಮಸಾಮ್ಯವೇನು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಎಲ್ಲಾ ವಿಧವಲ್ಲೂ ಸಮವೇ ಎಂದರೆ ಭೋಗ-ಆನಂದ ಮಾತ್ರದಲ್ಲೇ ವಿನಾ ಇತರ ವಿಷಯಗಳಿಲ್ಲವು ; ಭಗವಂತನಿಗೆ ಈ ಸರ್ವವೂ ತನ್ನದಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಈ ಮುಕ್ತರೂ ಸೇರಿರುವದರಿಂದ ಆನಂದವು ; ಈ ದಾಸನಾದ ಮುಕ್ತನಿಗಾದರೋ ಎಲ್ಲವೂ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನದೇ ಎಂಬ

ಮುಳುನಲಮ್” ಎನ್ನುಮ್. (೨) “ನಿರಸ್ತಾತಿಶಯಾಹ್ಲಾದ ಸುಖಭಾ

ಅನಂದವು. ಇವೆರಡೂ ಅತ್ಯಂತ ತುಲ್ಯವೆಂಬ ಭಾವವು. ಅತ್ಯಂತ ತುಲ್ಯಮಾ ಗ್ನಿಯಾಲೇ ಎಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದಲೇ ಸರ್ವವಿಷಯದಲ್ಲೂ ತುಲ್ಯವಲ್ಲವೆಂಬುದು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಇಬ್ಬರ ಅನಂದವು ಸಮವಾದುದರಿಂದ, ಅತ್ಯಂತ ತುಲ್ಯ ವೆಂದೂ ಪರಮಸಾನ್ಯಾ ವೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ವೃತ್ತಾಸ ಯಾವ ಸಂದರ್ಭ ಗಳಲ್ಲಿಂಬುದು ಮುಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪವು ತುಂಬಾ ಭೋಗ್ಯ ವಾದದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ರವರ ಪಾಶುರವನ್ನೂ ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣ ಶ್ಲೋಕ ವನ್ನೂ ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ರವರ ತಿರುನಾಯ್‌ಮೊಳಿಯ ಎರಡ ನೆಯ ಪಾಶುರವು :—

ಮನನಕ ಮಲಮರ ಮಲರ್ಮಿಶೈ ಯೆಳುದರು ।

ಮನನುಣರ್ಪಳವಿರ್ಲ ಪೊರಿಯುಣರ್ಪೈಯಿಲ ।

ನಿನನುಣರ್ ಮುಳುನಲ ಮೆದಿರ್ಮಿಗಳ್ ವಿನು ।

ಮಿನನಿಲ ನೆನನುಯಿರ್ ಮಿಗುನರೈ ಯಿಲನೇ ॥

ಇದರರ್ಥವೇನೆಂದರೆ :—ಮನಸ್ಸಿನ ಮಲಗಳಾದ ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಲೋಭ, ಹರ್ಷ, ಮಾನ, ಮದ, ಅಗುಣ, ವಿಷಾದ ವೆಂಬ ಎಂಟನ್ನೂ ಕಳೆದು ಕೊಂಡು, ಹಾಗೆ ಮಲಗಳು ನಾಶವಾಗುವದರಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸಿ ವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುವ, ಮಾನಸ ಜ್ಞಾನವಾದ ಯೋಗಬಲದಿಂದ ಪರಿಚ್ಛೇದಿಸುವ ಹಾಗೆ ತೋರುವನಾಗಿ, ಬಾಹ್ಯೇಂದ್ರಿಯ ಗೋಚರವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಗಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣನಾಗಿ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಅಣುತ್ತಾದಿ ಧರ್ಮಗಳುಳ್ಳ ಜೀತನನಿಗಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣನಾಗಿ, “ಸತ್ಯಂ ಜ್ಞಾನಮನಂತಂ ಬ್ರಹ್ಮ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂ ಪನೂ, ಸಂಪೂರ್ಣಾನಂದಸ್ವರೂಪನೂ ಆದ, ಭೂತ ಭವಿಷ್ಯದ್ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲ ಗಳಲ್ಲೂ ನಿಶ್ಚಮಾಭ್ಯಧಿಕನಾದ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನೀಗ ನನಗೆ ಧಾರಕನು. ಇಲ್ಲಿ ಮುಳು ಎಂಬುದು ಮಧೈ ಇರುವದರಿಂದ, ಮುಳು ಉಣರ್ ಮುಳುನಲಮ್ ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು. ಇದರಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ, ಸರ್ವದೇಶ ಸರ್ವ ಕಾಲ ಸರ್ವಾಸನ್ನೈಯಲ್ಲೂ ಅಪ್ರಕಾಶ ಸ್ವರೂಪವೇಯಾಗಲಿ, ತನಗೆ ಅನುಕೂಲ ವಲ್ಲದೇ ಇರುವ ಸ್ವರೂಪವಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು “ಯಥಾ ಸೈನ್ದವ ಘನಃ” “ಒಂದು ಹರಳು ಉಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಹೇಗೆ ಉಪ್ಪೋ

ವೈಕಲಕ್ಷಣಾ | ಭೇಷಜಂ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿ ರೇಕಾಂತಾತ್ಯಂತಿಕೀಮತಾಂ
ಎನ್ರಮ್, ಶೋಲ್ವಗಿರಪಡಿಯೇ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪಮ್ ಭೋಗ್ಯಮಾಗ

ಹಾಗೆಯೇ” “ಆನಂದೋ ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ ವ್ಯಜಾನಾತ್” “ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವೇ
ಆನಂದವೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು” ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ.

ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವು :—“ನಿರಸ್ತಾತಿಶಯ - ಯಾವುದರಿಂದ
ಬೇರೇ ಸುಖದ ಅತಿಶಯವು ನಿರಸ್ತವಾಯಿತೋ, ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ಎಂದರೆ
ನಿರತಿಶಯವಾದ ಎಂಬರ್ಥವು, ಅಂತಹ, ಆಹ್ಲಾದಸುಖ - ಆಹ್ಲಾದರೂಪ ಸುಖ,
ಆಹ್ಲಾದವೆಂದರೆ ಇನ್ನು ಬೇರೆ ಸುಖಾನುಭವ ತನಗೆ ಬೇಕಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಉತ್ಕರ್ಷ
ವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸುಖವು. ಇಂತಹ ಸುಖದ ಭಾವ ಎಂದರೆ ಆಹ್ಲಾದ ಮಾತ್ರ
ವೇ ಇರುವದೇ ಎನಾ ಇಲ್ಲಿನ ಸುಖದ ಹಾಗೆ ದುಃಖನಿವೃತ್ತಿ ರೂಪವಾದುದಲ್ಲವೆಂಬ
ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಇಲ್ಲಿಯ ಸುಖವಾದರೋ “ದುಃಖಾಂತ ಪ್ರಭವಂ ಸುಖಂ” ಎಂದೂ,
“ದುಃಖಸ್ಯಾನಂತರಂ ಸುಖಂ” ಎಂದೂ ಮಹರ್ಷಿಯು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. (ನೋಕ್ಷ
೧೭೩) ಹಾಗಲ್ಲವು. ಆಹ್ಲಾದ ಸುಖಭಾವವೇ, ಅದುದರಿಂದಲೇ ಏಕಲಕ್ಷಣಾ -
ಇದೊಂದೇ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಉಳ್ಳದ್ದು, ವಿಷಯಾನುಭವ ಮಾಡಿದಹಾಗೆಲ್ಲಾ, ಇನ್ನೂ
ಬೇಕು ಇನ್ನೂ ಬೇಕೆಂಬಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುತ್ತದೋ, ಹಾಗೆ
ಈ ಪರಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಯೆಂದುಂಟಾಗುವ ಆಹ್ಲಾದವು ಅನುಭವದಿಂದ ವೃದ್ಧಿ
ಹೊಂದುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಎಂಬ ಭೇಷಜಂ - ಔಷಧವು,
ಯಾರಿಗೆ ಔಷಧವೆಂದರೆ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ :—ಸಂಸಾರ ದುಃಖಾರ್ಕ್ಯ
ತಾಪತಾಪಿತ ಚೇತಸಾಂ - ಸಂಸಾರದ ದುಃಖವೆಂಬ ಸೂರ್ಯನ ತಾಪದಿಂದ
ಬೆಂದುಹೋದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಿಗೆ ಇದು ತಾಪಶಮನರೂಪವಾದ ಪರಮೌಷಧ
ವೆಂಬ ಭಾವವು. ಆ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಎಂಥಾದ್ದೆಂದರೆ, ಏಕಾಂತಾ - ಪ್ರಯೋಜನಾಂ
ತರದ ಗಂಧ ಕೂಡ ಇಲ್ಲದಿರುವಂಥಾದ್ದು ಮತ್ತು ಅತ್ಯಂತಿಕೀ - ಅತ್ಯವಿಲ್ಲದ
ಹಾಗೆ ಇರುವಂಥಾದ್ದು ಎಂದರೆ ನಿತ್ಯವಾಗಿರುವಂಥಾದ್ದು. ಇಂತಹ ಭಗವತ್ಪ್ರಾ
ಪ್ತಿಯು ಪರಮೌಷಧವೆಂಬುದು, ಮತಾ - ನನ್ನಭಿಪ್ರಾಯವು. ಆ ಭಗವ
ತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಅದರಿಂದುಂಟಾಗುವ ಆಹ್ಲಾದಕ್ಕೆ ಎಂದಿಗೂ ಚ್ಯುತಿಯಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು
ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ” ಎನ್ರಮ್ - ಎಂದು, ಶೋಲ್ವಗಿರಪಡಿಯೇ - ಹೇಳಿರುವ
ಹಾಗೆ, ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪವು ಭೋಗ್ಯವಾದುದಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂ
ಪಾನುಭವದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನ ಆನಂದವು ಭಗವಂತನಾನಂದಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದುದು
ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಪ್ರಾಪ್ತಮ್. ಮತ್ತುಳ್ಳವೈ ಭೋಗ್ಯಮಾಮ್ನಡಿ ಯೆಜ್ಜನೇ ಎನ್ನಿಲ್ ? ರಾಜಮಹಿಷಿಕ್ಕು ರಾಜಾ ಭೋಗ್ಯನಾನಾಲ್ ಅವನುಕ್ಕು ಅಭಿಮತಜ್ಞ ಳಾಯ್ ಅವನುಡೈಯ ಭೋಗತ್ತುಕ್ಕುರುಪ್ಪಾನ ಭೋಗೋಪಕರಣ ಭೋಗಸ್ಥಾನಾದಿಗಳುಮ್ ಇವಳುಕ್ಕು ಅನುಕೂಲಮಾಯಿರುಕ್ಕು ಮಾ ಪ್ಪೋಲೆ, ಇಜ್ಜಿಮ್ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪಾನುಬಂಧಿಗಳಾನವೈಯೆಲ್ಲಾಮ್

ಹೀಗೆ ಈ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪವು ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಭೋಗ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಇದರ ಹಿಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನಂತಗಳಾದ ಗುಣವಿಭೂತಿ ಜೇಷ್ಟಿತಗಳೊಂದರಲ್ಲೂ ನ್ಯೂನತೆಯಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಭೋಗ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತಲ್ಲಾ ; ಈ ಮಿಕ್ಕ ಗುಣವಿಭೂತಿ ಜೇಷ್ಟಿತಗಳೂ ಕೂಡ ಹೇಗೆ ಭೋಗ್ಯವು ಎಂದು ಕೇಳಬಹುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಲೋಕದೃಷ್ಟಾಂತ ಮೂಲಕ ಉತ್ತರವನ್ನೀಯುತ್ತಾರೆ.

ಮತ್ತುಳ್ಳವೈ - ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪವಲ್ಲದೆ ಮಿಕ್ಕ ವಿಶೇಷಣಗಳಾಗಿರುವ ಗುಣವಿಭೂತಿ ಜೇಷ್ಟಿತಗಳೆಲ್ಲಾ, ಭೋಗ್ಯಮಾಮ್ನಡಿ ಎಜ್ಜನೇ ಎನ್ನಿಲ್ - ಹೇಗೆ ಭೋಗ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ ? ಎಂದರೆ, ರಾಜಮಹಿಷಿಕ್ಕು - ರಾಜನ ಪಟ್ಟಿ ಮಹಿಷಿಗೆ, ರಾಜಾ - ರಾಜನು, ಭೋಗ್ಯನಾದರೆ, ಅವನುಕ್ಕು - ಆ ರಾಜನಿಗೆ, ಅಭಿಮತಜ್ಞ ಳಾಯ್-ಇಷ್ಟವಾದವುಗಳಾಗಿ, ಅವನುಡೈಯ ಭೋಗತ್ತುಕ್ಕು- ಆ ರಾಜನ ಭೋಗಕ್ಕೆ, ಉರುಪ್ಪಾನ - ಉಪಯುಕ್ತಗಳಾದ, ಭೋಗೋಪಕರಣ - ಭೋಗಸಾಮಗ್ರಿಗಳು, ವಾಹನ, ಭೃಷ, ಭತ್ರ, ಚಾಮರ, ಸಿಂಹಾಸನಾದಿಗಳು, ಭೋಗಸ್ಥಾನಾದಿಗಳುಮ್ - ಉದ್ಯಾನವನ, ಪ್ರಾಸಾದ ಮೊದಲಾದವುಗಳು, ಇವಳುಕ್ಕು-ಈ ಮಹಾಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಪಟ್ಟಿಮಹಿಷಿಗೆ, ಅನುಕೂಲಮಾಯಿರುಕ್ಕುಮಾಪ್ಪೋಲೆ - ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವ ಹಾಗೆ ಎಂದರೆ ಸುಖಕರವಾಗಿರುವ ಹಾಗೆ, ಇಜ್ಜಿಮ್ - ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪಾನುಬಂಧಿಗಳಾನವೈ - ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಶೇಷಣಗಳಾದ ಗುಣವಿಭೂತಿ ಜೇಷ್ಟಿತಗಳೆಲ್ಲಾ, ಭೋಗ್ಯಮಾಗಕ್ಕುರೈಯಿಲ್ಲೈ - ಈ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಭೋಗ್ಯವಾಗಿರಲು ಏನೊಂದೂ ಕುಂದಕವಿರುವದಿಲ್ಲವು. ಒಬ್ಬ ರಾಜನ ಪಟ್ಟಿ ಮಹಿಷಿಗೆ ರಾಜನು ತುಂಬಾ ಭೋಗ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ, ರಾಜನ ಭೋಗಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಭೋಗೋಪಕರಣ ಭೋಗಸ್ಥಾನಗಳೆಲ್ಲಾ ಹೇಗೆ ಆಕೆಗೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ, ಸುಖರೂಪವಾಗಿ, ಭೋಗರೂಪವಾಗಿರುತ್ತವೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ

ಭೋಗ್ಯಮಾಗಕ್ಕುರೈ ಇಲ್ಲೈ. ಇಪ್ಪಡಿ ಸರಪ್ರಕಾರ ವಿಶಿಷ್ಟನಾಯ್
ಕೊಂಡು ಸರೇಶ್ವರರ್ ಭೋಗ್ಯನೆನ್ನು ಮಿಡಮ್ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತ್ಯಾದಿ

ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಸಕಲ ವಿಶೇಷಣಗಳೂ ಕೂಡ ಭವತ್ಸ್ವರೂಪದೊಂದಿಗೆ
ಭೋಗ್ಯಭೂತವಾದವುಗಳೇ ಎಂಬ ಭಾವವು. ರಾಜಭೋಗಗಳೂ ಭೋಗೋಪ
ಕರಣಗಳೂ, ಭೋಗಸ್ಥಾನಗಳೂ ಕೂಡ ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಪತಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾ
ಗುತ್ತದೇ ವಿನಾ ದಪ್ಪಸ್ತಿಯಾದ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರೀತವಾದವುಗಳೇ ಆಗುತ್ತವೆ.
ಮುಕ್ತನಿಗೂ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೂ. ಪತಿಪತಿ ಸಂಬಂಧವಿರುವದರಿಂದ ದೃಷ್ಟಾಂತವು
ಉಪಪನ್ನವು ಇಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವಿಕೆಯೇ ಸ ಖನಿಂದೂ ಭೋಗವೆಂದೂ
ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ರಾಜಪತ್ನಿಗೆ ರಾಜನೂ ರಾಜನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ
ಭೋಗೋಪಕರಣ ಭೋಗಸ್ಥಾನಾದಿಗಳೇನೋ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೋಗ್ಯವಾ
ಗಿರಬಹುದು. ಅನಂತರ ವೃದ್ಧತೆಯುಂಟಾಗಿ ಜೀಸರ ಅಥವಾ ವ್ಯಾಧಿಯು
ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ ಆಗ ಭೋಗ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗಬಹುದು. ಹಾಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲವು
ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು ಪತಿವ್ರತಾ ಶಿರೋಮಣಿಯೂ ಕೂಡ ಹಾಗೆ ಎಂದಿಗೂ
ಜಿಹಾಸೆಯನ್ನು ತೋರುವದಿಲ್ಲವ. ಪತಿವ್ರತಾ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಥಮೋದಾಹರಣೆ
ಯಾದ ಸೀತೆಯೇ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾಳೆ. ಕಾಂತ್ಯೆಯು ನೊಸೆಯನ್ನು
ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಓ ಸೀತೆಯೇ ನಿನ್ನ ಪತಿಯು ರಾಜಕುಮಾರನೆಂದೆಣಿಸಿ
ಸಮಸ್ತ ರಾಜಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ನೀನು ಆತನಿಗೆ ಶುಶ್ರೂ
ಷಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ದೊಡ್ಡದಲ್ಲವು ಈಗ ವನಚಾರಿಯಾಗಿ ನಾರುಮಡಿ
ಯನ್ನುಟ್ಟ ಕಂದಮೂಲಾವಿಗ 'ನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾ ಪೃಥ್ವಿಶಯ್ಯನಾಗಿರುವಾಗಲೂ
ಪತಿಯನ್ನು ತುಚ್ಛವಾಗಿ ಕಾಣದೆ ಶುಶ್ರೂಷಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದು ಯುಕ್ತವು,
ಎನ್ನಲು, ಅದಕ್ಕೆ ಸೀತೆಯ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ:—

ಮಿತಂದದಾತಿ ಹಿ ಪಿತಾ ಮಿತಂ ಮಾತಾ ಮಿತಂ ಸುತಃ |

ಅಮಿತಸ್ಯ ಚ ದಾತಾರಂ ಭರತರೂ ಕಾನಪೂಜಯೇತ್ ||

ಅಮಿತವಾಗಿ ಕೊಡುವ ದಾತೃವ್ಯುಧತಾ. ಅಂತವನನ್ನು ಯಾರೇ ಆಗಲಿ
ಪೂಜಿಸದೇ ಇರುವರೆ? ಎಂದು ಉತ್ತರ ಹೇಳಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಶ್ರೀರಾಮನೊಂದಿಗೆ
“ಯಸ್ತಯಾ ಸಹ ಸಸ್ವರೋ ನಿರಯೋಯಂ ತ್ವಯಾ ವಿನಾ” ಎಂದು
ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಇರುವ ಭೋಗಸ್ಥಾನವೇ ಸ್ವರ್ಗವು, ಆತನೊಂದಿಗಿಲ್ಲದಿರುವ
ಸ್ಥಳವೇ ತನಗೆ ನರಕವು. ಇದು ಕಾಲ ಅವಸ್ಥೆಗಳಿಗೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವು.

ಹೀಗೆ ಸರ್ವವಿಶೇಷಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಸದಾ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಭೋಗ ಭೂತನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣಗಳುಂಟೆಂದು ಮುಂದೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಪ್ಪಡಿ-ಹೀಗೆ ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಸರ್ವಪ್ರಕಾರ ವಿಶಿಷ್ಟನಾಯ್‌ಕ್ಕೋಂ ಡು-ಸಮಸ್ತ ರೂಪಗುಣ ವಿಭವೈಶ್ವರ್ಯಾದಿ ವಿಶೇಷಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯೂ ಕೂಡ ಇದರಿಂದ ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು, ಸರ್ವೇಶ್ವರ - ಶ್ರೀ ವಾಸು ದೇವನು, ಭೋಗ್ಯನು, ಎನ್ನೂಮಿಡಂ - ಎನ್ನವ ಪ್ರಮಾಣವು, ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳು, ಇಲ್ಲಿ ಆದಿಶಬ್ದದಿಂದ ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಗಳೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು, ಪ್ರಸಿದ್ಧಮ್ - ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು, ನಿರ್ವಿವಾದವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದುದು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಸಂದೇಹಪಟ್ಟು ಆತನು ನಿರ್ವಿಶೇಷನೆಂದು ಹೇಳುವದು ಸುತರಾಂ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು. ಶ್ರುತಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ :-

೧. “ಸೋತ್ಕುತೇ ಸರ್ವಾ ಕಾಮಾರ್ಗ ಸಹ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ವಿಪಶ್ಚಿತಾ” (ತೈ. ಅನಂದ. ೧) ಮುಕ್ತಾತ್ಮನು, ಸರ್ವವಿಧವಾಗಿ ನೋಡುವ ಎಂದರೆ ಸಜ್ಜಲ್ಪಿ ಸುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೆಂದಿಗೆ ಆತನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಭೋಗ್ಯವಾದುವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುವನು.

೨. “ರಸಗ್ಂ ಹ್ಯೇವಾಯಂ ಲಬ್ಧ್ವಾನಂದೀ ಭವತಿ” (ತೈ. ಅನಂದ. ೨. ೧) ಈ ಮುಕ್ತನು ಆನಂದಸ್ವರೂಪನನ್ನು ಮತ್ತು ಆನಂದಗುಣಕನನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ವಾಗಿ ಹೊಂದಿ, ನಿರತಿಶಯಾನಂದ ಹೊಂದಿದವನಾಗುವನು.

೩. “ಸಪಶೋ ಮೃತ್ಯುಂ ಪಶ್ಯತಿ ನರೋಗನ್ನೋತ ದುಃಖತಾಂ ಸರ್ವಂ ಹ ಪಶ್ಯತಿ ಪಶ್ಯತಿ ಸರ್ವಮಾಪ್ನೋತಿ ಸರ್ವಶಃ” (ಛಾಂ. ೭. ೨೬. ೨) ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತಾದ ಮುಕ್ತನು ಮರಣವನ್ನೇಯಾಗಲಿ, ರೋಗವನ್ನೇಯಾಗಲಿ, ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವ ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನೇಯಾಗಲಿ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲವು; ಎಂದರೆ ಸಂಕಲ್ಪಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅನುಭವಿಸುವನು. ಜಗತ್ತೂ ಕೂಡ ಬದ್ಧನ ಹಾಗೆ ಈತನಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಲ್ಲವು. ಪಿತೃರೋಗಿಗೆ ಹಾಲು ಕಹಿ, ಆ ರೋಗವಿಲ್ಲದವನಿಗೆ ಹಾಲು ಹೇಗೆ ಭೋಗ್ಯವೋ ಹಾಗೆ ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು. ಸ್ಮೃತಿಗಳು :-

೧. “ಇದಂ ಜ್ಞಾನ ಮುಪಾತ್ರಿತ್ಯ ಮಮಸಾಧರ್ಮ್ಯಮಾಗತಾಃ | ಸರ್ವೇಷು ನೋಪಜಾಯಂತೇ ಪ್ರಳಯೇ ನನ್ಯಥಸ್ತಿ ಚ” ಈ ಮುಂದೆ ನಾನು ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳುವ ಜ್ಞಾನವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಗಃಕಾಷ್ಟಕ ಅವಿರ್ಭಾವ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿರ್ಭಾವ ಇವುಗಳು ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ

ಗಳಿಲೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಮ್. ಇವ್ವರ್ಥತ್ವ ಭೂಮಾಧಿಕರಣತ್ತಿಲೇ ಸಾಧಿ
ತ್ತರುಳಿನಾರ್.

ಭೋಗ, ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರು ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಹುಟ್ಟುವದಿಲ್ಲವು, ಪ್ರಳಯಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಕ್ಲೇಶಪಡುವದಿಲ್ಲವು.

ಹೀಗೆ ಸರ್ವವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದಲೂ ಯುಕ್ತನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಪರಮಭೋಗ್ಯನಾಗಿರುವನು ಎಂದು ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳೇನೋ ಉಂಟು ಎಂದು ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದೇ. ಆದರೆ ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಮರೂ ಹೀಗೆಯೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೋ? ಎಂದರೆ, ಅವರೂ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಭೂಮಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಯೇ ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇವ್ವರ್ಥತ್ವ - ಹೀಗೆ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರ ವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಭೋಗ್ಯ ಭೂತನೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು, ಭೂಮಾಧಿಕರಣತ್ತಿಲೇ-ವ್ಯಾಸಸೂತ್ರದ ಭೂಮಾಧಿಕರಣದ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ, ಸಾಧಿತ್ತು ಅರುಳಿನಾರ್ - ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಕೃಪೆಗೈದಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಭೂಮಾಧಿಕರಣದ ಸೂತ್ರವು ಯಾವುದೆಂದರೆ:— ಭೂಮಾ ಸಂಪ್ರಸಾದಾದ ಧ್ಯುಪದೇಶಾತ್ - ಭೂಮ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನು ಅಥವಾ ಭೂಮಗುಣ ವಿಶಿಷ್ಟನು ಪರಮಾತ್ಮನು ಬೇವಾತ್ಮನಲ್ಲವು; ಏಕೆಂದರೆ ಈತನು, ಸಂಪ್ರಸಾದಾಧಿ - ಈ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗಿಂತ ಅಧಿಕನೆಂದು, ಉಪದೇಶಾತ್ - ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಿರುವದರಿಂದ ಭೂಮಾ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವೇನೆಂದರೆ:—“ಯತ್ರ ನಾನ್ಯತ್ಪ್ರಕೃತಿ ತಾನ್ಯಚ್ಛುಣೋತಿ ನಾನ್ಯದ್ವಿಜಾನಾತಿ ಸಭೂಮಾ” “ಯತ್ರ - ಯಾವ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂಬ ವಸ್ತುವು, ಅನುಭೂಯಮಾನೇಷತಿ-ಅನುಭವಿಸಲ್ಪಡಲಾಗಿ, ಆತನಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾವುದೂ ನೋಡಲ್ಪಡುವದೂ ಇಲ್ಲವೋ, ಕೇಳಲ್ಪಡುವದೂ ಇಲ್ಲವೋ, ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುವದೂ ಇಲ್ಲವೋ, ಅಂತಹ ವಸ್ತುವು ಭೂಮಾ ಎಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.” ಮತ್ತು “ಅಥ ಯತ್ರಾನ್ಯತ್ಪ್ರಕೃತಿ ಅನ್ಯಚ್ಛುಣೋತಿ ಅನ್ಯದ್ವಿಜಾನಾತಿ ತದಲ್ಪಂ” “ಯಾವ ವಸ್ತುವನ್ನನುಭವಿಸಿದ ನಂತರ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾದುದು ಕಾಣಬೇಕು, ಕೇಳಬೇಕು, ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದಾಗುತ್ತದೋ ಆ ವಸ್ತುವು ಅಲ್ಪವಾದುದು” (ಭಾಂ. ೭. ೨೪ ೧) ಎಂದು ಉಪನಿಷತ್ತು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅನವಧಿಕಾತಿಶಯ ಸುಖರೂಪನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನನುಭವಿಸಿದ ನಂತರ, ಇನ್ಯಾವದನ್ನೂ ಕೂಡ ಕಣ್ಣಿತ್ತಿ ಮುಕ್ತನು ನೋಡನು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಮುಕ್ತನೂ ಆತನ ವಿಭೂತಿಗೆ ಸೇರಿದವನಾಗಿ ಆತನ ಸ್ವರೂಪ

ದೊಂದಿಗೆ ಗುಣವಿಭೂತಿ ವಿಶ್ವರೂಪಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುವನಾಗಿ, ತದ್ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾದವುಗಳೊಂದನ್ನೂ ಕೂಡ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡನು. ಏಕೆಂದರೆ ಮಿಕ್ಕಿದ್ದೆಲ್ಲವೂ ಅತಿ ತುಚ್ಛವಾದವು. ಈ ಮುಕ್ತ ದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸುವದೆಲ್ಲಾ ಅನುಕೂಲವಾದವುಗಳಾಗಿ ನಿರತಿಶಯ ಸುಖರೂಪವಾದವು, ಪ್ರತಿಕೂಲವೇ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ ದುಃಖ ಗಂಧವೂ ಇಲ್ಲವು.

ಆದರೆ ಈ ಜಗತ್ತೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ವಿಭೂತಿಯಲ್ಲೇ ಅಂತರ್ಗತವಾದರೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾದುದೇ ಇದರನುಭವವು ಪರಿಮಿತ ಸುಖರೂಪವಾಗಿಯೂ ದುಃಖಮಿಶ್ರವಾಗಿಯೂ ಇರುವಂಥದ್ದು, ಹೀಗಿರುವಂಥದ್ದೂ ಕೂಡ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಸುಖರೂಪವಾದುದು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದೇ ಸವನು ತೋರಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ಶ್ರುತಿಯೇ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಕರ್ಮವಶ್ಯ ನಾದವನು ಈ ಜಗತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಿಂತ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬೇರೆಯಾದುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅನುಭವಿಸುವದರಿಂದ, ಕರ್ಮಾನುರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಮಿತ ಸುಖರೂಪವಾದುದಾಗಲಿ, ದುಃಖರೂಪವಾದುದಾಗಲಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ಮುಕ್ತದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಕರ್ಮ ವೆಂಬ ವ್ಯಾಧಿಯು ತೊಲಗುವದರಿಂದ ಸಪ್ತೇಶ್ವರನ ವಿಭೂತಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸರ್ವೇ ಶ್ವರನೊಂದಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವದರಿಂದ ನಿರತಿಶಯ ಸುಖವೇ ವಿನಾ ದುಃಖರೂಪ ವಲ್ಲವು. ಇದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಕೊಟ್ಟ ದೃಷ್ಟಾಂತವು ಮೇಲೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಪಿತೃವ್ಯಾಭಸೀಡಿತನಿಗೆ ಹಾಲ. ಕಹಿಯಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆ ವ್ಯಾಧಿ ಯಿಂದ ನಿವೃತ್ತನಾದವನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಅದೇ ಸ್ವಾದುವಾಗುತ್ತದೋ ಹಾಗೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಅಕ್ಷೇಪವು ತೋರಬಹುದಾದುದರಿಂದ ವಿವರಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಸ್ವಾಮಿ ದೇಶಿಕರವರೇ ಮುಂದೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಪಪಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಇಂತಹ ನಿರತಿಶಯ ಭೋಗ್ಯತ್ವವು ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪ ಗುಣವಿಭೂತಿಗಳುಳ್ಳ ಭೋಗೋಪಕರಣ ಭೋಗಸ್ಥಾನಗಳನ್ನೂ ಉಳ್ಳ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿರುವದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಪರಮಪದವೆಂಬ ಹೆಸರೆಂದು ತಿಳಿಸುವನಾಗಿ, ಅಂತಹ ಭೋಗ್ಯತ್ವವಿರುವದರಿಂದ ಪರಮ ಪದಕ್ಕೆ ರೂಢಿಯಿಂದಲೂ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ ಮೂರು ಅರ್ಥಗಳೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ (೧) ನಿರತಿಶಯಾನಂದ ರೂಪವಾದ ಪ್ರಾಪ್ಯನಾದ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೂ, (೨) ನಿರತಿಶಯಾನಂದ ಸ್ಥಾನವಾದ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೂ, (೩) ಅಂತಹ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಸೇರಿ ಅಂತಹ ಪ್ರಾಪ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ನಿರತಿಶಯಾನಂದವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಮುಕ್ತನಿಗೂ ಪರಮಪದ ಶಬ್ದವು ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪರಮಪದ ಶಬ್ದಸ್ಯ ತ್ರಯಃ ಅರ್ಥಾಃ

ಇವತ್ತಿಲ್ ನಿರತಿಶಯಾನುಕೂಲತ್ವಾಲಿ ಪರಮ ಪ್ರಾಪ್ಯವಾಗ್ಯಯಾಲಿ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪತ್ವೈ ಪರಮಪದವೆನ್ನೊರದು. ಇಬ್ಬಗವತ್ಸ್ವರೂಪತ್ತಿನುಡೈಯ ಪರಿಪೂರ್ಣಾನುಭವಮ್ ಪೆರುವದು, ಭೋಗ್ಯತಮಮಾಯ್ ಸರೋತ್ತರಮಾಯ್ ಇರುಪ್ಪದೊರುಸ್ಥಾನ ವಿಶೇಷತ್ತಿಲಿ ಶೆನ್ನಾಲಾಗ್ಯಯಾಲೀ, ಅನ್ನ ಸ್ಥಾನವಿಶೇಷತ್ವೈಯುಮ್ ಪರಮಪದಮ್

ಪರಮಪದ ಶಬ್ದದ ಮೂರು ವಿಧವಾದ ಅರ್ಥಗಳು.

೧. ಇವತ್ತಿಲ್ - ಈ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ದಿವ್ಯಾತ್ಮಸ್ವರೂಪ ವಿಗ್ರಹಗುಣ ವಿಭೂತಾದಿಗಳ, ನಿರತಿಶಯಾನುಕೂಲತ್ವಾಲಿ - ಸರೋತ್ತಮಾತ್ಮತ್ವವು ಅನುಕೂಲ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಪರಮಪ್ರಾಪ್ಯವಾಗ್ಯಯಾಲಿ ಪರಮಪ್ರಾಪ್ಯವಾಗುವದರಿಂದ, ಯಾವದಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದಿಲ್ಲವೋ ಅದು ಪರಮ ಎಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ, ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪತ್ವೈ-ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು, ಪರಮಪದವೆನ್ನೊರದು - ಪರಮಪದವೆಂದು ಹೇಳುವದು. ತ್ರಿವಿಧವಿಧವೂ ಪರಮಪದವೆಂಬ ಹೆಸರು. ಎಲ್ಲವೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ತನ್ನೂಲಕ ನಿರತಿಶಯ ಸುಖರೂಪವಾಗಿ ಪರಮಪ್ರಾಪ್ಯವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಪರಮಪದ ಎಂದು ಆತನು ಹೇಳಲ್ಪಡುವನು. ಪದ್ಯತೇ ಎಂದರೆ ಗಮ್ಯತೇ - ಚೇತನನಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ಯವಾಗಿ ಹೊಂದಲ್ಪಡುವನು, ಅದುದರಿಂದ ಪರಮಪದವೆಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು.

೨. ಇಬ್ಬಗವತ್ಸ್ವರೂಪತ್ತಿನುಡೈಯ - ಈ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪದ, ಪರಿಪೂರ್ಣಾನುಭವವನ್ನು, ಪೆರುವದು - ಹೊಂದುವದು, ಭೋಗ್ಯತಮವಾಗಿ, ಸರೋತ್ತರಮಾಯ್ - ಸರೋತ್ತಮಾತ್ಮತ್ವವಾಗಿ, ಇರುಪ್ಪುದು - ಇರಬೇಕಾದುದು, ಒರು ಸ್ಥಾನವಿಶೇಷತ್ತಿಲ್-ಒಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ಶೆನ್ನಾಲಾಗ್ಯಯಾಲೀ - ಸೇರಿದರೇನೆ ಪ್ರಾಪ್ಯವಾಗುವದರಿಂದ, ಅನ್ನ ಸ್ಥಾನವಿಶೇಷತ್ವೈಯುಮ್ - ಅಂತಹ ಸ್ಥಾನವಿಶೇಷವನ್ನೂ, ಪರಮಪದ ಎಂದು, ಎನ್ನೊರದು - ಹೇಳುವದು. ಒಂದು ದೇಶವಿಶೇಷವು ಪ್ರಾಪ್ಯವಾದರೇನೆ ಭಗವಂತನ ಪರಿಪೂರ್ಣಾನುಭವವು ದೊರೆತು ಅದು ಪರಮ ಭೋಗ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಸ್ಥಳವು ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವು, ಇದಕ್ಕೂ ಪರಮಪದವೆಂದು ಹೆಸರು.

ಎಜ್ಜಿರದು. ಇವ್ವನುಭವತ್ತುಕ್ಕು ಆಶ್ರಯಮಾಯ್ ಕೊಣ್ಣು ಅನುಭಾವ್ಯ ಮಾಗೈಯಾಲೇ ಭಗವದ್ವಿಭೂತಿ ಭೂತಮಾಯ್ ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಲಕ್ಷಣ ಮಾನ ತತ್ಸ್ಮರೂಪತ್ರೆಯುಂ ಪರಮಪದಮ್ ಎಜ್ಜಿರದು. ಇವೈಮೂ ನುಕ್ಕುಂ ಮತ್ತುಮುಳ್ಳವತ್ತುಕ್ಕುಮ್ ಪ್ರಾಪ್ಯತ್ಯನಾತ್ರ ಮವಿಶಿಷ್ಟಮ್,

ಪದ್ಯತೇ ಅಸ್ತಿ ಎಂಬ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಮೂಲಕ, ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಪ್ಯದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟೋ ಅದು ಪರಮಪದವು

೩. ಮೂರನೆಯ ಅರ್ಧವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವ್ವನುಭವತ್ತುಕ್ಕು- ಈ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಕ್ಕೆ, ಆಶ್ರಯಮಾಯ್ ಕೊಂಡು - ಆಶ್ರಯ ವಾಗಿ, ಅನುಭಾವ್ಯಮಾಗೈಯಾಲೇ - ಅನುಭವಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದುದರಿಂದ, ಭಗವದ್ವಿಭೂತಿ ಭೂತಮಾಯ್ - ಭಗವಂತನ ನಿಯಾಮ್ಯವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದು ದಾಗಿ, ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಲಕ್ಷಣಮಾನ - ಜ್ಞಾನತ್ವ ಅನಂದತ್ವಗಳೇ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಯುಳ್ಳ (ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇವು ಎಂಬ ಭಾವವು), ತತ್ ಸ್ಮರೂಪತ್ರೆಯುಮ್ - ಮುಕ್ತನಾದ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಸಹ, ಪರಮ ಪದಮ್ ಎಜ್ಜಿರದು - ಪರಮಪದವೆಂದು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ ಗುಣಾಷ್ಟಕಾವಿ ಭಾವ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿರ್ಭಾವಗಳುಳ್ಳ ಮುಕ್ತ ದೇಶಿಯಲ್ಲನ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವು ಈಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯ ವಾಗಿರುವುದು, ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವೂ ಸಹ ಪರಮಪ್ರಾಪ್ಯವಾಗಿ ಅನುಭಾವ್ಯವಾದುದ ರಿಂದ ಪರಮಪದವೆಂಬ ಶಬ್ದವು ಇದಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಇವೈ ಮೂನುಕ್ಕುಮ್ - ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪ, ದಿವ್ಯವೈಕುಂಠ, ಮುಕ್ತಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪ, ಹೀಗೆ ಈ ಮೂರಕ್ಕೂ, ಮತ್ತು ಮುಳ್ಳವತ್ತುಕ್ಕುಮ್ - ಮತ್ತೂ ಮಿಕ್ಕವುಗಳಾದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣ, ವಿಭೂತಿ ಚೇಷ್ಟಿತಗಳಿಗೂ ಕೂಡ, ಪ್ರಾಪ್ಯತ್ಯ ಮಾತ್ರವೇ, ಅವಿಶಿಷ್ಟಮ್ - ವಿಶೇಷವಿಲ್ಲದುದು ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಸಾಧಾರಣ ವಾದುದು ಈ ಮೂರರಲ್ಲೂ ಇರುವ ಭೇದಗೃಹವವು ಮಾತ್ರ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂ ಪಕ್ಕೂ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಗ್ರಹಗುಣ ವಿಭೂತಿಗಳಿಗೂ ಸಮವೆಂದು ಹೇಳ ಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಯೇನೋ ನಿರತಿಶಯ ಸುಖರೂಪವಾಗಿ ಭೇದಗೃಹವಾದೆಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದು. ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯು ಅನಿತ್ಯವಾದ ಅಲ್ಪಸುಖರೂಪವಾಗಿ ಯೂ ದುಃಖಬಾಹುಳ್ಯವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ ಇರುವದೆಂಬುದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸಿದ್ಧವಾಗಿರು

ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿರಪ್ಯನುಕೂಲಾ

ಇಪ್ಪಡಿ ಭಗವತ್ಸರೂಪ ಗುಣವಿಗ್ರಹಾದಿಗಳುಮ್, ಶುದ್ಧ ಸತ್ತ್ವಾಶ್ರಯಮಾನ ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಯುಮ್, ಸ್ವಸ್ವರೂಪಮುಮ್ ಭೋಗ್ಯಮಾನಾಲುಮ್, ಪ್ರತಿಕೂಲಮಾಗ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಸಿದ್ಧಮಾಯ್ ಮುಮುಕ್ಷುವುಕ್ಕು ತ್ಯಾಜ್ಯಮಾಕ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಿಲ್ ಶೊಲ್ಲಪ್ಪಟ್ಟ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಿಲ್ ಪದಾರ್ಥಜ್ಞಿಲ್ ಮುಕ್ತನುಕ್ಕು ಭೋಗ್ಯಮಾಗಕ್ಕೂಡುಮೋ ವೆನ್ನಿಲ್, ಅದಿಲುಮ್ ಕುರೈಯಿಲ್ಲೈ. ೧. ಪಿತ್ತೋಪಹತನಕ್ಕು ಪ್ರತಿ

ವಾಗ, ಮತ್ತು ಐಹಿಕವೆಲ್ಲಾ ತುಚ್ಛವಾಗಿ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ತ್ಯಾಜ್ಯವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವಾಗ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಅದೂ ಕೂಡ ಅನುಕೂಲವಾದುದು ಹೇಗೆ ಎಂಬಾಕ್ಷೇಪಣೆಯು ಯುಕ್ತವಾದುದೇ. ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು “ಇಪ್ಪಡಿ” ಎಂದಾರಂಭಿಸಿದ ವಾಕ್ಯದ ಮೂಲಕ ಸದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿ ಮೂರು ನಿದರ್ಶನಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯೂ ಕೂಡ ಅನುಕೂಲ ರೂಪವಾದುದು.

ಇಪ್ಪಡಿ - ಹೀಗೆ, ಎಂದರೆ ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪಗುಣ ವಿಗ್ರಹಾದಿಗಳುಮ್ - ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪ ದಿವ್ಯಮಂಗಳವಿಗ್ರಹ ಆತನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳು, ಅದಿ ಪದದಿಂದ ಐತ್ಸರ್ಯ ಚಿಷ್ಟಿತಗಳೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು, ಮತ್ತು ಶುದ್ಧ ಸತ್ತ್ವಾಶ್ರಯಮಾನ ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಯುಮ್ - ಶುದ್ಧ ಸತ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಅಶ್ರಯವಾದ ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಯೂ, ಸ್ವಸ್ವರೂಪಮುಮ್ - ಮುಕ್ತನಾದ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವೂ ಸಹ, ಭೋಗ್ಯಮಾನಾಲುಮ್ - ಭೋಗ್ಯವಾದುವು ಆದರೂ, ಪ್ರತಿಕೂಲಮಾಗ - ಅನಿತ್ಯ ಅಲ್ಪ ಸುಖ ಮತ್ತು ಬಹು ದುಃಖಯುಕ್ತವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದುದೆಂದು, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಸಿದ್ಧಮಾಯ್ - ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿ, ತ್ಯಾಜ್ಯಮಾಗ - ಹೀಗೆ ಬದ್ಧದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಐಹಿಕವೆಲ್ಲಾ ತ್ಯಾಜ್ಯವೆಂದು, ಶೊಲ್ಲಪ್ಪಟ್ಟ-ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಮುಕ್ತನಿಗೂ ಕೂಡ, ಭೋಗ್ಯಮಾಗಕ್ಕೂಡುಮೋ ವೆನ್ನಿಲ್ - ಭೋಗ್ಯವಾದುವು ಆಗುವವೋ ಎಂದರೆ, ಅದಿಲುಮ್ ಕುರೈಯಿಲ್ಲೈ - ಹಾಗೆ ಭೋಗ್ಯವಾದುವಾಗುವದಕ್ಕೇನೂ ನ್ಯೂನತೆಯಿಲ್ಲವು, ಎಂದರೆ

ಅವುಗಳೂ ಭೋಗ್ಯವಾದವುಗಳೇ ಎಂಬರ್ಥವು. ಐಹಿಕವೆಲ್ಲಾ ದುಃಖಮಯವಾ ದುದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಮಾಣ ಬೇಕಿಲ್ಲವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧವು. ಅನೇಕ ದುಃಖಸಂತತಿಗಳನ್ನು ಒಬ್ಬನು ತನ್ನ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಐಹಿಕದಲ್ಲಿರುವ ಅಲ್ಪಸುಖದಿಂದ ಭ್ರಾಂತನಾಗಿ ಈ ಎಲ್ಲಾ ದುಃಖಗಳನ್ನೂ ಮರೆತುಹೋಗುವನು. ಸಂಸಾರದುಃಖವೆಂಬ ಸೂರ್ಯನ ತಾಪದಿಂದ ತಪಿಸಿ ಹೋಗಿದ್ದರೂ ಈ ಅಲ್ಪಸುಖರೂಪ ಶೈಶೋಪಚಾರದಿಂದ ಮರೆಯುವನು ಅದು ದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣದಿಂದಲೂ ಅದು ದುಃಖಮಯವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿಯ ಬಹುದು. ಶಾಸ್ತ್ರವೇನು ಹೇಳುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ :-

“ಯಾವಜ್ಜೀವತಿ ತಾವಚ್ಚ ದುಃಖೈರಾನಾವಿಧೈಃ ಪುಣ್ಯತಃ |
ತಂತುಕಾರಣ ಪಕ್ಷ್ಣೈಃ ಸೈರಾಸ್ತೇ ಕಾರ್ಪಾಸ ಬೀಜವತ್ ||
ದ್ರವ್ಯನಾಶೇ ತಥೋತ್ಪತ್ತೌ ಪಾಲನೇಚ ಸದಾನ್ಯಥಾಂ |
ಭವಂತ್ಯನೇಕ ದುಃಖಾನಿ ತಥೈವೇಷ್ಟ ವಿಪತ್ತಿಷು ||
ಯದ್ಯಪ್ಪ್ರೀತಿಕರಂ ಪುಂಸಾಂವಸ್ತು ಮೈತ್ರೇಯ ಜಾಯತೇ |
ತದೇವದುಃಖ ವ್ಯಕ್ತಸ್ಯ ಬೀಜತ್ವ ಮುಪಗಚ್ಛತಿ ||”

(ವಿ. ಪು. ೬. ೫. ೫೩-೫) ಹತ್ತಿಯ ಬೀಜವು ಹೇಗೆ ಬಿಡಿಸಲು ಕಷ್ಟವಾಗಿರುವದೋ ಹಾಗೆ ಜೀವವಿರುವವರೆಗೂ ನಾನಾವಿಧವಾದ ಕ್ಲೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವನು. ದ್ರವ್ಯನಾಶದಲ್ಲೂ, ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸುವದರಲ್ಲೂ, ಅದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವದರಲ್ಲೂ ಮನುಷ್ಯರು ನಾನಾವಿಧ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವರು. ಹಾಗೆಯೇ ಇತರ ಇಷ್ಟ ವಾದವುಗಳ ವಿಘಾತದಲ್ಲೂ ಅನೇಕ ಕ್ಲೇಶಗಳುಂಟು. ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಯಾವುದು ಪ್ರೀತಿಕರವಾಗಿ ತೋರುವ ವಸ್ತು ಉಂಟೋ, ಓ ಮೈತ್ರೇಯರೇ, ಅದೇ ಮುಂದೆ ದುಃಖವೆಂಬ ವ್ಯಕ್ತಕ್ಕೆ ಬೀಜವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಗೀತೆಯಲ್ಲೂ,

“ಯೇಹಿ ಸಂಸ್ಪರ್ಶಜಾ ಭೋಗಾ ದುಃಖಯೋ ನಯ ಏವತೇ |

ಆದ್ಯಂತವಂತಃ ಕಾಂತೇಯ ನತೇಷು ರಮತೇ ಬುಧಃ ||” (ಔ. ೨೨)
ವಿಷಯ ಸ.ಖಗಳೆಲ್ಲಾ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ದುಃಖರೂಪ ಫಲವನ್ನೇ ಕೊಡತಕ್ಕವು ಗಳೇ, ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ಆದಿ, ಅಂತ್ಯಗಳಿರುವದರಿಂದ ಅಸ್ಥಿರವಾದವು. ತತ್ತ್ವ ವನ್ನು ತಿಳಿದ ಪಂಡಿತನು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ರಮಿಸುವದಿಲ್ಲವು. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಮಾಣಗಳೂ ಉಂಟೆಂಬ ಭಾವವು ಹೀಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸಿದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗಿಯೂ ಇದೆ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅನುಕೂಲವಾಗಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಏನೊಂದೂ ಅಭ್ಯಂತರ

ಕೂಲಮಾನ ಸಾಲ್, ಪಿತ್ತಮ್ ಶಮಿತ್ತಾಲ್ ಅನುಕೂಲಮಾಪ್ನೋಲು
ವುಮ್. ೨. ಸಾರ್ವಭೌಮನಾನ ಪಿತಾವಿನುಡೈಯ ಶಿರೈಕ್ಕೊಡಮ್,
ಶಿರೈಕ್ಕಿಡಕ್ಕಿರ ರಾಜಕುಮಾರನುಕ್ಕು ಅಪ್ಪೋದು ಪ್ರತಿಕೂಲಮಾಯ್,
ರಾಜಾ ಶಿರೈ ಕೊಡತ್ತಿಲ್ ನಿನ್ರುಮ್ ಪುರಪ್ಪಡವಿಟ್ಟುಗನ್ನು ತುಲ್ಯಭೋಗ
ನಾಗ ನೈತ್ತವಳವಿಲ್ ಶಿರೈಕ್ಕೊಡಮಾನ ಕೋಪ್ಪುಕ್ಕುಲೈಯಾದಿರುಕ್ಕು

ವಿಲ್ಲವು. ಅದು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ಎರಡು ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ

೧. ಪಿತ್ತೋಪಹತನುಕ್ಕು - ಪಿತ್ತಾಧಿಕ್ಯ ಜಾಡ್ಯದಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದ
ವನಿಗೆ, ಪ್ರತಿಕೂಲಮಾನ ಸಾಲ್ - ಕಹಿಯಾಗಿ ತೋರುವದರಿಂದ ಸೇರದ
ಹಾಲು, ಪಿತ್ತಂ ಶಮಿತ್ತಾಲ್ - ಪಿತ್ತವು ಶಮನವಾದರೆ, ಅನುಕೂಲಮಾ
ಪ್ನೋಲುವುಮ್ - ರುಚಿಯಾಗಿ ನೇರುವ ಹಾಗೂ ; ಹಾಲು ಪಿತ್ತಜಾಡ್ಯವಳ್ಳವ
ನಿಗೆ ಕಹಿಯಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಹಾಲು ಕಹಿಯೋ? ಅಲ್ಲವು. ಜಾಡ್ಯವಿರು
ವದರಿಂದ ಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ ಆ ರೀತಿಯಲ್ಲೇ ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯ ವಸ್ತು
ಗಳು ವಾಸ್ತವವಾಗಿಯೂ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದವುಗಳಾಗಿ ದುಃಖವುಗಳಲ್ಲವು, ಕರ್ಮ
ವೆಂಬ ವ್ಯಾಧಿಯಿಂದ ಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತವೆ. ಕರ್ಮವು ನಶಿಸಿಹೋದರೆ, ಅವುಗಳು
ಪ್ರತಿಕೂಲಗಳಲ್ಲವು; ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಹಜವಾದ ಅನುಕೂಲತ್ವದಿಂದ ಯುಕ್ತವಾಗಿಯೇ
ತೋರುವುವು ಆದುದರಿಂದ ಸಂಸಾರದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕೂಲಗಳೇ ವಿನಾ ಮುಕ್ತ
ದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲವಾದವುಗಳೇ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಈ ಹಾಲಿನ ದೃಷ್ಟಾಂ
ತದಲ್ಲಿ ಪದಾರ್ಥವೇನೋ ಅನುಕೂಲವಾದುದು, ಉಪಾಧಿ ಇರುವ ತನಕ ಪ್ರತಿ
ಕೂಲ, ಉಪಾಧಿ ತೊಲಗಿದರೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಾಂತವೇನೋ
ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದೇ ಆದರೆ ಕೆಲವು ಪದಾರ್ಥಗಳು ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿಯೇ ತೋರು
ತ್ತವಲ್ಲ, ಈ ಕಾರಾಗೃಹವು ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದುದೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪತಕ್ಕ
ದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಹೇಗೆ ಅನುಕೂಲವೆಂದಾಕ್ಷೇಪಿಸಿದರೆ, ಅದೂ ಕೂಡ ಅನು
ಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಈ ಎರಡನೆಯ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಪವಾದಿಸುತ್ತಾರೆ.

೨. ಸಾರ್ವಭೌಮನಾನ ಪಿತಾವಿನುಡೈಯ - ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ತನ್ನ
ತಂದೆಯ, ಶಿರೈಕ್ಕೊಡಮ್ - ವಿಭೂತಿಗೆ ಸೇರಿದ ಕಾರಾಗೃಹವು, ಶಿರೈಕ್ಕಿಡಕ್ಕಿರ-
ಸಜಾ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ, ರಾಜಕುಮಾರನಿಗೆ, ಅಪ್ಪೋದು - ಆ ಶಿಕ್ಷಾನುಭವ
ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿಕೂಲಮಾಯ್ - ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದುದಾಗಿ, ರಾಜಾ- ಚಕ್ರ
ವರ್ತಿಯು, ಶಿರೈಕ್ಕೊಡತ್ತಿಲ್ ನಿನ್ರುಮ್-ಕಾರಾಗೃಹದಿಂದ, ಪುರಪ್ಪಡವಿಟ್ಟು-

ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರವರು ತಮ್ಮನ್ನು ಒಬ್ಬ ನಾಯಿಕೆಯ ಹಾಗೆ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ನಾಯಕನಾದ ಸರೋತ್ತರನು ತನಗೆ ಮುಖ ತೋರಿಸಿ ಒಲಿಯದ ಬಳಿಕ “ಮಾರಾಳೆ ಕವರಾದ ಮಣಿಮಾಮೈಕುರ ವಿಲಮೇ” ತನ್ನ ಸೊಗಸಾದ ದೇಹಕಾಂತಿಯಿಂದ ತನಗೇನು ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದು ಪ್ರಥಮಪಾಶುರದಲ್ಲೂ, ಎರಡನೆಯ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ “ಮಣಿಮಾಯ್ ಕವರಾದ ಮಡನೆಂಜಾರ್ಕ್ಕುರೈ ವಿಲಮೇ” ವಿಧೇಯನಾದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತನಗೇನು ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದೂ, ಮೂರನೆಯ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ “ನೆಡುಮಾಯ್ ಕವರಾದ ನಿರೈವಿನಾರ್ಕ್ಕುರೈ ವಿಲಮೇ” ತನ್ನ ಸ್ತ್ರೀತ್ವ ಪೂರ್ತಿಯಿಂದ ತನಗೇನು ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದೂ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ “ಶರೈಯಿನಾರ್ ಕವರಾದ ತಳಿರ್ ನಿರತ್ತಾರ್ಕ್ಕುರೈ ವಿಲಮೇ” ಚಿಗರಿನ ಹಾಗೆ ಮನೋಹರವಾದ ತನ್ನ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ತನಗೇನು ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದೂ, ಐದನೆಯದರಲ್ಲಿ “ಅಳಿಮಿಕ್ಕಾ ಕವರಾದ ವರಿವಿನಾರ್ಕ್ಕುರೈ ವಿಲಮೇ” ತನ್ನ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ತನಗೇನು ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದೂ, ಆರನೆಯದರಲ್ಲಿ “ಕಿರಿಯಮ್ಮಾ ಕವರಾದ ಕಿಳಿರೊಳಿಯಾರ್ಕ್ಕುರೈ ನಿಲಮೇ” ತನ್ನ ಲಾವಣ್ಯದಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದೂ, ಎಳನೆಯದರಲ್ಲಿ “ವಳಿರೊಳಿಯಾ ಕವರಾದ ವರಿವಳೈಯಾರ್ಕ್ಕುರೈ ವಿಲಮೇ” ತನಗೆ ಬಳಿ ವೊದಲಾದ ಆಭರಣಗಳಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದೂ, ಎಂಟನೆಯದರಲ್ಲಿ “ವಿರಿಪುಳುಳಾ ಕವರಾದ ಮೇಕಲೈಯಾರ್ಕ್ಕುರೈ ವಿಲಮೇ” ತನಗೆ ಒಳ್ಳೇ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದೂ, ಒಂಭತ್ತನೆಯದರಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಯೇ ತನಗೆ ದೇಹದಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದೂ, ಹತ್ತನೆಯದರಲ್ಲಿ ಈ ಆತ್ಮಾವಿಂದ ತಾನೇ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದೂ, ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಸರೋತ್ತರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದ ಇವೆಲ್ಲಾ ಅನುಕೂಲವೆಂದೂ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇವೆಲ್ಲಾ ಪ್ರತಿಕೂಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಜ್ಞಾನನಿಧಿಗಳಾದ ಯಾಮುನೇಯರೂ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ

ನದೇಹಂ ನಪ್ರಾಣಾ ನ್ನಚ ಸುಖ ಮಶೇಷಾಭಿಲಷಿತಂ ।

ನ ಚಾತ್ಮಾನಂ ನಾನ್ಯತ್ಕಿಮಪಿ ತವಶೇಷತ್ವ ವಿಭವಾತ್ ।

ಬಹಿರ್ದ್ಭೂತಂ ನಾಥಕ್ಷಣಮಪಿ ಸಹೇಯಾತು ಶತಥಾ ।

ವಿನಾಶಂ ತತ್ಸತ್ಯಂ ಮದುಮಥನ ವಿಜ್ಞಾಪನ ಮಿದಮ್ ॥೫೭॥

ಎಂಬದಾಗಿ ಒಂದೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೇ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರರ್ಥವೇನೆಂದರೆ :-

ಹೇ ನಾಥ - ಓ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ತವ - ಭಕ್ತನಾದ ದಾಸನಲ್ಲಿ ಪರಮ ಕರುಣೆಯುಳ್ಳ ನಿನ್ನ, ಶೇಷತ್ವ ವಿಭವಾತ್ - ಕಿಂಕರಭಾವದ ಫಲಭೂತವಾದ ಕೈಂಕರ್ಯವೆಂಬ ಸಮೃದ್ಧಿಗಿಂತಲೂ, ಬಹಿರ್ದ್ಭೂತಂ - ಹೊರಗಾದ, ಎಂದರೆ ನಿನ್ನ

ಕೈಂಕರ್ಯಕ್ಕನುಸಯುಕ್ತವಾದ, ಯಾವಾಗ ನೀನು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಸ್ವಾಮಿಯೋ, ಅದುದರಿಂದ ದಾಸನಾದ ನನಗೂ ನೀನು ಸ್ವಾಮಿಯು ; ಈ ದಾಸತ್ವಕ್ಕೆ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡುವದೇ ಫಲವು, ಅಂತಹ ಕೈಂಕರ್ಯಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗವಾಗದ ಅಶೇಷಾಭಿಲಾಷಿತಂ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುವ ಅಧವಾ ನಿನ್ನ ಶೇಷತ್ವದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನರಿಯದವರಿಂದ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುವ, ದೇಹಂ - ನನ್ನ ದೇಹವನ್ನೂ, ಕ್ಷಣಮಪಿ - ಒಂದು ಕ್ಷಣವಾಗಲಿ, ನಸಹೇ - ನಾನು ಸಹಿಸಲಾರನು ಎಂದರೆ ಅಂತಹ ಶರೀರವು ನನಗೆ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು ; ಅದರ ಪ್ರಾಣವಿರುವದಕ್ಕಾಗಿಯಲ್ಲವೇ ದೇಹವು, ಪ್ರಾಣವಿರುವದಕ್ಕಾಗಿಯಾದರೂ ದೇಹ ಬೇಡವೇ ಎಂದರೆ ಅನುಪಯೋಗವಾದ ಪ್ರಾಣವೂ ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ; ಹಾಗೆಯೇ, ಪ್ರಾಣಾ ನ ಸಹೇ - ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನೂ ಸಹಿಸಲಾರನು ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಣಗಳೂ ಬೇಕಿಲ್ಲವು ಎಂದು ಹೇಳಬಿಟ್ಟರು. ಆಗಲಿ, ಪ್ರಾಣಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸುಖಾನುಭವಕ್ಕಾಗಿ ಬೇಕಾದವು ; ಸುಖಕ್ಕಾಗಿಯಾಗಲಿ ಬೇಡವೋ ಎಂದರೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅನುಪಯುಕ್ತವಾದ ಸುಖವನ್ನು ಸುಡಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ; ನಚ ಸುಖಂ ಸಹೇ - ಅಂತಹ ಸುಖವನ್ನೂ ಕೂಡ ಸಹಿಸಲಾರನು, ಮತ್ತು ನಚಾತ್ಮಾನಂ ಸಹೇ - ನನ್ನ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಕೂಡ ಸಹಿಸಲಾರನು. ಅನ್ಯತ್ತಿನುಪಿ - ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ದೇಹಾದಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾದ ಪತ್ನೀ ಪುತ್ರಾದಿಗಳೇನು, ಗೃಹಾರಾಮಾದಿಗಳೇನು ಇವುಗಳು ಯಾವುದೊಂದನ್ನೂ, ನ ಸಹೇ - ಸಹಿಸಲಾರನು ಹೀಗೆ ಇವುಗಳು ನಿನ್ನ ಕೈಂಕರ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಪಯೋಗವಾದವುಗಳಾದರೆ, ಶತಧಾ ವಿನಾಶಂ ಯಾತು - ನೂರು ಭಾಗವಾಗಿ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಲಿ, ತತ್ಸತ್ಯಂ - ಅದು ನಾಲಿಗೆಯ ತುದಿಯ ಮಾತಲ್ಲವು, ಸತ್ಯವಾದ ಹೇಳಿಕೆಯು, ಹೇ ಮಧುಸೂದನನೇ, ಇದಂ ವಿಜ್ಞಾಪನಂ - ಇದೀಗ ನನ್ನ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯು ; ಅಧವಾ ತದಿದಂ ವಿಜ್ಞಾಪನಂ ಅಂತಹ ಈ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯು, ಸತ್ಯಂ - ಸತ್ಯವಾದುದು ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಅದುದರಿಂದ ಲೀಲಾವಿಭಾತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ವ ವಸ್ತುಗಳೂ ಮುಕ್ತರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿಯೇ ತೋರುವದರಿಂದ ಭೋಗ್ಯವಾದವುಗಳೇ. ಆದರೆ ಅಲ್ಪಾಸು ಕೂಲವಾಗಿಯೂ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿಯೂ ತೋರುತ್ತವಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ ಹಾಗೆ ತೋರುವದು ಕರ್ಮ ಪ್ರತಿಬಂಧದಿಂದ ಎಂದರಿಯತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು

ಆದರೆ ಒಂದೇ ಪದಾರ್ಥವು ಬದ್ಧರಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿಯೂ, ಮುಕ್ತರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿಯೂ ಇರುವದೆಲ್ಲಾದರೂ ಉಂಟೇ ಎಂದರೆ ಅದು ಭಗವದಿಚ್ಛಾ ಸಿದ್ಧವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಒಬ್ಬನಿಗೆ ದೇಹವು ಅನುಕೂಲವಾಗಿಯೂ, ಇನ್ನೊಬ್ಬ

ಭಗವತ್ ಸಂಶ್ಲೇಷಮಿನ್ರಿಕ್ಕೇ ತಾನ್ ನಿನ್ರಪೋದು ಕರ್ಮಾನುರೂಪ
ಮಾಗ ತನುಕ್ಕು ಪ್ರತಿಕೂಲಮಾಯು ಮಲ್ಪಾನುಕೂಲಮಾಯುಮ್
ತೋಂಱಿನ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಿಲ್ ಪದಾರ್ಥಂಗಳ್ ಮುಕ್ತನಾಯ್ ನಿರ
ನ್ತರ ಭಗವದನುಭವಮ್ ಪಣ್ಣುಗಿರವನುಕ್ಕು ನಿರತಿಶಯ ಭೋಗ್ಯವರ್ದ

ನಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿಯೂ ಆಗಬಹುದು ಮೃಷ್ಟಾನ್ನವು ಯೌವನಸ್ಥನಿಗೆ ಬಹು
ಭೋಗ್ಯವಾಗಿಯೂ, ಪರಿಣಾಮಶೂಲಿಯಿಂದ ಪೀಡಿತನಿಗೂ, ಪಿತ್ತರೋಗಿಗೂ ಅದು
ವಿಷಪ್ರಾಯವಾಗಿಯೂ ಪರಿಣಮಿಸಬಹುದು. ದ್ರವ್ಯವು ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಭಗವದ್ಭಾಗವತ
ಕೈಂಕರ್ಯದ್ವಾರಾ ವಿಶೇಷ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೂ, ಹೆಂಗಸು, ದ್ಯೂತ, ಪಾನಾದಿಗಳ ದ್ವಾರಾ
ಅನೇಕ ದುಃಖಗಳಿಗೂ ಕಾರಣವಾಗಬಹುದು ಇದಕ್ಕೆ ಶ್ರುತಿ ಪ್ರಮಾಣವು
ಹೇಗೆಂದರೆ:--“ನನಾ ಅರೇ ಪತ್ಯುಃ ಕಾಮಾಯ ಪತಿಃ ಪ್ರಿಯೋ ಭವತಿ,
ಅತ್ಮನಸ್ತು ಕಾಮಾಯ ಪತಿಃ ಪ್ರಿಯೋ ಭವತಿ” “ಗಂಡನು ತಾನು ಹೆಂಡತಿಗೆ
ಪ್ರಿಯನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಪ್ರಿಯನಾಗುವದೇ ಇಲ್ಲವು, ಆದರೆ ಪರಮಾ
ತ್ಮನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಗಂಡನು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಪ್ರಿಯನಾಗುವನಾಗುತ್ತಾನೆ” ಎಂದು
ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, “ನನಾ ಅರೇ ಸರ್ವಸ್ಯ ಕಾಮಾಯ ಸರ್ವಂ ಪ್ರಿಯಂ ಭವತಿ,
ಅತ್ಮನಸ್ತು ಕಾಮಾಯ ಸರ್ವಂ ಪ್ರಿಯಂ ಭವತಿ” “ಸರ್ವವೂ ಓ ಮೈತ್ರೇ
ಯಿಯೇ, ಸಜ್ಜಲ್ಪವನಾತ್ರದಿಂದ ಪ್ರಿಯವಾದವುಗಳಾಗುವದಿಲ್ಲ, ಪರಮಾತ್ಮನ
ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದೀಗ ಅವೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಿಯವಾದವುಗಳಾಗುವವು” ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಮುಗಿ
ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಇದೆಲ್ಲಾ ಭಗವತ್ಸಜ್ಜಲ್ಪಾಧೀನವಾದುದರಿಂದ, ಬದ್ಧರಿಗೆ ಅಲ್ಪಾನು
ಕೂಲವಾಗಿರುವದು ಅಥವಾ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿರುವದು, ಮುಕ್ತರಿಗೆ ಪೂರ್ಣಾನುಕೂಲ
ವಾಗಿರಬಹುದೆಂಬುದು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಭಗವತ್ಸಂಶ್ಲೇಷ ಮಿನ್ರಿಕ್ಕೇ - ಭಗವಂತನೊಂದಿಗೆ ಸಾಯುಜ್ಯವಲ್ಲದೇ
ಎಂದರೆ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ, ತಾನ್ ನಿನ್ರಪೋದು - ತಾನು ಇರುವಾಗ ಎಂದರೆ
ಬದ್ಧದೆತಿಯಲ್ಲಿ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಕರ್ಮಾನುರೂಪಮಾಗ - ತನ್ನ
ಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ, ತನಕ್ಕು - ತನಗೆ, ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿಯೂ, ಅಲ್ಪಾನು
ಕೂಲವಾಗಿಯೂ, ತೋತ್ತಿನ - ತೋರುವ, ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿನ ಪದಾರ್ಥ
ಗಳು, ಭಗವದನುಭವಮ್ ಪಣ್ಣುಗಿರ ವಿನುಕ್ಕು - ಮುಕ್ತದೆತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿ
ಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಇವನಿಗೆ, ನಿರತಿಶಯ ಭೋ
ಗ್ಯವರ್ಗತ್ತಿಲೇ - ನಿರತಿಶಯವಾಗಿ ಭೋಗ್ಯವಾಗಿರುವವುಗಳ ಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ,

ತ್ತಿಲೆ ಶೇರುಗೈ (ಶೋರುಗೈ) ಯುಪಪನ್ನಮ್.

ಇಷ್ಟು ಬದ್ಧರಕ್ಕು ಪ್ರತಿಕೂಲಮಾಯುಮ್ ಅಲ್ಪಾನುಕೂಲಮಾ ಯುಮ್, ಕರ್ಮಬಂಧಮಿಲ್ಲಾದಾರ್ಕ್ಕು ಅನುಕೂಲ ಸ್ವಭಾವಮಾಯುಮ್ ಇರುಕ್ಕೈ, ಅಪ್ಪದಾರ್ಥಜ್ಞಳುಕ್ಕು ಭಗವದಿಚ್ಛಾ ಸಿದ್ಧಮ್.

ಸರ್ವಪ್ರಕಾರಯುಕ್ತ ಶ್ರೀಮಾನ್ನಾರಾಯಣ ಏನ ಪ್ರಾಪ್ಯಃ

ಇಷ್ಟು ಸ್ವೇಚ್ಛಾಸಿದ್ಧಮಾನ ಅನುಕೂಲೈತ್ತೈ ಯುಡೈತ್ತಾನ ತ್ತ ಪ್ರಕಾರಜ್ಞಳಿಲ್ಲಾತ್ತೋಡುಮ್ ಕೂಡಿನ ಶ್ರೀಮಾನಾನ ನಾರಾಯಣ

ಶೇರುಗೈ - ಸೇರುವದು, ಉಪಪನ್ನಮ್ - ಸಮಂಜಸವಾದುದೇ; ಶೋರುಗೈ ಎಂದೂ ಸಾಕವಾದರೂ, ಸೇರಿಸಿಬಿಡುವದು ಎಂಬುದೇ ಅರ್ಥವು. ಲೀಲಾವಿಭೂತಿ ಪದಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲಾ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಭೋಗ್ಯವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಹಾಗೆಯೇ ತೋರುತ್ತ ನೆಂಬ ಭಾವವು.

ಇಷ್ಟು - ಈ ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಬದ್ಧರಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲ ನಾಗಿಯೂ, ಕೊಂಚ ಅನುಕೂಲನಾಗಿಯೂ ಇರುವಂಥಾದ್ದು, ಕರ್ಮಬಂಧಮಿಲ್ಲಾ ದಾರ್ಕ್ಕು - ಕರ್ಮಬಂಧವಿಲ್ಲದ ಮುಕ್ತರಿಗೆ, ಅನುಕೂಲ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿ, ಅಪ್ಪದಾರ್ಥಜ್ಞಳುಕ್ಕು ಇರುಕ್ಕೈ - ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಅಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯು ಅಥವಾ ಇರೋಣವು, ಭಗವದಿಚ್ಛಾಸಿದ್ಧಮ್ - ಭಗವಂತನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಉಂಟಾಗತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ ಪದಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲಾ ಸ್ವಾಮಿಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಅನು ಕೂಲವಾದುವುಗಳೇ; ಆದರೆ ಕರ್ಮಬಲದಿಂದ ಬಾಧಕಗಳು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ನಿರ್ವಿಶೇಷ ಬ್ರಹ್ಮವಲ್ಲದೆ ಸವಿಶೇಷನಾದ ಸ್ವರೂಪ ರೂಪಗುಣ ವಿಭೂತಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾದ ತ್ರಿಯಃಪತಿಯೇ ಪ್ರಾಪ್ಯನೆಂದು ಈ ರಹಸ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೋ ಎಂದರೆ ಹಾಗೆ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸರ್ವಪ್ರಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಯುಕ್ತನಾದ ಶ್ರೀಮಾನ್ನಾರಾಯಣನೇ ಪ್ರಾಪ್ಯನು.

ಇಷ್ಟು - ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಸ್ವೇಚ್ಛಾಸಿದ್ಧಮಾನ - ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಡ. ಅನುಕೂಲೈತ್ತೈಯುಡತ್ತಾನ - ಅನುಕೂ

ಪ್ರಾಪ್ಯನೆನ್ನು ಮಿಡಮ್ ತಿರುಮನ್ತ್ರತ್ತಿಲುಮ್ ದ್ವಯತ್ತಿಲುಮ್ ಚತುರ್ಥ್ಯಂತ ಪದಚ್ಛೇದಿ ಅಭಿಪ್ರೇತಮ್. ಮುನ್ಬಲೋನ್ನ ಕೈಚ್ಚಿಕ್ಕಮ್

ಲೃತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ, ಶ್ರೀಮಾನಾನ ನಾರಾಯಣ - ಲಕ್ಷ್ಮೀಯುಕ್ತನಾದ ನಾರಾಯಣನು, ಪ್ರಾಪ್ಯನೆನ್ನು ಮಿಡಮ್ - ಪ್ರಾಪ್ಯನು ಎನ್ನುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣವು, ತಿರುಮನ್ತ್ರತ್ತಿಲುಮ್ - ಮೂಲಮಂತ್ರದಲ್ಲೂ, ದ್ವಯತ್ತಿಲುಮ್ - ದ್ವಯಮಂತ್ರದಲ್ಲೂ, ಇರುವ, ಚತುರ್ಥ್ಯಂತ ಪದಚ್ಛೇದಿ - ಚತುರ್ಥಿಯ ಕೊನೆದಲ್ಲಿರುವ ಪದಗಳಾದ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ, ಎಂದರೆ ಮೂಲಮಂತ್ರದ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲೂ, ದ್ವಯಮಂತ್ರದ ಶ್ರೀಮತೇ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲೂ, ಅಭಿಪ್ರೇತಮ್ - ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಸಿದ್ಧಮಾನ ಎಂದು ಏಕೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಎಂದರೆ ಪರೇಚ್ಛಾಸಿದ್ಧವಾದುದಾದರೆ ಸತ್ಸೇತ್ವರನಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದು ಇನ್ನೊಂದು ವಸ್ತು ಉಂಟೆಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಅಸಂಗತವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಸಿದ್ಧಮಾನ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿರುವ ನಾರ ಶಬ್ದವು ನಿತನಾಗಿರುವ ಸರ್ವ ಚಿದಚಿತ್ತನ್ನೂ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಅಧಾರನಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಶರೀರವಾಗಿ ಹೊಂದಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಆತ್ಮಾವಾಗಿರುವದರಿಂದ, ನಾರಾಯಣಶಬ್ದದಿಂದ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರ ಯುಕ್ತನೆಂಬ ಭಾವವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ ಈ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದವು ಚತುರ್ಥ್ಯಂತ ಪದವಾದುದರಿಂದ ಈ ಮುಕ್ತನು ಮಾಡುವ ಸರ್ವ ವಿಧ ಕೈಂಕರ್ಯವೂ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿಗೇನೆಂಬ ಭಿಪ್ರಾಯವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ ಇದರಿಂದ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರ ಯುಕ್ತನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಮಾಡುವ ಸರ್ವ ವಿಧ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳೂ ಕಾರ್ಯರೂಪವಾಗುವದಕ್ಕೆ, ಕಾರಣವು ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವಾದುದರಿಂದ, ಈ ಚತುರ್ಥ್ಯಂತ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಗಳು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವನ್ನೂ ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

ಆದರೆ ಶ್ರೀ ಯತಿನಾರಾಯಣ ದ್ವಯವಿವರಣರೂಪವಾದ ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ಯದ ಫಲವು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡುವದೇ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ಶಾಂಕೇಯ ಶರಣಾಗತಿ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಕೈಂಕರ್ಯವು ಪ್ರೀತಿಕಾರಿತವೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣಾನುಭವ ವಿಷಯವು ಏಕೆ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೆಂದರೆ, ಯಾವಾಗ ಪರಿಪೂರ್ಣಾನುಭವದಿಂದುಂಟಾಗುವ ಪ್ರೀತಿಸೇವನೂ

ಇಷ್ಟು ಪರಿಪೂರ್ಣಾನುಭವತ್ತಾಲೆ ಪಿರನ್ನ ಪ್ರೀತಿವಿಶೇಷತ್ತುಕ್ಕು ಪರೀವಾಹನುನ್ನುಮಿಡತ್ತೈ ಗದ್ಯತ್ತಿಲೆ ಪಲಕಾಲಮ್ ಅರುಳಿಚ್ಚಿ ಯ್ ದಾರ್.

ಅದರ ಪರೀವಾಹವಾದ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೋ, ಆಗ ಪರಿಪೂರ್ಣಾನುಭವವೂ ಸಹ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂಬದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಮಾತುವ ಸರ್ವವಿಧ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳಿಗೂ ಕಾರಣವು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಪರಮಪ್ರೀತಿಯೆಂದು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರವರು ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂಬದಾಗಿ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮುನ್ನು ಶೊನ್ನ - ಹಿಂದೆ ಉತ್ತರಕೃತ್ಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಪುನಃಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಕೈಜ್ಞಿರ್ಯಮ್-ಸರೈಶ್ವರನಿಗೆ ಮಾಡುವ ಕೈಂಕರ್ಯವು, ಪರಿಪೂರ್ಣ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದಿಂದ, ಪಿರನ್ನ-ಹುಟ್ಟಿದ, ಪ್ರೀತಿವಿಶೇಷತ್ತುಕ್ಕು-ಪ್ರೀತಿವಿಶೇಷಕ್ಕೆ, ಪರೀವಾಹಮ್-ಕೋಡಿಯಹಾಗೆ ಉಕ್ಕಿಬರುವ ಪ್ರವಾಹವು, ಎನ್ನುಮಿಡತ್ತೈ - ಎನ್ನುವ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು, ಗದ್ಯತ್ತಿಲೆ - ಶರಣಾಗತಿ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ, ಪಲಕಾಲಮ್ - ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ, ಅರುಳಿಚ್ಚಿ ಯ್ ದಾರ್ - ಕೃಪಯಾ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ :—“ತಥಾವಿಧ ಭಗವದನುಭವ ಜನಿತಾನನಧಿಕಾತಿಶಯ ಪ್ರೀತಿಕಾರಿತಾಶೇಷಾನಸ್ತೋಚಿತಾಶೇಷ ಶೇಷತೈಕ ರತಿರೂಪ ನಿತ್ಯಕಿಜ್ಞಿರೋ ಭವಾನಿ” ಹಿಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಂಥಾ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಭಗವದನುಭವದಿಂದಂಟಾದ, ಅವಧಿಯಿಲ್ಲದ ಅತಿಶಯವಾದ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಎಂದರೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ, ಭಗವಂತನ ಸಮಸ್ತ ಅವಸ್ಥಾವಿಶೇಷಗಳಿಗೂ ಯೋಗ್ಯವಾದ ತನ್ನ ದಾಸತ್ವದಲ್ಲೇ ಮುಖ್ಯಾಸ್ಕ್ತಿಯುಳ್ಳ, ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವವನಾಗುವೆನು ಎಂಬರ್ಥವು. ಇದರ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದರೆ, ನಿನ್ನ ಪರಿಪೂರ್ಣಾನುಭವದಿಂದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅವಧಿಯಿಲ್ಲದಿರುವ ವಿಶ್ವಾಸಾತಿಶಯವು ಉಂಟಾಗಿ, ಆ ಪ್ರೀತ್ಯತಿಶಯವು ನಿನಗೆ ಸದಾ ದಾಸಭೂತನಾಗಿರುವ ನನ್ನಲ್ಲಿ, ನಿನಗೆ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತತ್ತ್ವದವಸ್ಥೆಗೆ ಉಚಿತವಾದ ಸರ್ವವಿಧ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಎಸಗುವ ಹಾಗೆ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹ ಉಂಟಾಗಲಿ ಎಂಬುದು. ಹೀಗೆ ಕೈಂಕರ್ಯವು ಭಗವದನುಭವದಿಂದುತ್ತನ್ನವಾದುದರಿಂದ, ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಪದದ ಚತುರ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಕೈಂಕರ್ಯದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವು ಅಭಿಪ್ರೇತಮ್ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಆದರೆ ಭಗವದಭಿಮತಾನುಗುಣವಾದ ಕೈಜ್ಞಿರ್ಯಮ್ ಸರೈಶ್ವರನಾದುದು ಈ ಪರಿ

ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಜಕ್ಷಣ ಕ್ರೀಡನಾದೀನಾಂ ಕೈಚ್ಛಿರಾನ್ತರಾಭಾವ ಕಥನಮ್

ಮು (ಕ್ತಿ) ಕ್ತ ದಶೈಯಿಲೇ ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧಮಾನ ಜಕ್ಷಣಾದಿಗಳುಮ್

ಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವು, ಎಂದು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದುದಾದರೆ, ಸತತ್ರ ಪರೈತಿ ಜಕ್ಷ
ಶ್ರೀಡನಮಮಾಣಃ ಸ್ತೀಭಿರಾ ಯಾನೈರಾ ಜಕ್ಷಾತಿಭಿರಾ” (ಭಾಂ. ಲ.
೧೨. ೩) ಎಂದರೆ ಆ ಪ್ರಾಪ್ತಪಾದ ಜೀವಾತ್ಮನು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಹೊಂದಿ
ಆತನ ಸುತ್ತಲೂ ಅನುಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಆತನನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ವಸ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದಲೂ
ವಾಹನಗಳಿಂದಲೂ, ಜಕ್ಷಾತಿಗಳಿಂದಲೂ ಸೇರಿದವನಾಗಿ ರಮಿಸುವನು ಎಂದರೆ
ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸಜ್ಜಲ್ಪಾಧೀನನಾಗಿ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಸರ್ವ ವಿಧ ಭೋಗಗ
ಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುವನೆಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಸ್ತು ಇನ್ನೊಂದು
ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಅದೇ ಉಪನಿಷತ್ತು “ಸಯದಿ ಪಿತೃಲೋಕ ಕಾಮೋ ಭವತಿ,
ಸಜ್ಜಲ್ಪಾದೇವಾಸ್ಯ ಪಿತರಸ್ಸಮುತ್ತಿಷ್ಠತಿ” “ಯಾವಾಗ ಮುಕ್ತನಾಗುವನೋ
ಆಗ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮ ಸಂತತಿಗಳ ಪಿತೃವರ್ಗವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಬೇಕೆಂಬ
ಆಪೇಕ್ಷೆಯುಂಟಾದರೆ, ಆ ಪಿತೃವರ್ಗವೆಲ್ಲಾ ಈತನ ಸಜ್ಜಲ್ಪದಿಂದಲೇ ಪ್ರಾಪ್ತರಾ
ಗುವರು, ಅವರಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವನೆಂದೂ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಹೇಳಿ,
ಕೊನೆಗೆ “ಯಂ ಯಮಂತ ಮಭಿಕಾಮೋ ಭವತಿ, ಯಂ ಕಾಮಯತೇ,
ಸೋಸ್ಯ ಸಜ್ಜಲ್ಪಾದೇವ ಸಮುತ್ತಿಷ್ಠತಿ” “ಈ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಯಾವ ಯಾವ
ಅನ್ತಃ ಎಂದು ಫಲದಲ್ಲಿ ಅಭಿರೂಪಿಯೋ, ಯಾವುದು ಅವೇಕ್ಷಿತವೋ,
ಅವೆಲ್ಲಾ ಆತನ ಸಜ್ಜಲ್ಪವಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಮುಗಿಸಿ
ರುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ಸರ್ವ ವಿಧ ಭೋಗಗಳೂ ಅನುಭವಗಳೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವಾಗ,
ಕೈಂಕರ್ಯಪರ್ಯಂತವಾದ ಭಗವದನುಭವವೇ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಹೇಗಾಗುತ್ತದೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ
ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ವದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.
ಮುಕ್ತನಿಗುಂಟಾಗುವ ಜಕ್ಷಣ ಕ್ರೀಡನಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಭಗವತ್ಕೈಚ್ಛಿರದಲ್ಲೇ
ಅಂತರೂಪಗಳು.

ಮುಕ್ತದಶೈಯಿಲೇ - ಮುಕ್ತನಾಗಿರುವ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ಮುಕ್ತಿದಶೈ
ಯಿಲೇ ಎಂಬ ಪಾಠವಾದರೆ, ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಬ
ರ್ಥವು, ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧಮಾನ - ಛಾಂದೋಗ್ಯದ ಅಷ್ಟಮ ಪ್ರಪಾಠಕ ಮೂರನೆಯ.

ಜ್ಞಾತ್ಯಾದಿ ಸಂಸಾದನಜ್ಞಳು ಮೆಲ್ಲಾಮ್ ಪುಣ್ಯಪಾಪರೂಪ ಕರ್ಮ ನಿರಪೇಕ್ಷ ಭಗವದಿಚ್ಛಾನುಗುಣ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಮೂಲಜ್ಞಳಾಗ್ಯಾಲೇ ಕರ್ಮಫಲ ಮುನ್ರಿಕ್ಕೇ ಅನುಭವ ಪರೀವಾಹಮಾನ ಕೇವಲ ಕೈಜ್ಞರೈತ್ತಿಲೇ ಅಂತರೂಪತಜ್ಞಳ್.

ಖಂಡದಲ್ಲಿ “ಜಕ್ಷತ್ಕ್ರೀಡ ರಮನಾಣಃ” ಎಂದು ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ಶ್ರುತಿಪ್ರಮಾಣವುಳ್ಳ, ಜಕ್ಷಣಾದಿಗಳೆನು - ಉಟ ಮೊದಲಾದವುಗಳೂ, ಅದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಆಟ ಮೊದಲಾದವು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಜ್ಞಾತ್ಯಾದಿ ಸಂಸಾದನಜ್ಞಳು ಮೆಲ್ಲಾಮ್ - ಆ ಶ್ರುತಿ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ “ಸ್ತ್ರೀಭಿರ್ಯಾ ಯಾನೈರ್ಯಾ ಜ್ಞಾತಿ ಭಿರ್ಯಾ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಜ್ಞಾತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಗಮ ಮೊದಲಾದವುಗಳೆಲ್ಲಾ, ಇಲ್ಲಿ ಅದಿ ಪನದಿಂದ, ಸ್ತ್ರೀಗಳ, ವಾಹನಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಎಲ್ಲಾಮ್ ಎಂಬುವದರಿಂದ ಮಾತಾ, ಭಾರ್ಯಾ, ಭ್ರಾತಾ, ಗೀತವಾದಿತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಹೀಗೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪುಣ್ಯಪಾಪ ವೆಂಬ ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಕರ್ಮಗಳ, ನಿರಪೇಕ್ಷ-ಮೂಲಕವಲ್ಲದೆ, ಭಗವದಿಚ್ಛಾನುಗುಣ - ಭಗವಂತನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾದ, ಸ್ವೇಚ್ಛಾ ಮೂಲಜ್ಞಳಾಗ್ಯಾಲೇ - ತನ್ನ ಇಷ್ಟವೇ ಮೂಲಕಾರಣವಾಗಿ ಉಳ್ಳವುಗಳಾದುದರಿಂದ, ಈ ಭೋಗಗಳೆಲ್ಲಾ, ಕರ್ಮಫಲಮುನ್ರಿಕ್ಕೇ - ಕರ್ಮಫಲಗಳಲ್ಲದೆ, ಅನುಭವ ಪರೀವಾಹಮಾನ - ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದ ಪ್ರವಾಹರೂಪವಾದ, ಕೇವಲ ಕೈಜ್ಞರೈತ್ತಿಲೇ - ಕೇವಲ ಕೈಂಕರ್ಯದಲ್ಲಿ, ಅಂತರೂಪತಜ್ಞಳ್ - ಅಡಗಿದವು, ನೇರಿದವು ಆ ಉಟ ಆಟಗಳೂ, ಇತರ ಭೋಗಗಳೂ, ತಾಯಿ, ತಂದೆ, ಭಾರ್ಯಾ, ಭ್ರಾತಾ, ಮುಂತಾದವರುಗಳ ಸಮಾಗಮವೂ, ಅದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಹರ್ಷವೂ, ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಭಗವದನುಭವದಿಂದಂಟಾದ ಕೈಂಕರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರೈವಸಾನವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೇಗೆಂದರೆ ಮುಕ್ತದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಈತನಿಗೆ ಪುಣ್ಯಪಾಪರೂಪ ಕರ್ಮ ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ ಇರುವದಿಲ್ಲವು. “ಯಥೇಷ್ಟಕಾ ತೂಲಮಗ್ನಾ ಪ್ರೋತಂ ಪ್ರದೂಯೇತ, ಏವಂ ಹಾಸ್ಯಸರ್ವೇ ಪಾಪಾನಃ ಪ್ರದೂಯಂತೇ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಉಬಿನ ಹತ್ತಿಯಂತೆ ದಗ್ಧವಾಗಿ ಹೋಗಿಬಿಡುತ್ತವೆ ಹೀಗಿರುವಾಗ ಈತನಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ, ಪ್ರತಿಯು ಹೇಳಿರುವ, ಸರ್ವ ವಿಧ ಭೋಗಗಳೂ ಕರ್ಮಫಲವಲ್ಲವು. ಸಸ್ವರಾಷ್ಟ್ರವತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಕರ್ಮವಶ್ಯವಲ್ಲದೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಇಷ್ಟ

ಪರಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಸಿದ್ಧಾಂತೇಷು ನಿರ್ಣಿತೋರ್ಥಃ.

ಅಗ್ನಿಯಾಲ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಯಿತ್ತದು ಯಥಾಭಿಮತ ಕೈಚ್ಚಿರೈ
ಪರೈಂತ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ (ಮೆನ್ನದಾಯಿತ್ತು) ಮ್.

ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಸ್ಯ ನಿತ್ಯತ್ವಂ ಪ್ರಮಾಣಾನಿಚ.

ಇವ್ವನುಭವಮುಣ್ಡಾನಾಲ್ ಪಿನ್ನೊರುಕಾಲತ್ತಿಲುಮ್ ಅಳಿಯಾದೆ

ನುಸಾರವಾಗಿ ತಾನೂ ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ತನಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಭೋಗಗಳನ್ನು
ಅನುಭವಿಸುವನು. ಸರೈಶ್ವರನು ಹೇಗೆ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಭೋಗಗಳನ್ನು
ಭವಿಸಿ ಪ್ರೀತನಾಗುವನೋ, ಹಾಗೆಯೇ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಭಕ್ತನಾದ ಮುಕ್ತನೂ ಕೂಡ
ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವದರಿಂದ ಶ್ರೀಯಃಪತಿಯು ಸುಪ್ರೀತ
ನಾಗುವನು. ಹೀಗೆ ಭಗವದಭಿಮತಾನುವರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದು ಕೊಂಡು ಮಾಡುವ
ಈತನ ಸರ್ವ ವಿಧ ವ್ಯಾಪಾರ ಭೋಗಾದಿಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನು ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ
ಆನಂದಿಸುವದರಿಂದ ಭಗವತ್ಕೈಂಕರ್ಯದಲ್ಲೇ ಇವೂ ಅಂತರ್ಭೂತಗಳೆಂದು ಹೇಳು
ವದರಲ್ಲಿನೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಪರಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿ ಎಂಬುವದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅರ್ಥವು.

ಅರ್ಥಪಂಚಕ ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪ ಫಲವು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ
ಒಂದೆಂದೂ, ಆ ಫಲದ ಸ್ವರೂಪವು ಮುಂದೆ ಪ್ರಾಪ್ತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲ್ಪಡುವ
ದೆಂದೂ, ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿ ಎಂಬುದು ಎಂಥಾದ್ದೆಂದು
ಈಗ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈಗ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದಿಂದುಂಟಾದ ಪ್ರೀತ್ಯತಿ
ಶಯವು ಕೈಂಕರ್ಯರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ. ಈ
ಕೈಂಕರ್ಯಪರೈಂತವಾದ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿ ಎಂದು
ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆಂದುಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅಗ್ನಿಯಾಲ್ - ಅದುದರಿಂದ, ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಯಿತ್ತದು - ಪರಬ್ರಹ್ಮ
ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು, ಯಾವುದೆಂದರೆ :—ಯಥಾಭಿಮತ - ಭಗ
ವಂತನ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ನುಸಾರವಾದ, ಕೈಂಕರ್ಯಪರ್ಯಂತವಾದ, ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮ
ನುಭವವು.

ನ್ನುಮಿಡಮ್, (೧) “ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಪರಮಂ ಧಾನು ಯತೋನಾವರ್ದತೇ ಯತಃ”, (೨) “ಮಾಮುಪೇತ್ಯ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ದುಃಖಾಲಯ ಮಶಾತ್ಮ

ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದ ನಿತ್ಯತ್ವವೂ, ಪ್ರಮಾಣಗಳೂ ಸಹ.

ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವು ಲಭಿಸಿದುದಾದರೆ, ತದನಂತರ ಅದಕ್ಕೆ ಎಂದಿಗೂ ಚ್ಯುತಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲು ದ್ಯುಕ್ತರಾಗಿ ಕೆಲವು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವ್ವಾನುಭವಮುಕ್ತಾನಾಲ್ ಈ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವು ಭಗವದನುಗ್ರಹದಿಂದ ಲಭಿಸಿದುದಾದರೆ, ಪಿನ್ನೊರುಕಾಲತ್ತಿಲುಮ್ - ಅನಂತರ ಯಾವುದೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲೂ, ಅಳಿಯಾದು - ನಾಶವಾಗುವದಿಲ್ಲವು, ಎನ್ನುಮಿಡಮ್ - ಎನ್ನುವ ಸಂದರ್ಭವು, (೧) “ಯತಃ - ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಕನಾದ ಸನ್ಯಾಸಿಯು, ಯತಃ - ಯಾವದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠದಿಂದ, ನಾವರ್ದತೇ - ಪುನಃ ಈ ಪ್ರಾಕೃತ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲವೋ, ಅಂತಹ, ಪರಮಂಧಾನು - ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದರಿಂದ ಪರಮಪದವೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ಥಾನವು, ಹೊಂದಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.” (೨) “ಮಹಾತ್ಮಾನಃ - ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರು, ಎಂದರೆ ಯಥಾವಸ್ಥಿತವಾದ ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪದ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನುಳ್ಳವರಾಗಿ, ನಾನಿಲ್ಲದೆ ಆತ್ಮಧಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಿಶಕ್ತರಾದವರಾಗಿ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರು ಎಂಬರ್ಥವು, ಇಂತಹ, ಪರಮಾಂ ಸಂಸಿದ್ಧಿಂಗತಾಃ - ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಶ್ರೇಯೋರೂಪವಾದ ತನ್ನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರು, ಮಾಂ ಉಪೇತ್ಯ - ನನ್ನನ್ನು ಹೊಂದಿದ ನಂತರ, ದುಃಖಾಲಯಂ - ಸರ್ವವಿಧ ದುಃಖಗಳಿಗೂ ತಾರುಮನೆಯಾದ, ಅಶಾತ್ಮತಂ - ಅಸ್ಥಿರವಾದ, ಪುನರ್ಜನ್ಮವನ್ನು, ನಾಪ್ನುವಂತಿ-ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲವು. ಆಬ್ರಹ್ಮಭುವನಾಲ್ಲೋಕಾಃ-ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡೋದರದಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಪರೈತವಾದ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕದ ಜನರೂ ಹೇ ಅರ್ಜುನನೇ, ಪುನರಾವರ್ತಿನಃ - ಪುನಃ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರತಕ್ಕವರು ಎಂದರೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಪುನಃ ಈ ಲೋಕಕ್ಕೇ ಬರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು, ಓಕುಂತೀ ಪುತ್ರನೇ, ಮಾಮುಪೇತ್ಯತು - ನನ್ನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಾದರೋ, ನಾನು ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿ, ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನಾಗಿ, ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತುಗಳ

ತಮ್ | ನಾಪ್ತುನಂತಿ ಮಹಾತ್ಮಾನ ಸ್ತಂಸಿದ್ಧಿಂ ಪರಮಾಂಗತಾಃ || ಆ
ಬ್ರಹ್ಮ ಭವನಾಲೋಕಾಃ ಪುನರಾವರ್ತಿನೋರ್ದನ | ಮಾಮುಪೇತ್ಯತು
ಕಾಂತೀಯ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ನವಿದ್ಯತೇ ||”, (೩) “ಯದಾಸ ಕೇವಲೀ ಭೂತ
ಷ್ಠ ದ್ವಿಂಶ ಮನುಪಶ್ಯತಿತದಾ ಸಸರ್ವಸಿದ್ಧತ್ವಾ ತ್ವನರ್ಜನ್ಮ ನವಿಂದತಿ||”
(೪) “ಗತ್ವಾಗತ್ವಾ ನಿವರ್ತಂತೇ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಾದಯೋಗ್ರಹಾಃ |

ಉತ್ಪತ್ತಿ ಸ್ಥಿತಿಲಯಗಳನ್ನೇ ಲೀಲೆಯಾಗುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಪರಮ ಕಾರುಣಿಕನಾಗಿ,
ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾಗಿರ.ವವನಾದುದರಿಂದಲೇ, ನನ್ನನ್ನು ಹೊಂದಿದ
ವರಿಗೆ, ಪುನರ್ಜನ್ಮ ನ ವಿದ್ಯತೇ - ಪುನರ್ಜನ್ಮವಿಲ್ಲವು,” ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ
“ನ ಚ ಪರಮ ಪುರುಷ ಸ್ವತ್ಯಸಂಕಲ್ಪೋಽತ್ಯರ್ಥ ಪ್ರಿಯಂ ಜ್ಞಾನಿನಂ
ಲಬ್ಧ್ವಾ ಕದಾಚಿದಾವರ್ತಯಿಷ್ಯತಿ” ಎಂದರೆ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನಾದ ಪರಮಪುರು
ಷನು ತನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯನಾದ ಜ್ಞಾನಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ ಎಂದಿಗೂ
ಆತನಿಗೆ ಅವರ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದಿಲ್ಲವೆಂದು, ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಮರು ಅಪ್ಪಣೆ
ಕೊಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ (೩) “ಯದಾ - ಯಾವಾಗ, ಸಃ - ಆ ಮುಕ್ತನು, ಕೇವಲೀ
ಭೂತಃ - ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ ವನಾಗಿ, ಷ್ಠದ್ವಿಂಶಂ - ೨೬ನೆಯ ತತ್ವವಾದ
ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು, ಸಾಂಖ್ಯರ ವಿಭಾಗ ಪ್ರಕಾರ ೨೪ ಅಚಿತ್ತತ್ವಗಳು, ೨೫ನೆಯ
ತತ್ವವು ಜೀವಾತ್ಮನು, ೨೬ನೆಯ ತತ್ವವು ಪರಮಾತ್ಮನು, ಅನುಪಶ್ಯತಿ -
ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿ ಅನುಭವಿಸುವನೋ, ತದಾ - ಆಗ, ಸಃ - ಆ ಆತ್ಮನು, ಸರ್ವ
ಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ - ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದಿಂದ ಸರ್ವವಿಧ ಭೋಗವೂ ಉಂಟಾ
ಗುವದರಿಂದ, ಪುನರ್ಜನ್ಮ ನ ವಿಂದತಿ - ಪುನರ್ಜನ್ಮನನ್ನು ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲವು.
ಇದು ಶ್ರೀ ಭಿಷ್ಣು ಹೇಳುವ ಜನಕ ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ, ವಿಫಿಲಾ
ಧಿಪನಿಗೆ ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯನುಪದೇಶವು.” ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ “ನ ಚ ಪರ
ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವೈಕ ಸ್ವಭಾವಸ್ಯ ತದೇಕ ಪ್ರಿಯಸ್ಯ ಅನವಧಿಕಾನಂತಂ
ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವತೋಽನ್ಯಾಪೇಕ್ಷಾ” “ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವನ್ನೇ ಸದಾ
ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಆ ಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನಲ್ಲೇ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಪ್ರೀತಿ ಇರುವವನಿಗೆ
ಅನವಧಿಕಾನಂದ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಅನುಭವಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ ಯಾವುದ
ರಲ್ಲೂ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿರುವದಿಲ್ಲವು” ಎಂದು ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಮರು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. (೪)
“ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಾದಯೋ ಗ್ರಹಾಃ - ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರೇ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಹ

ಅದ್ಯಾಪಿ ನನಿವರ್ದಂತೇ ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಚಿಂತಕಾಃ॥” (೫) “ವಾಯಿನಾಲಂ ನನೋನಾರಣಾವನ್ನು ಮತ್ತಕತ್ತಿಡೈಕ್ಕೈಗಳೈಕ್ಕೈಪ್ಪಿ ಪೋಯಿನಾಲಂ ಪಿನ್ನೈ ಇತ್ತಿಶೈಕ್ಕೈನ್ನುಮ್ ಪುಣೈಕೊಡುಕ್ಕೈಲುಮ್ ಪೋಗವಿಟ್ಟಾರೇ” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಮ್.

ಗಳು, ಗತ್ವಾ ಗತ್ವಾ - ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಾಗಿ, ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಕಾಲದಲ್ಲಿ, ನಿವರ್ದಂತೇ - ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗುವರು, ಸ್ಥಾನ ಭ್ರಷ್ಟರಾಗುವರು, ಇಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವದು, ಅವರು ಕಾಲನಿಯಾಮಕರಾಗಿರುವದರಿಂದ; ಹಾಗೆ ಹೇಳಿರುವದು ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನೊದಲಾದವರಿಗೂ ಕೂಡ ಉಪಲಕ್ಷಣವು; ಹೀಗೆ ಅನೇಕರಿಗೆ ಜನ್ಮ ಸಂತತಿಗಳುಂಟು; ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೆ ಪುನರಾವರ್ತಿಯಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಚಿಂತಕಾಃ - ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುವವರು, ಅದ್ಯಾಪಿ - ಈಗಲೂ ಕೂಡ, ನ ನಿವರ್ದಂತೇ - ಹಿಂತಿರುಗಿ ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ಜನ್ಮವನ್ನೆತ್ತುವದಿಲ್ಲವು, ಎಂದರೆ ದಿವ್ಯವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ಸದಾ ಇರುವರೆಂಬ ಭಾವವು, ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರವು ಶ್ರೀ ವಾಸುದೇವ ಮಂತ್ರವು, ಹನ್ನೆರಡು ಅಕ್ಷರಗಳುಳ್ಳ ಮಂತ್ರವು; ಇದನ್ನೇ ನಾರದರು ಪ್ರಹ್ಲಾದರಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿದುದು; ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರವೆಂದು ಹೇಳಿದುದು ಇತರ ಮಂತ್ರಗಳಾದ ಆಷ್ವಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರ ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣು ಪಡಕ್ಷರ ಮಂತ್ರಗಳಿಗೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವು ಇಲ್ಲಿ ಅದ್ಯಾಪಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿ ನೊದಲುಗೊಂಡು ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಅವರಿಗೆ ಪುನರಾವೃತ್ತಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಎಂದಿಗೂ ಅವರಿಗೆ ಪುನರಾವೃತ್ತಿ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. (೫) “ವಾಯಿನಾಲಂ ನನೋನಾರಣಾವನ್ನು - ಬಾಯಿಗೆ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ, ಬಾಯಿಯಿಂದ ನನೋ ನಾರಾಯಣಾ ಎಂದು ಮೂಲ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿ, ಇದು ವಾಚಕ ಕೃಚ್ಛರವು, ಮತ್ತಕತ್ತಿಡೈಕ್ಕೈಗಳೈಕ್ಕೈಪ್ಪಿ - ತಲೆಗೂ ಕೈಗಳಿಗೂ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ, ಮತ್ತಕದ ವಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ತಲೆಯ ಮೇಲುಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಅಂಜಲಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ, ಇದು ಕಾಯಿಕ ಕೃಚ್ಛರವು, ಪೋಯಿನಾಲಂ-ಹೀಗೆ ಕಾಲರೂಪವನ್ನು ಮಾಡಿ ದೇಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದರೆ, ನಿತ್ಯ ವಿಭೂತಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುವದರಿಂದ, ಪಿನ್ನೈ-ಪುನಃ ಇದ್ದಿಶೈಕ್ಕೈ - ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯ ಕಡೆಗೆ, ಎನ್ನುಮ್ - ಎಂದಿಗೂ, ಯಾವಾ

ಗಲೂ, ಪಿಣೈ ಕೊಡುಕ್ಕಿಲುಮ್ - ಯಾರ ಜಾಮಾನನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ, ಪೋಗ ವೊಟ್ಟಾರ್ - ಹೋಗಲು ಸಮ್ಮತಿಸುವದಿಲ್ಲವು ; ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಮಂತ್ರ ವನ್ನು ಚ್ಚರಿಸಿ ಸಕೃತ್ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ದಿವ್ಯವೈಕುಂಠ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರಿಗೆ ಆಮೇಲೆ ಏನು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಯಾವ ಜಾಮಾನನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನೀವು ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಹೋಗಿ ಬನ್ನಿ, ಪುನಃ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವೆವು, ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹ ಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳಿದರೂ ಅವರು ಎಂದಿಗೂ ಸಮ್ಮತಿಸರು, ಅಲ್ಪಕಾಲೀನವಾದ ಈ ಶರಣಾಗತ್ಯನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ನಿರಂತರ ದಿವ್ಯವೈಕುಂಠ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗಿ ಪುನರಾವರ್ತಿಯನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು, ಇದು ಪಾಶುರದ ಉತ್ತರಾರ್ಧವು. ಪೂರ್ವಾರ್ಧ ವೇನೆಂದರೆ :-

“ಶೀಯಿನಾರ್ ಚಿರನ್ನಿರಿಯ ಪುಣ್ ಮೇರ್

ಚೆನ್ನಿ ಲಿರಿಕ್ಕುಳೆ ನಿಱ್ಪಿರುನ್ನೆ ಜ್ಞಮ್ |

ಈಯಿನಾಲರಿಪ್ಪುಣ್ಡು ಮಯಜ್ಞಿ

ಯೆಲ್ಲೈನಾಯ್ ಚೆನ್ನು ಚೇರ್ವದನ್ನುನ್ನಮ್ ||”

ಒಂದು ಹುಣ್ಣು ಎದ್ದು ಕೆತುಕೊಂಡು, ಬಾತು, ಅದರ ಮೇಲೆ ನೊಣ ಕೂತು, ಅಗರ ಬಾಧೆ ಉರಿ ಸಹಿಸುವದಕ್ಕಾಗದೆ ಮೂರ್ಛೆ ಹೊಂದಿ ಚರಮ ದೆಶೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ದೇಹಾವಸಾನ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ, ನಾವು ನಮೋ ನಾರಾಯಣ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ನುಷ್ಠಿಸಿ ಪರಮಪದ ವನ್ನು ಹೊಂದುವದು ಲೇಸು. ಅಂತಹ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವು ದೊರೆತ ನಂತರ ಈ ತುಚ್ಛವಾದ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರಲು ಎಂದಿಗೂ ನಾವು ಸಮ್ಮತಿಸಲಾ ರಿವು ಎಂಬುದು ಈ ಪಾಶುರಾರ್ಧವು.” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವು. ಹೀಗೆ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಶ್ರುತಿಯು, “ನ ಚ ಪುನರಾ ವರ್ತತೇ” ಎಂದುಪದೇಶಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪುನರಾವರ್ತಿಗೆ ಅವಕಾಶವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ ಈ “ದುಃಖಾಲಯ ಮಶಾಶ್ವತಮ್” ಎಂಬದಾಗಿ ಹೇಳಿರುವ ಈ ಮರ್ಮೈಶೋಕವನ್ನು ಮುಕ್ತನು ಎಂದಿಗೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವದಿಲ್ಲವು. ಸರೈಶ್ವ ರೇನಾದರೂ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡುವನೋ ಎಂದರೆ, ಭಕ್ತನ ವಿಷ ಯದಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಕಾರುಣ್ಯ ಮಹೋದಧಿಯಾದವನು, ಭಕ್ತನು ಪರಮಪದಕ್ಕೆ ಬಂದಾನೇ ಎಂಬ ಅವಸರ ಪ್ರತೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿದ್ದವನು, ಆ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನಿತ್ತು, ಅವನಿಗೆ ಪುನಃ ಅತಿ ದುಸ್ವಹವಾದ ದುಃಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಓಡಿಸಿಬಿಡು ವನೇ ? ಆದುದರಿಂದ ಪುನರಾವರ್ತಿ ಶಬ್ದವಿಗೇ ಕಾರಣವೇ ಇರುವದಿಲ್ಲವೆಂದು

ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಪ್ರಾಕೃತಲೋಕ ಸಂಚಾರೋ ನಪುನರಾವೃತ್ತಿಃ.

ಭಗವತ್ಕೃಜ್ಞರಾಂತರ್ಭೂತಮಾನ ಸ್ವಚ್ಛಂದ ವಿಹಾರತ್ತಾಲಿ

ಹೇಳಿ, ಸಜ್ಜುಹ ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ “ನಿವೃತ್ತಿಕಫೋಜ್ಞತೆಂ” ಎಂಬವದರ ಉಪ ಪಾದನವನ್ನು ಪೂರೈಸಿರುತ್ತಾರೆ ಈ ಲೀಲಾ ವಿಭೂತಿಯಲ್ಲೇ ಇರುವ ಕಾರ್ಯರೂಪ ವಾದ ಲೋಕಗಳಿಂದ ಪುನರಾವರ್ತಿ ಇದ್ದರೂ, ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯನ್ನತಿ ಕ್ರಮಿಸಿ, ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ ತ್ರಿಪಾದ್ವಿಭೂತಿಯಿಂದ ಪುನರಾವರ್ತಿಯಿಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಆದರೆ, “ಸಸ್ವರಾಡ್ಭವತಿ ತಸ್ಯ ಸರ್ವೇಷು ಲೋಕೇಷು ಕಾಮಚಾರೋ ಭವತಿ” (ಭಾಂ ೭. ೨೫ ೨) “ಅ ಮುಕ್ತನು ಅಕರ್ಮವಶ್ಯನಾಗುವನು, ಆತನಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಲೋಕದಲ್ಲೂ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಸಂಚಾರ ಉಂಟಾಗಬಹುದು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಗುವದರಿಂದ ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಗೂ ಕೂಡ ಒಂದು ಸಂಚರಿಸಬಹುದು ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ತೈತ್ತರೀಯ. ಭೃಗುವಲ್ಲಿಯಲ್ಲೂ, (೧೦.೨೫) “ಇಮಾಃ ಲೋಕಾಃ ಕಾಮಾನ್ನೀಕಾಮರೂಪ್ಯನುಸಂಚರಣ” ಎಂದರೆ “ಈ ಮುಕ್ತನು ವಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಈ ಲೋಕವೇ ಮೊದಲಾದ ಬಹ್ಮೇಂದ್ರಾದಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮಂಡಲಗಳಾಗಿರುವ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ತ ಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುವನು” ಎಂದು ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಈ ಲೋಕದ ಉಪಭೋಗಗಳೂ ಕೂಡ ಆ ಮುಕ್ತನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಈತನಿಗೆ ಲಭಿಸ ಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುವವರಾಗಿ ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈತನು ಕರ್ಮವಶ್ಯನಲ್ಲ ದುದರಿಂದ ಸರ್ವವೂ ಈತನಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿಯೇ ಆದವುಗಳಾಗಿ ಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನಿಷ್ಟಾನುಸಾರ ಸಮಸ್ತ ಭೋಗಾನುಭವವಾಗುವದರಿಂದ, ಆಗಲೂ ಪುನರಾ ವರ್ತಿಯಿಲ್ಲವೆಂದೇ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದೆಂದುಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮುಕ್ತನ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯ ಸಂಚಾರವು ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲವು.

ಭಗವತ್ಕೃಜ್ಞರಾಂತರ್ಭೂತಮಾನ - ಭಗವಂತನ ಕೈಂಕರ್ಯದಲ್ಲೇ ಆಡಗಿರುವ, ಸ್ವಚ್ಛಂದ ವಿಹಾರತ್ತಾಲಿ - ತನ್ನಿಷ್ಟಾನುಸಾರವಾದ ವಿಹಾರದಲ್ಲಿ, ಭೋಗದಲ್ಲಿ, ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ, ಪುಕನ್ದಾಲುಮ್ - ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೂ, ಇವ್ವ

ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಿಲೆ ಪುಕನ್ತಾಲುಮ್ ಇವ್ವನುಭವ ಸಜ್ಜೋಚಾದಿಗಳ್
ಪಿರವಾಮೈಯಾಲೇ ಪುನರಾವರ್ತಿ ಯಿಲ್ಲೈ ಎಜ್ಜಿರದು.

ಅಪಕೃಷ್ಟ ಶರೀರಾದಪಿ ಮುಕ್ತಿಸ್ಸಾಧ್ಯಾ. ನಮುಕ್ತಾ
ತಾರತಮ್ಯ ಪ್ರಸಂಗಃ.

ಇಪ್ಪಡಿ ಉತ್ತರಾವಧಿಯಿಲ್ಲದ ಯಿವ್ವನುಭವಮ್ ಪೆರುವಾರಕ್ಕು

ನುಭವ ಸಜ್ಜೋಚಾದಿಗಳ್ - ಈ ಪರಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದಲ್ಲಿ, ನ್ಯೂನತೆ
ಗಳು, ಪಿರವಾಮೈಯಾಲೇ - ಉಂಟಾಗದೇ ಇರುವದರಿಂದ, ಪುನರಾವರ್ತಿಯು
ಆಗಲೂ ಇಲ್ಲವು, ಎಜ್ಜಿರದು - ಎಂದು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ಭಗ
ವತ್ಪೀಠನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಈತನ ಸರ್ವ ಭೋಗಗಳೂ ಭಗವತ್ಪ್ರಿಯಂಕರ್ಯ
ದಲ್ಲೇ ಅಂತರ್ಭೂತಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅದನ್ನನುಸರಿಸಿ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ
ಭಗವತ್ಪ್ರಿಯಂಜ್ವರಾಂತರೂಪತಮಾನ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಿಹಾರ ವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪ
ಟ್ಟಿತು. ಇಂತಹ ಉಪಭೋಗಗಳೆಲ್ಲಾ ಸ್ವಚ್ಛಂದ ವೆಂದು ಹೇಳುವದರಭಿಪ್ರಾ
ಯವು, ಕರ್ಮಮೂಲಕವಾಗಿ ಆಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು
ಇವು ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾದರೂ, ಭಗವಂತನ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾದುದಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪ
ರ್ಯವು. ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಿಲೆ ಪುಕನ್ತಾಲುಮ್ - ಎಂದು ಹೇಳುವದರಲ್ಲಿ
ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ “ಇಮಾರ್ ಲೋಕಾ” ಎಂಬ ಮತ್ತು “ಕಾಮ
ಚಾರೋ ಭವತಿ” ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥಗಳು ಅನುಸಂಧೇಯಗಳು, ಇಲ್ಲಿ ಸಜ್ಜೋ
ಚಾದಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಅನುಭವದ ಅಭಾವ ತನ್ಮೂಲಕ ಭಗವತ್ಪ್ರಿಯಂ
ಕರ್ಯ ವಿಚ್ಛೇದಗಳು ಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು.

ಹೀನ ಜನ್ಮದಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಮುಕ್ತಿ ಸಾಧ್ಯವು. ಆದರೆ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ
ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲವು.

ಇಪ್ಪಡಿ - ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ, ಉತ್ತರಾವಧಿಯಿಲ್ಲದ-
ಉತ್ತರಕಾಲಾವಧಿಯಿಲ್ಲದ ಎಂದರೆ ನಿತ್ಯವಾದ, ಯಿವ್ವನುಭವಮ್ - ಈ
ಕೈಂಕರ್ಯಪರೈಂತವಾದ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವನ್ನು, ಪೆರುವಾರಕ್ಕು -
ಹೊಂದುವವರಿಗೆ, ಅನ್ವಿತು ಶರೀರಮ್ - ಕೊನೆಯ ಪ್ರಾಕೃತ ಶರೀರವು, ದೇವ
ಮನುಷ್ಯಾದಿಗಳಿಲೆ - ದೇವತೆಯ ಶರೀರವೋ, ಮನುಷ್ಯಶರೀರವೋ, ಅದಿ

ಅನ್ನಿಮ ಶರೀರಮ್ ದೇವ ಮನುಷ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ ಇನ್ನದಿಲೆ ಎನ್ನು ತೆರಿ

ಶಬ್ದದಿಂದ, ಪಕ್ಷಿ ಮೃಗಾದಿ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ, ಇನ್ನದಿಲೆ - ಇಂತಾದ್ದರಲ್ಲೇ, ಎನ್ನು-
ಎಂಬದಾಗಿ, ತೆರಿಯಾದು - ಗೊತ್ತಾಗುವದಿಲ್ಲವು ; ಎಂದರೆ ಇಂತಹ ಶರೀರದಿಂ-
ದಲೇ ಮುಕ್ತಿಯು, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಮುಕ್ತಿಯು, ಇತರ
ಜಂತುಗಳಿಗಿಲ್ಲವೆಂಬುದಿಲ್ಲವು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಕೃಪೆ ಬಂದರೆ ಯಾವ ಶರೀರದಿಂ-
ದಲೇಯಾಗಲಿ ಮುಕ್ತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬಹುದು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ನೋ-
ಕ್ಷವು ಮನುಷ್ಯಶರೀರದಿಂದಲಾಗಲಿ, ದೇವಶರೀರದಿಂದಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ತಿರಕ್ಕುಗಳ
ಶರೀರಗಳಿಂದಲಾಗಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬಹುದು ಗಜೇಂದ್ರನಿಗೂ, ಜಟಾಯುವಿಗೂ,
ಜಾಂಬವಾನನಿಗೂ ತಿರೃಗ್ಗಂತು ಶರೀರಗಳೇ ಅಂತಿಮ ಶರೀರಗಳಾದವು ವಿದುರ
ನಿಗೆ ಶೂದ್ರದೇಹವೇ ಅಂತಿಮಶರೀರವಾಯಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ
(೨. ೭. ೪೬)

“ತೇನೈ ವಿದಂತ್ಯತಿತರಂತಿ ಚ ದೇವಮಾಯಾಂ

ಸ್ತ್ರೀ ಶೂದ್ರ ಹೂಣ ಶಬರಾ ಅಪಿ ಸಾಪ ಜೀವಾಃ ।

ಯದ್ಭದ್ಭುತ ಕ್ರಮಪರಾಯಣ ಶೀಲಶಿಕ್ಷಾ

ಸ್ತಿರೈಗ್ಗಣಾ ಅಪಿಕಿಮುಶ್ರುತ ಧಾರಣಾಯೇ ॥”

ಸ್ತ್ರೀಯರೂ, ಶೂದ್ರರೂ, ಹೂಣರೂ, ಸಾಪಕೃತ್ಯಗಳಿಂದ ಜೀವಿಸುವ ಶಬ-
ರರೂ ಸಹ ಈ ಪ್ರಾಕೃತ ಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದು.
ಹೇಗೆ ಹೊಂದಬಹುದು ಎಂದರೆ, ಅದ್ಭುತಕ್ರಮನಾದ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾವತಾರಿಯನ್ನೇ
ಪರಾಯಣನೆಂದರೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಪ್ರಾಪಕ ಅಧಾರವಾಗಿವುಳ್ಳ ಮಹಾ
ಭಾಗವತರ ಶೀಲದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರಾದರೆ ಎಂದರೆ ಭಾಗವತರನ್ನು ಇವರುಗಳು
ಆಶ್ರಯಿಸಿದರೆ ಆಗ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದು. ಮತ್ತು ಅಂತಹ ಭಾಗವತ
ಸಂಶ್ರಯಣವುಳ್ಳ ತಿರೃಗ್ಗಣಗಳೂ ಕೂಡ ಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದಬಹುದು ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ
ಕಿಮುಶ್ರುತಧಾರಣಾಯೇ - ಈ ತಿರೃಕೃಗಳಿಗಾದರೂ ಶ್ರುತವಾದ ಅರ್ಥ
ವನ್ನು ಧರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವು, ಅಂತಹ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮೊದಲಾದ
ಮನುಷ್ಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದೇನಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಅಂತಿಮ ಶರೀರವು
ತಿರೃಗಾದಿ ಶರೀರವಾದರೂ ಆಗಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. “ಪಶುರ್ಮ-
ನುಷ್ಯಃ ಪಕ್ಷೀವಾ ಯೇಷಃ ವೈಷ್ಣವ ಸಂಶ್ರಯಾಃ । ತೇನೈವ ತೇ ಪ್ರಯಾ-
ಸ್ಯಂತಿ ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಂ ಪದಮ್ ॥” ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಮಹಾ

ಯಾದು. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳುಳ್ಳುಮ್ ನೋಕ್ಷಮುಣ್ಣು. ಅಪ್ಪಡಿಯೇ

ಭಾಗವತೋತ್ತಮನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಪಶುವಾಗಲಿ, ಮನುಷ್ಯನಾಗಲಿ, ಪಕ್ಷಿಯಾಗಲಿ ಪರಮಪದವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಈ ಶರೀರಗಳೆಲ್ಲಾ ಅಂತಿಮ ಶರೀರಗಳಾಗಬಹುದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಪ್ರಪತ್ತ್ಯುಪಾಯಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಾಪಕ್ರಮ ಶರೀರದ ನಿಯಮವಿಲ್ಲವೋ ಭಕ್ತೃಪ್ರಪಾಯಕ್ಕೂ ಕೂಡ ಹಾಗೆಯೇ ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೈಶ್ಯರಿಗೆಲ್ಲಾ ಉಪಾಸನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯತೆಯಿರುವದರಿಂದ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕಳೆದ ನಂತರ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟು. ಇನ್ನು ದೇವತೆಯ ಶರೀರದಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟೋ ಎಂದರೆ, ತದುಪರೈಪಿ ಬಾದರಾಯಣ ಸ್ತಂಭವಾತ್ (೧. ೩. ೨೫) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ, ತತ್ - ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸನವು, ಉಪರೈಪಿ ಸಂಭವತಿ - ದೇವಾದಿಗಳಲ್ಲೂ ಉಂಟು; ಏಕೆಂದರೆ ಅವರಿಗೂ ಕೂಡ ಅರ್ಥಿತ್ವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಇರುವದರಿಂದ ಅವರಿಗೂ ಉಂಟೆಂದು ಬಾದರಾಯಣರು ಅಂಗೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟಾದುದರಿಂದ ದೇವಶರೀರವೂ ಅಂತಿಮ ಶರೀರವಾಗಬಹುದು. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಯಾವ ಶರೀರದಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಮನುಷ್ಯ ಶರೀರದಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತಿ ಎಂದು ಕೆಲವರು ಭಾವಿಸಬಹುದು, ಏಕೆಂದರೆ ಉಪಾಸನೆಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಮನುಷ್ಯನೇ ವಿನಾ ಇತರರಲ್ಲವೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಹಾಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ದೇವತೆಗಳೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳುಳ್ಳುಮ್ ನೋಕ್ಷಮುಂಡು ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಅದರೇಉಪಾಸನ ಮಾತ್ರವೇ ನೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ತಿರ್ಮಗ್ಗಣ ಮೊದಲಾದವೂ ಕೂಡ ನೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ನೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅಂತಿಮ ಶರೀರ ನಿಯಮವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದ ನಂತರ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ನೋಕ್ಷ ಉಂಟೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ:—ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳುಳ್ಳುಮ್ - ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಅದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ರುದ್ರೇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರು. ಉಪಾಸನವು ನೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಒಳ್ಳೇ ಉಪಾಯವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟು, ದೇವತೆಗಳೂ, ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೈಶ್ಯರಾದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಮನುಷ್ಯರೇ ಯೋಗ್ಯರಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಯಾವ ದೇಹದಿಂದಲಾಗಲಿ ನೋಕ್ಷವ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆಯೇ ಎಂಬ ಸಂದೇಹದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಶರೀರದಿಂದಲೇ

(೧) “ಧರ್ಮವ್ಯಾಧಾ ದಯೋಪ್ಯನೈಃ ಪೂರ್ವಾಭ್ಯಾಸಾಜ್ಜುಗುಪ್ಸಿತೇ । ವರಾ
ವರತ್ನೇ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಾಸ್ತಸ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಂ ಶ್ರಮಣೀಯಥಾ” ಎನ್ನು ಮಹರ್ಷಿಗಳ್
ಲೊನ್ನಾರ್ಗಳ್.

ಆಗಲಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಕೃಷ್ಣ ನಿಮನವಿಲ್ಲದೆ ಆಗಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆಲ್ಲಾದರೂ ಉಂಟೇ ಎಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅನೈ ಧರ್ಮವ್ಯಾಧಾದಯೋಪಿ - ಇತರರಾದ ಧರ್ಮವ್ಯಾಧರೇ ಮೊದಲಾದ ವರೂ ಕೂಡ, ಜುಗುಪ್ಸಿತೇ - ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಸಹ್ಯವಾದ, ವರಾ ವರತ್ನೇ - ನೀಚ ವರ್ಣದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವವರು, ಸಂಭವಿಸಿರುವಾಗ ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು, ಪೂರ್ವಾಭ್ಯಾಸಾತ್ - ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಉಪಾಸನ ಫಲದಿಂದ, ಸಂ ಸಿದ್ಧಿಮ್ - ಮೋಕ್ಷಫಲವನ್ನು. ಶ್ರಮಣೀಯಥಾ - ಶಬರಿಯು ಹೇಗೆ ಹೊಂದಿ ದಳೋ ಹಾಗೆ, ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಾಃ - ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ.” ಎನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ. ಮಹ ರ್ಷಿಗಳ್ - ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಲೊನ್ನಾರ್ಗಳ್ - ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ ನೀಚಶರೀರ ದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವು ಯುಕ್ತವೋ ಎಂದರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ; ಅಂತವರಿಗೆ ಅವರು ಮಾಡಿರುವ ಭಕ್ತಿಯೋಗ ಉಪಾಸನಗಳಿಂದ ಮೋಕ್ಷವು ಸಿದ್ಧಿಸಿರಬೇಕು ; ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಪ್ರಾರಬ್ಧವು ಕಳೆಯಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಈ ಹೀನಜನ್ಮವನ್ನು ಎತ್ತಬೇಕಾಗಿ ಬಂತು, ಈ ಪ್ರಾರಬ್ಧವು ಕಳೆದ ಒಡನೆಯೇ ಪೂರ್ವಾಭ್ಯಾಸದ ಫಲವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವುಂಟಾಗುವದರಲ್ಲೇನೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವು. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರವತ್ಯನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದ ವರಾ ಭಾಗವತನ ಸಂಬಂಧವು ವರಮ ಸುಕೃತಪರಿಪಾಕದಿಂದ ಹೀನಜನ್ಮವುಂಟಾದ ಮನುಷ್ಯನಿಗಾಗಲಿ ತಿರಗ್ಜಂತುವಿಗಾ ಗಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬಹುದು ; ಅದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಶ್ರೀ ಯಾಮುನಿಯು “ತವದಾಸ್ಯ ಸುಖೈಕಸಂಜ್ಞಾನಾಂ ಭವ ನೇಷ್ಟಸ್ತೃಪಿ ಕೀಟಜನ್ಮಮೇ” ಎಂಬುದರಿಂದ ಮಹಾಭಾಗವತನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೀಟಜನ್ಮವೂ ಕೂಡ ಉತ್ತಾರಕವೆಂದುಪದೇಶಿಸಿದರು ಧರ್ಮವ್ಯಾಧನ ವೃತ್ತಾಂತ ವೇನೆಂದರೆ:—ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ವೃದ್ಧ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳಿದ್ದರೂ, ಅವರ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗದೆ ಕರ್ಮನಿಷ್ಠಾದಿಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿ ಯಾಗಿದ್ದನು ಒಂದು ದಿನ ಭಕ್ಷ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಪಕ್ಕದ ಗ್ರಾಮಕ್ಕಾಗಿ ತೆರಳಿ ಮಾರ್ಗಾಯಾಸದಿಂದ ಒಂದು ಮರದ ಕೆಳಗೆ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡನು. ಒಂದು

ಪಕ್ಷಿಯು ಆತನ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟಿಸಿದುದರಿಂದ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಕೋಪದಿಂದ ಪಕ್ಷಿಯನ್ನು ನೋಡಲು ಅದು ದಗ್ಧವಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಸತ್ತಿತು. ಅನಂತರ ಆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮನೆಗೆ ಬಿಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಹೋಗಲು, ಮನೆಯಲ್ಲಿನ ಮಹಾಪತಿವ್ರತೆಯು, ಪತಿ ಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಮುಗಿಸಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲವಿಳಂಬದಿಂದ ಬಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀಡಲು, ಅದಕ್ಕಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಕುಪಿತನಾಗಿ ಪಕ್ಷಿಯನ್ನು ನೋಡಿದಂತೆ ಅವಳನ್ನೂ ನೋಡಲು, ಆಗ ಆ ಸಾಧ್ವಿಯು 'ನಿನ್ನ ಕೋಪಾಗ್ನಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಸುಡಲು ನಾನು ಪಕ್ಷಿಯಲ್ಲ' ಎಂದು ಹೇಳಲು, ಅದಕ್ಕಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಆಶ್ಚರ್ಯಭರಿತನಾಗಿ ಇದು ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಿತು, ನೀನು ಮಹಾಪತಿವ್ರತೆಯಾಗಿರಬೇಕು, ತಿಳಿಸೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು, ಮಿಥಿಲಾನಗರದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವ್ಯಾಧನಿರುವನು, ಅವನಿಂದ ನೀನು ತಿಳಿಯಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಲು, ಆಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅವನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲು, ವ್ಯಾಧನು 'ತಮ್ಮನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪತ್ನಿಯು ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದಳೇ' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲು ಇನ್ನೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಭರಿತನಾಗಿ, ಇದು ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಿತು ಎನ್ನಲು, ಮಾತೃದೇವೋಭವ, ಪಿತೃದೇವೋಭವ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳನ್ನೇ ಲೋಕದಂಪತಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಆರಾಧಿಸಿರುವುದರಿಂದ ನನಗೆ ತಿಳಿಯಿತು, ಹಾಗೆಯೇ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪತ್ನಿಯೂ ಪತಿಯೇ ಪರದೇವತೆ ಎಂದು ನಂಬಿರುವುದರಿಂದ ಅಕೆಗೂ ತಿಳಿಯುವದೆಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ, ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು ಮಾತಾಪಿತೃ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದನು.

ಶಬರಿಯು ಮತಂಗ ಶಿಷ್ಯರಿಂದ ಉಪದಿಷ್ಟಳಾದ ಒಬ್ಬ ತಾವಸಿಯು ; ಶ್ರೀರಾಮಾಗಮನವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಆತನಿಗೆ ಸರ್ವ ವಿಧ ಸತ್ಕಾರಗಳನ್ನೆ ಸಗಿ, ಪಂಪಾತೀರದಲ್ಲಿ ಬೆಳದ ಬಹು ರುಚಿಕರವಾದ ಫಲಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿ, ಶ್ರೀರಾಮಾಜ್ಞೆಯಂ ಪಡೆದು ದೇಹತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದಳೆಂಬ ವೃತ್ತಾಂತವು ಆರಣ್ಯಕಾಂಡದ ೭೪ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯು ಫಲಗಳನ್ನು ರುಚಿ ನೋಡಿ ತುಂಬಾ ರುಚಿಕರವಾದುವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದಳೆಂದೂ, ಶ್ರೀರಾಮನು ಶಬರಿಯು ಎಂಜಲು ಹಣ್ಣನ್ನು ತಿಂದ ನೆಂದೂ, ಹೇಳಿಲ್ಲವು ಪಾದ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ "ಫಲಾನಿಚ ಸುಪಕ್ವಾನಿ ಮೂಲಾನಿ ಮಧುರಾಣಿಚ | ಸ್ವಯಮಾಸ್ವಾದ್ಯ ಮಾಧುರ್ಯಂ ಪರೀಕ್ಷ್ಯ ಪರಿಭಕ್ಷ್ಯಚ | ಪಶ್ಚಾನ್ನಿವೇದಯಾಮಾಸ ರಾಘವಾಭ್ಯಾಂ ದೃಢವ್ರತಾ || ಎಂಬದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇತರ ಸಮಾನ ಫಲಗಳ ರುಚಿನೋಡಿ, ಉತ್ತಮ ಫಲಗಳನ್ನಾರಿಸಿಟ್ಟಿರಬಹುದು. ವಿದುರನು ಶೂದ್ರನಾಗಿದ್ದರೂ ಹೇಗೆ ಉಪಾಸನಾಧಿಕಾರಿಯಾದನೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಶಬರಿಯು ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿದ್ದರೂ ಉಪಾ

ಮುಕ್ತೌ ಆನಂದ ತಾರತಮ್ಯಂ ನಾಸ್ತಿ. ಮಾಧ್ವನುತ ನಿರಾಸಃ

ಆಳ್ವೆಯಾಲ್ ಮುಮುಕ್ಷು ದಶೈಯಿಲ್ ಔಪಾಧಿಕಜ್ಞಳಾನ ಉತ್ಕ
ರಸ್ವಪಕರ್ಷಜ್ಞೈಕ್ಕೊಣ್ಣು ಮುಕ್ತದಶೈಯಿಲುಮ್ ಅನುಭವ ತಾರತಮ್ಯ
ಮುಣ್ಣೆನ್ರವಾನಂದ ತೀರ್ಥೀಯರ್ ಮುಕ್ತರುಕ್ಕಲ್ಲಾಮ್ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೋ

ಸಕಳು. ಇಂತಹ ಪರಮ ಜ್ಞಾನಿಯಾದವಳು ತಾನು ತಿಂದು ನೋಡಿ ಎಂಜಲು
ಮಾಡಿದ್ದುದನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದಳೆಂಬುವ ಹೇಳಿಕೆಯು ಶಬರಿಯು
ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಕ್ಕೆ ಕುಂದಕವು. ಇದಕ್ಕೆ ಆಧಾರವೇನೋ ತೀಯಲಿಲ್ಲವು.

ಹಿಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಾಪಕೃಷ್ಟ ಶರೀರತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಈ ಚೇತ
ನನಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟು, ಎಂದು ಹೇಳಿದ ನಂತರ ಈ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಾಪಕೃಷ್ಟ ಶರೀ
ರಾನುಗುಣವಾಗಿ ಆನಂದವೇ ಅಥವಾ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಭೋಗವೇ
ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳಾದ ಮಾಧ್ವರು ಎಲ್ಲ
ರಿಗೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಆನಂದವು ಮುಕ್ತಿದಶೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಆಯಾಯಾ
ಶರೀರಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಭೋಗವೆಂದೂ ಹೇಳುವದಲ್ಲದೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ
ಮುಕ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲವೆಂದಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವರು. ಇದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದೂ, ಎಲ್ಲಾ
ಆತ್ಮರುಗಳೂ ಜ್ಞಾನೈಕಾಕಾರತೆಯಿಂದ ಸಮರಾದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆನಂದವು
ಸಮವೆಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮುಕ್ತಿದಶೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವೇನರೂಪೇಣಾಭಿ
ನಿಷ್ಪದ್ಯತೇ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಗುಣಾಷ್ಟಕಗಳೊಂದಿಗೆ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿ
ರ್ಭಾವವು ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ ಆನಂದ ತಾರತಮ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವು
ಎಲ್ಲಾ ಮುಕ್ತರಿಗೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿರ್ಭಾವವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗು
ವದರಿಂದ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಉಂಟಾಗಲು ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವು.

ಆಳ್ವೆಯಾಲ್ - ಆದುದರಿಂದ ಎಂದರೆ ಹೀಗೆ ಅಂತಿಮ ಶರೀರಕ್ಕೆ ನಿಯ
ಮವಿಲ್ಲದೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಾಪಕೃಷ್ಟವಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಏರ್ಪಟ್ಟ ನಂತರ, ಮುಮುಕ್ಷು
ದಶೈಯಿಲ್ - ವೋಕ್ಷವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ದಶೆಯಲ್ಲಿ, ಔಪಾಧಿಕಜ್ಞಳಾನ -
ಕರ್ಮೋಪಾಧಿಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಉಂಟಾದ, ಉತ್ಕರಸ್ವಪಕರ್ಷಜ್ಞೈಕ್ಕೊಣ್ಣು-
ಉತ್ಕೃಷ್ಟಜನ್ಮನಿಕ್ರೃಷ್ಟಜನ್ಮ ಮೂಲಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಮುಕ್ತದಶೈಯಿಲುಮ್-
ಮುಕ್ತವಸ್ಥೆಯಲ್ಲೂ, ಅನುಭವ ತಾರತಮ್ಯಮುಂಡೆನ್ರ - ಭೋಗದಲ್ಲಿ ತಾರ
ತಮ್ಯ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಿದ, ಆನಂದತೀರ್ಥೀಯರ್ - ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಚಾರ್ಯರವರು,

ಡೇ ಪರಮ ಸಾಮ್ಯಮ್ ಶೋಲ್ಲುಗಿರ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಗಳೈ ಮರನ್ನಾರ್‌ಗಳು.

ಮುಕ್ತರಿಗೆಲ್ಲಾ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನೊಂದಿಗೆ, ಪರಮ ಸಾಮ್ಯಮ್ - ವಿಶೇಷ ಸಮ ಭಾವವನ್ನು, ಶೋಲ್ಲುಗಿರ - ಹೇಳುವ, ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಗಳೈ - ಶ್ರುತಿಯನ್ನೂ, ಅದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಸ್ಪೃತಿಯಾದ ಗೀತಾವಾಕ್ಯ ವೊಡಲಾದವುಗಳನ್ನು, ಮರನ್ನಾರ್‌ಗಳು - ಜ್ಞಾನಕಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊನ್ನೆಲ್ಲಿವು; ಆನಂದ ತಾರತಮ್ಯ ಹೇಳಿದರೆ, ಈ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಪೃತಿಗಳಿಗೆ ಪಿರೋಧನಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆತರೆಂಬ ಭಾವವು. ಉತ್ಕೃಷ್ಟರಾಗಿ ಋಷಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ದೇಹವನ್ನೆತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಾಸರಿಗೂ, ಹಿಂಸಾರೂಪ ಕರ್ಮವಲಂಬಿಯಾದ ವ್ಯಾಧನಿಗೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಮುಕ್ತಿ ಎಂದರೆ ಮನ ಒಡಂಬಡದೆ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರಬೇಕೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಪರಮಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿಗೂ ಇತರ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೂ ವಿರೋಧನಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆತರೆಂಬ ಭಾವವು ಅವುಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾನಕಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊನ್ನೆಲ್ಲಿವು ಆ ಶ್ರುತಿ ಯಾವುದೆಂದರೆ.— “ತದಾವಿದ್ವಾನ್ ಪುಣ್ಯಪಾಪೇ ವಿಧೂಯ ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ” (ಮುಂಡಕ, ೩. ೧. ೩) “ಯಾವಾಗ ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಉಂಟಾಯಿತೋ, ಆಗ ಈ ಬ್ರಹ್ಮನಿತ್ಯವನು, ಪುಣ್ಯವಾವಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಡವಿಕೊಂಡು ಎಂದರೆ ಅವುಗಳಿಂದ ವಿಮುಕ್ತನಾಗಿ, ಪ್ರಕೃತಿ ಲೇಪವಿಲ್ಲದವನಾಗಿ ಕರ್ಮಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ, ಅವಹತ ಪಾಪತ್ವಾದಿ ಗುಣಾಪ್ಯಕಗಳೊಂದಿಗೆ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿರ್ಭಾವ ಉಂಟಾಗುವದರ ಮೂಲಕ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಎಂದರೆ ಸಮಾನ ಆನಂದ ಸಮಾನ ಭೋಗವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.” ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ಪೃತಿಯೂ ಹೇಳುತ್ತದೆ:—

“ಇದಂ ಜ್ಞಾನನುಪಾಪ್ರಿತ್ಯ ಮನುಸಾಧರ್ಮ್ಯಮಾಗತಾಃ |

ಸರ್ಗೇಪಿ ನೋಪಜಾಯಂತೇ ಪ್ರಳಯೇ ನವ್ಯಥನ್ವಿಚ ||” (ಗೀ. ೮. ೨)

ಇದು ಭಗವದ್ವಾಕ್ಯವು. ಮುಂದೆ ನಾನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೀತ್ಯಂತರವಿಂದ. ಪದೇ ಶಿಸುವ ಜ್ಞಾನವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ, ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಸಮಾನಧರ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರು (ಇದನ್ನೇ ಶ್ರುತಿಯ ಸಾಮ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿತು.) ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಜನ್ಮವೆತ್ತು ವದಿಲ್ಲವು, ಯಾವಾಗ ಜನ್ಮವಿಲ್ಲವೋ ಮೃತ್ಯುಕ್ಕೂ ಸಿಕ್ಕಿ ದುಃಖಿಸುವದೂ ಇಲ್ಲವು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅಪ್ರೀತಿಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಏಕೈಕ ಸಾಧರ್ಮ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇವರಿಗೆ ಈ ಗೀತಾವಾಕ್ಯವೂ ಈ ಸಾಮ್ಯ

ಶ್ರುತಿಯೂ ವಿರೋಧವಾದುವು ಸಾಧರ್ಮ್ಯವೆಂದರೆ ಸರೋತ್ಪರನೊಂದಿಗೆ ಸಮಾನ ಧರ್ಮವು, ಅಪಕತಸಾಮ್ಯತ್ವಾದಿ ಗುಣಾತ್ಮಕಾವಿರ್ಭಾವದಿಂದಲೂ, ಸಮಾನಾನಂದ ಭೋಗದಿಂದಲೂ ಸಮಾನ ಧರ್ಮವೆಂದು ತೀರ್ಮಾನವಾಗಿದ್ದು, ಏತರಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ಧರ್ಮವೆಂಬುದನ್ನು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸ ಮುನಿ - ಮು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರ ತ್ತಾರೆ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಪಾರಧರ್ಮವಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಭೋಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ, ಎಂದರೆ ಅನಂದದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸಾಮ್ಯ ವೆಂದುಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ವಾಸ್ತವೋಕ್ತಿಗಿಂತ ಅಪ್ಪವಾಕ್ಯವು ಬೇರೇ ದೊರೆಯ ಲಾರದು ಇಂತಹ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಶ್ರೀ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮಹರ್ಷಿಯೂ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀ ವಿಭೀಷಣಾಳ್ವಾರರು, “ತತ್ಕಲ್ಪಾಪುತ್ರಾಂಶ್ಚ ದಾರಾಂಶ್ಚ” ಎಂದು ಸರಸ್ವ ವಿಧ ಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯ ವನ್ನೂ ತೊರಿಸು ಮಾಹಾ ವಿರಕ್ತಿಭಾವವಿಂದ, ಪೂರ್ಣ ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಯಾವಾಗನುಷ್ಠಿಸಿದನೋ, ಮತ್ತ ಯಾವಾಗ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸುಗ್ರೀವನಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ತನ್ನ ಶರಣಾಗತ ರಕ್ಷಣೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದನೋ, ಆಗ ಶ್ರೀರಾಮನಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನಾಳಿಕೊಂಡವನಾಗಿ ಸುಗ್ರೀವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ —

ತಸ್ಮಾತ್ ಪ್ರಿಪ್ರಂ ಸಹಾಗಾ ಭಿ ಸ್ತು ಲ್ಯೋಭವತು ರಾಘವ ।

ವಿಭೀಷಣೋ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞಃ ಸ್ವಚಿತ್ತಂ ಚಾ ಭ್ಯುಪೈತುನಃ ।

(ರಾಮಾ ಯದ್ಧ ೧೮ ೩೮) “ವಿಭೀಷಣನು ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನಾದುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಮಿತ್ರನಾಗಿ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರೊಂದಿಗೂ ಸಮಧಾರವನ್ನು ಹೊಂದಲಿ ಎಂದರೆ ಸಮಾನ ಭೋಗವನ್ನು ಹೊಂದಲಿ ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯು, ಇದರಿಂದ ಮುಕ್ತದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತ ರಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಸಮಾನಾನಂದವೂ, ಈ ಅನಂದವೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಮಾನವಾ ದುದೆಂದು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿದ್ದರೂ ಪ್ರೈತಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರವರು ಅನಂದ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರುಗಳಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು, ಅಭಯಂ ಸರಸ್ವ ಭೂತೇಭ್ಯೋ ದದಾಮಿ ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ ಸರಸ್ವ ಭೂತೇಭ್ಯಃ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೂ “ಸಮೋಹಂ ಸರಸ್ವ ಭೂತೇಷು” ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೂ, ಸರಸ್ವ ರರಣಂ ಸುಹೃತ್ ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಗೂ ಸಹ ವಿರೋಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಶರೀರದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದವನಿಗೂ ನಿಕ್ರಷ್ಟ ಶರೀರದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದವನಿಗೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದಾನಂದವು ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಶಬ್ದಾ ತುಂಬಾ ಅವರನ್ನು ಬಾಧಿಸಿದವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಶಬ್ದಾ ವಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವು ಪ್ರಮಾಣ ನದೇವೋ ನನರೋ ನಪತುರ್ನ ಚ ಪಾದಪಃ । ಶರೀರಾಕೃತಿಭೇದಾಸ್ತು ಭೂಪೈತೇ ಕರ್ಮಯೋನಯಃ (ವಿ. ಪು ೨. ೧೩. ೯೪)

ಎಂದರೆ ಆತ್ಮನು ದೇವತೆಯೂ ಅಲ್ಲವು, ಮನುಷ್ಯನೂ ಅಲ್ಲವು, ವೃಕ್ಷವೂ ಅಲ್ಲವು, ಈ ದೇಹಗಳಲ್ಲೂ ಚೇತನರುಗಳಿಗೆ ಕರ್ಮ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾದವು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಮುಕ್ತದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಗಳೂ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಈ ದೇಹಗಳೂ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಆನಂದ ತಾರತಮ್ಯವು ಹೇಗೆ? ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಭೇದ ಉಂಟೆಂಬ ಭಾವವು ವಿ. ಪು. ಪಷ್ಠಾಂಶ ಸಪ್ತಮೋಧ್ಯಾಯ ೯೫, ೯೬ನೆಯ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರಿಂದ ನಿರಸನ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. “ತದ್ಭಾವ ಭಾವಮಾಪನ್ನ ಸ್ತತೋಸೌ ಪರಮಾತ್ಮನಾ | ಭವತ್ಯಭೇದೀ ಭೇದಶ್ಚ ತಸ್ಯಾಜ್ಞಾನಕೃತೋ ಭವೇತ್ ||” ತದ್ಭಾವ ಭಾವಂ - ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಭಾವಗಳಾದ ಅವಹತ ಪಾಪ್ಮತ್ವಾದಿ ಧರ್ಮಗಳ ಭಾವ ಎಂದರೆ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವವನ್ನು, ಅಪನ್ನಃ - ಹೊಂದಿದ ಮುಕ್ತನಾದ, ಅಸೌ - ಇವನು, ಪರಮಾತ್ಮನಾ - ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ, ಅಭೇದೀ - ಭೇದವಿಲ್ಲವನು ಎಂದರೆ ಆನಂದಸಾಮ್ಯ ಹೊಂದಿದವನು, ಭವತಿ - ಆಗುವನು, ಜ್ಞಾನಾನಂದವೇ ಮೊದಲಾದ ಆಕಾರಗಳಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸಮಾನಾಕಾರವುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ತಸ್ಯ - ಅಂತಹ ಮುಕ್ತನಿಗೆ, ಭೇದಃ - ಭೇದವು, ಅಜ್ಞಾನಕೃತೋ ಭವೇತ್ - ಕರ್ಮಮೂಲಕವಾಗಿ ಬಂದ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದಂಟಾಗುತ್ತದೆ; ಅಥವಾ, ತಸ್ಯ - ಆ ಮುಕ್ತನಿಗೆ, ಭೇದಃ - ಬದ್ಧದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಭೇದವೆಂದೆಣಿಸುವದು, ಅಜ್ಞಾನಕೃತೋ ಭವೇತ್ - ಕರ್ಮಮೂಲಕವಾಗಿ ಬಂದ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಮುಂದಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:—ವಿಭೇದ ಜನಕೇಽಜ್ಞಾನೇ ನಾಶಮಾತ್ಮಂತಿಕಂ ಗತೇ | ಆತ್ಮನೋ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಭೇದಮಸಂತಂ ಕಃ ಕರಿಷ್ಯತಿ ||” (ವಿ. ಪು. ೬. ೨. ೯೬) ವಿಭೇದ ಜನಕೇ - ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ತಿರ್ಮಕಾಂಕ್ಷಾವರ ರೂಪವೆಂದುಂಟಾದ, ಅಜ್ಞಾನೇ - ಅಜ್ಞಾನವು, ನಾಶಮಾತ್ಮಂತಿಕಂ ಗತೇ - ಜ್ಞಾನೈಕಾಕಾರತೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಆತ್ಮರೂಪಗಳೂ ಸಮರು ಎಂಬ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶಹೊಂದಲಾಗಿ, ಆತ್ಮನಃ - ಜೀವಾತ್ಮರುಗಳಿಗೂ (ಜಾತ್ಯೇಕ ವಚನ), ಬ್ರಹ್ಮಣಃ - ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ, ಅಸಂತಂ - ಇಲ್ಲದೇ ಇರುವ, ಭೇದಂ - ಭೇದವನ್ನು, ಕಃ ಕರಿಷ್ಯತಿ - ಯಾವನು ತಾನೇ ಮಾಡುವನು? ಎಂದರೆ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಪರಮಸುವ್ಯಾ ಉಂಟೆಂಬ ಭಾವವು

ಇದಲ್ಲದೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಅಧಿಕಾನಂದವೂ, ಇನ್ನು ಕೆಲವರಿಗೆ ಕಮ್ಮಿ ಆನಂದವೂ ಹೀಗಾದರೆ, ಸರ್ರೇಶ್ವರನಿಗೆ ವೈಷಮ್ಯ ನೈರ್ಘೃಣ್ಯಾದಿ ದೋಷ ಹೇಳಿದ ಹಾಗಾಯಿತು. ನ್ಯೂನಾಧಿಕಾನಂದವುಂಟೆಂದರೆ, ನ್ಯೂನಾನಂದವುಳ್ಳವನು, ಅಧಿಕಾನಂದವಿರುವವನನ್ನು ಕಂಡು, ತನಗೆ ಅಂತಹ ಆನಂದವಿಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಶೋಕವನ್ನು

ಹೊಂದಬಹುದು, ಅಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯು ಆನಂದಾವಸ್ಥೆಯೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾದೀತು? ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವಾದ ಈ ನಿಶ್ಚೇಯಸ್ಥಿಗೆ, ನ್ಯೂನಾಧಿಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವದರಿಂದ ನಿರವಧಿಕ ನಿರತಿಶಯವಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಉಪಾಧಿಯನ್ನೂ ಪರಿಚ್ಛಿತ್ತಿಯನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಹಾಗಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ? ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ತರ ತಮ ಭಾವ ಉಂಟೋ?

ಈ ಆನಂದ ತಾರತಮ್ಯಕ್ಕೆ ಅವರುಗಳು ಉದಾಹರಿಸುವ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ:—ತೈತ್ತರೀಯ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕದ (೬. ೩. ೩೩) ವಾಕ್ಯಗಳು. ತೈತ್ತರೀಯದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಆನಂದದ “ಮಿಾಮಾಂಸಾ” ಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂದರೆ, ಅದರ ಇಯತ್ನಾ ಇಷ್ಟು ಎಂದು ಅಳತೆಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಹೊರಟು, ಒಬ್ಬ ಯುವಾ - ಯವ್ವನಸ್ಥನು ಸಕಲ ಆಯುರಾರೋಗೈಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನು ಲಭಿಸಿದನಾಗಿ, ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿ, ಈ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕವನ್ನೂ ಆಳುವವನಾಗಿ ಪೂರ್ಣಕಾಮನಾಗಿದ್ದಾನೆಂದು ಊಹಿಸಿ, ಅಂತವನ ಆನಂದವನ್ನು ಒಂದು ಮನುಷ್ಯನಿಂದವೆಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ, ಅಂತಹ ನೂರು ಆನಂದಗಳು ಮನುಷ್ಯಗಂಧರ್ವನ ಆನಂದವಾಗುತ್ತದೆಂದೂ, ಅದರ ನೂರರಷ್ಟು ದೇವಗಂಧರ್ವನ ಆನಂದವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೋಗಿ, ಕಡೆಗೆ ಅದರ ನೂರ ರಷ್ಟಾದರೆ, ಇಂದ್ರನಾನಂದವೆಂದೂ, ಇಂದ್ರನ ನೂರರಷ್ಟು ಆನಂದವು ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಯಾನಂದವೆಂದೂ, ಅದರ ನೂರರಷ್ಟು ಚತುರ್ಮುಖನಾನಂದವೂ, ಅದರ ನೂರ ರಷ್ಟು ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೂ ಹೇಳಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ನೂರರಷ್ಟು ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗ, ಈ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಾದ ಮನುಷ್ಯಗಂಧರ್ವ, ದೇವ ಗಂಧರ್ವಾದಿಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರ, ಬೃಹಸ್ಪತಿ, ಚತುರ್ಮುಖ, ಪರಬ್ರಹ್ಮಾ ನಂದಗಳೂ ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ, ಶ್ರೋತ್ರಿಯಸ್ಯಚಾ ಕಾಮಹತಸ್ಯ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠ ನಾಗಿ ಅಪಹತಪಾಪತ್ವಾದಿ ಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಮುಕ್ತನಿಗೂ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಿ, ಬ್ರಹ್ಮ ಣಃ ಆನಂದಃ, ಶ್ರೋತ್ರಿಯಸ್ಯಚಾ ಕಾಮಹತಸ್ಯ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಚ ಕಾರವಿರುವದ ರಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೇ ಬೇರೆ ಆತನಿಗೆ ಅಪೃಥಕ್ವಿದ್ಧಿವಿಶೇಷಣನಾದ ಮುಕ್ತನೂ ಬೇರೆ ಎಂದು ಅದ್ವೈತವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ಹೇಳಿ, ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನಂದವೂ ಮುಕ್ತನಾನಂದವೂ ಎರಡೂ ಸಮವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ನಿರಂಜನಃಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ ಎಂಬ ಭಾಂದೋಗ್ಯ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವೇ ಇಲ್ಲೂ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇವೆಲ್ಲಾ ಆನಂದಗಳೂ ಮುಕ್ತನಿಗೂ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ, ಶ್ರೋತ್ರಿಯಸ್ಯ ಚಾ ಕಾಮಹತಸ್ಯ ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲೂ ಪಲ್ಲವಿಯಹಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳು ಮನುಷ್ಯಗಂಧರ್ವ,

ದೇವಗಂಧರ್ವ, ಇಂದ್ರ, ಚತುರ್ಮುಖ ಮೊದಲಾದವರ ಆನಂದಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಾರತಮ್ಯ ಉಂಟೋ, ಈ ಮುಕ್ತಾನಂದವು ಹಾಗೆ ತಾರತಮ್ಯ ಉಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿದರು. ಇದು ಸಮಂಜಸವಾದ ಅರ್ಥವಾಗುವದಿಲ್ಲವು. ಏಕೆಂದರೆ, ಶ್ರೋತ್ರಿಯಸ್ಯ ಚಾ ಕಾಮಹತಸ್ಯ ಎಂಬವಾಗಿ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಧರ್ಮಗಳುಳ್ಳ ಮುಕ್ತರಿಗೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ವಿಧವಾದ ಆನಂದವ್ರಾಪ್ತಿ ಎಂಬುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲವು. ಆಗ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ವೈಷಮ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಗೊಳಗನ್ನೂ ರೋಪಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಪ್ರತಿಯೊಂದಾನಂದವೂ ಮುಕ್ತನಿಗೂ ಉಂಟೆಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡುವದೇ ಸರಸವು. ಸಮಂಜಸವು ಇದರ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಏನೆಂದರೆ, ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನಂದಕ್ಕೇನೇ ಈ ಮುಕ್ತಾನಂದವೂ ಸಮವೆಂದು ಹೇಳಿದರೊಂದೇ, ಮುಕ್ತ ಎಲ್ಲರ ಆನಂದವೂ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಆಗುವಾಗ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಾನಂದವೂ ಮುಕ್ತನಿಗಿಂತ ಉಪನಿಷತ್ತು ಹೇಳುವದು ನಿರರ್ಥಕವಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ, ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಪದೇಶವೇ ಪಾನನುಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸಮಸ್ತವೂ ಶರೀರವೆಂದೂ, ಆತನು ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಎಂದೂ ಹೇಳಲು ಹೊರಟು, ಪೃಥುವಿಲ್ಲ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆಂದೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಅಪ್ಪಿನಲ್ಲೂ, ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲೂ, ಅಂತರಕ್ಷದಲ್ಲೂ, ವಾಯುವಿನಲ್ಲೂ ಎಂದು ೨೧ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತದೆ (ಬೃಹ. ೩. ೨. ೨ ರಿಂದ ೨೩) ಇಂತಹ ಅನೇಕ ನಿದರ್ಶನಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ನೂರರಷ್ಟು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೋದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದಹಾಗಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ, ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೀಗೆ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ನೂರರಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೋಗಿ ಕಡೆಗೆ “ಯತೋ ವಾಚೋ ನಿವರ್ದಂತೇ ಅಪ್ರಾಪ್ಯ ಮನಸಾ ಸಹ” ಅದರಿಂದ ವಾಕ್ಯಾ ಹಿಂಪಿಗುತ್ತದೆ, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಉಹಿಸಲಸಾಧ್ಯವು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಶ್ರುತಿಯು ವಿರಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿತು ಈ ಶ್ರುತಿಯು ಪರಮಾತ್ಮನ ಒಂದು ಗುಣದ ಮೀಮಾಂಸಾ ಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ, ಸ್ವಾಮಿ ದೇಶಿಕರವರು ಪಾದುಕಾ ಸಹಸ್ರದಲ್ಲ ಪಾದುಕೆಗಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ :—

ನಿಶ್ಶೇಷ ಮಂಬರತಲಂ ಯದಿ ಪತಿಕಾಸ್ಯಾ

ತ್ವಸ್ತಾರ್ಣವೀಯದಿ ಸಮೇತ್ಯಮುಷೀ ಭವಿತ್ರೀ ।

ನಕ್ತಾ ಸಹಸ್ರವದನಃ ಪುರುಷಸ್ಸಯಂಚೇ

ಲ್ಲಿಖ್ಯೇತ ರಂಗಪತಿ ಪಾದುಕಯೋಃ ಪ್ರಭಾವಃ ॥

“ನಿಶ್ಚೇಷವಾದ ಆಕಾಶ ಪ್ರದೇಶವೆಲ್ಲಾ ಒಂದು ಕಾಗದವಾಗಿ, ಸಪ್ತ ಸಮು ದ್ರವೂ ಮತಿಯಾಗಿ, ವರ್ಣಿಸಿ ಹೇಳುವವನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಆಗಿ ಸಹಸ್ರಮುಖ ದಿಂದಲೂ ವರ್ಣಿಸಿದರೆ ಆಗೀಗ ಒಂದುವೇಳೆ ಪಾದುಕಾ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬರೆದರೂ ಬರೆಯಬಹುದು ” ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಪರಿಚ್ಛಿತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಆಗಲಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಮೇಲಿನ ಅನಂದವಲ್ಲಿಯ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲೂ ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. (ಬೃಹ ೫. ೩. ೨ ರಿಂದ ೨೩)

ಈ ಅನಂದ ತಾರತಮ್ಯಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಮಾಣವು ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕವು ೬. ೩. ೩೩. ಇದು ಮೇಲಿನ ತೈತ್ತರೀಯ ವಾಕ್ಯಗಳ ಹಾಗೆಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. “ಸಯೋ ಮಾನುಷ್ಯಾಣಾಂ ರಾದ್ಧಃ ಸಮೃದ್ಧೋ ಭವತ್ಯನ್ಯೇಷಾಮಧಿಪತಿ ಸರ್ವೈ ರ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈ ರ್ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈ ಸ್ತಂ ಪನ್ನತಮಃ ಸಮಾನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಪರಮ ಅನನ್ತಃ” ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ಸಮಸ್ತೋಪಾಯಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ, ಯುವ ತ್ವಾದಿ ಗುಣಸಮೃದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಇತರ ಮನುಷ್ಯರಿಗಿಲ್ಲಾ ರಾಜನಾಗಿ, ಪರಿ ಪೂರ್ಣಮನೋರಥನಾಗಿ ಇರುವವನೊಬ್ಬನಿದ್ದರೆ, ಅಂತವನು ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಪರ ಮಾನಂದ ಉಳ್ಳವನೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇಂತಹ ನೂರು ಅನಂದವು ಇನ್ನೊ ಬ್ಬನಿಗೆ, ಅದರ ನೂರರಷ್ಟು ಮತ್ತೊಬ್ಬನಿಗೆ ಎಂದು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾ, ಅದೂ ಶ್ರೋತ್ರಿಯೋಽವ್ಯಜಿನೋಽಕಾಮದತಃ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠನಾಗಿ, ಪಾಪರಹಿತನಾಗಿ, ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಕಾಮನೆಯ ಕ್ಲೇಶವಿಲ್ಲವಿರುವ ಮುಕ್ತನಿಗೂ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಿ, ಹೀಗೆಯೇ ಹೇಳುತ್ತಾ ಅನಂತರ ಅದರ ನೂರರಷ್ಟು ಅನಂದವು ಚತು ರ್ಮುಖನಿಗೊಂದೂ, ಆ ಅನಂದವೂ ಮುಕ್ತನಿಗೊಂದೂ, ಚತುರ್ಮುಖನ ನೂರರಷ್ಟು ನಂದವು ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ, ಆ ಅನಂದವು ಮುಕ್ತನಿಗೂ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದವು ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಂದಕ್ಕೆ ಸಮನಾದುದು ಎಂದೂ, ಬೋಧಿಸಿರುತ್ತದೆಯೇ ವಿನಾ, ಅನಂದ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವದಿಲ್ಲವು.

ಈ ಎರಡು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲದೆ, ಒಂದು ಪಾದ್ಮಪುರಾಣ ಶ್ಲೋಕವನ್ನೂ ಸ್ಮೃತಿ ವಾಕ್ಯವನ್ನೂ ಈ ಅನಂದ ತಾರತಮ್ಯಕ್ಕೆ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳು ಉದಾ ಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳು ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಹಾಗೆ ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳಲ್ಲವಾದುದ ರಿಂದ ಅವುಗಳ ಚರ್ಚೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತವಲ್ಲವು

ಆದುದರಿಂದ ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ನುಸರಿಸಿ, ಎಲ್ಲಾ ಮುಕ್ತರ ಅನಂದವೂ ಸಮವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಆ ಅನಂದವು ಪರ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದಕ್ಕೂ ಸಮವಾದುದೆಂದು ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದು. ಇದನ್ನೇ ಶ್ರೀಯತಿ ವರ್ಮ “ಯಜ್ಞಾತ್ವಾ ನ ಪುನರ್ಮೋಹಂ” ಎಂಬ ಗೀತಾ ಛನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

“ಆಚಾರ ವೈಕಲ್ಯ” ಮುಡೈಯ ಮುಮುಕ್ಷುಕ್ಕಳುಕ್ಕು ಆನಂದಹ್ರಾಸ ಮುಣ್ಣಾಮೆನ್ನು ಶಿಲರ್ ಶೊಲ್ಲುಮ್ ವಚನಮಾಪ್ತ ಮಾನಾಲುಮ್ ಮುಕ್ತ ನಾವದರ್ಕ್ಕು ಮುನ್ನೇ ವರುಮ್ ಭಗವದನುಭವತ್ತಿಲ್ ಸಜ್ಜೋಚಿತ್ತೈ ಶೊಲ್ಲಿತ್ತಾ ಮತ್ತೆನ್ನೆ.

ಬುನೆಯ ಶ್ಲೋಕದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ, “ನಾಮರೂಪ ವಿನಿರ್ಮುಕ್ತ ಸ್ಯಾತ್ಮವಸ್ತು ನಃ ಪರಸ್ಪರೂಪ ಸಾಮ್ಯಮುಪಗಮ್ಯತೇ, ಅತಃ ಪ್ರಕೃತಿ ವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಂ ಸರ್ವಂ ಆತ್ಮವಸ್ತು ಪರಸ್ಪರಂ ಸಮಂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರೇಣ ಚ ಸಮಂ” ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟದರಿಂದ ಈಗಿನ ಹಾಗೆ ನಾಮರೂಪಗಳಿಂದ ಆತ್ಮಸಮುದಾಯಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಸಾಮ್ಯ ಉಂಟೆಂದೂ, ಹೀಗೆ ಪ್ರಕೃತಿ ವಿಯುಕ್ತರಾದ ಆತ್ಮರುಗಳೆಲ್ಲಾ ಜ್ಞಾನೈಕಾಕಾರತೆಯಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ಸಮರೆಂದೂ ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

೧. ಆಗಲಿ, “ಮುಮುಕ್ಷೂಣಾಂ ಸದಾಚಾರ ವೈಕಲ್ಯಂ ಯಾವದಾ ಯುಷಂ । ಭವೇದ್ಯದಿ ತದಾನಂದೇ ನ್ಯೂನತಾಂ ಜನಯೇನ್ಮುಪ ॥” “ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸದಾಚಾರದಲ್ಲಿ ನ್ಯೂನತೆಯು ಆಯುಸ್ಸು ಇರುವವರೆಗೂ ಉಂಟಾದದ್ದೇಯಾದರೆ, ಆಗ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ನ್ಯೂನತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ” ಎಂಬ “ಆನಂದೇ ತಾರತಮ್ಯಂ ಸ್ಯಾದಾಚಾರೇ ತಾರತಮ್ಯತಃ” “ಆಚಾರ ತಾರತಮ್ಯದಿಂದ ಆನಂದತಾರತಮ್ಯವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂಬ ನಮ್ಮ ಆಪ್ತರ ವಚನಗಳು ಆನಂದತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ ಆ ವಚನಗಳು ಮುಕ್ತಾತ್ಮರುಗಳ ಆನಂದ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸುತ್ತಾರೆ “ಆಚಾರ ವೈಕಲ್ಯ” ಮುಡೈಯ - ಆಚಾರದಲ್ಲಿ ನ್ಯೂನತೆಯಿರುವ, ಮುಮುಕ್ಷುಕ್ಕಳುಕ್ಕು - ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ, ಆನಂದಹ್ರಾಸಮ್ - ಆನಂದದಲ್ಲಿ ನ್ಯೂನತೆಯು, ಉಂಡಾಮೆನ್ನು - ಉಂಟೆಂಬದಾಗಿ, ಶಿಲರ್ - ಕೆಲವರು, ಶೊಲ್ಲುಮ್ ವಚನಮ್ - ಹೇಳುವ ವಚನವು, ಆಪ್ತ ಮಾನಾಲುಮ್ - ಆಪ್ತರು ಹೇಳಿದ ಮಾತಾದರೂ, ಮುಕ್ತ ನಾವದರ್ಕ್ಕು - ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವದಕ್ಕೆ, ಮುನ್ನೇ - ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ, ವರುಮ್ - ಉಂಟಾಗುವ, ಭಗವದನುಭವದಲ್ಲಿ, ಸಜ್ಜೋಚಿತ್ತೈ ಶೊಲ್ಲಿತ್ತಾಯಿತ್ತು - ನ್ಯೂನತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. “ಮುಮುಕ್ಷೂಣಾಂ ಸದಾಚಾರ ವೈಕಲ್ಯಂ” ಎಂಬ

ವಚನವು ಆಪ್ತರು ಹೇಳಿದುದಾದರೂ, ಆನಂದ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಮುಕ್ತದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿತೆಂದರೆ, ಆ ವಚನವು ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಸೂತ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗುವದರಿಂದ ಪ್ರಮಾಣವೇ ಆಗುವದಿಲ್ಲವು ; ಆದರೆ ಆಪ್ತವಾಕ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ, ಆಗ ಐಹಿಕಾನಂದದಲ್ಲಿ ನ್ಯೂನತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು. ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯೂನತೆಯುಂಟಾದರೆ ಐಹಿಕ ಭೋಗಗಳಲ್ಲೂ ನ್ಯೂನತೆಯುಂಟೆಂದು ಪ್ರಮಾಣವು ಹೇಳಿತೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. “ಸಂಧ್ಯಾಹೀನೋಶುಚಿರ್ಮಿತ್ಯ ಮನರ್ದ ಸ್ವರ್ದ ಕರ್ಮಸು । ಯದನ್ಯತ್ಕುರುತೇ ಕರ್ಮ ನತಸ್ಯ ಫಲಭಾಗ್ಭವೇತ್ ॥ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾಚಾರವತಾ ಪುರುಷೇಣ ಪರಃಪುರ್ಮಾ । ವಿಷ್ಣುರಾರಾಧ್ಯತೇ ಪನ್ನಾ ನಾನ್ಯಸ್ತತ್ತೋಷಕಾರಕಃ ॥” ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಭಾವಾನುಗುಣವಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು. “ಸಂಧ್ಯಾವಂದನವೇ ಮೊದಲಾದ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳ ನ್ಯೂನತೆಯುಳ್ಳವನು ಅಶುಚಿಯಾದವನು, ಇತರ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಅನರ್ಹನು ಇತರ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನುಸಿಸಿದರೂ ಅವುಗಳ ಫಲಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲಾರನು, ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾಚಾರಗಳುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯನಿಂದ ಪರಮಪುರುಷನಾದ ವಿಷ್ಣುವು ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುವನು, ಇನ್ನು ಯಾವುದೂ ಶ್ರೀ ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದಿಲ್ಲವು” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಆಚಾರನ್ಯೂನತೆಯಿಂದ ಭಗವದನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಕುಂದಕವುಂಟಾಗಿ ಐಹಿಕದ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ನ್ಯೂನತೆಯುಂಟಾಗಿ ಬಹುದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಆದರೆ ಕೆಲವರು ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ಉಪಾಸಕನಿಗೆ ಮುಕ್ತದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಆನಂದವು ಮಾತ್ರವೇ ಆನಂದವು, ಭರನ್ಯಾಸ ನಿಷ್ಕರಿಗೆ ಕೈಜ್ವರೈಪ್ರಾಪ್ತಿ ಮಾತ್ರವೇ ಆನಂದವು, ಹೀಗೆ ಆನಂದ ಭೇದ ಉಂಟೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು. ಇಂತಹ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಕ್ಕೂ ಕೂಡ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲವು. ಮುಕ್ತರಿಗೆ ಸರ್ವಕರ್ಮನಾಶವನ್ನು ಶ್ರುತಿಗಳು ಬೋಧಿಸುವದರಿಂದ ಆನಂದ ತಾರತಮ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವು. ಆದೂ ಅಲ್ಲದೆ, “ಸಾಯಂಜ್ಯಂ ಪ್ರತಿಪನ್ನಾಯೇ ತೀವ್ರಭಕ್ತಾಸ್ತಪಸ್ವಿನಃ । ಕಿಂಚಿರಾಮಮತೇ ನಿತ್ಯಂ ಭವಂತಿ ನಿರುಪದ್ರವಾಃ ॥” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಎಲ್ಲಾ ಮುಕ್ತರೂ ಕಿಂಕರರಾದುದರಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ಕೈಂಕರಗಳೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರಿಗೆ ಬಹಳ ಕಾಲಗಳ ಮುಂಚೆಯೇ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವರಿಗೆ ಈಗಲೂ, ಕೆಲವರಿಗೆ ಬಹು ಕಾಲಗಳು ಕಳೆದ ನಂತರವೂ

ಒರ್ಮಡ ಮುಕ್ತರಾನಾರ್ಕ್ಕಮ್ ನಾಳಿಳವೇ ಪೋಕ್ಕಿ (ಪೊರುಳಿಳಿ) ಪೋರಿಳವಿಲ್ಲೈ.

ಸಾಲೋಕ್ಕಾದೊ ಮುಕ್ತತ್ವವ್ಯಪದೇಶೋ ಔಪಚಾರಿಕಃ.

ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಾದಿಗಳಿಲೇ ಸಾಲೋಕ್ಕ ಸಾರೂಪ್ಯಾದಿ ಮಾತ್ರಮ್

ಮುಕ್ತಿಯುಂಟಾಗಬಹುದು. ಬಹು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟಾದವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಆನಂದವೂ, ಈಚೆಗೆ ಉಂಟಾದವರಿಗೆ ಕಮ್ಮಿ ಆನಂದವೂ ಉಂಟಾಗಿ ಹೀಗೆ ಆನಂದ ತಾರತಮ್ಯವು ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ, ಈಗ ವಿವಾದಾಸ್ಪದವಾಗಿರುವದು ಆನಂದ ಸ್ವರೂಪವಾದುದರಿಂದ ನ್ಯೂನಾಧಿಕ ಕಾಲವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದ್ದರೂ ಸ್ವರೂಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ

೨ ಒರ್ಮಡ ಮುಕ್ತರಾನಾರ್ಕ್ಕಮ್ - ಆನಂತರ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಿಗೂ, ನಾಳಿಳವೇ ಪೋಕ್ಕಿ - ಕಾಲದ ಅತಿಕ್ರಮ ವ್ಯತ್ಯಾಸಮೂಲಕವಾಗಿ, ಪೋರಿಳವಿಲ್ಲೈ - ಪುರುಷಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲವು, ಪೊರುಳಿಳಿವಿಲ್ಲೈ - ಎಂಬ ಪಾಠವಾದರೆ ವಸ್ತು ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲವು, ಎಂಬರ್ಥವು. ಪ್ರಾಪ್ತದಲ್ಲಿನೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲವೆಂಬರ್ಥವು. ಪ್ರತಿ ಬಂಧಕವಾಗಿದ್ದ ಬಂಧದ ನಿವೃತ್ತಿಯು ಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ ಕಾಲವ್ಯತ್ಯಾಸದಿಂದಿರುಂಟಾದರೂ, ಆನಂದ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಮುಂದೆ ಮೂರನೆಯ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಸಾಲೋಕ್ಕವೂ, ಕೆಲವರಿಗೆ ಸಾರೂಪ್ಯವೂ, ಕೆಲವರಿಗೆ ಸಾಮಾಪ್ಯವೂ, ಇನ್ನು ಕೆಲವರಿಗೆ ಸಾಯುಜ್ಯವೂ, ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆನಂದ ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲವೋ ಎಂದರೆ, ಸಾಲೋಕ್ಕ, ಸಾರೂಪ್ಯ, ಸಾಮಾಪ್ಯವೆಲ್ಲಾ ಮೋಕ್ಷವಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಸಾಯುಜ್ಯಮಾತ್ರವೇ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಆನಂದ ತಾರತಮ್ಯವು ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೆಂದುಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಭಾಗವತ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸಾಲೋಕ್ಕಾದಿಗಳಿಗೆ ಮುಕ್ತತ್ವವೆಂದು ಹೇಳೋಣವು ಔಪಚಾರಿಕವು.

೩. ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಾದಿಗಳಿಲೇ-ವಿಷ್ಣುವು ಹಿಂದೆ ಶ್ರೀಮನ್ನಾ ರಾಯಣನ ಪ್ರಥಮಾವತಾರನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಆತನ ಲೋಕಕ್ಕೆ ವಿಷ್ಣುಲೋಕವೆಂದು ಹೆಸರು, ಇಲ್ಲಿ ಅದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಸತ್ಯಲೋಕ, ಕೈಲಾಸ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಹೇಳ

ಪೆತ್ತಾರಕ್ಕು ಮುಕ್ತವ್ಯಪದೇಶಮ್ ಅದೂರ ವಿಪ್ರಕರ್ಷತ್ತಾಲಿ ಯಾ

ಲ್ಪಟ್ಟವು, ಇಂತಹ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ, ಸಾಲೋಕ್ಯ - ಆ ಲೋಕಾಧಿಪರ ಲೋಕ
ಗಳಲ್ಲಿರುವದು, ಸಾರೂಪ್ಯ - ಆ ಲೋಕಾಧಿಪರ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳುವದು, ಅದಿ
ಶಬ್ದದಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಅವರ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿರುವದು, ಮಾತ್ರ
ಮ್ - ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವನ್ನೇ, ಪೆತ್ತಾರಕ್ಕು - ಹೊಂದಿದವರಿಗೆ, ಮುಕ್ತವ್ಯಪ
ದೇಶಮ್ - ಅವರನ್ನು ಮುಕ್ತರೆಂದು ಹೇಳೋಣವು, ಅದೂರವಿಪ್ರಕರ್ಷತ್ತಾಲಿ
ಯಾನುತ್ತನೈ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ದೂರವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವದೇನು, ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ
ಇರುವದೇನು, ಇವುಗಳೆಂಬುದಾಗುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇ ವಿನಾ ಬೇರೆಯಲ್ಲವು. ಅವರು
ಗಳು ಮುಕ್ತರು ಎಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲವು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಮಾಪದಲ್ಲೇ ಅವರುಗಳು ಇರು
ವವರಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗಿ ಪರಮಪದವನ್ನು ಸೇರುವವರು ಎಂಬರ್ಥವು. ಈ
ಸಾಲೋಕ್ಯ, ಸಾರೂಪ್ಯ, ಸಾಮಾನ್ಯವೆಂಬ ಸ್ಥಿತಿಯು ಪರಮಪದದಲ್ಲೇ ಇರುವ
ಅವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದರೆ, ಆಗ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಒಂದು ವೇಳೆ
ಹೇಳಬಹುದು. ಕೆಲವರು ಹೀಗೆ ಭಾವಿಸಿ ಆನಂದ ತಾರತಮ್ಯ ಉಂಟೆಂದು
ಅಂಗೀಕರಿಸುವರು; ಇದು ಶುದ್ಧ ತಪ್ಪಾದಭಿಪ್ರಾಯವೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾ
ಗಿಯೇ, ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕಾದಿಗಳಿಲೇ ಸಾಲೋಕ್ಯ ಸಾರೂಪ್ಯ ಎಂಬ
ಪ್ರಯೋಗವು ಮಾತ್ರ ಪೆತ್ತಾರಕ್ಕು ಎಂದು ಏಕೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದರೆ,
ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದರೆ, ಈ ಸಾಲೋಕ್ಯಾದಿಗಳೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ,
ಆದುದರಿಂದ, ಸಾಲೋಕ್ಯ ಮಾತ್ರ ಸಾರೂಪ್ಯ ಮಾತ್ರ ಹೊಂದಿದವರಿಗೆ ಎಂದು
ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿಗಳ ಹಾಗೆ ಈ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿ
ಯಲ್ಲವು; ವಿಷ್ಣುಲೋಕ, ಸತ್ಯಲೋಕಗಳಿಂದ ಪರಮಪದಕ್ಕೇನೇ ಹೋಗು
ವರು. ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸೇರಿದವರು “ಕ್ಷೀಣೇ ಪುಣ್ಯೇ ಮರ್ಮ
ಲೋಕಂ ವಿಶಂತಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಈ ಲೋಕಕ್ಕೇ ಬರುವರು.
ಆದುದರಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಲೋಕ್ಯಾದಿಗಳು, ಪರಮಪದದಿಂದ
ದೂರವಾಗಿರುವವು; ಆದರೆ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಾದಿಗಳ ಸಾಲೋಕ್ಯಾದಿಗಳು ಹಾಗೆ
ಲ್ಲವು, ಆದುದರಿಂದ ಅದೂರ ವಿಪ್ರಕರ್ಷತ್ತಾಲಿಯಾಮ್ ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ.
ಅತ್ತನೈ - ಎಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಅವುಗಳೆಂದಿಗೂ ಮುಕ್ತಿಪ್ರಭೇದಗಳಲ್ಲವು.
ಹೀಗೆ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸನ್ನಿಹಿತವಾದುದರಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಇಲ್ಲಿ ಔಪಚಾ
ರಿಕವು, ವಾಸ್ತವವಲ್ಲವು. ಅದೂರ ರಾದರೆ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವಿರುವದರಿಂದ

ಮತ್ತನೈ. ಇವ್ವರ್ದಮ್, (೧) “ಲೋಕೇಷು ವಿಷ್ಣೋ ರ್ನಿವಸಂತಿ ಕೇಚಿ
ತ್ಸಮಾಸ ಮೃಚ್ಛಂತಿ ಚ ಕೇಚಿದನ್ಯೇ | ಅನ್ಯೇತು ರೂಪಂ ಸದೃಶಂ
ಭಜಂತೇ ಸಾಯುಜ್ಯಮನ್ಯೇ ಸತು ಮೋಕ್ಷ ಉಕ್ತಃ ||” ಎನ್ನು ನಿಯಮಿ
ಕ್ಮೈಯಾಲೇ ಸಿದ್ಧಮ್.

ಸಾಧರ್ಮ್ಯವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ವಿಪ್ರಕರ್ಮವಿದ್ದರೆ ಅಂತಹ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧ
ವಿಲ್ಲದಿರುವದರಿಂದ ಸಾಧರ್ಮ್ಯವಿಲ್ಲವು. ವಿಪ್ರಕರ್ಮವು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ವಿಧ
ವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ; (೧) ದೇಶವಿಪ್ರಕರ್ಮ, (೨) ಸ್ವಭಾವ ವಿಪ್ರಕರ್ಮ,
(೩) ಕಾಲವಿಪ್ರಕರ್ಮ ದೇಶವಿಪ್ರಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯು ಜಲಾರ್ಕವು.
ಸೂರ್ಯನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಫಲಿಸಿದ್ದರೂ ನೀರಿನಲ್ಲಿರುವ ದೋಷಚಲನಾದಿಗಳಿಂದ
ಸ್ಪರ್ಶಿಸಲ್ಪಡುವದಿಲ್ಲವು. ಸ್ವಭಾವ ವಿಪ್ರಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯು ಘಟಾಕಾ
ಶಾದಿಗಳು. ಬಿಂಡಿಗೆ ಚೋಂಬುಗಳಲ್ಲಿ ಆಕಾಶವಿದ್ದರೂ, ವೃದ್ಧಿ ಹ್ರಾಸರೂಪಗುಣ
ಗಳಿಂದ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಸ್ಪರ್ಶವಿಲ್ಲವು. ಕಾಲವಿಪ್ರಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯು
ನಿತ್ಯವಿಭೋಜ್ಯಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳು, ಕಾಲವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಇವುಗಳನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿ
ಸುವದಿಲ್ಲವು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ:—
ಕೇಚಿತ್ - ಕೆಲವರು ಭಾಗವತರು, ವಿಷ್ಣೋಃ - ವಿಷ್ಣುವಿನ. ಲೋಕೇಷು -
ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ, ನಿವಸಂತಿ - ವಾಸಮಾಡುವರು, ವಿಷ್ಣೋಃ - ಎಂಬುವದನ್ನು
ಎಲ್ಲಾದಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಕೇಚಿದನ್ಯೇ - ಇನ್ನು ಕೆಲವರು, ವಿಷ್ಣುವಿನ
ಸಮಾಸಂ - ಸಮಾಸವನ್ನು, ಮೃಚ್ಛಂತಿ - ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ ಅನ್ಯೇತು
ಇನ್ನು ಕೆಲವರಾದರೋ ವಿಷ್ಣುವಿನ, ಸದೃಶಂ ರೂಪಂ - ಸಮಾನವಾದ ಶರೀರ
ವನ್ನು, ಭಜಂತೇ - ಹೊಂದುವರು; ಅನ್ಯೇ - ಇನ್ನು ಕೆಲವರು, ಸಾಯು
ಜ್ಯಮ್ - ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರುವವರಾಗಿ ಸಮಾನವಾದ ಭೋಗವನ್ನು ಹೊಂದುವರು,
ಸತು - ಅಂತಹ ಸಾಯುಜ್ಯವಾದರೋ, ಮೋಕ್ಷ ಉಕ್ತಃ - ಮೋಕ್ಷವೆಂದು
ಹೇಳಲ್ಪಡುವದು; ಮೋಕ್ಷವೆಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ, ಸಾಯುಜ್ಯವೆಂಬುದು
ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಸಮಾನ ಭೋಗಾನುಭವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆಂದು
ತೀರ್ಥಯತಕ್ಕದ್ದು. ಎನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ, ನಿಯಮಿಕ್ಮೈಯಾಲೇ ಸಿದ್ಧಮ್ -
ನಿಯಮಿಸೋಣದರಿಂದ, ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ವಿಧಿಸಿರುವದರಿಂದ ಈ ಮೇಲಿನ ಅಭಿ
ಪ್ರಾಯವು ಸಿದ್ಧವಾದುದು ಎಂದರೆ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದುದು; ಯಾವ ಅಭಿಪ್ರಾಯ

ಸಾಯುಜ್ಯಸ್ಯೇವ ಮೋಕ್ಷಶಬ್ದಾರ್ಥತ್ವ ಕಥನಂ

ಇದು ಪರಮಪದತ್ತಿಲಿ ಶೆನ್ರಾಲ್ ವರುಮ್ ಸಾಯುಜ್ಯಮೇ ಮೋಕ್ಷಮೆನ್ನಿರದು.

ವೆಂದರೆ ಉಭಯ ವಿಭೂತಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವರೂಪವಾದ ಸಾಯುಜ್ಯವು, ಪ್ರೇರಾಬ್ಧಿ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗದೆ ಇರುವುದರಿಂದ, ಇದು ಮುಕ್ತಿಯಾಗದು, ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಯು ಉಭಯ ವಿಭೂತಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದರಿಂದ, ಇಂತಹ ಮುಕ್ತಿಯೇ ಸಾಯುಜ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆಂದು ಗ್ರಹಿತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವು ಸಾಯುಜ್ಯಕ್ಕೆ ಉಂಟೆಂದು ತಿಳಿಸುವವಕ್ಕಾಗಿದೆ. ಸತು - ಎಂಬಲ್ಲಿ ತು ಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗವು. ಸತು ಮೋಕ್ಷಃ ಎಂದರೆ ಸ ವಿನ ಮೋಕ್ಷಃ, ಅದ್ವೈ ಮೋಕ್ಷವು, ಮಿಕ್ಕ ವಲ್ಲವೆಂಬರ್ಥವು.

ಆದರೆ ಸಾಯುಜ್ಯವು ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಲೋಕಗಳಲ್ಲೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ ಅದೂ ಕೂಡ ಮೋಕ್ಷವೆಂದೇ ಏಕೆ ಅರ್ಥ ಮಾಡಕೂಡದು ಎಂದಾಕ್ಷೇಪಿಸಿದರೆ, ಅಲ್ಲಿನ ಸಾಯುಜ್ಯಕ್ಕೆ ಉಭಯ ವಿಭೂತಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಮಾತ್ಮಾನುಭವವಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಈ ಸಾಯುಜ್ಯವು ಪರಮಪದದಲ್ಲುಂಟಾದರೇನೆ, ಸಾಯುಜ್ಯವು ಮೋಕ್ಷವಾಗುತ್ತದೆಂದೂ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ “ಇದು ಪರಮಪದತ್ತಿಲೇ” ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಸಾಯುಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಮೋಕ್ಷನೆಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯು ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಇದು - ಎಂಬುದಕ್ಕೆ “ಲೋಕೇಷು ವಿಷ್ಣೋಃ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವೆಂದು ಸಾರದೀಪಿಕೆಯವರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಾರಾಸ್ವಾದಿನೀಯವರು “ಸತು ಮೋಕ್ಷ ಉಕ್ತಃ” ಎಂಬ ವಚನವೆಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಮೋಕ್ಷವು ಪ್ರಕರಣವಾದುದರಿಂದ, ಈ ಎರಡನೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಯುಕ್ತವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಪರಮಪದತ್ತಿಲಿ ಶೆನ್ರಾಲ್ - ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದರೆ ಅಥವಾ ಅನ್ವಯಿಸಿದರೆ, ವರುಮ್ ಸಾಯುಜ್ಯಮ್ - ಉಂಟಾಗುವ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನೇ, ಮೋಕ್ಷಮೆನ್ನಿರದು - ಮೋಕ್ಷವೆಂದು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು ; ಸಾಲೋಕ್ಯ, ಸಾರೂಪ್ಯ, ಸಾಮೀಪ್ಯಗಳಿಂದ ವ್ಯಾವೃತ್ತವಾದ ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ

ಅದುಕ್ಕುಳ್ಳೇ ಸಹಸ್ರತ್ತಿಲ್ ಶತಾದಿಗಳೈಪೋಲೆ, ಸಾಲೋಕ್ಕಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾನ್ ಅಂತರ್ಭೂತಜ್ಞಿಳ್. ಆಗೈಯಾಲ್ ಅಜ್ಞೋರುವರುಕ್ಕುಮ್ ವೈಷಮ್ಯವಿಲ್ಲೈ.

ಸಾಯುಜ್ಯವೇ ಮೋಕ್ಷನೆಂಬ ಭಾವವು ; “ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ,” “ಮನುಸಾಧರ್ಮ್ಯಮಾಗತಾಃ” ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರ ಪರಮಪದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವದು ಸಾಯುಜ್ಯ ಶಬ್ದ ಬೋಧಿತವೇ ವಿನಾ, ಮಿಕ್ಕ ಮೂರು ಶಬ್ದಗಳೂ ಅದನ್ನು ಬೋಧಿಸಲಾರವು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು, ಪರಮಪದತ್ತಿಲೆ ವರುಮ್ ಸಾಯುಜ್ಯವೇ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವು. ಇತರ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಸಾಲೋಕ್ಕಾದಿಗಳು ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಎಂದಿಗೂ ಮುಕ್ತಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಲು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲವು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಹಾಗೆ ಪ್ರಯೋಗವಿದ್ದಿದಾದರೆ ಔಪಚಾರಿಕವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಅದುದರಿಂದ ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ಸಾಯುಜ್ಯವೇ ಯಾವಾಗ ಉಂಟಾಯಿತೋ, ಆಗ ಮಿಕ್ಕ ಮೂರೂ ಅದರಲ್ಲೇ ಅಂತರ್ಗತಗಳಾಗಿ, ಸಾಲೋಕ್ಯವೂ, ಸಾರೂಪ್ಯವೂ, ಸಾಮೀಪ್ಯವೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆಂಬ ಭಾವವು. ಪರಮಪದದಲ್ಲೇ ಸಾಲೋಕ್ಯ ಮಾತ್ರವೇ, ಸಾರೂಪ್ಯ ಮಾತ್ರವೇ, ಸಾಮೀಪ್ಯ ಮಾತ್ರವೇ ಉಂಟೆಂದೂ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಆನಂದ ತಾರತಮ್ಯ ಉಂಟೆಂದೂ, ಹೇಳುವಭಿಪ್ರಾಯವು ಸದ್ವಾತ್ಮನಾ ಶ್ರುತಿಸ್ತೃತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ವಿರುದ್ಧವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಅದುದರಿಂದ ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಸಾಯುಜ್ಯದಲ್ಲೇ ಸಾಲೋಕ್ಕಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಅಡಗಿವೆ ಎಂದೂ, ಆನಂದ ತಾರತಮ್ಯದಿಂದುಂಟಾಗುವ ವೈಷಮ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸಿ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ :-

ಅದುಕ್ಕುಳ್ಳೇ - ಆ ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ಲಭಿಸುವ ಸಾಯುಜ್ಯದಲ್ಲೇ, ಸಹಸ್ರತ್ತಿಲ್ ಶತಾದಿಗಳೈಪೋಲೆ - ಸಾವಿರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನೂರು ಇನ್ನೂರು ಮುನ್ನೂರು ಮೊದಲಾದ ಸಂಖ್ಯೆಗಳು ಹೇಗೆ ಅಡಗಿವೆಯೋ ಹಾಗೆ, ಸಾಲೋಕ್ಕಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾನ್ - ಸಾಲೋಕ್ಯ, ಸಾರೂಪ್ಯ, ಸಾಮೀಪ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಅಂತರ್ಭೂತಜ್ಞಿಳ್ - ಅಡಗಿರುವವು. ಯಾವಾಗ ಸಾಯುಜ್ಯವೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತೋ ಆಗ ಪರಮಾತ್ಮನ ಲೋಕದಲ್ಲೇ ಇರುವದು, ಆತನ ಹಾಗೆ ಚತುರ್ಭುಜ, ಶಂಖ ಚಕ್ರಾದಿಗಳುಳ್ಳ ಸಮಾನವಾದ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಆತನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರೋಣವೂ ಎಲ್ಲವೂ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತವೆಂಬ ಭಾವವು. ಆಗೈಯಾಲ್ -

(೧) “ನೋಕ್ಷಮ್ ಸಾಲೋಕ್ಯ ಸಾರೂಪ್ಯಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯೇನ ಕದಾಚನ | ಇಚ್ಛಾನ್ಯಹಂ ಮಹಾಬಾಹೋ ಸಾಯುಜ್ಯಂ ತವ ಸುನ್ರುತ ||” ಎಜ್ಞಿರ ವಿಡತ್ತಿಲುಮ್ ಇನ್ವರ್ಥಮ್ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳೆದು.

ಆ ಕಾರಣದಿಂದ, ಅಜ್ಞೇ - ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ, ಒರುವರುಕ್ಕುಮ್ - ಯಾರೊಬ್ಬರಿಗೂ, ವೈಷಮ್ಯಮಿಟ್ಟಿ - ಆನಂದದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲವು, ಎಂದರೆ ಮುಕ್ತರೆಲ್ಲರೂ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಸಮರು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಅಥವಾ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಏನುವಾದ ಆನಂದವಾದುದರಿಂದ ಯಾರಿಗೂ ವೈಷಮ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಅರ್ಥ ಹೇಳಬಹುದು. ಅಥವಾ ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ಯಾರೊಬ್ಬರಿಗೂ ಎಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಕೂಡ, ವೈಷಮ್ಯಮಿಟ್ಟಿ - ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾದ ಆನಂದವನ್ನೂ, ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಕಮ್ಮಿ ಆನಂದವನ್ನೂ ಕೊಡುವ ವೈಷಮ್ಯವಿಲ್ಲವು ಎಂಬರ್ಥವೂ ಸೂಚಿತವು.

ಆದರೆ ಚಿಂತಿತಾ ಸ್ತೋತ್ರದ “ನೋಕ್ಷಂ ಸಾಲೋಕ್ಯ ಸಾರೂಪ್ಯಂ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಾಲೋಕ್ಯ ಸಾರೂಪ್ಯಾದಿಗಳು ನೋಕ್ಷಪ್ರಭೇದಗಳೆಂದೂ, ಅಂತಹ ನೋಕ್ಷಗಳು ಬೇಡವೆಂದೂ, ಸಾಯುಜ್ಯ ರೂಪ ಮೋಕ್ಷವೇ ಅಪೇಕ್ಷಿತವೆಂದೂ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ, ಆ ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ಈ ಮೇಲಿನಾರ್ಥವಲ್ಲವೆಂದೂ, ಆ ಶ್ಲೋಕವೂ ಕೂಡ ಈ ಮೇಲೆ ಉಪಸಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡುತ್ತದೆಂದೂ, ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ನೋಕ್ಷಂ ಸಾಲೋಕ್ಯ ಸಾರೂಪ್ಯಂ - ಇತರ ಲೋಕಾದಿಗಳಿಲ್ಲುಂಟಾಗುವ ಸಾಲೋಕ್ಯ ಸಾರೂಪ್ಯ ಸಾಮಾನ್ಯವೆಂಬ ಔಪಚಾರಿಕ ನೋಕ್ಷವು, ಅಥವಾ ಸಾಲೋಕ್ಯಾದಿ ರೂಪ ನೋಕ್ಷವು ಪರಮಪದದಲ್ಲೇ ಒಂದು ವೇಳೆ ಇದ್ದದಾದರೆ ಎಂದಾಗಲಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಬಹುದು; ಸಾಲೋಕ್ಯಾದಿಗಳು ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವು, ಒಂದು ವೇಳೆ ಅವು ಇದ್ದದಾದರೆ ಎಂದಾಗಲಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಬಹುದು. ಮೊದಲನೆಯ ಅರ್ಥವೇ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದುದು ಕದಾಚನ - ಎಂದಿಗೂ, ನ ಪ್ರಾರ್ಥಯೇ - ನಾನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವದಿಲ್ಲವು, ಹೇ ಸುನ್ರುತ - “ಸಕೃದೇನ ಪ್ರಪನ್ನಾಯ ತನಾಸ್ತೀತಿ ಚಯಾಚತೇ | ಅಭಯಂ ಸರ್ವ ಭೂತೇಭ್ಯೋ ದದಾಮ್ಯೇ ತದ್ವ್ರತಂ ಮಮ ||” ಎಂದರೆ ನಿನ್ನ ವನಯ್ಯಾ ರಕ್ಷಿಸು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಒಂದು ಸಲ ಶರಣಾಗತಿ ಮಾಡಿದರೆ ಸರ್ವ ಚೇತನರಿಗೂ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂಬುವದೇ ತನ್ನ

ಸಾಯುಜ್ಯ ಶಬ್ದ ಸ್ಯ ನಿಷ್ಕರ್ಷಾರ್ಥಃ

ಸಾಯುಜ್ಯನಾನವದು ? ಸಯುಕ್ತಿನುಡೈಯ ಭಾವಮ್. ಸಯುಕ್ತ್ಯಾ ವಾನೊರು ಭೋಗ್ಯತ್ವಿಲೆ ಭೋಕ್ತಾವಾಯ್ ಕೊಂಡು ಕೂಡ ವನ್ವಯಿಕ್ಕು ಮರ್ವ. ಇಜ್ಜು ಸಪ್ರಕಾರ ಬ್ರಹ್ಮನಾಗಿರೆ ಭೋಗ್ಯತ್ವಿಲೆ ಬ್ರಹ್ಮಮುಮ್

ಸುಖಾಚಿನವಾದ ವ್ರತನೆಂದು ಭಾವಿಸಿರುವ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ, ಹೇ ಮಹಾ ಬಾಹೋ - ಓ ಆಜಾನಾಬಾಹುವುಳ್ಳವನೇ, ಸಂಸಾರಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವ ವರನ್ನು ಎತ್ತಿ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ದೀರ್ಘವಾದ ಬಾಹುಗಳುಳ್ಳವನೇ, ಅಹು - ನಾನು, ತವ ಸಾಯುಜ್ಯಮ್ - ನಿನ್ನ ಸಾಯುಜ್ಯರೂಪ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು, ಇಚ್ಛಾಮಿ - ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ, ಎಜ್ಜುರ ವಿಡತ್ತಿಲಾಮ್ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೂ, ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲೂ, ಇವ್ವರ್ಧಂ - ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ, ಕಂಡು ಕೊಳ್ಳುದು - ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದು.

ಸಾಯುಜ್ಯವೇ ಮೋಕ್ಷವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅದರ ನಿಷ್ಕರ್ಷಾರ್ಥವೇ ನೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಇದೂ ಅಲ್ಲವೆ, ಮೋಕ್ಷ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತಿಗಳ ಆನಂದ ತಾರತಮ್ಯವು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸಿದುದರಿಂದ, ಅದ್ವೈತಿಯು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯರೂಪ ಮೋಕ್ಷವೇ ಸರಿಯಾದಭಿಪ್ರಾಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಸಾಯುಜ್ಯವೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದಲೂ ಸಾಯುಜ್ಯಶಬ್ದದ ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ :-

ಸಾಯುಜ್ಯ ಶಬ್ದದ ನಿಷ್ಕರ್ಷವಾದ ಅರ್ಥವು.

ಸಾಯುಜ್ಯನಾನವದು - ಸಾಯುಜ್ಯವೆಂಬುವದು ಯಾವುದು ? ಸಾಯುಜ್ಯ ವೆಂದರೇನು ಎಂಬುವದು ಪ್ರಶ್ನೆಯು. ಸಯುಕ್ತಿನುಡೈಯ ಭಾವಮ್ - ಒಂದು ವಸ್ತುವನ್ನು ಇಬ್ಬರು ಅನುಭವಿಸಿದರೆ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸಯುಕ್ತೆಂದು ಹೆಸರು, ಅಂತವರ ಭಾವಕ್ಕೆ ಸಾಯುಜ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದನ್ನೇ ಮುಂದೆ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸಯುಕ್ತ್ಯಾವಾನ್ - ಸಯುಕ್ತಾದವನು, ಒರು ಭೋಗ್ಯತ್ವಿಲೆ - ಒಂದು ಭೋಗ್ಯವಾದುದಲ್ಲಿ, ಭೋಕ್ತಾವಾಯ್ ಕೊಂಡು - ಅನುಭವಿಸುವ ನಾಗಿ, ಕೂಡ - ಆ ಭೋಗ್ಯವಸ್ತುವಿನೊಂದಿಗೆ, ಅನ್ವಯಿಕ್ಕುಮರ್ವ - ಸಂಬಂಧಿಸಿಕೊಂಡಿರುವವನು. ಹೀಗೆ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಇಜ್ಜು - ಈ ಸಂದರ್ಭ

ಮುಕ್ತನುಮ್ ಕೂಡ, ಭೋಕ್ತಾ ಕೃಳಾಯ್ ಅನ್ವಯಿಕ್ಕೈಯಾಲಿ, ಮುಕ್ತ ನೈ ಸಯುಕ್ಕೈನ್ನಿರದು.

ದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಮುಕ್ತನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸೇರಿ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವಾಗ, ಸಪ್ರಕಾರಬ್ರಹ್ಮವಾಗಿರ. ಸಮಸ್ತ ವಿಶೇಷಣವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿರುವ ಎಂದರೆ ಉಭಯ ವಿಭೂತಿನಾಥನಾಗಿ ಅನಂತ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಕರನಾಗಿರುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೂ, ಮುಕ್ತ ನುಮ್ ಕೂಡ - ಮುಕ್ತನೂ ಕೂಡ, ಭೋಕ್ತಾ ಕೃಳಾಯ್ - ಭೋಕ್ತೃ ಗಳಾಗಿ, ಅನ್ವಯಿಕ್ಕೈಯಾಲಿ - ಸಂಬಂಧಿಸಿಕೊಂಡಿರುವದರಿಂದ, ಮುಕ್ತನನ್ನು, ಸಯುಕ್ಕೈನ್ನಿರದು - ಸಯುಕ್ಕೈಂಬದಾಗಿ ಹೇಳೋಣವು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಯಾವ ಅನಂದವೋ ಅಂತಹ ಅನಂದವೂ ಈ ಮುಕ್ತನಿಗೂ ಉಂಟಾಗತಕ್ಕದ್ದು. ಇಂತಹ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇರಬಹುದು ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೆಂಥಾದ್ದೆಂದರೆ ಸರ್ವವಿಶೇಷಣ ವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿರುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವು; ಉಭಯವಿಭೂತಿ ವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಕರನಾಗಿ ಹೀಗೆ ಪರಿವರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ಉಂಟಾಗಿ ಆತನೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದರೆ, ಆಗ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಸಯುಕ್ಕೈಂಬ ಹೆಸರು. ಅಂತವನ ಅನುಭವವೇ ಸಾಯುಜ್ಯವೆಂದ ಸ ದೇಶಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಸಾಯುಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಮಾನಾನುಭವವಿರುವ ಇಬ್ಬರು ಜೀತನರಿರ ಬೇಕಾದ ಪ್ರಯುಕ್ತ, ಮೋಕ್ಷದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತರೆರು ಹೇಳುವ ಸ್ವರೂಪೈಕ ವು ಎಂದಿಗೂ ಕೂಡುವದಲ್ಲವೆಂದೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಅವರುಗಳ ನಿರ್ಗುಣವಾದವೂ ಕೂಡ ಸಮಂಜಸವಾದುದಲ್ಲವೂ ಎಂಬ ಭಾವವು. ನಿರ್ಗುಣನೆಂದರೆ ಯಾವದೊಂದು ಗುಣವೂ ಇಲ್ಲದ ನಿರ್ದಿಶೇಷ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂದು ಅರ್ಥ ಹೇಳಿದರೇಗ ಅಸಾಮಂಜಸ್ಯವು. ಆದರೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಸಗುಣನೆಂದೂ ನಿರ್ಗುಣನೆಂದೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ ಸಗುಣನೆಂದರೆ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣ ಮಹೋದಧಿ ಎಂದೂ, ನಿರ್ಗುಣನೆಂದರೆ ಹೇಯವಾದ ಈ ಪ್ರಾಕೃತ ಗುಣಗಳ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದವನೆಂದೂ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಮಹರ್ಷಿಯು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಜೀವಾತ್ಮನೇ ಇಂತಹ ಹೇಯಗುಣ ರಹಿತ ನೆಂದು,

ಪ್ರಕೃತಿಸ್ಥೋಽಪಿ ಪುರುಷೋ ನಾಜ್ಯತೇ ಪ್ರಾಕೃತೈರ್ಗುಣೈಃ |

ಅವಿಕಾರಾದ ಕರ್ತೃತ್ವತ್ವಾನ್ನಿರ್ಗುಣತ್ವಾಜ್ಜಲಾರ್ಥವತ್ ||

ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಶಯನಿಸಿರುವ ಜೀವಾತ್ಮನು, ಪ್ರಕೃತಿಯೊಡನೆ ಹೀಗೆ ಸೇರಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಈ ಪ್ರಾಕೃತ ಗುಣ

ಗಳಿಂದ ಸ್ವರ್ದಿಸಲ್ಪಡುವದಿಲ್ಲವು. ಏಕೆಂದರೆ, ಮೂರು ಹೇತುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜೀವಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ಎಂದಿಗೂ ವಿಕಾರ ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲವು, ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಅಸಕ್ಕೆ ಕರ್ತೃತ್ವವೇ ಇಲ್ಲವು, ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಅದು ನಿರ್ಗುಣವೆಂದು ಹೇಯವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ; ಹೇಗೆಂದರೆ? ಜಲಾರ್ಕವತ್-ತಟಾಕಾದಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಜಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಫಲಿಸಿರುವ ಸೂರ್ಯನೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ; ಎಂದರೆ ತಟಾಕಜಲದ ಮಲಗಳಿಂದ ಸೂರ್ಯಪ್ರತಿಬಿಂಬವಾಗಲಿ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳಾಗಲಿ ಹೇಗೆ ದೂಷಿತವಾಗುವದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾಗಿಯೂ ಜ್ಞಾನ ಗುಣಕನಾಗಿಯೂ ಗುಣಾಷ್ಟಕಗಳಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಪರಿಶುದ್ಧನಾದ ಆತ್ಮನು ದೇಹಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಹೇಯಗುಣಗಳಿಂದ ಕಲುಷಿತನಾಗುವಿರದರಿಂದ ನಿರ್ಗುಣನೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೇನೇ ಹೇಯಗುಣಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದ ನಂತರ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ಕೈಮುತಿಕ ನ್ಯಾಯ ಸಿದ್ಧವು. ನಿರ್ಗುಣಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಕೃತ ಗುಣವಿಲ್ಲವೆಂಬರ್ಥವೇ ಸರಸವೇ ವಿನಾಶಾಂಕರಾವಿಗಳು ಹೇಳುವ ಸರ್ವಗುಣ ವಿಶೇಷಣ ಶೂನ್ಯವೆಂಬರ್ಥವು ಸಮಂಜಸವಾಗುವದಿಲ್ಲವು. ಏಕೆಂದರೆ, ನಿರ್ಗುಣವಾದುದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾದುದಾಗಿ, ಸ್ವರೂಪಶೋಧಕ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವೇ ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತದೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಕುರಿತು ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳುತ್ತದೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ ಆಗ ಸವಿಶೇಷಣವನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ಹಾಗಾಗುತ್ತದೆ. ಧರ್ಮವಿಲ್ಲದೆ ದ್ರವ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವು ಧರ್ಮವಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಗಗನಕುಸುಮ, ಶಶಶೃಂಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಹಾಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೂ ತುಚ್ಛತೆಯನ್ನು ಅರೋಪಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರು ಸಪ್ರಕಾರ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತ ರೀತ್ಯಾ ಸರ್ವ ವಿಶೇಷಣ ವಿಶಿಷ್ಟನು ಆದುದರಿಂದ ಆತನು ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿ ಸಸತ್ತೀಕನು, ಕಲ್ಯಾಣ ಕುಣಾಕರನು, ಹೇಯಗುಣ ಸಂಬಂಧ ರಹಿತನು, ಉಭಯವಿಭೂತಿನಾಥನು, ಶುಭಾಶ್ರಯನು, ವಿವಿಧ ವಿಚಿತ್ರ ರೂಪಧಾರಿಯು, ಸರ್ವೈಶ್ವರೈಯುಕ್ತನಾಗಿ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಕಾಮನು, ಇಂತಹ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೇ ಭೋಗ್ಯವಸ್ತುವು, ಅದನ್ನು ಮುಕ್ತನು ಅನುಭವಿಸುವನು. ಈ ಅನಂದವು ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನಂದಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದುದು. ಆದುದರಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೂ ಮುಕ್ತನೂ ಸಹ ಸಯುಕ್ಯಗಳು ಎಂದರೆ ಸಮಾನಭೋಗವುಳ್ಳವರು ಎಂಬ ಭಾವವು.

ಹೀಗೆ ಸಾಯುಜ್ಯ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ, ಒಂದಾದ ಭೋಗ್ಯವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೊಂದಿಗೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೂ ಸಮಾನವಾದ ಅನ್ವಯ ಉಂಟೆಂದು ಅರ್ಥ ಹೇಳಿದರೆ, ಶ್ರುತಿ

ಸಾಯುಜ್ಯದನ್ಯದೇವಹಿ ಸಾಷ್ಟೀತ್ವಂ.

ಇಪ್ಪಡಿಯಾ (ನಾಲ್) ಕಿಲ್ ಶ್ರುತಿಯಿಲ್ ಸಾಯುಜ್ಯಶಬ್ದಮುನ್, ಸಾಷ್ಟೀತಾ ಶಬ್ದಮುನ್, ಶೇರ ಪ್ರಯೋಗಿಸ್ಪಾನೇ ನೆನ್ನಿಲ್ ? ಸಾಯುಜ್ಯಮುಭಯೋ ರತ್ರ ಭೋಕ್ತವ್ಯಸ್ಯಾ ವಿಶಿಷ್ಟತಾ | ಸಾಷ್ಟೀತಾ ತತ್ರ ಭೋಗಸ್ಯ ತಾರತಮ್ಯ ವಿಹೀನತಾ ||೨೦||

ಯಲ್ಲಿ ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ತೋರುವ ಸಾಷ್ಟೀ ಶಬ್ದವು ಸಾಯುಜ್ಯ ಶಬ್ದದೊಂದಿಗೆ “ಏತಾ ಸಾಮೇವ ದೇವತಾನಾಂ ಸಾಯುಜ್ಯಗ್ಂ ಸಾಷ್ಟೀತಾಗ್ಂ ಸಮಾನಲೋಕತಾಮಾಪ್ನೋತಿ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ಪುನರುಕ್ತಿ ದೋಷವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ? ಸಾಷ್ಟೀತಾ ಶಬ್ದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸಾಯುಜ್ಯ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವೆಂದರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವದು ಸರಿಯಲ್ಲವೋ ಎಂದರೆ, ಸಾಷ್ಟೀ ಶಬ್ದ ಸಾಯುಜ್ಯಗಳ ಸರಿಯಾದಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಒಂದು ಕಾರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸಾಷ್ಟೀತ್ವವು ಸಾಯುಜ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾದುದು.

ಇಪ್ಪಡಿಯಾಗಿಲ್ - ಸಾಯುಜ್ಯಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಅರ್ಥವಾದರೆ, ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಯುಜ್ಯ ಶಬ್ದವನ್ನೂ ಸಾಷ್ಟೀತಾ ಶಬ್ದವನ್ನೂ, ಶೇರ-ಒಟ್ಟಿಗೆ, ಪ್ರಯೋಗಿಸ್ಪಾನೇ ನೆನ್ನಿಲ್ - ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವದು ಏತಕ್ಕಿಂದರೆ, ಅವುಗಳ ನಿಷ್ಕರ್ಷಾರ್ಥವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಡುವದು ಅವಶ್ಯಕವಾದುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸಿ ತಮ್ಮ ಕಾರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಅತ್ರ - ಇಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ, ಸಾಯುಜ್ಯಂ - ಸಾಯುಜ್ಯವೆಂಬುದು ಯಾವುದೆಂದು, ಉಭಯೋಃ - ಮುಕ್ತಜೀವನಿಗೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ, ಭೋಕ್ತವ್ಯಸ್ಯ - ಪರಮಾರ್ಥ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪವಾದ ಭೋಗ್ಯವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ, ಅವಿಶಿಷ್ಟತಾ - ವಿಶೇಷವೇನೂ ಇಲ್ಲದಿರುವಿಕೆಯು, ಭೋಗ್ಯವಾಗಿರುವದು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸಮವು ಎಂಬ ಭಾವವು. ತತ್ರ - ಆ ಭೋಗ್ಯವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಸಾಷ್ಟೀತಾ-ಸಾಷ್ಟೀತಾ ಎಂಬುದು ಯಾವುದೆಂದರೆ :—ಭೋಗಸ್ಯ-ಭೋಗದಲ್ಲಿ, ಅನುಭವದಲ್ಲಿ, ತಾರತಮ್ಯ ವಿಹೀನತಾ - ತಾರತಮ್ಯ ಖಾವಿಲ್ಲದಿರುವಿಕೆಯು ಎಂದರೆ, ಸಾಮ್ಯವಿರೋಧವು ಸಾಯುಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಭೋಗ್ಯವು ಇಬ್ಬರಿಗೂ

ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಭೋಗಮಾತ್ರೇ ಸಾಮ್ಯಂ, ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರ ವರ್ಜಂ.

ಮುಕ್ತನುಕ್ತು ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಮಿಲ್ಲೆಯೇಯಾಗಿಲುಮ್, ಕೃಷಿಪಣ್ಣನ ಪಿತಾವುಮ್ ನಿರ್ವ್ಯಾಪಾರರಾನ ಪುತ್ರಾದಿಗಳುಮ್ ಕೂಡ, ಕೃಷಿಫಲತ್ರೈ

ಸಮವು, ಸಾಷ್ಟೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭೋಗವು ಸಮಾನವು. ಹೇಗೆಂದರೆ ಹೀರನೇ ನೊದ ಲಾದವು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಭೋಗ್ಯವಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಅನುಕೂಲ್ಯಾತಿ ಶಯದಿಂದ ಅನುಕೂಲರೂಪ ಸಖವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರಬಹುದು. ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಮಂದಾನುಕೂಲ್ಯದಿಂದ ಅಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿರೂಪ ಸಖವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿ, ಹೀಗೆ ಭೋಗ ದಲ್ಲಿ ನೈಷಮ್ಯವಿರಬಹುದು. ಪರಮಪವದಲ್ಲಿ ಹಾಗಲ್ಲವು. ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ಮುಕ್ತನಿಗೂ ಭೋಗ್ಯವು ಒಂದೇಯಾಗಿದ್ದರೂ ಭೋಗದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲವು. ಆದರಲ್ಲೂ ಸಮತ್ವ ಉಂಟೆಂಬ ಭಾವವು. ಅದುದರಿಂದ ಸಾಯುಜ್ಯ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಭೋಗ್ಯವು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸಮಾನವಾಗಿರೋಣವೆಂಬರ್ಥವು, ಸಾಷ್ಟೀತಾ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಭೋಗ ಅಥವಾ ಅನುಭವವು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸಮಾನವೆಂಬರ್ಥವು ಇದರಿಂದ ಸಾಯುಜ್ಯ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೂ ಇಲ್ಲವು, ಸಾಯುಜ್ಯ ಸಾಷ್ಟೀತಾ ಶಬ್ದಗಳು ಭಿನ್ನಾರ್ಥಗಳುಳ್ಳವಾದುದರಿಂದ ಪುನರುಕ್ತಿ ದೋಷವೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಆದರೆ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಾಗ ಮುಕ್ತನಿಗೂ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ಪರಮಸಾಮ್ಯವು ಹೇಗೆ? ಎಂಬ ಶಂಕಾವಿಗೆ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಭೋಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸಾಮ್ಯವು, ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರವಿಲ್ಲವು.

ಮುಕ್ತನುಕ್ತು-ಮುಕ್ತನಿಗೆ, ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಮಿಲ್ಲೆಯೇಯಾಗಿಲುಮ್- ಜಗತ್ತಿನ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಾದ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ ಲಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೇ ಇದ್ದರೂ, ಕೃಷಿ ಪಣ್ಣನ ಪಿತಾವುಮ್ - ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದವಸ ಧಾನ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆದು ವಿಶೇಷ ಧನಾರ್ಜನೆ ಮಾಡಿದ ತಂದೆಯೂ, ಇಲ್ಲಿ ಕೃಷಿವ್ಯಾಪಾರವು ಇತರ ವಿಧ ಧನಾರ್ಜನೆಯ ರೂಪವಾದ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವು, ನಿರ್ವ್ಯಾಪಾರರಾನ ಪುತ್ರಾದಿಗಳುಮ್ ಕೂಡ - ಕೃಷ್ಯಾದಿ ಅಂತಹ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೇನೂ

ಭುಜಿಕ್ಕುಮಾಪ್ನೋಲಿ, ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರತ್ತಾಲ್ ವರುಮ್ ರಸಮ್, ವ್ಯಾಪಿ
ರುಕ್ಕಿರ ಈಶ್ವರನುಕ್ಕುಮ್, ಸಾರ್ತ್ತಿರುಕ್ಕಿರ ಮುಕ್ತನುಕ್ಕುಮ್, ತುಲ್ಯಮ್.

ಮಾಡದ, ಮಕ್ಕಳೇ ಮೊದಲಾದವೂ ಕೂಡ, ಇಲ್ಲಿ ಆದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಭಾರ್ಯಾ
ಭ್ರಾತಾದಿ ಇತರ ಬಂಧುಗಳೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರು, ಕೃಷಿ ಫಲತ್ತೈ - ಕೃಷಿ ಮಾಡಿ
ದುದರಿಂದುಂಟಾದ ಫಲವನ್ನು, ಭುಜಿಕ್ಕುಮಾಪ್ನೋಲಿ - ಊಟ ಮಾಡುವ
ಹಾಗೆ, ಅನುಭವಿಸುವ ಹಾಗೆ, ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರತ್ತಾಲ್ ವರುಮ್ - ಜಗತ್ತಿನ
ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಲಯಾದಿಗಳೆಂದುಂಟಾಗುವ, ರಸಮ್ - ಆನಂದವು, ವ್ಯಾಪಿರುಕ್ಕಿರ-
ಅಂತರ್ಮಹಿರಾಸ್ವಾಪಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಈಶ್ವರನುಕ್ಕುಮ್ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೂ,
ಸಾರ್ತ್ತಿರುಕ್ಕಿರ - ನೋಡುತ್ತಿರುವ, ಮುಕ್ತನುಕ್ಕುಮ್ - ಮುಕ್ತನಿಗೂ ಸಹ,
ತುಲ್ಯಂ - ಸಮಾನವಾದುದು

ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರವು ಮುಕ್ತನಿಗಿಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಆ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದುಂಟಾಗುವ
ಆನಂದವು ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದರಿಂದ, ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಸಮ
ವೆಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರಮರ್ಯಾದೆಯು ಹೇಗೆ ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆ, ಎಂಬ ಅಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಒಂದು
ದೃಷ್ಟಾಂತ ಮೂಲಕ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪಿತಾವಾದವನ್ನು ಅನೇಕ
ಗದ್ದೆ ಹೊಲ ತೋಟಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವುಗಳ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ನಿರತ
ನಾಗಿ, ಬಹು ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ತನ್ಮೂಲಕ ಗಳಿಸಿ, ತುಂಬಾ ಸಮೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿದ್ದ
ಕೊಂಡು ಅನುಭವಿಸುವ ಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ, ಇವು ಯಾವುದನ್ನೂ ಮಾಡದೇ ಇರುವ
ಪುತ್ರನಿಗೂ ಸಹ ಈ ಸಮೃದ್ಧಿ ಉಪಭೋಗ ಆನಂದಾದಿಗಳೂ ಹೇಗೆ ಸಮವೋ
ಹಾಗೆಯೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ಮುಕ್ತನಿಗೂ ಕೂಡ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಸಮಭಾವವು.
ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿರುಕ್ಕಿರ ಈಶ್ವರನುಕ್ಕುಮ್, ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಭಿಪ್ರಾಯ
ವೇನೆಂದರೆ:—“ತತ್ಸೃಷ್ಟಾಂತದೇವಾನುಪ್ರಾವಿಶತ್” ಆ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ
ಅದನ್ನೇ ಅನ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಆತನು
ಮಾತ್ರವೇ ಜಗತ್ಕಾರಣನೇ ಎನಾ ಮುಕ್ತನು ಆ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ
ವಾದುದರಿಂದ ಜಗತ್ಕಾರಣನಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಎಂದು ಊಹಿಸ
ತಕ್ಕದ್ದು. ಈಶ್ವರ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಸರ್ವವ್ಯಾಪ್ತಿ ಆತನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಉಂಟೆಂಬುದು
ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. “ಯೋ ಲೋಕತ್ರಯ ಮಾವಿಶ್ಯ ಬಿಭರ್ತ್ಯಯ್ಯಯ
ಈಶ್ವರಃ” (ಗೀ. ೧೫. ೧೭) ಈಶ್ವರನೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ವಿಚಾರ
ಹೊಂದುವ ಅಚಿತ್ತೇನು, ಅದರ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳ ಬದ್ಧಚೇತನೇನು, ಅದರ

ಸಂಬಂಧವಿಗಿಲ್ಲದ ಮುಕ್ತನೇನು ಇಂತಹ ಲೋಕತ್ರಯವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗಿಂತ ವಿಲಕ್ಷಣನಾಗಿ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿರಬೇಕು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯರೂ ಗೀತಾರ್ಥಸಂಕ್ಷಿಪ್ತದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ಈಶ್ವರನು ಹೇಗೆಂದರೆ :—“ವ್ಯಾಪನಾದ್ಭರಣಾತ್ಪ್ರಾಪ್ತವ್ಯಾತ್” ಉಭಯ ವಿಭೂತಿಯನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ಭರಣಮಾಡಿ, ಅವಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈಶ್ವರನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವನೆಂದುಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಮುಕ್ತನು ವಿಭುವೂ ಅಲ್ಲವು, ಆತನಿಗೆ ಭರಣನಿಯಾಮಕ ಶಕ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲವು, ಈತನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸ್ವಂ ಆಗಿ ಯಾವ ಸ್ವತ್ತೂ ಇವನಿಗಿಲ್ಲವು ; ಆದುದರಿಂದ ಈತನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಕಾರಣನಲ್ಲವು ಆದರೆ ಮುಕ್ತನಾದುದರಿಂದ ಪುನಃಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರದೇ ಇರುವುದರಿಂದ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ರಕ್ಷಿಸಿ, ಲಯ ಹೊಂದಿಸುವಾಗ ಸುಮ್ಮನೆ ನೋಡುತ್ತಿರುವನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ “ಪಾರ್ತಿರುಕ್ಮಿರ ಮುಕ್ತನುಮ್” ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಆದರೆ ಅನೇಕರು ಒಂದರ ಉಪಭೋಗವನ್ನು ಹೊಂದಿದರೆ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಕಂಡಿರುತ್ತೇವೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ, ಅಂತಹ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೆಲ್ಲಾ ಈ ಕರ್ಮಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಬದ್ಧರಾಗಿ ತಿರೋಹಿತ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವರಿಗೆ ವಿನಾ, ಗುಣಾಷ್ಟಕಗಳಿಂದ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿಭಾವ ಉಂಟಾದ ಮುಕ್ತರಿಗೆ ಹಾಗಲ್ಲವು. ಇಂತಹ ಸ್ವರೂಪಾವಿಭಾವವು ಎಲ್ಲಾ ಮುಕ್ತರಿಗೂ ಸಮವಾಗಿ ಉಂಟಾಗುವುದರಿಂದ ಆನಂದದಲ್ಲೂ ಪರಸ್ಪರ ಸಾಮ್ಯವೂ ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸಾಮ್ಯವೂ ಉಂಟಾಗುವದು. ಆನಂದವೆಂದರೆ ಅನುಕೂಲದರ್ಶನದಿಂದುಂಟಾಗುವ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶೇಷವು. ಮುಕ್ತರಾಗಿ ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ ಸರ್ವವೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಿಯೇ ತೋರುವುವೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆಯಾದುದರಿಂದ ಸರ್ವರಿಗೂ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯವುಂಟೆಂಬುದು ಸ್ವತಸ್ಸಿದ್ಧವು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳು ಸಂದೇಹಪಡುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ ಇರುವದಿಲ್ಲವು. ಈ ಸಾಮ್ಯವು ಭೋಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ವಿನಾ ಜಗದ್ವಾಪಾರಾದಿಗಳಿಲ್ಲವೆಂದು ಸೂತ್ರಗಳು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರು ತಾವು ಈಗ ಉಪದೇಶಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣಬಲ ಉಂಟೆಂದು ಆ ವ್ಯಾಸಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ :—

ಸೂತ್ರಕಾರರುಮ್ . ಶಾರೀರಕ ಮೀಮಾಂಸಾ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸ ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೇ “ಜಗದ್ವಾಪಾರ ವರ್ಮಂ” (೪. ೪. ೧೭) ಎಂದು, ತುಡಚ್ಚಿ - ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, “ಭೋಗಮಾತ್ರ ಸಾಮ್ಯ

ಸೂತ್ರಕಾರರಾರ್ಮ “ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರ ವರ್ಣಂ” ಎನ್ನುತುಡಜ್ಜಿ, “ಭೋಗ
ಮಾತ್ರ ಸಾಮ್ಯಲಿಂಗಾಚ್ಚ” ಎನ್ನರುಳಿಚ್ಚಿ ಯ್ ದಾರ್.

ಲಿಂಗಾಚ್ಚ” (೪ ಲ. ೨೧) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದವರೆಗೂ, ಅರುಳಿಚ್ಚಿ ಯ್ ದಾರ್ -
ಕೃಪಯಾ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಈ ಐದು ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯಗಳು
ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿವೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. “ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರ ವರ್ಣಂ ಪ್ರಕರಣಾದ
ಸನ್ನಿಹಿತತ್ವಾಚ್ಚ” ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ
ವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ; ಏಕೆಂದರೆ ಯತೋವಾ ಇಮಾನಿ ಭೂತಾನಿ
ಜಾಯಂತೇ (ತೈ. ಭೃಗು) ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಹೇಳಿದುದು ಯಾವುದೆಂದರೆ
“ತದ್ಬ್ರಹ್ಮ” ಅದೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಪ್ರಕರಣದಿಂದ ಪರ
ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೇನೇ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರದ ಅನ್ವಯವು “ಅಸನ್ನಿಹಿತತ್ವಾಚ್ಚ” ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ
ಕ್ರಮವನ್ನು ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನ ಸನ್ನಿಧ್ಯವು ಅಂತಹ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ
ಕಾಣದಿರುವದರಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರವಿಲ್ಲವು. ಇವರ ಮುಂದಿನ
ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ “ತಸ್ಯ ಸರ್ವೇಷು ಲೋಕೇಷು ಕಾಮಚಾರೀ ಭವತಿ” ಎಂದು
ಛಾಂದೋಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳಲ್ಲೂ ಕಾಮ
ಚಾರ ಉಂಟೆಂಬುದರಿಂದ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರವಿರುವಹಾಗೆ ತೋರುವದಿಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ,
ಹಾಗಲ್ಲವು, ಪರಮಪುರುಷನಿಂದ ಲೋಕನಿರುವನಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ
ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳ ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಭೋಗವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕೆಂಬ
ಇಚ್ಛೆಯುಂಟಾದರೆ, ಆಗ ಪರಮಪುರುಷನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಆ ಲೋಕಗಳ
ಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸುವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅಪರ ಮುಂದಿನ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ,
ಮುಕ್ತನ ಭೋಗವೆಂಥಾದ್ದೆಂಬುದು ತಿಳಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ :- ಉತ್ಪತ್ತ್ಯಾದಿ ವಿಕಾರಗಳ
ಸ್ಪೃಕ್ಕೇ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೇ ಮುಕ್ತನ ಭೋಗವು, ಏತ
ಕ್ಕಿಂದರೆ “ರಸೋವೈಶೇ, ರಸಂಹೇವಾಯಂ ಲಬ್ಧ್ವಾನಂದೀಭವತಿ” ಎಂದರೆ
(ತೈ. ಆನಂ. ೨. ೭. ೨) ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಕೋ ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಲಬ್ಧ್ವಾನಂದೀಭವತಿ
ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಗಳು ಹಾಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರು
ತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಮುಂದಿನ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳೆಲ್ಲಾ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ
ಸೇರಿದವೆಂದೂ, ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೂ ಪ ಭೋಗವೆಂದೂ
ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತಿಗಳು ತೋರಿಸುತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ
ಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ :-

“ಸಾಮರಸ್ಯಂಹಿ ಸಾಯುಜ್ಯಮ್ ವದಂತಿ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಃ” ಎನ್ನು ಶಾಕಟಾಯನನುಮ್ ಶೊನ್ಮಾನ್.

೧. “ತಸ್ಮಾದ್ವಾ ಏತಸ್ಮಾದಾತ್ಮನ ಆಕಾಶ ಸ್ವಂಭೂತಃ” (ಶ್ರೈ) ಎಂಬಿನೇ ನೊದಲಾದವು ರೂಪಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆಯು

೨. “ಅಹಂ ಸರ್ವಸ್ಯ ಪ್ರಭವಃ ಸುತಃ ಸರ್ವಂ ಪ್ರವರ್ತತೇ” (ಗೀ. ೭. ೭) ಎಂಬಿನೇ ನೊದಲಾದವು ಸ್ಮೃತಿಗೆ ಉದಾಹರಣವು ಇದಾದ ನಂತರ ಭೋಗೇ ಮಾತ್ರ ಸಾಮ್ಯ ಲಿಂಗಾಚ್ಛೇ (೪. ೪. ೨೧) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸಾಮ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ. ಆದ್ಯಾಕ ವಾಕ್ಯವಾದ (೨ ೧ ೨) “ಸೋಶ್ವತೇ ಸರ್ವಾ ಕ ಮಾ ಸಹಬ್ರಹ್ಮಣಾ ವಿಸೃತಾ” ಎಂಬುವದರಿಂದ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ಭೋಗಮಾತ್ರದಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸಾಮ್ಯವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ, ಆನಂದ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯವೇ ಏನು, ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಸಾಯುಜ್ಯ ರಬ್ಬಕ್ಕೆ ಇಂತಹ ಭೋಗಸಾಮ್ಯವೇ ಅರ್ಥವೆಂದು ಈಗ ಉಪಸಂಹಿಸುವದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಕರಣಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಶಾಕಟಾಯನರ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ:— ಸಾಮರಸ್ಯಂಹಿ - ಸಮರಸವುಳ್ಳ ಭಾವವನ್ನಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ “ರಸೋಮೈಷಃ, ರಸಗ್ಂ ಹ್ಯೇವಾಯಂ ಲಬ್ಧ್ವಾನಂದೀ ಭವತಿ” ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ರಸವೆಂದರೆ ಆನಂದಮಯನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು, ಅದನ್ನೊಂದಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಆನಂದವನ್ನಳ್ಳ ಭಾವವನ್ನೇ ಎಂಬರ್ಥವು. ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಃ - ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತಗಳೂ, ಸಾಯುಜ್ಯವೆಂಬವಾಗಿ, ವದಂತಿ - ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಎನ್ನು - ಎಂಬವಾಗಿ ಶಾಕಟಾಯನರೂ, ಶೊನ್ಮಾನ್ - ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮರಸ್ಯಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಇಬ್ಬರಿಗೆ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಆನಂದವೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಸಾಯುಜ್ಯವು ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಅಸ್ಪೃತಿಗಳಭಿಪ್ರಾಯವು ಸಮಂಜಸವಾದುದಲ್ಲವೆಂಬುದು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ “ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸಮಶಬ್ದವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿರುವದರಿಂದಲೇ, ಮುಕ್ತನೂ ಪರಮಾತ್ಮನೂ ಒಂದೇ ಎಂಬ ಅದ್ವೈತತತ್ವದ್ವಾಂತಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಲ ವಿರೋಧವು. ಇದು ಕುದುರೆಗೆ ಸಮ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಇದು ಕುದುರೆಯಲ್ಲವೆಂದು ಕಂಠೋತ್ತರವಾಗಿ ಹೇಳಿದಂತಾಗ

ೞೀ ಶಬ್ದರೋಕ್ತ ಸಾಯುಜ್ಯಾರ್ಥಸ್ಯ ಖಂಡನಂ

ಶಬ್ದಶಕ್ತಿಯನ್ರಿಕ್ಕೇ ಯಿರುಕ್ಕು, ಭೇದಶ್ರುತಿಗಲುಮ್ ವಿರೋಧಿಕ್ಕು, ಸಾಯುಜ್ಯ ಶಬ್ದತ್ತುಕ್ಕು ಐಕ್ಯಮ್ ಪೊರುಳಾಗ ನಿನ್ನೆತ್ತಿರುಪ್ಪಾರ್ಕ್ಕು, ಮುಕ್ತರ್ ಪರಮ ಸಾಮ್ಯತ್ತೈ ಯಡೈಯು ಮೆನ್ನಮ್, ತಾದ್ಯಕ್ಕಾ ಮೆನ್ನಮ್, ಶೊಲ್ಲುಗಿರ ಶ್ರುತಿಗಲುಮ್ ವಿರೋಧಿಕ್ಕುಮ್.

ಲಿಲ್ಲವೇ ? ಆದುದರಿಂದ ಮುಕ್ತನ ಸ್ವರೂಪವೇ ಬೇರೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವೇ ಬೇರ ಎಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತಪಟ್ಟಿತು ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಸಮ್ಯವೆಂದರೆ ಭೋಗಮಾತ್ರ ಸಾಮ್ಯಂ ಎಂದು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಾರ್ಯರು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಇಲ್ಲಿ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸಾಮ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದಲೇ ಇಲ್ಲೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಎಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೆಂದರೆ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರ ವರ್ಜಂ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆದುದರಿಂದ ಸಾಯುಜ್ಯವೆಂದರೆ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವೆಂಬ ಶಂಕರಾಭಿಪ್ರಾಯವು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂಬುದು “ಸಾಮರಸ್ಯಂ ಹಿ ಸಾಯುಜ್ಯಂ ವದಂತಿ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಃ” ಎಂಬುದರಿಂದ ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸಮರ್ಥನ ಮಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ

ಸಾಯುಜ್ಯ ಶಬ್ದದ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರರ್ಥದ ಖಂಡನವು.

ಶಬ್ದಶಕ್ತಿಯನ್ರಿಕ್ಕೇ ಇರುಕ್ಕು - ಸಾಯುಜ್ಯಶಬ್ದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಐಕ್ಯವೆಂಬರ್ಥವಲ್ಲದೇ ಇರುವಾಗ, ಭೇದಶ್ರುತಿಗಲುಮ್ - ಪರಮಾತ್ಮ ಜಿವಾತ್ಮರಿಗೆ ಭೇದವನ್ನು ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿಗಳೂ, ವಿರೋಧಿಕ್ಕು - ವಿರೋಧವಾದವುಗಳಾಗಿರುವಾಗ, ಸಾಯುಜ್ಯ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ, ಐಕ್ಯಂ ಪೊರುಳಾಗ - ಪರಮಾತ್ಮ ಜಿವಾತ್ಮರ ಐಕ್ಯವೇ ತಾತ್ಪರ್ಯವಾಗಿ, ನಿನ್ನೆತ್ತಿರುಪ್ಪಾರ್ಕ್ಕು - ಎಣಿಸಿರುವವರಿಗೆ, ಮುಕ್ತರ್ - ಮುಕ್ತನು, ಪರಮಸಾಮ್ಯತ್ತೈ ಯಡೈಯುಮೆನ್ನಮ್ - ಪರಮಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವನೆಂದೂ, ತಾದ್ಯಕ್ಕಾಮ್ ಎನ್ನಮ್ - ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸದೃಶನಾಗುವನೆಂದೂ, ಶೊಲ್ಲುಗಿರ ಹೇಳುವ, ಶ್ರುತಿಗಳೂ ಸಹ, ವಿರೋಧಿಕ್ಕುಮ್ - ವಿರೋಧವಾದವುಗಳಾಗುವವು ಮುಕ್ತನೆಂಬಲ್ಲಿ ಜೀವಾತ್ಮನು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯ ಹೊಂದುವನೆಂದೂ, ಇದೇ ಸಾಯುಜ್ಯಶಬ್ದಾರ್ಥವೆಂದೂ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಅನೇಕ ಶ್ರುತಿ

ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ಭೇದ ಶ್ರುತಿಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ :-

೧. “ನಿತ್ಯೋನಿತ್ಯಾನಾಂ ಚೇತನಶ್ಚೇತನಾನಾಂ ಏಕೋಬಹೂನಾಂ ಯೋ ವಿದಧಾತಿ ಕಾಮಾರ್ಗ” (ಶ್ವೇ. ೬. ೧೩, ಕರ ೨ ಖ. ೧೩) ನಿತ್ಯಾನಾಂ ಬಹೂನಾಂ ಚೇತನಾನಾಂ - ಅನೇಕರಾಗಿ ಅಸಂಖ್ಯಾಕರಾದ ನಿತ್ಯರಾದ ಜೀವಾತ್ಮರುಗಳಿಗೆ, ನಿತ್ಯಃ ಏಕಃ ಚೇತನಃ - ನಿತ್ಯನಾದ ಒಬ್ಬನಾದ ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸರ್ವ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಭೋಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಉಂಟುಮಾಡುವನೋ.

(೨) ಪೃಥಗಾತ್ಮಾನಂ ಪ್ರೇರಿತಾರಂಚಮತ್ವಾ - ಜೀವಾತ್ಮವರ್ಗವೂ, ನಿಯಾಮಕನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೂ, ಪೃಥಕ್ - ಬೇರೆ ಎಂದು ತಿಳಿದವನಾಗಿ (ಶ್ವೇ. ೧. ೬)

(೩) “ದ್ವಾಗೃಹಪರಾ ಸಯುಜಾ ಸಖಾಯಾ” (ಮುಂ ೩. ೧. ೧, ಶ್ವೇ. ೪. ೬) ನಮ್ಮ ಹೃದಯ ಕುಹರದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಆತ್ಮರುಗಳು, ಜೀವಾತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮರುಗಳಿದ್ದಾರೆ, ಅವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇರುವವರು, ಪರಮ ಮಿತ್ರರುಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ.

(೪) “ಯಸ್ಯಾತ್ಮಾ ಶರೀರಂ” (ಬೃ. ೫. ೩. ೨೨) ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಈ ಜೀವಾತ್ಮನು ಶರೀರವೋ.

(೫) ಭೋಕ್ತಾ ಭೋಗ್ಯಂ ಪ್ರೇರಿತಾರಂಚಮತ್ವಾ. (ಶ್ವೇ. ೧. ೧೨)

(೬) ಸರ್ವಸ್ಯ ಶರಣಂ ಸುಹೃತ್-ಸಮಸ್ತ ಚೇತನಗೂ ಪರಮಾತ್ಮನು ಉಪಾಯವು ಮತ್ತು ಪರಮ ಮಿತ್ರನು, ಪರಮೋಪಕಾರಿಯು

(೭) “ಈಶನೀಶಾ” (ಶ್ವೇತ. ೧. ೯) ಒಬ್ಬನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಸರ್ವ ನಿಯಾಮಕನು. ಇನ್ನೊಬ್ಬನು (ಜಾತ್ಯೇಕ ವಚನವು) ಆತನಿಗೆ ದಾಸನು

(೮) ಪ್ರಧಾನ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞ ಪತಿಗುಣೇಶಃ” (ಶ್ವೇತ. ೬. ೧೬) ಪ್ರಕೃತಿಯಾದ ಅಜೇತನವರ್ಗಕ್ಕೂ, ಚೇತನವರ್ಗಕ್ಕೂ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಗೂ ಸಹ ನಾಯಕನು.

(೯) “ಕ್ರಿಯಾಗುಣೈರಾತ್ಮಗುಣೈಶ್ಚ ತೇಷಾಂ ಸಂಯೋಗಹೇತುರಪರೋಪಿ ದೃಷ್ಟಃ” (ಶ್ವೇ. ೫. ೧೨) ಕರ್ಮಗಳಿಗೂ ಸಂಸಾರಕ್ಕೂ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ಗುಣಗಳೇನು, ಚೇತನಸಂಬಂಧಗುಣಗಳಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ಗುಣಗಳೇನು ಇವುಗಳನ್ನು ಆ ಚೇತನರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಸುವದಕ್ಕೆ ಹೇತುವಾಗಿರುವ ಪರ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂಬವನು ಇವರುಗಳಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿ ತೋರುವನು. (ಶ್ವೇತ. ೬. ೧೬)

(೧೦) ಸಕಾರಣಂ ಕರಣಾಧಿಸಾಧಿಪಃ - ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಅಧಿಪತಿ

ಗಳಾಗಿರುವ ಚೇತನಂಗೂ ಕಾರಣವಾಗಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿದ್ದಾನೆ (ಶ್ವೇತ. ೬. ೯)

(೧೧) “ಯ ಆತ್ಮ ನಿ ತಿಷ್ಠತ್” - ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮನು ಜೀವನಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಆತ್ಮಾವಾಗಿರುವನಾಗಿ (ಬೃ. ೩. ೭. ೨೨)

(೧೨) “ತಮೇವಂ ವಿದಿತತ್ವಾತಿಮೃತ್ಯುಮೇತಿ” (ಶ್ವೇತ. ೩. ೮) ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಹೀಗೆ ತಿಳಿದವನಾಗಿ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿದವನಾಗಿ ಸಂಸಾರಸಾಗರ ವನ್ನು ದಾಟುತ್ತಾನೆ

(೧೩) “ಪ್ರಾಜ್ಞೇನಾತ್ಮನಾನ್ವಾರೋಃ ಉತ್ಸರ್ಜನ್ಯಾತಿ” (ಬೃ. ೬, ೩. ೨೧) ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಸೇರಿದವನಾಗಿ ದೇಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದವ ನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

(೧೪) ಅನ್ತಃ ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ ಶಾಸ್ತಾ ಜನಾನಾಗ್ಂ ಸರ್ವಾತ್ಮಾ (ಶ್ವೇ. ೮. ೩. ೨೪) ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಎಲ್ಲಾ ಚೇತನರಲ್ಲೂ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ ಅವರಿಗೆ ನಿಯಾ ಮಕನಾಗಿ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸತ್ತೆಯನ್ನೀಯುವ ಆತ್ಮಾವಾಗಿದ್ದಾನೆ.

(೧೫) “ಯಥಾ ನದ್ಯಃ ಸ್ಯಂದಮಾನಾಸ್ಸಮುದ್ರೇ ಅಸ್ತಂ ಗಚ್ಛಂತಿ ನಾಮರೂಪೇ ವಿಹಾಯ | ತಥಾವಿದ್ವಾನ್ ನಾಮರೂಪಾದ್ವಿಮುಕ್ತಃ ಪರಾ ತ್ಪರಂ ಪುರುಷಮುಪೈತಿ ದಿವ್ಯಮ್ ||” ಹೇಗೆ ನದಿಗಳು ಸಮುದ್ರದ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರವಹಿಸುವವುಗಳಾಗಿ ತಮ್ಮ ರೂಪಗಳನ್ನೂ ಹೆಸರುಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಹೋಗುವವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಉಪಾಸಕನೂ ಕೂಡ ತನ್ನ ನಾಮರೂಪಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಎಂದರೆ ನಾಮರೂಪಗಳ ಕಾರಣವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ ದಿವ್ಯವಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನು ಎಂಬ ಭಾವವು, ಇಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃವು ಉಪಾಸಕನು, ಕರ್ಮವು ಪರಬ್ರಹ್ಮವು ಆದುದರಿಂದ ಕರ್ತೃ ಕರ್ಮಗಳು ಒಂದೇ ಆಗಲಾರದು. ಒಬ್ಬನು ಪ್ರಾಪ್ತ, ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಪ್ರಾಪ್ಯನು.

ಹೀಗೆ ನೂರಾರು ಶ್ರುತಿಗಳನ್ನಾರಿಸಿ ಹೇಳಬಹುದು.

ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ಮೃತಿಯೂ ಕೂಡ

(೧) ಪರಸ್ಪರ್ಶಾಣಿಭೂತಾನಿ ಕೊಟಿಸ್ಥೋಕ್ಷರಉಚ್ಯತೇ | ಉತ್ತಮಃ ಪುರುಷಸ್ತ್ವನ್ಯಃ ಪರಮಾತ್ಮೇತ್ಯುದಾಹೃತಃ || (ಗೀ. ೧೫. ೧೬) ಬದ್ಧ ಮುಕ್ತ ನಿತ್ಯರುಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ ವಿಲಕ್ಷಣನಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನೇನಿಸುವನು.

(೨) ಹಾಗೆಯೇ ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣದಲ್ಲೂ (೬. ೭. ೩೦)

“ಆತ್ಮಭಾವಂ ನಯತ್ಯೇನಂ ತದ್ಬ್ರಹ್ಮಧ್ಯಾಯಿನಂ ಮುನಿಂ |

ವಿಕಾರ್ಯಮಾತ್ಮನಶ್ಚಕ್ರಾ ಲೋಹವನಾಕರ್ಮ ಕೋ ಯಥಾ ||”

(೪) “ಮಮಸಾಧರ್ಮ್ಯಮಾಗತಾಃ” ಎನ್ನು ಗೀತಾಚಾರ್ಯನುಮ್
ಅ ರುಳಿಚ್ಛೇಯೋದಾಹರಣೆ.

೩ ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟಾಚಾರ್ಯರು ಮಹಾ ಭಾರತದ ಆದಿ ಪರ್ವ ಶಕುಂತಲೋವಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ, “ಏಕೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ಚ ಮನ್ಯಸೇತ್ಯಂ ನ ಹೃಚ್ಛಯಂ ವೇತ್ಸಿ ಕವಿಂ ಪುರಾಣಂ” “ಏನು ಒಬ್ಬನೇ ಎಂದು ತಿಳಿದಿರುತ್ತೀಯೋ, ನಿನ್ನ ಹೃದಯ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಶಯನಿಸಿರುವ ಮಹಾನುಭಾವನನ್ನು ಏನು ಅರಿಯಬಹುದು” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರುತ್ತದೆ.

ಅಕರ್ಮಕಃ - ಅಯಸ್ಕಾಂತ ಶಿಲೆಯು - ಅತ್ಮನಶ್ಚಕ್ರಾಂತ - ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಲೋಹಂ - ಕಬ್ಬಿಣವನ್ನು, ಅತ್ಮಭಾವಂ - ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವ ಹೇಗೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಅಕರ್ಷಿಸುವ ಸ್ವಭಾವವನು, ಸಂಯಮಿ - ರೂಪಿಸುತ್ತಿರುವ ಹಾಗೆಯೇ, ವಿಕಾರ್ಯಂ - ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ದೋಷಮುಕ್ತವಾದುದಾಗಿದ್ದು, ಏನಂ - ಈ, ಬ್ರಹ್ಮಧ್ಯಾಯಿನಂ - ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಪರಿಣಮಿಸಿದ, ಮುನಿಂ - ಮೌನದಿಂದ ಮನನಶೀಲನಾದವನನ್ನು, ತತ್ - ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು, ಅತ್ಮನಃ ಶಕ್ತ್ಯಾ - ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ, ನಂತಿತಿ - ಮುಂದುವರುತ್ತದೆ.

ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀ ರಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವು ವಿರೋಧವಾಗಿದ್ದು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸ್ವಭಾವವುಂಟೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ನಿರ್ವಿವೇಕವೂ ಅಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾದುದೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವು. ಅದುದರಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಭಾವವು ಎಂದರೆ ಜೀವಾತ್ಮನು ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸದೃಶನಾದವನಾಗುವನೆಂಬ ಭಾವವು ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯವೇ, ಮಮಸಾಧರ್ಮ್ಯಮಾಗತಾಃ ಎಂದು ಗೀತಾವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಂ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಸಾಧರ್ಮ್ಯವೆಂದೇ ಅರ್ಥ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸದೃಶವಾದ ಧರ್ಮ ಉಳ್ಳೋಣವೇ ನಾನುಬ್ರವು, ಮತ್ತು ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಪ್ರಾಪ್ತ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೂ ಧರ್ಮವುಳ್ಳವನೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ನಿರ್ವಿವೇಕ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂಬುದು ಅಪಸಿದ್ಧಾಂತವೆಂಬುದೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ.

(೪) “ಮಮ-ನನ್ನ, ಸಾಧರ್ಮ್ಯಂ-ಸಮಾನ ಧರ್ಮವುಳ್ಳ ಭಾವವನ್ನು, ಅಗ

ತಾಃ-ಹೊಂದಿದವರು" ಎಂದು ಗೀತಾಚಾರ್ಯನುಮ್-ಗೀತೋಪದೇಶಿಕರಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಭಗವಾತರವರು, ಅರುಳಿಚ್ಚೆಯಾದಾರ್ - ಕೃಪಯಾ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಮುಂದೆ "ಸರ್ಗೇಽಪಿ ನೋಪಚಾಯಂತೇ ಪ್ರಳಯೇ ನನ್ಯಥಂತಿ ಚ" ಈ ಮುಕ್ತು ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲೂ ಮುನಃ ಜನ್ಮವೆತ್ತುವದಿಲ್ಲವು, ಪ್ರಳಯದಲ್ಲೂ ಕ್ಷೇಶ ವನ್ನು ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲವು, ಎಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಸಾಧರ್ಮ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಮುಕ್ತನೂ ಇಬ್ಬರೂ ಧರ್ಮಯುಕ್ತರೆಂದು ತೋರಿಸಿರುವುದರಿಂದ ನಿರ್ಗುಣವಾದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೇ ಇಲ್ಲವು. ಇಬ್ಬರೂ ಸಮಾನ ಧರ್ಮಯುಕ್ತರೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವಾದವು ಒಂದು ಕ್ಷಣವೂ ನಿಲ್ಲಲಾರದು. ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವಾಗಿ ಬೇರೆ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಈ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಿಂತ, ಋಷಿಗಳ ದಾಗೆ ಪ್ರವರ್ತನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸದಾ ಇರುವ ಸ್ಥಿತಿಯು ಸಾಧ್ಯವಾದುದಾದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತೈಕ್ಯವು ಸ್ಥಿತಿಯೆಂದು ಆಗ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರವರು, "ಮನು ಸಾಧರ್ಮ್ಯ ಮಾಗತಾಃ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಾಗಿ "ಮತ್ಸ್ವರೂಪಂ ಪ್ರಾಪ್ತಾಃ, ನತು ಸಮಾನ ಧರ್ಮತಾ ಸಾಧರ್ಮ್ಯಂ, ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞೇಷ್ವರಯೋಃ ಭೇದಾನಭ್ಯುಪ ಗಮಾತ್ ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರೇ" ಎಂದು ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧರ್ಮ್ಯಂ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸ್ವರೂಪವೆಂದರ್ಥವೇ ವಿನಃ ಸಮಾನ ಧರ್ಮವುಳ್ಳ ಭವವೆಂದಲ್ಲವು, ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಜೀವಾತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮರುಗಳಿಗೆ ಭೇದವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸುವದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಎಂಬ ಹೇತುವನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ ಈ ಹೇತುವು ಅಸಿದ್ಧಿದೋಷವು. ಕ್ತವಾದುದು ; ಏಕೆಂದರೆ ಗೀತಾವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ "ಉತ್ತಮಃ ಪುರುಷಸ್ತನ್ಯಃ" (೧೨: ೧೫-೧೬) ಎಂದು ವಿಶದವಾಗಿ ಭೇದವು ಕಂಠೋಕ್ತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರವು ಅಂಗೀಕರಿಸಿಲ್ಲವು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾದ ವಾಕ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಃ ಎಂದರೆ ಸ್ವರೂಪತಃ ಅನ್ಯನಾಗಿ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದವನು ಎಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡದೆ ಉಪಾಧಿ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಅನ್ಯಃ ಎಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ ಸಾಧರ್ಮ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮಾನ ಧರ್ಮವಲ್ಲ, ಸಮಾನ ಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡುವದೂ, ಸ್ವರೂಪತಃ ಅನ್ಯ ವಾದುದಕ್ಕೆ ಉಪಾಧಿ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಅನ್ಯವೆಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡುವದೂ, ಹೇಗೆ ಸಮಂಜಸವೆಂಬುದನ್ನು ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳು ಆಲೋಚಿಸಬಹುದು. ಗೀತೆಯು "ನತ್ವೇ ವಾಹಂ ಜಾತುನಾಸಂ" ಎಂಬಲ್ಲಿ, ಸರಿಯಾದ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಲೋಕಿಸುತ್ತಾ, ತನಗೆ ಪರಮಾರ್ಥ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ವದೇಶಿಸಯ್ಯಾ, "ಶಾಧಿಮಾಂ ತ್ವಾಂ ಪ್ರಪನ್ನಂ" ಎಂದು ಅತಿ ದೈನ್ಯದಿಂದ ಬೇಡಿದ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಲ

ಇವ್ವರ್ದತ್ತೈ (೧) “ಪರೇಣ ಪರಧರ್ಮೀಚ ಭವತ್ಯೇಷ ಸಮೇತ್ಯವೈ ।
ವಿಶುದ್ಧಧರ್ಮಾ ಶುದ್ಧೇನ ಬುದ್ಧೇನ ಚ ಸ ಬುದ್ಧಿವರ್ತಾ । ವಿಮುಕ್ತ ಧರ್ಮಾ
ಮುಕ್ತೇನ ಸಮೇತ್ಯ ಭರತರ್ಷಭ । ವಿಯೋಗ ಧರ್ಮಿಣಾಚೈವ ವಿಯೋಗ

ತೋಡಗದ ಪ್ರಥಮ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೇ, “ಅಹಂ, ತ್ವಂ ಇಮೇ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ
ಜೀವಾತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮ ಭೇದವನ್ನೂ, ಜೀವಾತ್ಮರ ಪರಸ್ಪರಭೇದವನ್ನೂ, ಬೋಧಿ
ಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೊನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ “ಸರ್ದಧರ್ಮಾ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ” ಎಂಬಲ್ಲಿ
ಯೂ, ಅಹಂ ತ್ವಾ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವೇ ಬೇರೆ, ಪ್ರಾಪ್ಯನೇ
ಬೇರೆ ಎಂದು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವೇ ಎನಾ, ಅಭೇದವೆಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲವು.

ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸವ.ಹರ್ಷಿಯು “ಅಲೋಡ್ಯ ಸರ್ದಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ವಿಚಾರ್ಯ ಚ
ಪುನಃ ಪುನಃ” ಸರ್ದಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲೂ ನಿಪುಣತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಾಗಿ, ಪುನಃ
ಪುನಃ ಅವುಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ನಿಷ್ಕರ್ಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿರುವದ
ರಿಂದ, ಅಂತಹ ಮಹನೀಯರಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೂ ಈ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಭಿಪ್ರಾಯವು
ಪರಮವಿರುದ್ಧವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಧರ್ಮದ ವಸಿಷ್ಠ ಕರಾಳ
ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಪರಮಂ
ಸಾಮ್ಯಂ ಎಂದರೆ ಸಾಧರ್ಮ್ಯಂ ಎಂದು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವದನ್ನೇ
ವಿಶದವಾಗಿ ಉಪಪಾದನೆ ಮಾಡಿ ಈ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಆ ತತ್ತ್ವಾ
ರ್ಥವೇ ಪರಮಗ್ರಾಹ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಅಲ್ಲಿನ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು
ದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

“ವಿಷಃ - ಈ ಮುಕ್ತನು, ಪರೇಣ ಸಮೇತ್ಯ - ಪರವಸ್ತುವಾದ ವಾಸು
ದೇವನೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿರುವನಾಗಿ, ಪರಧರ್ಮೀಚ ಭವತಿ - ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಯಾವ
ಧರ್ಮಗಳುಳ್ಳವನೋ, ಅಂತಹ ಧರ್ಮಗಳುಳ್ಳವನೇ ಆಗುತ್ತಾನೆ ಎಂದರೆ ಪ್ರಕೃತಿ
ಸಂಬಂಧ ತೊಲಗಿದುದರಿಂದ ತತ್ಸದೃಶವಾದ ಧರ್ಮಗಳುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮುಂದೆ
ಇದನ್ನೇ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:— ಶುದ್ಧೇನ - ಅವಿದ್ಯಾದಿ ದೋಷಗಂಧರಹಿತ
ನಾಗಿ ಅವಹತವಾಪ್ಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ, ಸಮೇತ್ಯ, ವಿಶುದ್ಧ
ಧರ್ಮಾ - ಅವಿದ್ಯಾದಿ ದೋಷಗಂಧರಹಿತನಾಗುವನು, ಬುದ್ಧೇನ ಚ ಸಮೇತ್ಯ -
ಸರ್ದಜ್ಞಾನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ, ಬುದ್ಧಿವರ್ತಾ ಭವತಿ - ಮುಕ್ತನೂ
ಸರ್ದಜ್ಞಾನಾಗುವನು. ಓ ಭರತರ್ಷಭ - ಓ ಭರತವಂಶದ ಕರಾಳರಾಜನೇ;

ಗಾತ್ಮಾ ಭವತ್ಯಪಿ । ವಿಮೋಕ್ಷಿಣಾ ವಿಮೋಕ್ಷೀಚ ಸಮೇತ್ಯೇಷ ತಥಾ
ಭವೇತ್ । ಶುಚಿಕರ್ಮಣಾ ಶುಚಿಕ್ರೈಷ ಭವತ್ಯಮಿತದೀಪ್ತಿನಾರ್ಥಾ । ವಿಮಲಾ
ತ್ಮಾ ಚ ಭವತಿ ಸಮೇತ್ಯ ವಿಮಲಾತ್ಮನಾ । ಕೇವಲಾತ್ಮಾ ತಥಾಚೈಷ ಕೇವ
ಲೇನ ಸಮೇತ್ಯನ್ಯೈ । ಸ್ವತಂತ್ರಶ್ಚ ಸ್ವತಂತ್ರೇಣ ಸ್ವತಂತ್ರತ್ವ ಮಹಾಶ್ವತೇ

ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ವಸಿಷ್ಠರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಮುಕ್ತನ ಸಮೇತ್ಯ - ಯಾವ
ಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲದ ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ಮುಕ್ತನೂ, ವಿಮುಕ್ತ ಧರ್ಮಾ
ಭವತಿ - ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲಾ ಬಂಧಗಳಿಲ್ಲವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಮುಕ್ತನ - ಎಂದರೆ
ಸಾರಸಂಗ್ರಹ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತವು ಇಂದ್ರಿಯ ಛೇದನಾದ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ಪರಮಾತ್ಮ
ನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ವಿಯೋಗ ಧರ್ಮಿಣಾ - ದೂರಿರುವ ಇಲ್ಲದಿರುವ, ಪರ
ಮಾತ್ಮನಿಂದ, ಸಮೇತ್ಯ - ಸೇರಿದವನಾಗಿ, ವಿಯೋಗಾತ್ಮಾಪಿ - ಈತನು
ದೂರಿಲ್ಲದಂಥವನೂ ಕೂಡ, ಭವತಿ - ಆಗುವನು, ಏಷಃ - ಈ ಮುಕ್ತನು,
ವಿಮೋಕ್ಷಿಣಾ ಸಮೇತ್ಯ - ಮಹಾನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪರಿಬ್ರಹ್ಮನೊಂ
ದಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದವನಾಗಿ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ವಿಮೋಕ್ಷೀಚ ಭವೇತ್ -
ತಾನೂ ನಿರತಿಶಯಾನಂದಯುಕ್ತನಾಗುವನು.” “ರಸೋವೈಸಃ ರಸಂಹ್ಯೇ
ನಾಯಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ನನ್ನೀಭವತಿ” ಎಂಬ ತೈತ್ತರೀಯ ಆನಂದವಲ್ಲಿಗು ಶ್ರುತ್ಯ
ರ್ಥವು ಇಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು “ಮುಕ್ತೀಮೋಕ್ಷೋ ಮಹಾನಂದಃ”
ಎಂಬ ವಾಕ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ, ಇಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಆನಂದವೆಂಬರ್ಥವು. ಸಾರ
ಪ್ರಕಾಶಿಕೆಯವರು, ವಿಮೋಕ್ಷೀ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅವಿದ್ಯಾಕರ್ಮ ವಾಸನಾಸುಚಿಗಳಿಂದ
ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗುತ್ತಾರೆಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಶುಚಿಕರ್ಮಣಾ - ಹೇಯ
ವಾದ ಕರ್ಮಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದವನಾದುದರಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಲ್ಲ ಪರ
ಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ, ಸಮೇತ್ಯ - ಸೇರಿದವನಾಗಿ, ಏಷಃ - ಈ ಮುಕ್ತನು, ಶುಚಿ-
ಹಾಗೆಯೇ ಕರ್ಮ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಪರಿಶುದ್ಧ ವ್ಯಾಪಾರಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಅಮಿತ
ದೀಪ್ತಿನಾರ್ಥಾ - ನಿರವಧಿಕ ಜ್ಞಾನದೀಪ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಅಥವಾ ನಿರತಿಶಯ
ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ದಿವ್ಯಮಂಗಳವಿಗ್ರಹಯುಕ್ತನಾಗಿಯೂ ಅವಹತಪಾಪತ್ವಾದಿ ಗುಣಾ
ಪ್ಯಕಗಳಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವನಾಗಿಯೂ, ಭವತಿ ಆಗುವನು. ವಿಮಲಾತ್ಮನಾ -
ಸತ್ವಾದಿ ಗುಣರಹಿತದಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ, ಸಮೇತ್ಯ - ಸೇರಿ
ದವನಾಗಿ, ಏಷಃ - ಈ ಮುಕ್ತನೂ, ವಿಮಲಾತ್ಮಾಚ-ಸತ್ವಾದಿ ಗುಣರಹಿತನಾಗಿ,
ಭವತಿ - ಆಗುವನು, ಕೇವಲೇನ ಸಮೇತ್ಯನ್ಯೈ - ಪ್ರಾಕೃತ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿ

(ಮನಾಪ್ನುತೇ) ಏತಾವದೇ ತತ್ಕಥಿತಂ ಮಯಾತೇ ತಥ್ಯಂ ಮಹಾರಾಜ
ಯಥಾರ್ಥತತ್ಪನ್ಮಾ । ಅಮತ್ಸರಸ್ತಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯ ಚಾರ್ಥಂ ಸನಾತನಂ

ಗಳಿಲ್ಲದ ಅಪ್ರಾಕೃತ ದಿವ್ಯಮಂಗಳವಿಗ್ರಹವುಳ್ಳ ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿದವ
ನಾಗಿ, ಏಷಃ ತಥಾ - ಈ ಮುಕ್ತನೂ ಹಾಗೆಯೇ, ಕೇವಲಾತ್ಮಾ (ಭವತಿ) -
ಪ್ರಾಕೃತ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಲ್ಲದೆ, ದಿವ್ಯಮಂಗಳವಿಗ್ರಹಯುಕ್ತನಾಗುವನು, ಸ್ವ
ತಂತ್ರೇಣ ಸಮೇತ್ಯ - ಆಕರ್ಮವಶ್ಯನೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿದವನಾಗಿ ತಾನೂ, ಸ್ವತಂ
ತ್ರಶ್ಚ - ಆಕರ್ಮವಶ್ಯನಾಗಿ, ಸ್ವತಂತ್ರತ್ವಮುಪಾಶ್ನುತೇ-ಭಗವಂತನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ
ವನ್ನನುಭವಿಸುವನು. ಸರ್ವ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಧೀನನಾದವನಾಗುವನು ಎಂಬರ್ಥವು
“ಸಸ್ವರಾಡ್ಯವತಿ” ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವೂ “ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಂ ಪರೇಪುಂಸಿ” ಪರ
ಮಾತ್ಮನಿಗೆ ತಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಪರತಂತ್ರನೆಂದು ತಿಳಿಯುವನು ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯ
ರ್ಥವೂ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅನಾಪ್ನುತೇ ಎಂಬ ಪಾಠಾಂತರವಾದರೆ
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವನೆಂಬರ್ಥ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ, ಅದು ಸ್ವತಂತ್ರಶ್ಚ
ಎಂಬಲ್ಲಿಯೇ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ ಈ ಪಾಠಾಂತರವು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದುದಲ್ಲವು.
ಆಕರ್ಮವಶ್ಯನಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರನಾದರೂ, ಭಗವಂತನಿಗಧೀನವಲ್ಲದೆ ಸ್ವತಂತ್ರನಲ್ಲವು
ಎಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರತ್ವಮುಪಾಶ್ನುತೇ - ಭಗವಂತನ ಸ್ವತಂತ್ರ
ವನ್ನನುಭವಿಸುವನು ಎಂದರೆ ಆತನಿಗೆ ಸದಾ ಅಧೀನನಾಗಿರುವದರಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ
ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೆಂಬ ಸ್ವಾರಸ್ಯಾರ್ಥವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯ
ದಿಂದ ಕರಾಳನ್ಯಪನು, ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಕೃಪಯಾ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ
ಇಂತಹ ಪರಮ ವೈಭವವನ್ನೂ ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಪರಮ ಸಾಮ್ಯವನ್ನೂ
ಹೊಂದುವನೆಂದು ತಾವು ವಿಶದವಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವುಳ್ಳವನಾದಾ
ನೆಂದು ತಿಳಿದು ವಸಿಷ್ಠ ಮಹರ್ಷಿಯು ತಾವು ಈಗ ಹೇಳಿದುದು ಪರಮ ಯಥಾ
ರ್ಥಾಭಿಪ್ರಾಯವೆಂದುಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ :- “ಹೇ ಮಹಾರಾಜ - ಓ ಮಹಾ
ರಾಜನಾದ ಕರಾಳನೇ, ಏತಾವತ್ - ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಮೋಕ್ಷ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ,
ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ತೇ - ನಿನಗಾಗಿ, ಯಥಾರ್ಥ ತತ್ಪನ್ಮಾ - ನಿಜವಾದ
ತತ್ವಾಭಿಪ್ರಾಯವೆಂದು, ಕಥಿತಂ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು, ತಥ್ಯಂ - ಸತ್ಯವಾದದ್ದು,
ಅಮತ್ಸರಃ - ಈ ನಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ಸರ್ಯವಿಲ್ಲದವನಾಗಿ, ತ್ವಂ -
ನೀನು, ಅರ್ಥವಾ - ನಾವು ಹೇಳಿದುದನ್ನು, ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯ - ಅಂಗೀಕರಿಸಿ, ಸನಾ
ತನಂ - ಅನಾದಿಯಾಗಿರುವ, ವಿಶುದ್ಧಂ - ಅವಿದ್ಯಾದಿ ದೋಷಗಂಧವೂ ಇಲ್ಲದ,

ಬ್ರಹ್ಮವಿಶುದ್ಧ ಮಾದ್ಯಮ್” ಎನ್ನು ವಸಿಷ್ಠ ಕರಾಳ ಸಂವಾದತ್ತಿಲಮ್ ಪರಕ್ಕಪೇಶಿ, ಇದುವೇ ಪರಮಾರ್ಥಮೆನ್ನು ಮಹರ್ಷಿ ನಿಗಮಿತ್ತಾತ್. ಇಜ್ಜುಮುಕ್ತನೈ ಸ್ವತನ್ತ್ರನೆಜ್ಜುರದು ಕರ್ಮವಶ್ಯನನೈನೃಪಡಿ. ಮುಕ್ತ ವಿಷಯಮಾನ ಸ್ವರಾಟ್ಟಿಬ್ಬತ್ತೈ “ಅಕರ್ಮವಶ್ಯಃ ಎನ್ನು ಭಾಷ್ಯಕಾರರ್ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮ್ ಪಣ್ಣಿ ಯರುಳಿನಾರ್.

ಆದ್ಯಮ್ - ಎಲ್ಲಾದಕ್ಕೂ ಮೂಲಕಾರಣಭೂತನಾದ, ಬ್ರಹ್ಮ - ಪರಬ್ರಹ್ಮ ನನ್ನು, ಉಪಾಸ್ತು - ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಏನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ, ವಸಿಷ್ಠ ಕರಾಳ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ, ಪರಕ್ಕಪೇಶಿ-ಸವಿಸ್ತರವಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಇದುವೇ - ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಂ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೂ ಸಾಯುಜ್ಯಶಬ್ದಕ್ಕೂ ಸಮಾನ ಧರ್ಮವೇ, ಪರಮಾರ್ಥಮೆನ್ನು - ಸಮಂಜಸವಾದ ಸತ್ಯವಾದ ಅರ್ಥವೆಂದು, ಮಹರ್ಷಿ - ವಸಿಷ್ಠ ಮಹರ್ಷಿಯಾ, ನಿಗಮಿತ್ತಾತ್ - ಮುಗಿಸಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ “ಪರಮ ಸಾಮ್ಯ” ವೆಂಬುದಕ್ಕೂ, “ನಾರಾಯಣ ಸಾಯುಜ್ಯಮವಾಪೋಶಿ” ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ “ಸಾಯುಜ್ಯ” ಶಬ್ದಕ್ಕೂ “ಸಾಧರ್ಮ್ಯ” ವೆಂಬರ್ಥವನ್ನು ಶ್ರೀ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿ ಮುಕ್ತನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಧರ್ಮಗಳುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಮೇಲಿನ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಂತೆ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಇನ್ನೊಬ್ಬನೂ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗುವನೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗುವದರಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮೈಕ್ಯವೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯ ಉಂಟಾದೀತೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅಕರ್ಮವಶ್ಯನೆಂದು ಅರ್ಥ ಹೇಳಿ, ಯಾವಾಗ ಕರ್ಮಾಧೀನತೆಯಿಲ್ಲವೋ ಆಗ ಈತನು ಸ್ವತಂತ್ರನ ಹಾಗೆಂಬ ಭಾವವು. ಇಜ್ಜು - ಈ ಮೇಲಿನ ವಸಿಷ್ಠ ಕರಾಳ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ, ಮುಕ್ತನೈ ಸ್ವತಂತ್ರನೆಜ್ಜುರದು - ಮುಕ್ತ ನನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರನೆಂದು ಹೇಳಿರುವದು, ಅಕರ್ಮವಶ್ಯನೆನ್ನಪಡಿ - ಆಗ ಕರ್ಮ ವಶ್ಯತೆ ಇಲ್ಲದವನೆಂದು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆಂಬ ಭಾವವು. ಮುಕ್ತ ವಿಷಯಮಾನ - ಮುಕ್ತನನ್ನು ಕೂರಿತು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ, ಸ್ವರಾಟ್ಟಿಬ್ಬತ್ತೈ - “ಸಸ್ವರಾಡ್ಯ ವತಿ” (ಭಾಂ. ೭ ೨೫.೨) ಎಂಬುದರಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವರಾಟ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ, ಅಕರ್ಮ ವಶ್ಯನೆಂದು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿ, ಅರುಳಿನಾರ್ - ಕೃಪಯಾ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು “ದಾಸಭೂತಾಸ್ಸತಸ್ಸರ್ವೇ ಹ್ಯತ್ಮಾನಃ ಪರಮಾತ್ಮನಃ”। “ನಾನ್ಯಥಾ ಲಕ್ಷಣಂ ತೇಷಾಂ ಬಂಧೇ ಮೋಕ್ಷೇ ತಥೈವ ಚ” ಈ ಜೇತನನು

ಸ್ವಭಾವತಃ ಒದ್ದಾವಳ್ಳಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಮುಕ್ತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ದಾಸಭೂತನಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಆತನಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡುವದೇ ಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಹೇಳಿರುವಾಗ, ಸ್ವತಂತ್ರನು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಹೇಗೆ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಧೀನನಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಮುಕ್ತನೂ ಅಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥ ಹೇಳ ತಕ್ಕದ್ದೆಂದು, ಮುಕ್ತನು ಸ್ವರಾಷ್ಟ್ರವತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಶ್ರುತಿಯೂ ಈ ಅಕರ್ಮ ವಶ್ಯತೆಯನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಸ್ವರಾಷ್ಟ್ರ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅಕರ್ಮವಶ್ಯನೆಂದು ಅರ್ಥ ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಎಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ “ಅತ ವಿವಚಾನನ್ಯಾಧಿಪತೀ” (ಶಾ. ಸೂ. ೪. ೪ ೯) ಎಂಬ ಸೂತ್ರ ದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನು ಅವಹತಪಾವನನು ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನೆಂದು ಭಾವದೋಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ರುವದರಿಂದ, ಈತನು ಇನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಕರ್ಮವಶ್ಯನಾಗುವದಿಲ್ಲ ವೆಂದು ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ “ಸಸ್ವರಾಷ್ಟ್ರವತಿ, ತಸ್ಯ ಸರ್ವೇಷು ಲೋಕೇಷು ಕಾಮಚಾರೀ ಭವತಿ” ಮುಕ್ತನು ಕರ್ಮವಶ್ಯನಾಗುವದಿಲ್ಲವು, ಅವನು ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳಲ್ಲೂ ತನ್ನಿಷ್ಟಾನುಸಾರ ಭಗವಂತನಪ್ಪಣಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಸಂಚರಿಸುವನಾಗುವನು, ಎಂದರೆ ಈ ಮುಕ್ತನು ವಿಕಾರಾಸ್ಪದ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವದು ಕರ್ಮವಶ್ಯರ ಹಾಗಲ್ಲವು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಅದುದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಹೇಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರನೋ ಹಾಗೆ ಮುಕ್ತನು ಸ್ವತಂತ್ರನಲ್ಲವು, ಆಗಲೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಶೇಷಭೂತನಾಗಿ ಅಧೀನನಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ದಾಸನಾದುದರಿಂದ, ಆತ ನಿಗೆ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡುವ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಅದುದರಿಂದ “ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಂ ಪರೇಪ್ರಂಸಿ ಪ್ರಾಪ್ಯ ನಿರ್ಗತ ಬಂಧನಃ | ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮತುಲಂ ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ನೈವ ಸಹನೋದತೇ” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧ ಕರ್ಮಾವಿಧ್ಯಾದಿ ಬಂಧನಗಳಿಲ್ಲದೇ ಇರುವ ಸ್ವತಂತ್ರವು ಇಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೆಂದೂ ಇದರಿಂದ ಭಗವತ್ಪಾರ ತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬರ್ಥವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ವಿಷ್ಣುತತ್ವಶ್ಲೋಕಾಭಿ ಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಭಾಗದ ೮೪೪-೫ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಆದರೆ ಕೆಲವು ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಸೂತ್ರಗಳು ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸಮತ್ವವನ್ನಾಗಲಿ ಸಾಧರ್ಮ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಬೋಧಿಸದೆ ಐಕ್ಯವನ್ನು “ಅಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ”, “ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಭವತಿ” ಇತ್ಯಾದಿ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಬೋಧಿ ಸುತ್ತವೆಯಲ್ಲಾ, ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅರ್ಥ ನಿರ್ವಾಹವೆಂದರೆ, ಹೇಳು ತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಭೇದವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಅರ್ಥ ಹೇಳಿ, ಈ ಎರಡು ವಿಧ

ಮುಕ್ತ ವಿಷಯೇ ಐಕ್ಯಪರಪ್ರಮಾಣಾನಾಂ ಅರ್ಥ ನಿರ್ವಾಹಮಾಹ.

ಇಪ್ಪಡಿ ಶ್ರುತಿ ಸ್ತುತಿ ಸೂತ್ರಜ್ಞಿಲಿ ಸಾಮ್ಯಂ ಕಂಠೋಕ್ತಮಾ ಗೈಯಾಲ್, ಮುಕ್ತದಶೈಯಿಲ್ ಐಕ್ಯಮ್ ತೋತ್ತಿನ ವಿಡಜ್ಞಿಲಿಲ್ಲಾಮ್ (೧) “ರಾಮಸುಗ್ರೀವಯೋ ರೈಕ್ಯಂ ದೇವ್ಯೇವಂ ಸಮಜಾಯತ” ಇತ್ಯಾ ದಿಗಳಿರ್ ಪಡಿಯೇ ಭೇದ ಶ್ರುತ್ಯ ವಿರೋಧೇನ ಕಣ್ಣು ಕೊಳ್ಳದು.

ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೂ ಸಾಮಂಜಸ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥ ಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಕೂಡದು ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೂ ಸ್ತುತಿಗಳಿಗೂ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೂ ಪರ ಸ್ಪರವಾಗಲಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದಾಗಲಿ ವಿರೋಧವೆಲ್ಲಾದರೂ ಉಂಟೇ ? ಆದುದರಿಂದ ಸಮಂಜಸಾರ್ಥವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಯುಕ್ತವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಐಕ್ಯ ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ, ಸಮಾನ ಧರ್ಮ ಭೋಗಗಳಿಂದ ಐಕ್ಯವೇ ಏನಾ, ಶ್ರೀ ಶಂಕ ರಾಭಿಪ್ರಾಯವಾದ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದಪದೇಶಿಸು ತ್ತಾರೆ.

ಹಾಗಾದರೆ ಮುಕ್ತರಿಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಐಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥ ನಿರ್ವಾಹ ಹೇಗೆ ?

ಇಪ್ಪಡಿ - ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲೂ ಸ್ತುತಿಯಲ್ಲೂ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲೂ, ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿದ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಮೂಲಕ, ಸಾಮ್ಯಂ - ಮುಕ್ತರಿಗೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಸಹ ಭೋಗದಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯವೆಂಬುವದು, ಕಂಠೋ ಕ್ತಮಾಗೈಯಾಲಿ - ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಮುಕ್ತ ದಶೆಯಲ್ಲಿ, ಐಕ್ಯಮ್ ತೋತ್ತಿನ ವಿಡಜ್ಞಿಲಿಲ್ಲಾಮ್ - ಐಕ್ಯವೆಂದು ತೋರುವ ಎಂದರೆ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಐಕ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಐಕ್ಯದ ಹಾಗೆ ತೋರುವ ಸ್ಥಳಗಳ ಲ್ಲಿಲ್ಲಾ “ರಾಮ ಸುಗ್ರೀವ ಯೋರೈಕ್ಯಂ ದೇವ್ಯೇವಂ ಸಮಜಾಯತ” “ಶ್ರೀ ರಾಮ ಸುಗ್ರೀವರಿಗೆ ಪರಮಸಾಹಾರ್ದರೂಪ ಐಕ್ಯವು ಓ ಸೀತಾದೇವಿ ಯೇ ಈ ಪರಿಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಯಿತು”, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿರ್ ಪಡಿಯೇ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಭೇದಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ - ಭೇದ ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದಹಾಗೆ, ಕಣ್ಣು ಕೊಳ್ಳದು - ತೀಯತಕ್ಕದ್ದು. ಇಲ್ಲಿ ರಾಮ ಸುಗ್ರೀವರಿಗೆ ಸಖ್ಯದಿಂದ ಐಕ್ಯವೇ ಏನಾ, ಭಿನ್ನರಾದ ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೂ

ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವು ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಕೂಡುವದಿಲ್ಲವು. ಹೀಗಿರುವದರಿಂದ ವಿಭುವಾಗಿ ಶೇಷಿಯಾಗಿ ಸರ್ವಾಧಾರನಾಗಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನಾಗಿರುವವನಿಗೂ, ಅಣುವಾಗಿ ಶೇಷನಾಗಿ ಅಧೀಯನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೂ, ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವು ಕೂಡುವದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಪರಮ ಮೈತ್ರಿ ಇರುವದರಿಂದ ಐಕ್ಯ ಹೇಳುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ, ರಾಮಸುಗ್ರೀವರಿಗೆ ಮಷ್ಣಿಯು ಹೇಗೆ ಐಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿದರೋ, ಹಾಗೆ ಪರಮ ಮೈತ್ರಿಯಿಂದ ಸಮಾನ ಭೋಗಾದಿ ಧರ್ಮಗಳುಳ್ಳವರೆಂದು ಅರ್ಥ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದೆಂದುಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವೆಂಬರ್ಥ ಮಾಡಿದರೆ ಭೇದ ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಾದುದಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆ ಐಕ್ಯ ತೋರುವ ಪ್ರಮಾಣಗಳಾವುವೆಂಬರೆ :-

೧. “ಆಯಮಾತ್ಮಾ ಬ್ರಹ್ಮ” (ಬೃ.ಒ.೪.೫) ಈ ಸಂಸಾರಿಯಾದ ಜೀವಾತ್ಮನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನೇ ಆಗುತ್ತಾನೆಂದು ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಅರ್ಥಮಾಡಿದರು. ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥವಾದರೋ, ಈ ಆತ್ಮನು ಅಪಹತ ಪಾಪತ್ವಾದಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗುವದರಿಂದ, ಈ ಜೀವಾತ್ಮನು ಪರಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಒಬ್ಬ ಬಾಲನು ಸಿಂಹದಹಾಗೆಪರಾಕ್ರಮ ಉಳ್ಳವನಾದರೆ, “ಸಿಂಹೋ ಮಾಣವಿಕಃ” ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಜಾಲನೇ ಸಿಂಹ ಹೇಗಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆ.

೨. “ತತ್ತ್ವನುಸಿ ಶ್ವೇತಕೇತೋ” (ಛಾಂ. ೬. ೮. ೭) ಆ ಹೇಯಪ್ರತ್ಯನೀಕನಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಕರನಾಗಿ ಜಗತ್ಕಾರಣಭೂತನಾದ ಸತ್ಯಕಾಮಸಂಕಲ್ಪನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಆಚಿಚ್ಛರೀರಕನಾದ ನಿನ್ನನ್ನೂ ಶರೀರವಾಗಿ ಉಳ್ಳವನು ಓ ಶ್ವೇತಕೇತುವೇ. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದುದರಿಂದ, ಸಾಮಾನ್ಯಾಧಿಕರಣ್ಯವೂ ಕೂಡುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಜಗತ್ಕಾರಣನಲ್ಲದ ಜೀವನೂ ಜಗತ್ಕಾರಣನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೂ ಬೇರೆ ಎಂಬುವದು ಸಿದ್ಧವು. ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಭಿಪ್ರಾಯ ಪ್ರಕಾರ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯ ಹೇಳಿದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯಾಧಿಕರಣ್ಯವೇ ಸರಿಹೋಗುವದಿಲ್ಲವು.

೩. “ಬ್ರಹ್ಮನೇದ ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಭವತಿ” (ಮುಂ. ೩. ೨. ೯) ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನುಪಾಸಿಸಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಹೊಂದಿದವನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನೇ ಆಗುವನು ಎಂದರೆ ಅವಿಭವಿಸಿದ ಸ್ವಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗುವನು. ಗುಣದಲ್ಲೂ ಭೋಗದಲ್ಲೂ ತತ್ಪದ್ಧತನಾಗುವನು. ಬ್ರಹ್ಮನೊಬ್ಬನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿಸುವನೊಬ್ಬನು ಹೀಗೆ ಇಬ್ಬರೆಂಬುವದು ಬ್ರಹ್ಮನೇದ ಶಬ್ದದಿಂದಲೇ ವ್ಯಕ್ತವು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಭವತಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯಾರ್ಥವು ಕೂಡುವದಿಲ್ಲವು. ಅಧಿಕಂತು ಭೇದನಿರ್ದೇಶಾತ್ (ಬ್ರ. ಸೂ. ೨. ೧. ೨೨) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲೂ

ಅಧಿಕೋಪದೇಶಾತ್ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲೂ ಪರಮಾತ್ಮನು ಜೀವಾತ್ಮನಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಅಧಿಕನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲೂ “ಸೈಭಗಾತ್ಮಾನಂ ಪ್ರೇರಿತಾರಂಚಮತ್ವಾ” (ಶ್ವೇತಾ. ೧ ೬) ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

೪. “ಅಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ” (ಬೃ. ೩. ೪. ೧೦) ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವನು “ಅಹಂಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ” ಎಂದು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ವಾಕ್ಯದ ಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಸಮಂಜಸಾರ್ಥವು “ನನಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಆತ್ಮಾ ಎಂದು ತಿಳಿದವನಾಗಿ ಉಪಾಸಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು.

೫. “ವಿಭೇದ ಜನಕೇಜ್ಞಾನೇ ನಾಶಮಾತ್ಮಂತಿಕಜ್ಞತೇ | ಆತ್ಮನೋ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಭೇದಮಸಂತಂ ಕಃ ಕರಿಷ್ಯತಿ ||” (ವಿ. ಪು. ೬ ೭. ೯೬) ಇದರರ್ಥವು ಹಿಂದೆಯೇ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

೬. “ತದ್ಭಾವ ಭಾವಮಾಪನ್ನ ಸ್ತದಾಸೌ ಪರಮಾತ್ಮನಾ | ಭವತ್ಯಭೇದೀ ಭೇದತ್ಯತಸ್ಯಾಜ್ಞಾನ ಕೃತೋ ಭವೇತ್ ||” ಇದರರ್ಥವೂ ಹಿಂದೆ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

೭. “ಆತ್ಮೇತಿ ತೂಪಗಚ್ಛಂತಿ ಗ್ರಾಹಯಂತಿ ಚ (ಬೃ. ಸೂ. ೪೧.೩.) ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದೇ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಇದನ್ನೇ ಅಜ್ಞೇಕರಿಸಿರುತ್ತವೆ ಎಂಬರ್ಥವು ಈ ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಅರ್ಥ ಹೇಳಿದರೆ ಹಿಂದಿನ “ಅಧಿಕಂತು ಭೇದ ನಿರ್ದೇಶಾತ್” ಇತ್ಯಾದಿ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವುಂಟಾಗುವದರಿಂದ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದಹಾಗೆ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಬರೆಯತಕ್ಕದ್ದು. ಉಪಾಸನೆಯನ್ನೇನೋ ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನೆಂಬ ಭಾವದಿಂದಲೇ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಹೇಗೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ತನಗೆ ಆತ್ಮಾವಾದದಿಂದ ಆತ್ಮಾ ಎಂದೇ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ, ಮನುಷ್ಯೋಹಂ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಶರೀರಕನಾದ ತನಗೆ ಆತ್ಮಾವಾದ ಆಹಂ ಎಂಬ ಶಬ್ದವೂ ಆ ಬುದ್ಧಿಯೂ ಸಹ ಹೇಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಆತ್ಮಶರೀರಕನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಆಹಂ ಶಬ್ದವೂ ತದ್ಬುದ್ಧಿಯೂ ಸಲ್ಲುತ್ತವೆಂಬ ಭಾವವು. ಆದುದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನು ತನಗೆ ಆತ್ಮಾ ಎಂದು ಉಪಾಸಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಹಾಗೆಯೇ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ.

ಇವುಗಳಿಂದ ನಾವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸುವ ವಿಷಯವೇನೆಂದರೆ, ಇಂತಹ ಅದ್ವೈತ ತೋರುವ ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥ ಹೇಳುವಾಗ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಭೇದ ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಅರ್ಥ ಹೇಳಬೇಕು. ಎಲ್ಲಾ ಶ್ರುತಿಗಳೂ, ಸ್ಮೃತಿಗಳೂ

ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯೇ ಬಾಧಕ ಪ್ರದರ್ಶನಮ್

ಇಜ್ಞಾನಲ್ಲಾದಪೋದು (೧) “ಯದಾತು ಮನ್ಯತೇ ನ್ಯೋಹ ಮನ್ಯ

ಪುಣೇತಿ ಹಾಸಗಳೂ, ಚೇತನ ವರಗ್ಗವು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರವೆಂದೂ, ಪರಮಾತ್ಮನು ಈ ಚೇತನ ವರಗ್ಗಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಆತ್ಮಾವೆಂದೂ ಹೇಳಿ, ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಚೇತನ ವರಗ್ಗಕ್ಕೂ ಸ್ವಾಮಿ ದಾಸ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಉಪಸಾದಿಸಿ, ಚೇತನನು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೋಗುವ ಪ್ರಾಪ್ತಾವೆಂದೂ, ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ಪ್ರಾಪ್ತವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆಂದೂ, ಹೇಳುತ್ತವೆ ಐಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದಹಾಗೆ ಅರ್ಥ ಹೇಳಬೇಕೇ ಏನಾ, ಐಕ್ಯಬೋಧೆಯಿಂದ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ನಂಬಿ ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥ ಕಲ್ಪನೆಯು ಸರಿಯಲ್ಲವು. ನೇದವೇ ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿಯೂ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸರಿಯಲ್ಲದೆಯೂ ಉಪದೇಶಿಸಲಾರದಷ್ಟೇ. ಆದುದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳದೆ, ರಾಮಸುಗ್ರೀವರು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿದರು, ಸಯುಕ್ತಾದರು, ಸಮಾನ ಭೋಗಾದಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದರು, ಮಿತ್ರತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರು, ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ “ರಾಮಸುಗ್ರೀವಯೋರೈಕ್ಯಂ” ಎಂದು ಐಕ್ಯಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಮಹರ್ಷಿಯು ಹೇಗೆ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೋ, ಹಾಗೆ ಈ ಐಕ್ಯಶ್ರುತಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದುಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ರಾಮ ಸುಗ್ರೀವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಐಕ್ಯಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಹಾಗೆ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯ ಹೇಳಿದರೆ ಬಹು ಬಾಧಕಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯನಾಯ ಸಿದ್ಧಾಂಜನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಹೀಗೆ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವನ್ನು ಈ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಲ್ಪಿಸಿದರೆ ಉಂಟಾಗುವ ಬಾಧಕವೇನೆಂದರೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅನೇಕ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೂ ಗೀತಾಚಾರ್ಯೋಪದೇಶಾದಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೂ ವಿರೋಧ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದುಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯ ಹೇಳಿದರೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಬಾಧಕಗಳು.

ಇಜ್ಞಾನಲ್ಲಾದ ಪೋದು- ಈ ಐಕ್ಯ ಪ್ರತಿಪಾದಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ಮೇಲೆ

(೧) ಭಾರತ. ಶಾಂತಿ. ೩೨೩-೨೭, ೮೦.

ಏಷ ಇತಿ ದ್ವಿಜಃ | ತದಾಸಕೇವಲೀಭೂತಸ್ವದ್ವಿಂಶ ಮನುಪಶ್ಯತಿ |
 ಅನ್ಯತ್ಸ ರಾಜ್ಞ ಸಪರಃ ಸ್ವಘಾನ್ಯಃ ಪಂಚವಿಂಶಕಃ | ತತ್ಸ್ಥಿತ್ವಾದನುಪಶ್ಯಂತಿ
 ಹ್ಯೇಕಏವೇತಿ ಸಾಧನಃ | ಅನ್ಯತ್ಸ ರಾಜ್ಞ ಸಪರಸ್ವಘಾನ್ಯಃ ಪಂಚವಿಂಶಕಃ |
 ತೇನೈತನ್ನಾಭಿಜಾನಂತಿ ಪಂಚವಿಂಶಕ ಮಚ್ಯುತಮ್ | ಜನ್ಮನ್ಮೃತ್ಯು

ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಅರ್ಧ ಹೇಳದೆ, ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ
 ಹೇಳಿದರೆ, ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುವ
 ದಕ್ಕಾಗಿ ಐಕ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳುವ ತತ್ಪಾರ್ಥ ನಿರ್ಣಯ
 ದಲ್ಲಿ ವ.ಹಾಗ್ರೇಸರರಾದ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಥಮತಃ ಉದಾ
 ಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. — “ಯದಾತು - ಯಾವಾ (ಅದರೆ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಅನ್ಯಃ -
 ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾದವನೆಂದೂ, ಏಷಃ - ಈ ಪರಮಾತ್ಮನು
 ಅನ್ಯಃ - ಜೀವಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾದವನೆಂದೂ, ದ್ವಿಜಃ-ಬ್ರಾಹ್ಮ
 ಣನು, ಮನ್ಯತೇ - ತಿಳಿಯುವನೋ, ತದಾ - ಆಗ, ಸಃ - ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು,
 ಕೇವಲೀ ಭೂತಃ - ಪ್ರಾಕೃತ ದೇಹಾದಿಗಳಿಲ್ಲದವನಾಗಿ, ಸ್ವದ್ವಿಂಶಂ - ಇಪ್ಪ
 ತ್ತಾರನೆಯ ತತ್ಪವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು, ಅನುಪಶ್ಯತಿ - ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವನು,
 ವರಮವದದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ಆತನನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಾ ಆನಂದಿಸುವ
 ನೆಂಬರ್ಥವು ಹೇ ರಾಜ್ಞ - ಓ ಜನಕಸುಹಾರಾಜನೇ, ಯಂಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯರು
 ಜನಕಸುಹಾರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸಪರಃ - ೨ ಪರಮಸ್ತವಾದ
 ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ಅನ್ಯತ್ಸ - ಬೇರೆಯಾದವನು, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಪಂಚ
 ವಿಂಶಕಃ - ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ತತ್ಪವಾದ ಜೀವಾತ್ಮನು, ಅನ್ಯಃ - ಬೇರೆ ಎಂದರೆ
 ಸ್ವರೂಪತಃ ಇಬ್ಬರೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾದರೂ, ಸಾಧನಃ - ಮಹಾ ಜ್ಞಾನಿಗಳು,
 ತತ್ಸ್ಥಿತ್ವಾತ್ - ಪಂಚವಿಂಶಕನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೂ ಅಂತರಾತ್ಮಾನಾಗಿರುವದ
 ರಿಂದ, ಏಕಏವೇತಿ - ಹೀಗೆ ಒಬ್ಬಗೆ ಸೇರಿರುವದರ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಒಬ್ಬರೇ
 ಎಂದೇ, ಅನುಪಶ್ಯಂತಿ - ಕಾಣುವರು, ಭಾವಿಸುವರು ಇದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯ
 ದಿಂದ ಒಂದಾಗಿ ಎಣಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಜೀವಾತ್ಮನು ಶರೀರವಾ
 ಗಿಯೂ ಜೀವಾತ್ಮನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅಂತರಾತ್ಮಾನಾಗಿಯೂ ಇರುವದರಿಂದ
 ದೇಹಾತ್ಮಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಏಕೀಭಾವವೋ ಹಾಗೆ ಏಕೀಭಾವವೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು,
 ಹೇ ರಾಜ್ಞ - ಓ ಜನಕರಾಜನೇ, ಸಪರಃ - ಆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ, ಅನ್ಯತ್ಸ -
 ಬೇರೆ, ಪಂಚವಿಂಶಕಃ - ೨೫ನೆಯ ತತ್ಪವಾದ ಜೀವಾತ್ಮನೇ, ಅನ್ಯಃ - ಬೇರೆ ;

ಭಯಾದ್ಭೀತಾಸ್ಸಂಖ್ಯಯೋಗಾಶ್ಚ ಕಾಶ್ಯಪ । ಪಡ್ವಿಂಶಮನುಪಶ್ಯಂತಿ
ಶುಚಯಸ್ತತ್ಪರಾಯಣಾಃ ” ॥

ತೇನ - ಆ ಕಾರಣದಿಂದ, ಏತಂ ಅಚ್ಯುತಂ - ಈ ಅಚ್ಯುತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು, ಪಂಚವಿಂಶಕಂ - ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ತತ್ತ್ವವಾದ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನಾಗಿ, ನಾಭಿಜಾನಂತಿ - ತಿಳಿಯುವದಿಲ್ಲವು ಈ ಮಹರ್ಷಿ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಜೀವಾತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮರುಗಳಿಗೆ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವಾದವು ಡೂರೀಕೃತವಾಯಿತು. ಹೇ ಕಾಶ್ಯಪ - ಹೀ ಕಶ್ಯಪ ಕುಲೋದ್ಭವನೇ, ಜನ್ಮ ಮೃತ್ಯು ಭಯಾದ್ಭೀತಾಃ - ಜನನ ಮರಣಗಳ ಭಯದಿಂದ ಹೆದರಿದ, ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗಾಶ್ಚ - ಜ್ಞಾನಯೋಗಸಿಷ್ಠರು, ಶುಚಯಃ - ಕರ್ಮಯೋಗಸಿಷ್ಠಿಯಿಂದ ಸರ್ವ ಪಾಪಗಳ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲವೆ ಪರಿಶುದ್ಧರಾಗಿ, ತತ್ಪರಾಯಣಾಃ - ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ಸೇರಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯಿಂದ ಸರ್ವದಾ ಆತನನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವರಾಗಿ, ಪಡ್ವಿಂಶಂ - ೨೨ನೆಯ ತತ್ತ್ವವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು, ಅನುಪಶ್ಯಂತಿ - ನಿರಂತರ ತ್ರೈಲಧಾರೆಯ ಹಾಗೆ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾದ ಸ್ಮೃತಿಸಂತಾನದಿಂದ ಆತನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುತ್ತಾರೆ ” ಸರ್ವ ರಾಸ್ತ್ರಗಳ ವಿನಿರ್ದೇಯವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದವರುಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ರೇಸರರು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯು. ಅವರ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಗಿಂತ ಪರಮಾಪ್ತವಾಕ್ಯವು ಬೇರೆ ಇರಲಾರದು. ಇಲ್ಲಿ ಕಂಠೋಕ್ತವಾಗಿ ಬೇವನೇ ಬೇರೆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಬೇರೆ ಎಂದು ಪುನಃ ಪುನಃ ಹೇಳಿ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವು ಕೂಡುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಬಹು ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲೂ ಅವುಗಳ ಉಪಬ್ರಹ್ಮಣಗಳಲ್ಲೂ ಐಕ್ಯವು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲ, ಇದನ್ನು ನುಸರಿಸಿ ಅನೇಕ ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧರು ಐಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರಲ್ಲ ಎಂದುರೆ ಎಲ್ಲೂ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವು ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅಂತರಾತ್ಮನಾದುದರಿಂದ ಐಕ್ಯವೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಎರಡೂ ಒಂದೇ ಅಲ್ಲವೆಂದು ದೃಢೀಕರಿಸಿ ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಪಂಚವಿಂಶಕನೆಂದೂ, ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಪಡ್ವಿಂಶಕನೆಂದೂ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ ಇಬ್ಬರೂ ಸ್ವರೂಪತಃ ಒಬ್ಬರೇ ಆಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪಂಚವಿಂಶಕ, ಪಡ್ವಿಂಶಕವೆಂದು ವಿನೇಚನೆ ಮಾಡಿ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ. ಬಾಕಿ ೨೪ ತತ್ತ್ವಗಳು ಯಾವುವು ಎಂಬುವದಕ್ಕೆ ತತ್ತ್ವತ್ರಯಾಧಿಕಾರದ ಖಾಸನೆಯು ಪುಟವನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಬಹುದು. ಹೀಗೆ ೨೪ ತತ್ತ್ವಗಳು ಸಾಂಖ್ಯರು ವಿಭಾಗಿಸಿ ಹೇಳಿದುದು ಅಚಿತ್ತತ್ತ್ವಗಳು ; ೨೫, ೨೬ ಎರಡೂ ಚಿತ್ತತ್ತ್ವ

(೨) “ಉತ್ತಮಃ ಪುರುಷಸ್ತ್ವನೈಃ”.

ಗಳು, ಅದರಲ್ಲಿ ೨೫ನೆಯದು ಜೀವಾತ್ಮ ತತ್ವವು, ೨೬ನೆಯದು ಪರತತ್ವವು

ಗೀತೆಯಲ್ಲೂ ಹೀಗೆಯೇ ಬಹು ಸ್ಫುಟಿತರವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ಎರಡು ವಿಧ ಜೀವಾತ್ಮರುಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾದವನೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಆ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ :—ದ್ವಾವಿನೌ ಪುರುಷೌಲೋಕೇಕ್ಷರಶ್ಚಾಕ್ಷರ ಏವಚ | ಕ್ಷರಸ್ವರಾಣಿಭೂತಾನಿ ಕೂಟಿಸ್ಥೋಕ್ಷರ ಉಚ್ಯತೇ | ಉತ್ತಮಃ ಪುರುಷಸ್ತ್ವನೈಃ ಪರಮಾತ್ಮೇತ್ಯದಾಹೃತಃ | ಯೋಲೋಕತ್ರಯ ಮಾನಿತ್ಯಬಿಭರ್ತ್ಯವ್ಯಯ ಈಶ್ವರಃ || ಸಮಸ್ತ ವೇದಗಳಲ್ಲೂ ಸಾರಭೂತವಾದ ಯಥಾರ್ಥವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಭಗವಾಂತನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ವಿಷಯವನ್ನು ವಸೇಶಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳುವದು ಅಸಂಗತ ವಷ್ಟೇ ಅದುವರಿಂದ ತತ್ವೋಪದೇಶವನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂದು ನಂಬತಕ್ಕದ್ದಾಗಿ ರುತ್ತದೆ ಕ್ಷರನೆಂದೂ ಅಕ್ಷರನೆಂದೂ ಇಬ್ಬರು ಪುರುಷರು, ಜೀವಕೋಟಿಗೆ ಸೇರಿದವರು ಚತುರ್ಮುಖ ಮೊದಲಾಗಿಂಂಡು ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಾದಿಗಳವರೆಗೂ ಇರುವ ಜೀವರಾಶಿಯು ಎಲ್ಲಾ ದೇಹರೂಪವಾದ ಅಚಿಂತ್ಯಸರ್ಗದಿಂದ ಜನ್ಮಸ್ಥಿತೃವಿ ಪರಿಣಾಮಗಳುಂಟಾದಹಾಗೆ ತೋರುವದರಿಂದ ಕ್ಷರಶಬ್ದವಾಚ್ಯವು. ಇಂತಹ ಅಚಿತ್ಯಸರ್ಗವಿಲ್ಲದೆ ಪರಿಣಾಮಾವಸ್ಥೆಯಿಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಸ್ವಸ್ವರೂಪದಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುವ ನಿತ್ಯರ ಮತ್ತ ಮುಕ್ತರ ವರ್ಗವು ಅಕ್ಷರ ಶಬ್ದದಿಂದ ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಇವರಿಬ್ಬರುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮಪುರುಷನು, ಪುರುಷೋತ್ತಮನು, ಪರಮಾತ್ಮನು ವಿಲಕ್ಷಣನಾಗಿ ಅನೈಃ - ಬೇರೆಯಾದವನು ಈ ಬದ್ಧಮುಕ್ತನಿತ್ಯರುಗಳಿಗಿಂತ ಸರ್ದೇಶ್ವರನು ವಿಲಕ್ಷಣನು ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಅದು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ಮುಂದೆ ವಿವರಿಸಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಯಃ - ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮನು, ಲೋಕತ್ರಯಂ - ಚಿದಚಿದಾತ್ಮಕವಾದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ, ಅವಿಶ್ಯ - ಅಂತರಾತ್ಮನಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅದರಿಂದ ಯಾವುದೊಂದು ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದದೆ ನಿರ್ವಿಕಾರನಾಗಿ, ಈಶ್ವರಃ-ಅವುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ತಾನು ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿಯೂ ಅವೆಲ್ಲಾ ತನಗೆ, ಸ್ವಂ - ಸ್ವತ್ತಾಗಿಯೂ, ಬಿಭರ್ತಿ - ನಿಯಮನಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೋ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಅವನು ವಿಲಕ್ಷಣನು. ಆತನ ಅನುಪ,

(೨) ೧೯. ೧೫. ೧೭.

ಮೊಳಕೆ, ಈ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳೂ ನಿತ್ಯವಾಗಿ ಇರಬೇಕಷ್ಟೆ. ಆಚಿತ್ತು ಪರಿಣಾಮ ಹೇತುವಾಗಿದ್ದರೂ “ಅಜಾಮೇಕಾಂ ಲೋಹಿತ ಶುಕ್ಲ ಕೃಷ್ಣಾಂ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯು (ಆಚಿತ್ತು) ನಿತ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಮನ್ವೇ ವಾಂಠೋ ಜೀವಲೋಕೇ ಜೀವಭೂತಸ್ಸನಾತನಃ ಎಂಬಲ್ಲಿ, “ಅಜ್ಞೇ ದ್ಯೋಯಮದಾಹ್ಯೋಯಂ ಅಕ್ಲೇದ್ಯೋಲೋಷ್ಯ ಏವಚ | ನಿತ್ಯಸ್ವರ್ವಗತ ಸ್ವಾಣುರಚಲೋಯಂ ಸನಾತನಃ” (ಗೀ. ೨ ೨೪) ಎಂಬಲ್ಲಿ, ಹಾಗೆಯೇ “ನಿತೋನಿತಾನಾಂ” ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ, ಜೀವವರ್ಗವೂ ನಿತ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಚಿದಚಿದಿಷ್ಟರಾದ ಮೂರು ತತ್ವಗಳೂ ನಿತ್ಯವಾಗಿರುವಲ್ಲಿ, ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ವಾದವು ತುಂಬಾ ಸಾಹಸವಾದುದು. ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರವರು ಕ್ಷರಾಕ್ಷರಗಳೆರಡೂ ಉಪಾಧಿಯಿಂದಿರುವದರಿಂದ ಹಾಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಈ ಶ್ಲೋಕ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾದರೆ ವಿಶದವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಅವು ಉಪಾಧಿ ಮೂಲಕ ಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಬೇಡವೇ ? ಶ್ರೀಧರಾಚಾರ್ಯರವರ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಟಿಸ್ಥ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಪರವತ್ತದ ಹಾಗೆ ಚಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಇರುವವನು ಎಂದರೆ, ದೇಹವು ನಾಶ ಹೊಂದಿದರೂ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವ ಜೀವನೆಂದು ಅರ್ಥ ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದೀಗ ಸಂಯಾಮಭಿಪ್ರಾಯವು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಕೂಟಿಸ್ಥ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಿಸಿದ ಸಂಪರ್ಗದಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟು ತನ್ನ ಸ್ವೇಚ್ಛ ಸ್ವರೂಪದಿಂದಿರುವ ವಸ್ತುವೆಂದು ಅರ್ಥ ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಕ್ಷರ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳು ಲಕ್ಷ್ಯ ಎಂಬದಾಗಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದೂ ತುಂಬಾ ಸಾಹಸವಾದಿ ಹೇಳುವರ್ಥವೇ. ಏಕೆಂದರೆ ದ್ವಾ ವಿನೂ ಪುರುಷಾ ಎಂದೂ, ಅಕ್ಷರವೆಂದೂ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಪ್ರಯೋಗವಿರುವಾಗ ಲಕ್ಷ್ಯ ಎಂದರೆ ಹೇಳಬಹುದೇ ? ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯು ಪರಮಾರ್ಥ ಬೋಧಿಸುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಸಂದಿಗ್ಧವಾದ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟು ಭ್ರಾಂತಕಕ್ಕೂ ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ ಸಂಶಯಕ್ಕೂ ಆಸ್ಪದವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಯಾರೆ ? ಇಂತಹ ಅತಿ ಸಾಹಸಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕ್ಷರವಲ್ಲದುದು ಅಕ್ಷರವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಬದ್ಧ ಜೀವನಲ್ಲದವನು ಯಾರಿಂದರೆ ಮುಕ್ತಜೀವನೆಂದು ಅರ್ಥ ಹೇಳುವದು ಯುಕ್ತ ವಿಷಯವಲ್ಲವೇ ? ಆಮದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯ ಹೇಳುವವಾದವು ಈ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಲ ವಿರುದ್ಧವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೆಂದೂ ಸಂದೇಹವಿರುವದಿಲ್ಲವು. ಜೀವನೇ ಬೇರೆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಬೇರೆ ಎಂದು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸ ಮಹರ್ಷಿಯು ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದೇ ಗೀತೆಯಲ್ಲೇ “ಅಪರೇಯಂ ಮಿತಸ್ತವ

(೩) “ತತ್ರ ಯಃ ಪರಮಾತ್ಮತು ಸನಿಶೋ ನಿರುಣಸ್ಕೃತಃ |

ನ್ಯಾಂ ಪ್ರಕೃತಿಂ ವಿದ್ವಿನೋಪರಾಂ | ಜೀವಭೂತಾಂ ಮಹಾಬಾಹೋ ಯ
ಯೇದಂ ಧಾರ್ಯತೇ ಜಗತ್ ||” (೭. ೫) ಎಂದು ತನಗೆ ಶರೀರ ರೂಪದಲ್ಲಿ
ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎರಡು ಪ್ರಕೃತಿಗಳೆಂದೂ, ಒಂದು ಚಡ ಪ್ರಕೃತಿಯೆಂದೂ,
ಇನ್ನೊಂದು ಜೀವವರ್ಗವೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪರಾ ಪ್ರಕೃತಿಯೆಂದೂ
ಹೇಳಿರ. ವದರಿಂದ ಜೀವರುಗಳೇ ಬೇರೆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಬೇರೆ ಎಂದೂ ಸ್ಪುಟ
ವಾಗಿ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ಜೀವನನ್ನು ಪಂಚಮಿರಕನೆಂದೂ, ಪರಮಾತ್ಮ
ನನ್ನು ಪದ್ವಿಂಶಕನೆಂದೂ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸಿದ ಶಾಂತಿಪರ್ಮ ಶ್ಲೋಕಗಳೇ
ಸಾಕಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಮಹರ್ಷಿಯು ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಅದಿಪರ್ಮದ
ಶಕುಂತಲೋಪಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ.

(೪) ಏಕೋಹ ಮಸ್ಮೀತಿ ಚಮನ್ಯಸೇತ್ಸಂ

ನ ಹೃಚ್ಛಯ ವೇತ್ಸಿ ಮುನಿಂ ಪುರಾಣಂ |

ಯೋವೇದಿತಾ ಕರ್ಮಣಃ ಪಾಪಕಸ್ಯ

ತಸ್ಯಾಂತಿಕೇತ್ಸಂ ವೃಜಿನಂ ಕರೋಷಿ ||

ಎಂದು ಹಿಂದಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಈ ಬೀವಾತ್ಮನು ಸ್ವಾಮಿಯ ಸ್ವಂ - ಸ್ವತ್ತಾಗಿ
ದ್ದರೂ ತನ್ನದು ಎಂದು ಚೋರಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವನೆಂದು ಹೇಳಿ, ಓ ಜೀವಾ
ತ್ಮನೇ ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಎಂದು ದುರಭಿಮಾನದಿಂದಿರುವ ಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ ನಿನ್ನ
ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಹೃದಯವೆಂಬ ಪೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಿನಗಾಗಿ ದಿವ್ಯಮಂಜುಳ ವಿಗ್ರಹ
ವನ್ನು ಧರಿಸಿ ನಿನಗೆ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿ ಸನಾತನನಾದ ಹಾರ್ದವತಾರಿಯು ನೆಲಸಿ
ರುವನೆಂಬುದು ತಿಳಿಯದೋ ಏನು - ಈ ಆತ್ಮಾಪಹಾರ ಚೋರಕೃತ್ಯವನ್ನು
ಮಾಡಿದ ಪಾಪಕರ್ಮವನ್ನು ಮೊದಲು ತಿಳಿಯುವನೇ ಆ ಸರ್ಮಜ್ಞನು. ಅಂಥಾವನ
ಸಮಾಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ನಿನು ಈ ಪಾಪಕೃತ್ಯವನ್ನು ನಡಿಸುತ್ತೀಯೇ.
ಇದು ತುಂಬಾ ಶೋಚನೀಯವಾದ ವಿಷಯವೆಂದು ಶಕುಂತಲೆಯು ದುಷ್ಯಂತನಿಗೆ
ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.

ಮೇಲೆ ಮಹರ್ಷಿಯ ಪ್ರಮಾಣವೇ ಸಾಕಾಗಿದ್ದರೂ ತೃಪ್ತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀ
ದೇಶಿಕರು ಪುನಃ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ದಾಹರಿಸಿ, ಜೀವ ಪರಮಾತ್ಮ
ಭೇದವನ್ನೇ ಉಪದೇಶಿಸುವದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯಕ್ಕೆ ಸುತರಾಂ ಅವಕಾಶ
ವಿಲ್ಲವೆಂದು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ

(೩) ಭಾರ. ಶಾಂತಿ ೩೬೧- ೪, ೧೫.

(೪) ಭಾರ. ಅದಿ ೯೮-೪

ಸತುನಾರಾಯಣೋಜ್ಜ್ವಲಯಸ್ಪರ್ಶಾತ್ಮಾ ಪುರುಷೋಹಿ ಸಃ | ನಲಿಪ್ಯತೇ
ಕರ್ಮಫಲೈಃ ಪದ್ಮ ಪತ್ರಮಿನಾಂಭಸಾ | ಕರ್ಮಾತ್ಮಾ ತ್ವವರೋಯೋಸೌ
ಮೋಕ್ಷಬಂಧೈ ಸ್ನಯುಜ್ಯತೇ ||

(೩) ಇದು “ನಿತ್ಯೋನಿತ್ಯಾನಾಂ ಚೇತನಶ್ಚೇತನಾನಾಂ ಏಕೋ ಬಹು
ನಾಂ ಯೋನಿದಧಾತಿ ಕಾಮಾನ್” ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯಸಬ್ರಹ್ಮಣವಾಗಿ ಚತುರ್ಮುಖ
ಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಮಗನಾದ ರುದ್ರನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುವ ಪ್ರಕರಣವು. ತತ್ರ-ಆ ಜೀವಾ
ತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ. ಯಃ-ಯಾವ, ಪರಮಾತ್ಮಾ ತು-
ಪರಮಾತ್ಮನಾದರೋ, ನಿತ್ಯಃ-ಶಾಶ್ವತನಾದವನು, ನಿರುಣಃ-ಈ ಲೋಕದ ಗುಣ
ಗಳಿಲ್ಲದವನು, ಎಂದು, ಸ್ವೃತಃ-ಪುರಿಸಲ್ಪಡುವವನು ಅಥವಾ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳ
ಲ್ಪಟ್ಟವನು. ಯಾವ ಗುಣಗಳೂ ಇಲ್ಲದವನೆಂದು ಏಕೆ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಡದು ?
ಎಂದರೆ ಯಾವ ಗುಣಗಳೂ ಇಲ್ಲದ ವಸ್ತುವು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲವು ಹಾಗೆ ನಿರ್ಗುಣ
ವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಹೊಗಳಲಾರವು ಆಗ ಶಾಸ್ತ್ರವು ವ್ಯರ್ಥವಾಗು
ತ್ತದೆ. ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯುಭಿಪ್ರಾಯವು ಹಾಗಲ್ಲವೆಂಬುದು ಮುಂದೆ ಇದೇ
ಅಧ್ಯಾಯದ ೧೮ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವು “ಜ್ಞಾತಾಜ್ಞೇಯಂ ಸಗುಣಂ
ನಿರುಣಂಚ” ಎಂದು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಜ್ಞಾತಾ ಇಲ್ಲಿನ ಸತ್ತ್ವ ರಜ
ಸ್ತಮೋಗುಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗದಿರ ವದರಿಂದ ಸಗುಣನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನು.
ಜ್ಞೇಯಂ - ಇಂತಹ ಸತ್ತ್ವ ರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗದಿರುವದ
ರಿಂದ ನಿರ್ಗುಣನೆನಿಸುವ, ಅಪ್ರಾಕೃತ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾದ ಪರ
ಮಾತ್ಮನು ಎಂದು ಮುಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಸತು - ಅಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮ
ನಾದರೋ, ನಾರಾಯಣಃ - ನಾರಾಯಣನು, ಜ್ಞೇಯಃ - ಆತನೇ ತಿಳಿಯಲ್ಪ
ಡತಕ್ಕ ವಸ್ತುವು, ಶಾಸ್ತ್ರಜನ್ಯ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡತಕ್ಕವನು, ಸರ್ವಾತ್ಮಾ -
ಆತನೇ ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ಅಂತರಾತ್ಮಾ, ಸಃ - ಆತನೇ, ಪುರುಷೋಹಿ - ಪರಮ
ಪುರುಷನು, ಅಥವಾ, ಏಕಃ ಪುರುಷಃ - ಮುಖ್ಯ ಪುರುಷನು, ಅಥವಾ, ಸ್ತ್ರೀ
ಪ್ರಾಯಮಿತರತ್ ಎಂಬ ವ್ಯಾಸೋಕ್ತಿಯ ಪ್ರಕಾರ, ಆತನೊಬ್ಬನೇ ಪುರುಷ
ಸೂಕ್ತದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಪುರುಷನು; ಅಂಭಸಾ - ಉದಕದಿಂದ,
ಪದ್ಮಪತ್ರಂ - ಕಮಲಪತ್ರವು ಹೇಗೆ, ನಲಿಪ್ಯತೇ - ಲೇಪಿಸಲ್ಪಡುವದಿಲ್ಲವೋ,
ಹಾಗೆ, ಕರ್ಮಫಲೈಃ - ಕರ್ಮಗಳ ಫಲದಿಂದ ಎಂದರೆ ತಾನು ಪ್ರೇರಕನಾಗಿ ಮಾಡಿ
ಸುವ ಕರ್ಮಫಲಗಳಿಂದ, ನಲಿಪ್ಯತೇ - ಲೇಪಿಸಲ್ಪಡುವದಿಲ್ಲವು. ಆದರೆ ಆ ಕರ್ಮ

(೪) “ಅಯಃಪಿಂಡೇ ಯಥಾವಹ್ನಿರ್ಭಿನ್ನಸ್ತಿಷ್ಠತ್ಯ ಭಿನ್ನವತ್ | ತಥಾವಿಶ್ವಮಿದಂ ದೇವೋಹ್ಯಾವೃತ್ಯಪರಿತಿಷ್ಠತಿ ||” ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣ ಸಹಸ್ರಂ ವಿರೋಧಿಕ್ಕುಮ್.

ಗಳಿಗೆ ಗುರಿ ಯಾರು ? ಎಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕರ್ಮಾತ್ಮತು - ಆ ಕರ್ಮಗಳ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಶಿಲುಕಿದವನಾದರೂ, ಅವರಃ - ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಹಾಗೆ ಸರೋತ್ಪತ್ತಿಷ್ಠನಲ್ಲದ, ಯೋಸೌ - ಯಾವ ಈ ಜೀವಾತ್ಮನಾದರೋ, ಅಸೌ ಎಂದು ಹೇಳಿರ.ವದರಿಂದ ನಿನ್ನಲ್ಲೂ ನನ್ನಲ್ಲೂ ಇದ್ದು ಹೀಗೆ ಅನೇಕರಾಗಿರುವ ಈ ಜೀವಾತ್ಮನಾದರೋ ಎಂಬ ಭಾವವು ಕೆಲವು ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಃ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಅಪರಃ ಎಂಬ ಪಾಠಾಂತರವುಂಟು, ಆಗ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಿಂತ ಬೇರೆ ಯಾದವನು ಈ ಜೀವಾತ್ಮನು ಎಂಬರ್ಥವು. ಆಗಲೂ ಜೀವ ಪರಮಾತ್ಮರ ಭೇದವೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮೊದಲನೆಯ ಪಾಠವೇ ಸರಸವಾದುದು ; ಸಃ - ಅಂತಹ ಜೀವಾತ್ಮನು, ವೋಕ್ಷಬಂಧೈಃ - ವೋಕ್ಷಫಲವೇನು, ಸಂಸಾರಬಂಧ ವೇನು ಈ ಫಲಗಳಿಂದ, ಯುಜ್ಯತೇ - ಹೊಂದುವನಾಗುತ್ತಾನೆ ” ಇಲ್ಲಿ ಸತು ನಾರಾಯಣೋಜ್ಜೇಯಃ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವು ಚತುರ್ಮುಖನು ರುದ್ರನಿಗೆ ಉಪದೇ ಶಿಸುವ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿರುವದರಿಂದ, ಈ ಇಬ್ಬರಿಗಿಂತ ವಿಲಕ್ಷಣನಾಗಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟನೆಂ ಬುದು ವ್ಯಕ್ತವು.

(೪) “ಅಯಃಪಿಂಡೇ - ಕಾದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಮುದ್ದೆಯಲ್ಲಿ, ವಹ್ನಿಃ - ಅಗ್ನಿಯು, ಭಿನ್ನಃ - ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದರೂ, ಯಥಾ - ಹೇಗೆ, ಅಭಿನ್ನವತ್ - ಭಿನ್ನವಲ್ಲವೆಂಬ ಹಾಗೆ, ತಿಷ್ಠತಿ - ಇರುತ್ತದೆಯೋ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ದೇವೋಹಿ - ಕ್ರೀಡಾಪರನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೂ ಕೂಡ, ವಿಶ್ವ ಮಿದಂ ಅವೃತ್ಯ - ವಾಸ್ತವವಾಗಿಯೂ ತನಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾದ ಈ ವಿಶ್ವವ ನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಪರಿತಿಷ್ಠತಿ - ಅದೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿರುವದರಿಂದ ಒಂದೆಯೋ ಎನ್ನುವಹಾಗೆ, “ಯಚ್ಚ ಕಿಂಚಿತ್ ಜಗತ್ಕೃತ್ಯ ದೃಶ್ಯತೇ ಶ್ರಾಯತೇಶಿನಾ | ಅಂತರ್ಬಹಿಶ್ಚ ತತ್ಸರ್ವಂ ವ್ಯಾಪ್ಯನಾರಾಯಣ ಸ್ಥಿತಃ ||” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಇರುತ್ತಾನೆಂಬ ಭಾವವು ಇಲ್ಲಿ ಅಭಿನ್ನವತ್ - ಬೇರೆಯಲ್ಲವೋ ಎನ್ನುವ ಹಾಗೆ, ಎಂದಿರುವದರಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದುದೆಂಬುದು ಸುಸ್ಪಷ್ಟವು.” ಇತ್ಯಾದಿ - ಇವೇ ನೊದಲಾದ, ಪ್ರಮಾಣ ಸಹಸ್ರಂ - ಸಾವಿರಾರು ಪ್ರಮಾಣಗಳು, ವಿರೋ

(೪) ಜಯಾಕ್ಯಸಂಹಿತೆ.

ಪರಮಸಾಮ್ಯ ಶ್ರುತೇರಭಿಪ್ರಾಯಃ

ಆಗೈಯಾಲ್ ಮುಕ್ತನುಕ್ಕು ಜ್ಞಾನ ಭೋಗಾದಿಗಳಾಲ್ ವನ್ನ ಪರಮಸಾಮ್ಯನೇ ಯುಳ್ಳದು.

ಧಿಕ್ಕುನ್ - ವಿರೋಧವಾವುಗಳಾಗುತ್ತವೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಹಸ್ರ ಶಬ್ದವು ಅನೇಕ ವೆಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯ ಹೇಳಿದರೆ ಸಾವಿರಾರು ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗುತ್ತವೆಂಬ ಭಾವವು ಹಾಗಾದರೆ ಐಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥ ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ರಾಮಸುಗ್ರೀವಯೋರೈಕ್ಯಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸಮುಕ್ಯಾಗಿರುವ ಭಾವವೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಪರಮಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು.

* ಇಷ್ಟು ದೂತ ಉಪಪಾದನ ಮಾಡಿ ದ್ವೈತಿಗಳ ಅನಂದತಾರತಮ್ಯವನ್ನೂ, ಅದ್ವೈತಿಗಳ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವನ್ನೂ, ಖಂಡಿಸಿದುದರಿಂದ “ಪುಣ್ಯಪಾಪೇ ವಿಧಾಯು ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಸಮವೇ ? ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಸಮವಾದರೆ ಐಕ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಆಗುತ್ತದೆ ಆದುದರಿಂದ ಯಾವಾಗ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಮವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ಅದರಿಂದಲೇ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಮವಲ್ಲವೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವು ನೊದಲು ಯಾವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಮಭಾವವೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿ, ಅನಂತರ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆಯೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ

ಆಗೈಯಾಲ್ - ಅದುದರಿಂದ, ಮುಕ್ತನಿಗೆ, ಜ್ಞಾನ ಭೋಗಾದಿಗಳಾಲ್-ಜ್ಞಾನ ವೆಂದರೆ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ವಿಷಯೀಕರಿಸುವ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವವು, ಭೋಗವೆಂದರೆ ತನಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವ ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಸರೈತ್ವರನಿಗೆ ಶರೀರವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾ ವಿಭೂತಿಯಿಂದಲೂ ಸೇರಿದವನಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವಿಕೆಯು, ಇಲ್ಲಿ ಅದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಅಪಹತ ಪಾಪ್ಮತ್ವಾದಿ ಗುಣಾಷ್ಟಕವು ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಇವುಗಳಿಂದ, ವನ್ನ - ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ, ಪರಮಸಾಮ್ಯನೇ ಉಳ್ಳದು - ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸಮತ್ವವೇ ಇಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಸರೈತ್ವರನೊಂದಿಗೆ ಸಾಮ್ಯವೆಂಬುದರೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು

ಮುಕ್ತೇ ಅವಿದ್ಯಮಾನಾಃ ಭಗವದಸಾಧಾರಣಧರ್ಮಾಃ.

ಈಶ್ವರನುಳ್ಳು ಭಕ್ತಚಾನುರಾದಿಗಳೆಲ್ಲೋಲಿ, ಲಕ್ಷಣಮಾಗ

ಎನೆಂದರೆ (೧) ಪರಮಾತ್ಮನ ಹಾಗೆ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವದು. (೨) ಎಲ್ಲವೂ ಅನುಕೂಲವಾಗುವದರಿಂದ, ಸರ್ವವೂ ಅನುಕೂಲವಾದುದಾಗಿ ಉಭಯವಿಭೂತಿವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನುಭವಿಸುವ ನಿರತಿಶಯ ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದುವದು. (೩) ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿಭಾವವು ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಹಾಗೆ ಅಪಹತಪಾಪೃತ್ವಾದಿ ಗುಣಾಷ್ಟಕಗಳನ್ನುಳ್ಳವನಾಗುವದು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೆಲ್ಲಾ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದ ಸಂಪದ್ಯಾವಿರಾಭ ಸಮ್ಯಲ್ಪಧಿಕರಣಗಳಲ್ಲೂ, ಮತ್ತು ಭೋಗಮಾತ್ರಸಾಮ್ಯ ಲಿಜ್ಜಾಚ್ಛ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲೂ ಉಪಸಾದಿತಗಳಾಗಿವೆ ಆದುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಭೋಗಾದಿ ಸಾಮ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ “ಪರಮಸಾಮ್ಯ” ರ್ಪತಿಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

ಹಿಂದೆ “ಇದು ಕುದುರೆಗೆ ಸಮ” ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ಇದು ಕುದುರೆಯಲ್ಲವು ಕುದುರೆಯ ಕೆಲವು ಗುಣಗಳೂ ಮಾತ್ರವಿರುವದರಿಂದ ಕುದುರೆಗೆ ಸಮವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದೂ, ಇದಕ್ಕೂ ಕುದುರೆಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಉಂಟೆಂಬುವದು ಸ್ವತಃ ವ್ಯಕ್ತವೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಮುಕ್ತನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಮನಾಗುವನು ಎಂದರೆ ಯಾವ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಮವೆಂಬುವದು ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಶದೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಧರ್ಮಗಳು ಯಾವುವು, ಹಾಗೆಯೇ ಜೀವಕೋಟಿಗೆ ಸೇರಿರುವ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಧರ್ಮಗಳಾವುವು ಎಂಬುದನ್ನು ಮುಂದೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮುಕ್ತನಲ್ಲಿಲ್ಲದಿರುವ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಿರುವ ಧರ್ಮಗಳು.

ಈಶ್ವರನುಳ್ಳು - ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ, ಭಕ್ತ ಚಾನುರ ವೊದಲಾದವುಗಳ ಹಾಗೆ, ಇಲ್ಲಿ ಅದಿಪದದಿಂದ ಶ್ರೀ ವತ್ಸ, ಕಾಸ್ತುಭ ವೈಜಯಂತಿ ವೊದಲಾದವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಲಕ್ಷಣಮಾಗಚ್ಛಿನ್ನ - ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಸಾಧಾರಣ ವಿಶೇಷಣಗಳಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟು, ಎಂದರೆ ಭಕ್ತಚಾನುರಾದಿಗಳು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಹೇಗೆ ಅಸಾಧಾರಣ ವಿಶೇಷಣಗಳೋ ಹಾಗೆ ಎಂಬದನ್ನು, ಲಕ್ಷಣ

ವೆಂದರೆ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಧರ್ಮವೆಂಬರ್ಥವು, ಅವುಗಳು ಹೇಗೆ ಲಕ್ಷಣಗಳೋ ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲಾ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಸಾಧಾರಣ ಧರ್ಮಗಳೇ ವಿನಾ ಇನ್ಯಾರಲ್ಲೂ ಎಂದರೆ ಚತುರ್ಮುಖರಾದ್ರಾದಿ ಸರ್ವ ಜೀವಾತರಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು ಇವುಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಧರ್ಮಗಳಾದುದರಿಂದ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರು ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರ ವರ್ಜಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಬೋಧಿಸಿದರು ಅವುಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ —

(೧) ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವ - ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಕಾರಣಭೂತನಾಗಿರುವಿಕೆಯು, “ಯತೋವಾ ಇನಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಚಾಯನ್ತೇ ಯೇನ ಜಾತಾನಿ ಜೀವಂತಿ ಯತ್ಸ್ರಯಂತ್ಯಭಿ ಸಂವಿಶಂತಿ ತದ್ವಿಜಿಜ್ಞಾಸಸ್ವ ತದ್ಭ್ರೂತು” (ತೈ. ಭೃಗು) ಎಂಬ ಶ್ರುತಾನುಸಾರವಾಗಿಯೂ ಜನ್ಮಾದ್ಯಸ್ಯಯತಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರಾನುಸಾರವಾಗಿಯೂ, ಜಗತ್ತಿನ ಜನ್ಮಸ್ಥಿತಿಲಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತನು ಯಾರೋ ಆತನೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೆಂದು ಬೋಧಿಸುವದರಿಂದಲೂ, ಮುಕ್ತರೇ ನೊದಲಾದವರಿಗೆ ಇಂತಹ ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದಿರುವದರಿಂದ, ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಸಾಧಾರಣ ಧರ್ಮವು ಕಾರಣವು ಮೂರು ವಿಧ, ಉಪಾದಾನ ಕಾರಣ, ನಿಮಿತ್ತ ಕಾರಣ, ಸಹಕಾರಿ ಕಾರಣ. ಘಟವೆಂಬ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಮೃತ್ತು ಉಪಾದಾನ ಕಾರಣವು, ಕುಲಾಲನು ನಿಮಿತ್ತ ಕಾರಣನು, ದಂಡ ಚಕ್ರಾದಿಗಳು ಸಹಕಾರಿ ಕಾರಣಗಳು. ಈ ಜಗತ್ತೆಂಬ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಈ ಮೂರುವಿಧ ಕಾರಣವೂ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೇ. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ. — “ಯಃ ಛೋರೈ ನಾಭಿಷ್ಠುಜತೇ ಗೃಹ್ಣತೇ ಚ” (ಮುಂ. ೧. ೧. ೭) ಜಾಡರ ಹುಳವು ತಂತುವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಅದನ್ನೇ ಹೇಗೆ ನುಂಗುತ್ತದೋ ಹಾಗೆ, ಜಾಡರಹುಳವಿನ ದ್ರವ್ಯದಿಂದಲೇ ತಂತುವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಜಾಡರಹುಳವು ತಂತುವಿಗೆ ಉಪಾದಾನ ಕಾರಣವು ಅದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ತಂತುವನ್ನು ಬಿಡುವದರಿಂದ ಅದೇ ನಿಮಿತ್ತ ಕಾರಣವು ತನ್ನ ಕಾಲುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ನೂಲು ವದರಿಂದ ಸಹಕಾರಿ ಕಾರಣವೂ ಅಪೇ. ಹೀಗೆ ಸರೈಶ್ವರನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಒಂದು ಹುಳಕ್ಕೇನೇ ಮೂರು ವಿಧ ಕಾರಣವೂ ಆಗಲು ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದರೆ, ಸರ್ವಶಕ್ತನಾದ ಸರೈಶ್ವರನಿಗೆ ಅಂತಹ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವೇ? ಹೀಗಿದ್ದರೂ, ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳು ಸರೈಶ್ವರನು ನಿಮಿತ್ತ ಕಾರಣಮಾತ್ರವೆಂದೂ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಉಪಾದಾನ ಕಾರಣವೆಂದೂ ಹೇಳುವರು ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರಕಾರ ಸೂಕ್ಷ್ಮಚಿಚಿದ್ವಿಶಿಷ್ಟ ಸರೈಶ್ವರನೇ ಕಾರಣವು, ಸ್ಥೂಲಚಿದಚಿದ್ವಿಶಿಷ್ಟ ಸರೈಶ್ವರನೇ ಕಾರ್ಯವು, ಹೀಗೆ ಹೇಳುವದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೇ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿಗಳು ನಮಗೆ ಸಮಂಜಸವಾದವು. ಕಾರ್ಯವೂ ಕಾರಣವೂ ಒಂದೇ ಎಂದು ಹೇಳುವ, “ತದನನ್ಯ

ಚಿದ್ವಿನ್ಯಾಸ, ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವ, ಮೋಕ್ಷಪ್ರದತ್ವ, ಸರ್ವಾಧಾರತ್ವ, ಸರ್ವನಿಯಂತ್ರಿತ್ವ, ಸರ್ವಶೇಷಿತ್ವ, ಸರ್ವಶರೀರಿತ್ವ, ಸರ್ವಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವ, ಸರ್ವನೇದ

ತ್ವಂ ಅರಂಭಣ ಶಬ್ದಾದಿಭ್ಯಃ” ಎಂಬ ಸೂತ್ರಾರ್ಥವೂ ನಮಗೆ ಸಮಂಜಸವಾದುದೇ. ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳು ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣ ಮಾತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಈ ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಬೇರೇ ವಿಧವಾಗಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

(೨) ಮೋಕ್ಷಪ್ರದತ್ವ - ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವ ಶಕ್ತಿಯು. ಇದು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಇದೆಯೇ ವಿನಃ ಇನ್ಯಾರಿಗೂ ಇಲ್ಲವು. ಚತುರ್ಮುಖ ರುದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಈ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪರದೇವತಾ ಪಾರಮಾರ್ಥ್ಯಾಧಿಕಾರದ ೭೯೦-೭೦೦ ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ. ಇತಿಹಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ರುದ್ರನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನಿತ್ತನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವಿಲ್ಲವು. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯರಿಗೆ ರುದ್ರನಿಂದ ಅಪದ್ರಕ್ಷಣೆಯೂ “ನಾರಾಯಣನರುಳೇ” (ತಿರು. ೪. ೧೦. ೮) ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಕೃಪೆಯೇ ಯೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

(೩) ಸರ್ವಾಧಾರತ್ವ - ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ಆಧಾರಭೂತನಾಗಿರುವಿಕೆಯು, ಇದು ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವು.

(೪) ಸರ್ವನಿಯಂತ್ರಿತ್ವ - ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ಅಂತರ್ಯಮಿಯಾಗಿ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ನಿಯಮಿಸೋಣವು, “ಭೋಕ್ತಾ ಭೋಗ್ಯಂ ಪ್ರೇರಿತಾರಂಚ ಮತ್ವಾ” (ಶ್ವೇ. ೧. ೧. ೨) ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಪ್ರೇರಿತನೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ “ಅಂತರೋಯಮಯತಿ” ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ತೋರಿಸಿರುತ್ತದೆ.

(೫) ಸರ್ವಶೇಷಿತ್ವ - ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ತನಗೆ ಶೇಷಭೂತವಾಗಿ ಉಳಿಸೋಣವು. ಸಮಸ್ತವೂ ಸಮಾತ್ಮನ ಸ್ವಂ-ಸ್ವತ್ವಾದುದರಿಂದ ಸರ್ವಶೇಷಿತ್ವವೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಬೇವಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಲ್ಲುವದಿಲ್ಲವು. “ಪತಿಂ ವಿಶ್ವಸ್ಯ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಪ್ರಮಾಣವಿರುತ್ತದೆ.

(೬) ಸರ್ವ ಶರೀರಿತ್ವ - ಸಮಸ್ತವೂ ತನಗೆ ಶರೀರವಾಗಿ ಅವಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ತಾನು ಆತ್ಮಾವಾಗಿರುವುದು. ಇದು ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕ ೫. ೩. ೧-೨೨ ದಲ್ಲೂ ಮತ್ತು ಸುಬಾಲ. ೩ ಖಂಡದಲ್ಲೂ ಛಾಂ. ೬ ೮. ೩ ರಲ್ಲೂ ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಶರೀರ ಶರೀರ ಲಕ್ಷಣವ್ಯಾವುದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರತಿತಂತ್ರಾಧಿಕಾರದ ೨೫೩-೨೬೨ ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ.

ವೇದ್ಯತ್ವ, ಸರ್ವಲೋಕ ಶರಣ್ಯತ್ವ, ಸರ್ವಮುಮುಕ್ಷೂಪಾಸ್ಯತ್ವ, ಸರ್ವಫಲ

(೭) ಸರ್ವಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವ - ಇದು ಶರೀರಿತ್ವದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಧರ್ಮವು, ಶರೀರವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಶಬ್ದವು ಶರೀರಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವದರಿಂದ, ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಶಬ್ದಗಳು ತತ್ತಚ್ಛರೀರಕ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಭಾವವು.

(೮) ಸರ್ವವೇದ ವೇದ್ಯತ್ವ - ಸಮಸ್ತ ವೇದಗಳಿಂದಲೂ ತೀಯಲ್ಪಡುವದು. “ವೇದೈಶ್ಚ ಸರ್ವೈ ರಹಮೇವ ವೇದ್ಯಃ” (ಗೀ. ೧೫ ೧೫) ಸಮಸ್ತ ವೇದಗಳೂ ಆತನನ್ನೇ ಹೇಗೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದರೆ ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯಗಳೇನೋ ಆತನ ಸ್ವರೂಪ, ರೂಪ, ಗುಣ ವಿಭಿನ್ನಶ್ವರೈ ಚೇಷ್ಟೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಬಹುದು. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಚಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿ, ಸೂರ್ಯ, ಇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದವರುಗಳ ಸ್ವರೂಪಾದಿಗಳನ್ನು ತೀಸಬಹುದು. ಇವರುಗಳೆಲ್ಲಾ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಅಂತರಾತ್ಮಾವಾದದಿಂದ, ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಯಜ್ಞ, ಹವಿಸ್ಸ ಮರ್ಪಣೆ, ಮೊದಲಾದ ಆರಾಧನೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನೇ ಹೋಗಿ ಸೇರುವದರಿಂದ, ಸರ್ವವೇದ ವೇದ್ಯತ್ವವು ಆತನಿಗೆ ಉಂಟು ಬೇವಾತ್ಮನಿಗೆ ಈ ಧರ್ಮವಿಲ್ಲವು.

(೯) ಸರ್ವಲೋಕ ಶರಣ್ಯತ್ವ - ಇದನ್ನೇ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಅನಾ ಲೋಚಿತ ವಿಶೇಷಾಶೇಷಲೋಕ ಶರಣ್ಯತ್ವವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕುಲ, ಗುಣ, ವೃತ್ತದಿಂದ ಹೀನರಾಗಿದ್ದರೂ ಶರಣಾಗತರಾದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಉದ್ಧರಿಸುವಿಕೆಯು. ಇದು ಹಿಂದೆಯೇ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವವನ್ನು ಪಪಾದಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳು ಕೆಲವರಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಮೋಕ್ಷವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ, ಕೆಲವರು ನಿತ್ಯ ಸಂಸಾರಿಗಳಾಗಿಯೂ ಕೆಲವರು ನಿತ್ಯ ನರಕಭಾಗಿಗಳಾಗಿಯೂ ಇರತ್ತಾರೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ “ತಾನಹಂ ದ್ವಿಷತಃ ಕ್ರೂರಾಃ ಸಂಸಾರೇಷು ನರಾಧಮಾಃ | ಕ್ಷಿಪಾಪ್ಯ ಜಸ್ರ ಮಶುಭಾಃ ಅಸುರೀಷ್ಟೇವಯೋನಿಷು || ಅಸುರೀಂ ಯೋನಿಮಾ ಪನ್ನಾಃ ಮೂಢಾಃ ಜನ್ಮನಿ ಜನ್ಮನಿಮಾಮುಪ್ರಾಪ್ಯೇವಕಾಂತೇಯ ತತೋ ಯಾನ್ತ್ಯಧಮಾಂಗತಿಃ” (ಗೀ. ೧೬. ೧೯, ೨೦) ಎಂದರೆ ನನಗೆ ಪರತ್ವವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರೆ ಸಹಿಸದೇ ಇರುವ ಅತಿ ಕ್ರೂರಾದ ಮುನಿಷ್ಯಾಧಮರನ್ನು ಜನನ ಮರಣಾದಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸತ್ತುವ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ, ಅದರಲ್ಲೂ ನನಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಅನುಕೂಲರಲ್ಲದೇ ಇರುವ ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ತಳ್ಳಿಬಿಡುವೆನು, ಎಂದು

ಹೇಳುವದರಿಂದ, ಇಂಥಾವರಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಮೋಕ್ಷವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಅವರು ನಿತ್ಯ ಸಂಸಾರಿಗಳೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. ಹೀಗೆ ಹೇಳದಿದ್ದರೆ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಗೆ ನಿತ್ಯತ್ವವು ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವದೆಂದೂ ಹೇಳುವರು ; ಏಕೆಂದರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಯಾಗಬಿಟ್ಟರೆ, ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಚೇತನರೇ ಇಲ್ಲವಾಗಿ ಹೋಗಬಹುದೆಂಬುದು ಅವರಭಿಪ್ರಾಯವು. ಇದು ಸರಿಯಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗುವದಿಲ್ಲವು ; ಏಕೆಂದರೆ ಒಂದನೇಳೆ ಅಂತಹ ನಿತ್ಯಸಂಸಾರಿಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಂತಹೋಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಮುಕ್ತಿಹೋದಲು ಯೋಗ್ಯರಾದವರು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರೂ, ಆಗಲೂ ಸರೈಶ್ವರನಿಗೆ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಏನೂ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯು ಇದ್ದರೂ ವ್ಯರ್ಥವಾದುದಾಗುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ತಾನು ಮಾಡುವ ಕ್ರೂರ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡದೇ ನಿತ್ಯಸಂಸಾರಿಯಾಗಬಹುದು “ಯದಿವಾ ರಾವಣ ಸ್ವಪ್ನಯಂ” ಎಂಬ ಹೇಳುವದಕ್ಕೆಗೆ ಅಂತಹ ಕ್ರೂರಕರ್ಮಿಯೇ ಈತನು ಕೃತಮಾಡಿದರೆ, ತನ್ನೂಲಕ ಪ್ರೀತನಾಗುವ ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ಆತನಿಗೂ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ರಕ್ತಿಸುವನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರೇನೇ ಸ್ವಾಮಿಯ ನಿರ್ದೇಶಕ ಕೃಪೆಗೆ ನ್ಯೂನತೆ ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತದೆ ಆತನಿಗೆ ವೈಷಮ್ಯ ನೈರ್ಘೃಣ್ಯರೂಪವಾದ ಅಪವಾದ ಹೊರಿಸಿದ ಹಾಗೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲವು.

ಅದುದರಿಂದ ಸ್ವಾಮಿ ದೇಶಿಕರವರು ತಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತವಾದಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಮ್ಮ ನ್ಯಾಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಜನದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿರುತ್ತಾರೇನೆಂದರೆ, ಈ ಜೀವಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನಾಳೋಕಿಸಿದರೆ ಆತನು ಸ್ವತಸ್ಸುಖಿಯು, ಉಪಾಧಿವಶದಿಂದ ಸಂಸಾರ ಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಆತ್ಮರು ಎರಡು ವಿಧ, ಸಂಸಾರಿ, ಅಸಂಸಾರಿ ಎಂಬದಾಗಿ; ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳ ಸಂಬಂಧವಿರುವವರು ಸಂಸಾರಿಗಳು. ಅವುಗಳ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದವರು ಅಸಂಸಾರಿಗಳು (ನಿತ್ಯರೂ ಮುಕ್ತರೂ). ಸಂಸಾರಿಗಳು ಎರಡು ವಿಧವು. ನಿತ್ಯಸಂಸಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಭಾವಿ ಸಂಸಾರಿ ಎರಡುಗಳು. ನಿತ್ಯಸಂಸಾರಿಗಳು ಯಾರೆಂದರೆ, ಈಗ ಸೃಷ್ಟಿ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಈವರೆಗೂ ಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದದಿರುವದರಿಂದ ಇದರಂತೆಯೂ ಮುಂದಕ್ಕೂ ಬಹು ಕಾಲ ಹೀಗೆಯೇ ಸಂಸಾರದಿಶೆಯಲ್ಲಿರುವವರು. ಇಂಥಾವರಿಗೂ ಕೂಡ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಸಂಬಂಧವು ವಿರುದ್ಧವಲ್ಲದುದರಿಂದ ಬಹು ಕಾಲಾನಂತರ ಈಶ್ವರ ಕೃಪೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು ಅಭ್ಯಂತರವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಸರೈಶ್ವರನು ಸರೈಲೋಕ ಶರಣ್ಯನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡಲು ಏನೆಂದೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವು. ಪ್ರಪದನದೂಪ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಶಾಸ್ತ್ರಮುಖೇನ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರು

ಪ್ರದತ್ವ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪ್ತಜ್ಞಾನಾನಂದಸ್ವರೂಪತ್ವ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಾಯತ್ವಾದಿ
ಗಳ ಪ್ರತಿ ನಿಯತಜ್ಞಂ.

ವದರಿಂದ, ಸರ್ವಲೋಕ ಶರಣಾತ್ಮವೂ ಸಹ ಸರಸವಾದಭಿಪ್ರಾಯವು. ಭಾವಿ
ಸಂಸಾರ ವಿರಹಿಗಳ್ಳಾರೆಂದರೆ, ಮುಂದೆ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿ ಮೋಕ್ಷ
ಹೊಂದುವ ಚೇತನರು.

(೧೦) ಸರ್ವಮುಮುಕ್ಷೂಪಾಸ್ಯತ್ವ - ಸಮಸ್ತ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗಳಿಂದಲೂ
ಉಪಾಸಿಸಲ್ಪಡಲು ಯೋಗ್ಯತೆಯು. ಮೋಕ್ಷ ಕೊಡುವ ಶಕ್ತಿ ಇರುವವನನ್ನು ತಾನೇ
ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯು ಉಪಾಸಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ಶಕ್ತಿಯು ಚತುರ್ಮುಖ ರುದ್ರಾದಿ
ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಯಾವ ಜೀವಾತ್ಮರಿಗೂ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಧರ್ಮವು. ಆದರೆ ಯೋಗ
ರೂಪ ಉಪಾಸನೆಯು ತ್ರೈವರ್ಣಿಕರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮೇಳುರುವಾಗ ಸರ್ವ ಮುಮು
ಕ್ಷೂಪಾಸ್ಯತ್ವ ಹೇಗೆ ಎಂದಾಕ್ಷೇಪಿಸಿದರೆ ಭಕ್ತಿಯೋಗರೂಪ ಉಪಸನಾನುಷ್ಠಾ
ನಾಧಿಕಾರವು ತ್ರೈವರ್ಣಿಕರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇವ್ದರೂ, ತದಿಹರರಿಗೂ ಕೂಡ ಭರನ್ಯಾ
ಸಾನಂತರವೂ ಆತನು, ಫಲರೂಪ ಭಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಧೈಯವಸ್ತುವಾದುದರಿಂದ
ಸರ್ವ ಮುಮುಕ್ಷೂಪಾಸ್ಯತ್ವವು ಸಬ್ಬತವಾದದೊಂಬ ಭಾವವು

(೧೧) ಸರ್ವಫಲಪ್ರದತ್ವ - ಯಾವಾಗ ಶ್ರಿಯಾಪತಿಯು ಸರ್ವ ಮುಮುಕ್ಷು
ಗಳಿಂದಲೂ ಉಪಾಸ್ಯನಾದನೋ, ಆಗ ಅವರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಲ್ಲಿಸಲು
ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೆಂಬುದು ವರ್ವಟ್ಟಿತು. ಅದುದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಸರ್ವ ಫಲ
ಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುವ ಶಕ್ತಿಯುಂಟೆಂದು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು. ಚತುರ್ವಿಧ ಪುರುಷಾರ್ಥ
ಗಳಲ್ಲಿ, ಮೋಕ್ಷವಲ್ಲದ ಇತರ ಮೂರಾದ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿ
ಗಳೂ ಕೊಟ್ಟರೂ, ಸಪ್ತೇಂದ್ರಸ ಇನುಮತಿ ಮೂಲಕ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಮೋಕ್ಷ
ವನ್ನು ಇವರುಗಳು ತಮ್ಮನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರೆಂಬ
ಯಾವದೊಂದು ಇತಿಹಾಸವೂ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಾದದರಿಂದ, ಇವರುಗಳಿಗೆ ಆ
ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವು. ಈ ಮೂರು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳೊಂದಿಗೆ ಮೋಕ್ಷ
ವನ್ನೂ ಸಹ ಕೊಡುವ ಶಕ್ತಿಯು ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇರುವದರಿಂದ ಆತನೇ
ಸರ್ವರಿಂದಲೂ ಉಪಾಸ್ಯನು, ಆತನೇ ಸರ್ವಫಲಪ್ರದನು

(೧೨) ಸರ್ವವ್ಯಾಪ್ತಜ್ಞಾನಾನಂದಸ್ವರೂಪತ್ವ - ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲೂ
ವ್ಯಾಪಿಸಲ್ಪಡುವ ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳೋಣವು, ಎಂದರೆ ವಿಭು ಸ್ವರೂಪ
ವುಳ್ಳೋಣವು. ಸರ್ವಗತತ್ವವು. “ಯಚ್ಚಕಿಂಚಿಜ್ಜಗತ್ತ್ಯಸ್ತಿಸ್ತುಕೃತೇ ಶ್ರೂ

ಮುಕ್ತ ಪ್ರತಿನಿಯತ ಧರ್ಮಾಃ

ಮುಕ್ತನುಳ್ಳು ಅಧೀಯತ್ವ, ವಿಧೀಯತ್ವ, ಶೇಷತ್ವಾಣುತ್ವಾದಿಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಜ್ಞಾಃ.

ಯತೇಪಿವಾ | ಅಂತರ್ದಿಶ್ಚ ತತ್ಪರ್ದಂ ವ್ಯಾಪ್ಯನಾರಾಯಣಸ್ಥಿತಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಇರುವ ವಿಭು ಸ್ವರೂಪನು ಯದ್ಯಪಿ ಜೀವಾತ್ಮನೂ ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಸ್ವರೂಪನು. ಆದರೆ ಈತನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿಲ್ಲವು. ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ವವ್ಯಾಪ್ತಜ್ಞಾನಾನಂದತ್ವವು ಬೇವನಲ್ಲವು. ಆದರೆ ಧರ್ಮಭೂತಜ್ಞಾನದ್ವಾರಾ ವ್ಯಾಪನೆಯುಂಟು.

(೧೩) ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಹಾಯತ್ವ - ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಪತ್ನಿಯಾಗಿ, ಆಕೆಯ ಸಹಾಯವನ್ನು ಆತನ ಎಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲೂ ಹೊಂದಿರೋಣವು; ಸರಸ್ವತೀ ಲಯಾದಿ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲೂ ಅಂತರ್ಯಾನಿಯಾಗಿ ಸತ್ತಾದಾಯಕನಾಗಿರುವಾಗಲೂ ವಿಭವಾವತಾರಿಯಾಗಿ ಅಧರ್ಮೋನ್ನೂಲನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪನ ಮಾಡುವಾಗಲೂ, ಆಶ್ರಿತ ಪರಿಪಾಲನವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗಲೂ, ದುಷ್ಟ ನಿಗ್ರಹ ಮಾಡುವಾಗಲೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಸಹಾಯಕನಾದುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಹಾಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಿಕೆಯು. ಇದು ಇನ್ಯಾರಿಗೂ ಇಲ್ಲವು.

ಇಲ್ಲಿ ಆದಿಗಳ - ಎಂಬ ಪದವಿಂದ ಭಾವಿನೀಕಾನಾಯಕತ್ವ, ಅನಂತ ಭೋಗವರ್ಚಂಕತ್ವ, ಗರುಡಧ್ವಜಾದಿಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು ಈ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲಾ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರತಿನಿಯತಜ್ಞಾಃ - ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಧರ್ಮಗಳು. ಈ ಧರ್ಮಗಳು ಭಗವಂತನಲ್ಲದೆ ಇನ್ಯಾರಿಗೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಈ ಅಸಾಧಾರಣ ಧರ್ಮಗಳು ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಸೇರಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಉಂಟೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಆದರೆ ಸರ್ವನಿಯಂತ್ರೈತ್ಯವು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ತನ್ನ ವಾಲ್ಮಭ್ಯಾತಿಶಯದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ವಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಿಯಮಿಸಬಲ್ಲೆನೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು, ಅಥವಾ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನುಮತಿಯಿಂದ ಆತನ ವಿನಾ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿಯಮಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೆಂದೂ ಊಹಿಸಬಹುದು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಾಗ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಾಯತ್ವಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಸಹಾಯತ್ವ ವೆಂದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಸಾಧಾರಣ ವೆಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೊಂದಿದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಸಾಧಾರಣವೆಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೊಂದಿದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಪುನರಾವರ್ತಿ ಕಂಕಾ ನಿರಾಸಃ.

ಇಪ್ಪಡಿಯಾಗಿಲ್, (೧) “ನಸಂಪದಾಂ ಸಮಾಹಾರೇ ವಿಪದಾಂ

ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಧರ್ಮಗಳು.

ಮುಕ್ತನುಳ್ಳು - ಮುಕ್ತನಿಗೆ (ಜಾತ್ಯೇಕ ವಚನವು.) ಅಧೈಯತ್ವ, ವಿಧೈಯತ್ವ, ಶೇಷತ್ವ, ಅಣುತ್ವ ಮೊದಲಾದವುಗಳು, ವ್ಯವಸ್ಥಿತಜ್ಞಂ - ಎಂದರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಧರ್ಮಗಳು. ಯಾವಾಗ ಮುಕ್ತನಿಗೇ ಇವುಗಳು ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೋ ಬದ್ಧರಿಗೂ ಉಂಟೆಂಬುದು ಕೈಮುತಿಕನ್ಯಾಯ. ಸಿದ್ಧವು ಇಲ್ಲಿ ಆದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ವಿಧೈಯತ್ವದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವೂ, ರಕ್ಷೆ, ತ್ವನೇ ಮೊದಲಾದವೂ ಸಹ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಅಧೈಯತ್ವ, ವಿಧೈಯತ್ವ, ಶೇಷತ್ವ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರತಿತಂತ್ರಾಧಿಕಾರದ ಪ್ರಧನಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಪುನರಾವರ್ತಿಯುಂಟಾದೀತೆಂಬ ಶಬ್ದವಿನ ನಿರಸನವು.

ಒಂದು ವೇಳೆ ಪುನರಾವರ್ತಿಯುಂಟಾದರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಮೂಲಕವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಮುಕ್ತನ ಮೂಲಕವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಆಗತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ. ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಮೂಲಕವೆಂದರೆ - ಇಲ್ಲಿವೇ ಆತನ ಸಜ್ಜಲ್ಪಮೂಲಕವಾಗಿ ನೋಡ್ವೆಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ, ಆನರ್ಮಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಅಥವಾ ನಿವರ್ಮಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಎಂದು ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸಿ ಈತನಿಗಧೀನವಾದ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಪುನರಾವರ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕು. ಅಥವಾ ಆತನ ಪ್ರಪತ್ತಿಗಳಿಂದ ಅತ್ಯಪ್ತನಾಗಿ ಪುನರಾವರ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ತನ್ನ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಆಗಬಹುದೇ ಎಂದು ವಿಕಲ್ಪಿಸುವರೆ, ಬೇರೆ ಪುನಃಪ್ರಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛೆಯುಂಟಾಗಿ ಆಗಬಹುದು ಎಂದು ಶಬ್ದಿಸಬಹುದು. ಅಥವಾ ಆ ಮುಕ್ತನ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಹಾಗೆ ಆವರ್ತಿಯನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಬಹುದು. ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾಗಿ ವಿಕಲ್ಪಿಸುವದರಿಂದ ತೋರುವ ಶಬ್ದಗಳಿಗೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವೆಂದು ಮುಂದೆ ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. (೧) ಭಗವತ್ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಾಗಲಿ, (೨) ಭಗವದಪ್ರೀತಿಯಿಂದಾಗಲಿ, (೩) ತನ್ನ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಲಿ, (೪) ತನ್ನ ಅಜ್ಞಾನ ಮೂಲಕವಾಗಲಿ ಪುನರಾವರ್ತಿಯುಂಟಾಗುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲವೆಂದುಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ :-

ವಿನಿವರ್ದನೇ! ಸಮರೋ ವಿದ್ಯತೇಕಶ್ಚಿತ್ತಂವಿನಾ ಪುರುಷೋತ್ತಮಮ್”(೧)
ಎಜ್ಜಿರನಿಲೈಯಾಯ್, ಸ್ವತಂತ್ರರಲ್ಲಾದ ಮುಕ್ತರುಳ್ಳು ಏದೇನು ನೊರು
ಹೇತುವಾಲೆ ಅವ್ಯಕ್ತಿಶಬ್ದವಾರಾದೋ ವೆನ್ನಿಲ್? ಅದು ವಾರಾದು. (೧)
“ಸಾಯುಜ್ಯಮ್ ಪ್ರತಿಪನ್ನಾಯೇ ತೀವ್ರಭಕ್ತಾ ಸ್ತಪಸ್ವಿನಃ | ಕಿಂಜಿರಾ

ಇಷ್ಟದಿಯಾಗಿಲ್-ಹೀಗೆ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಅಧೇಯತ್ವ, ವಿಧೇಯತ್ವ, ಶೇಷತ್ವ
ಪಾರತಂತ್ರ್ಯದಿಗಳು ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಧರ್ಮಗಳಾದ್ದವಕ್ಷದಲ್ಲಿ, “ಸಂಪದಾಂ - ಸರ್ವ
ಸಂಪತ್ತುಗಳ, ಶ್ರೇಯಸ್ಸುಗಳ, ಸಮಾಹಾರೇ - ಸೇರಿರುವದರಲ್ಲೂ, ವಿಪದಾಂ -
ವಿಪತ್ತುಗಳ, ವಿನಿವರ್ದನೇ - ಹೋಗಲಾಡಿಸುವದರಲ್ಲೂ, ಪುರುಷೋತ್ತಮಂ
ವಿನಾ - ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ತ್ರಿಯಃಪತಿಯಲ್ಲದೆ, ಕಶ್ಚಿತ್ ಸಮರ್ಥಃ-
ಯಾವನೊಬ್ಬ ಸಮರ್ಥನೂ, ನ ವಿದ್ಯತೇ - ಇರುವದಿಲ್ಲವು” ಎಜ್ಜಿರನಿಲೈ
ಯಾಯ್ - ಎನ್ನುವ ಸಿದ್ಧಾಂತಾನುಸಾರವಾಗಿ, ಸ್ವತಂತ್ರರಲ್ಲಾದ - ಸ್ವತಂತ್ರ
ರಲ್ಲದೆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪರತಂತ್ರರಾದ, ಮುಕ್ತರುಳ್ಳು - ಮುಕ್ತರಿಗೆ
ಏದೇನುನೊರು ಹೇತುವಾಲೆ - ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕಾರಣದಿಂದ, ಅವ್ಯಕ್ತಿ
ಶಬ್ದವಾರಾದೋ ವೆನ್ನಿಲ್ - ಅವ್ಯಕ್ತಿ ಉಂಟೆಂಬ ಶಬ್ದವು ಉಂಟಾಗ
ಲಾರದೋ ಎಂದರೆ, ಅದುವಾರಾದು - ಅಂತಹ ಶಂಕೆಯುಂಟಾಗಲು ಕಾರಣ
ವಿಲ್ಲವು. ಈ ಚೇತನನು ಮುಕ್ತನಾದ ನಂತರ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಕಾರಣ
ದಿಂದ ಪುನಃ ಈ ಲೀಲಾವಿಧಾನಿಗೇನೆ ಬರುವ ಸಂದರ್ಭದ ಶಂಕಾ ಉಂಟೆ
ಎಂದರೆ ಅಂತಹ ಶಂಕೆಗೆ ಹೇಗೆ ಯೋಚಿಸಿದರೂ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದುಪದೇಶಿ
ಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶಂಕಾ ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಈ ವಾಕ್ಯದ ಅವತಾರಿಕೆ
ಯಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿರುತ್ತದೆ. ತ್ರಿಯಃಪತಿಯು “ಮೋಕ್ಷಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಮಾಶುಚಃ”
ಎಂದು ಲೀಲಾಸಾರಥಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಅಮೋಘವಾದ ಅನ್ಯತರಸಪ್ರಾಯವಾದ
ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ತಾನೇ ಈಗ “ನಿವರ್ದಯಿಷ್ಯಾಮಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವ
ರ್ತಿಸಿ ತನ್ನ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪತೆಯನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನೇ? ಹಾಗೆ ಎಂದಿಗೂ
ಇಲ್ಲವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ :- “ಸಾಯುಜ್ಯಂ ಪ್ರತಿ
ಪನ್ನಃ - ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವವನು.
ತೀವ್ರಭಕ್ತಃ-ಪರಮಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಭಕ್ತಿಯೋಗನಿಷ್ಠರಾಗಿ, ತಪಸ್ವಿನಃ-
“ತಪಸ್ವಿತ್ವಸಮೇಷಾಂ ತಪಸಾಮತಿರಿಕ್ತಮಾಹುಃ” ಎಂದರೆ “ಈ ಭರನು

ಮಮತೇ ನಿತ್ಯಂ ಭವಂತಿ ನಿರುಪದ್ರವಾಃ” ಎನ್ನು ತಾನೇ ಅರುಳಿಚ್ಛೆಯ್ ದಾನಿರೇ. ಮುಮುಕ್ಷುದಶೈಯಿಲ್ ಕೇವಲಾಚಿತ್ತೈಯುಮ್, ಕೇವಲ ಚಿತ್ತೈಯುಮ್, ಅನುಭವಿಕ್ಕೈಯಾಗಿರ ಐಶ್ವರ್ಯ ಕೈವಲ್ಯಜ್ಞಳಿಲ್ ವೈರಾಗ್ಯಮ್ ಪಿರನ್ನವಿದು ಮುಕ್ತನುಕ್ಕು ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಕಮಾಗ ಸರ್ವತ್ತೈಯುಮ್ ಕಾಣ್ಕೈಯಾಲೇ ಕೇವಲಾನುಭವ ಪ್ರಸಜ್ಞ ಮಿಲ್ಲಾಮೈಯಾಲುಮ್ ಅನ್ನ ಪುರುಷಾರ್ಥಾಂತರಜ್ಞಳಿನುಡೈಯ ದೋಷಮೆಲ್ಲಾಮ್ ನಿತ್ಯಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತಮಾ

ಸವು ಇತರ ತಪಸ್ಸುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮೇಲಾದದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳುವರು’ ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ನ್ಯಾಸರೂಪತಪೋನಿಷ್ಠರು, ಯೇ - ಯಾರೋ, ಶೇ - ಅವರೂ, ನಿತ್ಯಂ - ಯಾವಾಗಲೂ, ಮಮ-ಕಿಜ್ಜಿರಾಃ - ನನ್ನ ದಾಸಭೂತ ರಾಗಿ, ನಿರುಪದ್ರವಾಃ - ಏನೊಂದೂ ಕ್ಲೇಶತಾಂಗಳಿಲ್ಲರವರಾಗಿ, ಭವಂತಿ - ಆಗುವರು,” ಎನ್ನುತಾನೇ - ಎಂದು ತಾನೇ, ಅರುಳಿಚ್ಛೆಯ್ ದಾನಿರೇ - ಹೇಳಿರುವನಷ್ಟೇ. ಇಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಂ ಮಮಕಿಜ್ಜಿರಾಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಸದಾ ಮುಕ್ತದೇಶೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವವರೆಂಬುದು ಮುಕ್ತವು ಇಲ್ಲಿ ತೀವ್ರಭಕ್ತಾಃ ಎಂಬುದ ರಿಂದ ಭಕ್ತ್ಯುಪಾಯನಿಷ್ಠರು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರು, ತಪಸ್ವಿನಃ - ಎಂಬುದರಿಂದ ಭರ ನ್ಯಾಸನಿಷ್ಠರು. ಹೀಗೆ ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಿಗೆ ಪುನರಾವೃತ್ತಿ ಭಯವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಮುಖ್ಯತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದೇನಾದರೂ ಆವೃತ್ತಿಶಂಕಾ ಉಂಟೋ ಎಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:—ಮುಮುಕ್ಷು ದಶೈಯಿಲ್ - ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಾಗಿರುವ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ಕೇವಲಾಚಿತ್ತೈಯುಮ್ - ಅಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬೀರಿ ಅಚಿತ್ತನ್ನೂ, ಕೇವಲ ಚಿತ್ತೈಯುಮ್ - ಅಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಚಿತ್ತನ್ನೂ, ಅನುಭವಿಕ್ಕೈಯಾಗಿರ - ಅನುಭವಿಸೋಣವಾಗಿರುವ, ಐಶ್ವರ್ಯ ಕೈವಲ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ವೈರಾಗ್ಯಮ್ - ವಿರಕ್ತಿಭಾವವು, ತಪೆಯಿಲ್ಲದಿರೋಣವು, ಪಿರನ್ನವಿದು - ಹುಟ್ಟಿದಂಥಾ ಇದು, ಮುಕ್ತನುಕ್ಕು - ಮುಕ್ತನಿಗೆ, ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಕ ಮಾಗ - ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೇ ಆತ್ಮವಾಗಿ ವ್ಯಭಿಚಾರವದಿಂದ, ಸರ್ವತ್ತೈಯುಮ್ ಕಾಣ್ಕೈಯಾಲೇ - ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಕಾಣುವದರಿಂದ, ಕೇವಲಾನುಭವ ಪ್ರಸಜ್ಞ ಮಿಲ್ಲಾಮೈಯಾಲುಮ್ - ಬೀರಿ ಅನುಭವ ಉಂಟಾಮಿತೆಂಬುದು ಇಲ್ಲದುದ ರಿಂದಲೂ, ಮತ್ತು ಅನ್ನ ಪುರುಷಾರ್ಥಾಂತರಜ್ಞಳಿನುಡೈಯ - ಆ ಮೋಕ್ಷೇತರ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಾದ ಐಶ್ವರ್ಯ ಕೈವಲ್ಯಗಳ, ದೋಷಮೆಲ್ಲಾಮ್ - ಎಲ್ಲಾ

ಗೈಯಾಲುವಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಮಾಯಿತ್ತು. ಆಗೈಯಾಲ ತನ್ನಿಚ್ಛೆಯದಿ
ಯಾಗ ಆವೃತ್ತಿ ಶಙ್ಕೆ ಯಿಲ್ಲ.

ದೋಷವೂ, ನಿತ್ಯ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಿತ ಮಾಗೈಯಾಲುವಾ - ಮುಕ್ತನು ಸರ್ವಜ್ಞತೆ
ಯನ್ನು ಹೊಂದುವದರಿಂದ, ಸದಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯೇ ತೋರುವದರಿಂದಲೂ,
ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಮಾಯಿತ್ತು - ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಕರ್ತೃಪದವು
“ಆವೃತ್ತಿ ಶಙ್ಕಾ ವಾರಾದು” ಎಂಬುವದು. ಇದು ಹಿಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ.
ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗೆ ಕೇವಲ ಅಚಿದನ ಭವರೂಪವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯದಲ್ಲೂ, ಕೇವಲ ಚಿದನು
ಭವರೂಪವಾದ ಕೈವಲ್ಯದಲ್ಲೂ ಮಮತೆ ಇರುವದಿಲ್ಲವು ಏಕೆಂದರೆ ಆತನಿಗೆ
ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯ ಉಂಟಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳು ಅಲ್ಪಾಸ್ಥಿರವಾ
ದುವುಗಳಾದುದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಈ ಐಶ್ವರ್ಯ ಕೈವಲ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಮತೆ ಇರುವದಿಲ್ಲವು.
ಮಮುಕ್ಷುವಿಗೇನೇ ಹೀಗಿರುವಾಗ ಇನ್ನು ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದೇನಿರುತ್ತದೆ.
ಮಮುಕ್ಷುವಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಕವೆಂದು ತೋರದೇ ಇದ್ದದೂ ಕೂಡ ಮುಕ್ತನಿಗೆ
ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿರೂಪವದೊಡನೆ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಸಮಸ್ತವೂ ಬ್ರಹ್ಮಾ
ತ್ಮಕವಾಗಿಯೇ ತೋರುವದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷೇತರ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಿಲ್ಲ ಅಸಾರ
ವಾದುವು, ದೋಷಯುಕ್ತವಾದವೆಂಬುದನ್ನು ಸದಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನು.
ಇಂಥಾವನು ನಿರತಿಶಯ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದ ಅನಂದವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ,
ಅಲ್ಪಾಸ್ಥಿರ ಫಲಗಳಿಗಾಗಿ ಪರವಶವದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬರುವನೇ ? ಆದುದರಿಂದ
ಆವೃತ್ತಿ ಶಙ್ಕಾವಿಗೆ ಅವಕಾಶವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದುದು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತೆಂದು
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರವರು ಕೊನೆಯ ಸೂತ್ರದ ಭಾಷ್ಯ
ದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವದೇನೆಂದರೆ :- ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಆವೃತ್ತಿ ಶಙ್ಕೆಗೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲ
ವೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸಿ, ಆವೃತ್ತಿ ಶಙ್ಕಾ (೧) ಕರ್ಮಮೂಲಕವಾಗಿಯಾಗಲಿ (೨)
ಮುಕ್ತನ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಮೂಲಕವಾಗಲಿ (೩) ಭಗವಂತನ ಸಜ್ಜಲ್ಪ ಮೂಲಕವಾಗಲಿ
ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬಹುದೆಂದು ವಿಕಲ್ಪಿಸಿ, ಮೂರರ ಮೂಲಕವೂ ಶಙ್ಕಾವಿಗೆ ಕಾರ
ಣವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದುಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಕರ್ಮದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವದೇನೆಂದರೆ:-
“ಉಪಾಸೀನಾನನಾದಿ ಕಾಲ ಪ್ರವೃತ್ತಾನಂತದ್ವಯ ಕರ್ಮಸಂಚಯರೂಪಾ
ವಿದ್ಯಾಂ ವಿನಿವರ್ತ್ಯ ಸ್ವಯಾಥಾತ್ಮಾನು ಭವರೂಪಾನವಧಿಕಾತಿಶಯಾ
ನಂತಂ ಪ್ರಾಪಯ್ಯತುಃ ನಾವರ್ತಯತೀತ್ಯಪಿ ಶಬ್ದಾದೇವಾವಗಮ್ಯತೇ”
(ಶಾ. ಸೂ. ೪. ೪. ೨೨) ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಅನುಸರಿಸಿ ಬಂದ ಅನಂತಗಳಾಗಿ

ದಾಟಲಸಾಧ್ಯವಾದ ಕರ್ಮಮೂಹರೂಪವಾದ ಅವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ತನ್ನ ನಿಜವಾದ ಅನುಭವರೂಪವಾದ ನಿರವಧಿಕವಾದ ಅತಿಶಯವುಳ್ಳ ಅನಂದವನ್ನು ಟುಮಾಡಿ ಪುನಃ ಸಂಸಾರರೂಪ ಅವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯದಿಂದಲೇ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ ಆ ಶ್ರುತಿ ವಾಕ್ಯವು ಯಾವುದೆಂದರೆ:- “ಸಖಿಲ್ಯೇವಂ ವರ್ಮಯಾ ಯಾವದಾಯುಷಂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಮುಭಿಸಂಪದ್ಯತೇ ನ ಚ ಪುನರಾವರ್ಮತೇ” (ಛಾಂ. ೮-೧೫-೧) ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಉಪಾಸನವು ಮರಣವಾಗುವವರೆಗೂ ನೂಡಬೇಕೆಂಬ ವಿಧಿ ಇರುವದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಇರುವವನಾಗಿ ಎಂದರೆ ಆ ಮರಣಾಂತ ಉಪಾಸಿಸುವವನಾಗಿ, ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತಾದವನು ದಿವ್ಯವೈಕುಂಠ ಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ, ಆತನಿಗೆ ಪುನಃವೃತ್ತಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಗೀತೆಯಲ್ಲೂ “ಮಾಮುಪೇತ್ಯ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ದುಃಖಾಲಯ ಮಶಾಶ್ವತಂ | ನಾಪ್ನುನಂತಿ ಮಹಾತ್ಮಾನ ಸ್ಸಂಸಿದ್ಧಿಂ ಪರಮಂ ಗತಾಃ” ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತಾದವರು ನನ್ನನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪರಮನಿಶ್ಚಯ ಸವನ್ನು ಪಡೆದ ಬಳಿಕ ದುಃಖಕ್ಕೆ ತೊರುವನೆಯಾಗಿಯೂ ಅಶಾಶ್ವತವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಈ ಪ್ರಕೃತಿ ಮಂಡಲವನ್ನು ಕುರಿತು ಬರುವದಿಲ್ಲವು ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಮಹಾತ್ಮಾನಃ, ಮಹತ್ತಾದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರು ಎಂದರೆ ನನ್ನ ಯಥಾವತ್ತಾದ ಸ್ವರೂಪಸ್ಥಾನವುಳ್ಳವರಾಗಿ ನನಗೆ ಅತಿ ಪ್ರಿಯರಾಗಿ ನಾನಿಲ್ಲದೆ ಶರೀರಧಾರಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದದವರಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲೇ ಸಕ್ತವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರು. (ಗೀ. ೮. ೧೫.)

(೨) ಮುಕ್ತನ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ ಅವರ ಶಿಷ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- “ನಚೋಚ್ಛಿನ್ನ ಕರ್ಮಬಂಧಸ್ಯಾ ಸಜ್ಜುಚಿತಜ್ಞಾನಸ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವೈಕ ಸ್ವಭಾವಸ್ಯ ತದೇಕ ಪ್ರಿಯಸ್ಯಾ ನವಧಿಕಾತಿಶಯಾ ನನ್ನಂ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವತಃ ಅನ್ಯಾಪೇಕ್ಷಾ; ತದರ್ಥಾರಮ್ಭಾದ್ಯ ಸಮ್ಭವಾ ತ್ಪುನರಾವೃತ್ತಿ ಶಿಷ್ಯಾ” ಕರ್ಮಬಂಧವು ನಿಶ್ಲೇಷವಾಗಿ ತೊಲಗಿ, ಇವರ ಸಜ್ಜೋಚವಿಲ್ಲದೆ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿರ್ಮವ, ಗುಣಾತ್ಮಕಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಉಂಟಾಗಿ, ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವನನ್ನೇ ಮುಖ್ಯ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿ ವುಳ್ಳ, ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಪರಮಪ್ರಿಯಸಖನಾಗಿರುವ ಮುಕ್ತನಿಗೆ, ನಿರವಧಿಕವಾಗಿ ನಿರತಿಶಯವಾದ ಅನಂತರೂಪವಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರೇ ವಿಧವಾದಪೆಟ್ಟೆಯು ಏಂದಿಗೂ ಹುಟ್ಟಲಾರದು. ಆದುದರಿಂದ ಪರಮಪದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವ ಪ್ರಯತ್ನವು ಅಸಂಭವವಾದುದರಿಂದ, ಈ ವಿಧವಾದ ಪುನರಾವರ್ಮ ಶಿಷ್ಯವಿಗೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವು.

(೩) ಪರಮಪುರುಷನ ಸಜ್ಜಲ್ಪ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ ಅವರ ಶಿಷ್ಯವಿಲ್ಲ

ಚಿದಚಿದೀಶ್ವರ ತತ್ವತ್ರಯ ವಿಷಯಮಾಗವುಮ್, ಹೇಯೋಸಾ ದೇಯ ವಿಷಯಮಾಗವುಮ್, ಮುನ್ನು ಪಿರನ್ನ ಜ್ಞಾನಮಿಪ್ಪೋದು

ವೆಂದು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ತಮ್ಮ ಭಾಷ್ಯದ ಪರಿಸಮಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ—“ನ ಚ ಪರಮಪುರುಷಸ್ತತ್ ಸಜ್ಜಲೋತ್ಕರ್ಷಪ್ರಿಯಂ ಜ್ಞಾನಿನಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಕದಾಚಿದಾನರ್ತಯಿಷ್ಯತಿ” ಆತನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಪುರುಷರ ಹಾಗೆ ತನ್ನ ವನಬಂದಹಾಗೆ ನಡಿಸುವನಲ್ಲವು, ಪರಮಪುರುಷನು ಸರೋತ್ಕೃಷ್ಟನು, ಏನೋ ತನ್ನ ಸಜ್ಜಲ್ಪವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲಾರನೋ ಎಂದರೆ ಸತ್ಯಸಜ್ಜಲ್ಪನು, “ಮಿತ್ರಭಾವೇನ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ ನತ್ಯಜೇಯಂ ಕಥಂಚನ” ಶರಣಾಗತನನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಬಿಡುವಿಲ್ಲವೆಂದೂ, “ಅಭಯಂ ಸರ್ವಭೂತೇ ಭ್ಯೋ ದದಾಮ್ಯೇ ತದ್ವ್ರತಂ ಮಮ” ಶರಣಾಗತನಿಗೆ ಅಭಯಪ್ರದಾನ ಮಾಡುವೆನೆಂದೂ, ಸ್ಥಿರಸಜ್ಜಲ್ಪಮಾಡಿವನೆಂದು ಹೇಳಲು ಸತ್ಯಸಜ್ಜಲ್ಪ: ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ತುಂಬಾ ಪ್ರಿಯತಮನನ್ನು ಬಹುಕಾಲಕ್ಕೆ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡವನಾಗಿ “ಸಮಹಾತ್ಮಾಸು ದುರ್ದಭಃ” ಅಂತಹ ಮಹಾತ್ಮರು ತನಗೆ ವೈಕುಂಠ ವಾಸಿಗಳಾಗಿ ಸಿಕ್ಕುವದು ಅತಿ ದುರ್ದಭವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಅಂತಹ ಮಹಾತ್ಮನನ್ನು ಪುನಃ ಅಲ್ಲಿಂದ ದಬ್ಬಿಬಿಡುವನೇ ? ಹೀಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲವು ಮೂರು ವಿಧವಾದ ಶಬ್ದಗಳೂ ಅಸಂಭವವೆಂದು ತೋರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಇದರಂತೆಯೇ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರೂ ಈ ವಿಧ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವೆಂದು ಸದೇಶಿಸುವರಾಗಿ ಮುಕ್ತನ ಸ್ವೀಚ್ಛಾನುಮೂಲಕವಾಗಿ ಶಬ್ದ ಅಸಂಭವವೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ತಾನೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಅವರಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೂ ಅಜ್ಞಾನನುಮೂಲಕವಾಗಿ ಅವರಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನೋ ಎಂದರೆ ಅಂತಹ ಅಜ್ಞಾನದ ಶಬ್ದಿಗೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಚಿದಚಿದೀಶ್ವರ ತತ್ವತ್ರಯ ವಿಷಯಮಾಗವುಮ್ - ಚಿತ್ತು, ಅಚಿತ್ತು ಈಶ್ವರರಾದ ಮೂರು ತತ್ವಗಳ ಯಥಾರ್ಥವಾದ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ, ಹೇಯೋಸಾದೇಯ ವಿಷಯಮಾಗವುಮ್ - ಅಲ್ಪಾಸ್ಥಿರ ಫಲಗಳಳ್ಳವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿಯು ಹೇಯವಾದುದರಿಂದ ತ್ಯಾಜ್ಯವೆಂಬ ಮತ್ತು ಮಹತ್ತಾದ ಶಾಶ್ವತ ಫಲಗಳುಳ್ಳವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿಯು ಉಪಾದೇಯವಾದುದರಿಂದ ಗ್ರಾಹ್ಯವೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ, ಮುನ್ನು - ಈ ಲೀಲಾ ವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಮ ಮುಕ್ಷುವಾದ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ಪಿರನ್ನ -

ವಿಚ್ಛೇದ ಸಂಜ್ಞೋ ಚಂಗಳಿಲ್ಲಾದ ಪಡಿ ವಿಕಸಿತಮಾಯಿತ್ತು. ಆಗೈಯಾಲ್ ತ೯ ಅಜ್ಞಾನಮದಿಯಾಗ ಆವೃತ್ತಿ ಶಬ್ದಕ್ಕೈವೊಣ್ಣಾದು.

ಭಗವದ್ವಿಷಯ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಜ್ಞಾನತ್ತಾಲೆ ಮುನ್ನು ಪಿರನ್ನ ಭಕ್ತಿ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯಮಾನ ಪ್ರೀತಿರೂಪಾಪನ್ನ ಜ್ಞಾನಮಿಪ್ಪೊದು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಳುಕ್ಕು ನಿಲಮಿಲ್ಲಾದ ಭಗವದ್ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಮೆಲ್ಲಾಮ್ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮಾನಪಡಿಯಾಲೆ

ಶಾಸ್ತ್ರಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ, ಗುರೂಪದೇಶ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ, ವಿವೇಕಮೂಲಕ ವಾಗಿಯೂ ಹುಟ್ಟಿದ, ಜ್ಞಾನವು, ಇಪ್ಪೊದು-ಈ ಮುಕ್ತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ವಿಚ್ಛೇದ ಸಂಜ್ಞೋಚಂಗಳಿಲ್ಲಾದ ಪಡಿ - ನಾಶ ಮತ್ತು ಸಂಜ್ಞೋಚಂಗಳಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ, ವಿಕ ಸಿತಮಾಯಿತ್ತು - ವಿಕಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿತು ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿರ್ಭಾವ ಉಂಟಾ ಗುವದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾದ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ನಾಶವಾಗಲಿ, ನ್ಯೂನತೆ ಯಾಗಲಿ, ಇಲ್ಲದೆ ಸದಾ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವಂಥಾದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ ಮುನ್ನು ದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವಿಚ್ಛೇದ ಕ್ರಾಸವೃದ್ಧಿಗಳುಂಟು ಮುಕ್ತ ದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ತಿರೋಧಾನವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಸದಾ ಸದ್ವಿಜ್ಞಾನಾಗಿರುವನು. ಆಗೈಯಾಲ್-ಆ ಕಾರಣದಿಂದ, ತ೯ ಅಜ್ಞಾನ ಮದಿಯಾಗ ತನ್ನ ಅಜ್ಞಾನ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಆವೃತ್ತಿ ಉಂಟಾಗುವದೆಂದು ಶಬ್ದಕ್ಕೈವೊಣ್ಣಾದು - ಶಬ್ದಾಸ ತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು. ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಅಜ್ಞಾನವಿದ್ದರಲ್ಲಿವೇ ಆವೃತ್ತಿಯ ಶಬ್ದವನ್ನು ಆ ರೋಪಿಸಬಹುದು ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಕಾರಣಾಭಾವೇ ಕಾರ್ಯಾಭಾವಃ ಎಂಬುವಹಾಗೆ, ಆವೃತ್ತಿ ಶಬ್ದವೇ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಮುಂದೆ ಪರಮ ಪುರುಷನ ಸಜ್ಜಲ್ಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಏನಾದರೂ ಆವೃತ್ತಿ ಯುಂಟೋ ಎಂಬ ಶಬ್ದವಿಗೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವೆಂದುಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ:-ಭಗವದ್ವಿ ಷಯ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಜ್ಞಾನತ್ತಾಲೆ-ಭಗವಂತನ ವಿಷಯವಾದುದು, ಪ್ರಾಕೃತ ವಿಷ ಯಗಳೆಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ನಿರತಿಶಯ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳದು ಎಂಬ ಜ್ಞಾನದಿಂದ, ಮುನ್ನು ಪಿರನ್ನ - ಮುಕ್ತ ದೆಶೆಗೆ ಮುಂದೆ ಮುನ್ನುವಸ್ಥೆಯಲ್ಲುಂಟಾದ, ಭಕ್ತಿ ಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯಮಾನ - ಭಕ್ತಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ, ಪ್ರೀತಿರೂಪಾಪನ್ನ ಜ್ಞಾನಮ್ ಪ್ರೀತಿರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ಜ್ಞಾನವು, ಇಪ್ಪೊದು - ಈ ಮುಕ್ತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಳುಕ್ಕು ನಿಲಮಿಲ್ಲಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಲಿ ಅಥವಾ ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಲಿ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲದ, ಭಗವದ್ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯ

ನಿರತಿಶಯ ಪ್ರೀತಿರೂಪಾಪನ್ನಜ್ಞಾನಮಾಯಾ ತಲೈಕಟ್ಟಿತ್ತು.

ಮೆಲ್ಲಾಮ್ - ಭಗವಂತನ ಅಪ್ರಾಕೃತ ವಿಷಯವೆಲ್ಲವೂ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮಾನಪದಿ
ಯಾಲೇ - ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗುವವರಿಂದ, ನಿರತಿಶಯ ಪ್ರೀತಿರೂಪಾಪನ್ನಜ್ಞಾನ
ಮಾಯಾ - ಅತ್ಯಂತಾತಿಶಯವಾದ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ಜ್ಞಾನವಾದುದು
ದಾಗಿ ಎಂದರೆ ಪರಮಾಭಕ್ತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಜ್ಞಾನರೂಪವಾಗಿ,
ತಲೈ ಕಟ್ಟಿತ್ತು - ಸಂಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿತು ಶಾಸ್ತ್ರಮೂಲಕವಾಗಿಯಾ
ಗಲಿ, ಗುರೂಪದೇಶಮೂಲಕವಾಗಲಿ ಭಗವಂತನು ಸರ್ರಚಿದಚಿತ್ತುಗಳಿಗಿಂತಲೂ
ವಿಲಕ್ಷಣನಾಗಿ, ಪುರುಷೋತ್ತಮನೆಂದು ಪ್ರಥಿತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅಂತಹ ಭಗ
ವಂತನಿಗೆ ಅಧೀನವಾಗಿ ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವತತ್ವಸ್ಥೇಮಪ್ರಯತನ ಫಲಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾ
ಇವೆ ಎಂದು ಯಾವಾಗ ಅರಿತನೋ, ಅವಾಗ ಈತನಿಗೆ ಅಂತಹ ಸರವೋಪಕಾರಕ
ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಭಕ್ತಿ ಎಂದರೆ ಸ್ನೇಹರೂಪಮನುಷ್ಯಾನಂ
ಭಕ್ತಿರಿತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಪ್ರೀತಿರೂಪಾಪನ್ನಜ್ಞಾನ
ವೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಈ ಭಕ್ತಿಯೇ ಉತ್ಕರ್ಷಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು
ಹೊಂದಿದಾಗ ಪರಾಭಕ್ತಿಃ ಎಂದೂ, ಅತ್ಯುತ್ಕರ್ಷಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದಾಗ
ಪರಮಾಭಕ್ತಿಃಯೆಂದೂ ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. (೮೮೫-೮೯೪ ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು
ನೋಡಿ. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಪರಮಪುರುಷನ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಸುವ
ಶಕ್ತಿಯು ಸಾಲದು; ಯತೋವಾಚೋ ನಿವರ್ತಂತೇ ಅಪ್ರಾಪ್ಯಮನಸಾ
ಸಹ ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅಥವಾ ಒಂದುವೇಳೆ ಶ್ರುತಿಯು ತಿಳಿಸುವ
ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೂ ಅದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯು ನಮಗಿಲ್ಲವು.
ಆದುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನರಿಯುವುದು
ಸುತರಾಂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವು. ಮುಕ್ತದೆಶೆಯಲ್ಲಾದರೋ ಹಾಗಲ್ಲವು. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಲ್ಲಿ
ಸರ್ರವೂ ವೇದ್ಯವಾಗುವದರಿಂದ, ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನಿಗುಂಟಾಗುವ ಪ್ರೀತಿಯು
ನಿರತಿಶಯವಾದುದೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮುಕ್ತದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಈ
ಭಕ್ತಿಯು ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ವಿಶ್ಲೇಷವನ್ನು ಒಂದು ಕ್ಷಣವಾಗಲಿ ಸಹಿಸದ ಪರ
ಮ ಭಕ್ತಿರೂಪವಾಗಿರುವ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟರೂಪವಾದುದು ಆಗುವದರಿಂದ
ತಲೈ ಕಟ್ಟಿತ್ತು ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ನಿರತಿಶಯ ಪ್ರೀತಿಯು
ಭಗವಂತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಉಂಟಾಗಿರುವಾಗ, ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲೇ
ಯಾಗಲಿ ಈ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಭಗವಂತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಪ್ರೀತಿ ಎಂಬುವದು ಪ್ರಾಪ್ತ
ವಾದೀತೇ ? ನಿಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಇಪ್ಪಡಿ ಇರುಕ್ಕೈಯಾಲೇ (೧) “ಸ ಚ ಮಮಪ್ರಿಯಃ” ಎನ್ನ ಈಶ್ವರನುಡೈಯ ಪ್ರೀತ್ಯತಿಶಯಂ ಅವತನ್ನಾಲುಮ್ ನಿಯಮಿಕ್ಕೈ ವೊಣ್ಣಾದ ಪಡಿ ಕರೈಪುರಣ್ಣಿ ನನೋಡು ಪರಂಪರಯಾ ಸಂಬಂಧಮುಡೈಯ ತಿಡರ್ ನಿಲಜ್ಜಿಳಿಲು ಮೇರಿಪ್ಪಾಯುಮ್ಪುಡಿಯಾಯಿತ್ತು. ಆಗೈಯಾಲ್ ಕರ್ಮ

ಈ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಆವೃತ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಭಗವತ್ಪ್ರಜ್ಞೆ ಉಂಟಾಗಬೇಕಾದರೆ ಮೂರು ಕಾರಣಗಳಿಂದಂಟಾಗಬಹುದು :—(೧) ಮುಕ್ತನಿಗೆನೇ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಅಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗುವವರ ಮೂಲಕ ಭಗವಂತನು ಈತನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ (೨) ಭಗವದಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸೋಣದಿಂದರಾಗಲಿ ಅವರಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಬಹುದು. ಅಥವಾ (೩) ಭಗವಂತನಿಗೆನೇ ಮುಕ್ತನಲ್ಲಿಂಟಾಗುವ ಅಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲಾಗಲಿ ಆಗಬಹುದು. ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಶ್ರೀಯಃಪತಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ವಿಶ್ಲೇಷ ದಾಸ್ತಹವಾಗುವಂತಹ ನಿರತಿಶಯ ಪ್ರೀತಿ ಇರುವಾಗ, ಆ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಅಪ್ರೀತಿ ಎಂಬುವದು ಅಜ್ಞುರಿಸೀತೇ ಎಂದುಗೂ ಇಲ್ಲವು. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಥಮ ವಿಕಲ್ಪದ ಶಬ್ದಾವಿಗೆ ಆಸ್ಪದವಿಲ್ಲವು. ಮುಂದೆ ಅಜ್ಞಾತಿಲಂಘನದ್ವಾರಾ ಭಗವತ್ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮೂಲಕ ಆವೃತ್ತಿಯುಂಟಾದೀತೆಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕಿಗೂ ಕಾರಣವಿರುವದಿಲ್ಲವೆಂದುಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇಪ್ಪಡಿ ಇರುಕ್ಕೈಯಾಲೇ - ಇಂತಹ ವಿಶ್ಲೇಷ ಸಹಿಸದಿರುವ ನಿರತಿಶಯ ಪ್ರೀತಿಯು ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿರುವದರಿಂದಲೇ, “ಸ ಚ ಮಮ ಪ್ರಿಯಃ” ಅವನೂ ಕೂಡ ನನಗೆ ತುಂಬಾ ಪ್ರಿಯನು,” ಎನ್ನ-ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ, ಪ್ರೀತ್ಯತಿಶಯವು, ಅವತನ್ನಾಲುಮ್ ಆ ಭಗವಂತನಿಂದಲೂ, ನಿಯಮಿಕ್ಕೈ ವೊಣ್ಣಾದಪಡಿ ನಿಯಮಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಹಾಗೆ, ಕರೈಪುರಂಡು ಎಲ್ಲಿಯನ್ನು ಮೀರಿ, ಇವನೋಡು - ಈ ಮುಕ್ತನೆಂದಿಗೆ, ಪರಂಪರಯಾಸಂಬಂಧಮುಡೈಯ-ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿದ, ತಿಡರ್ ನಿಲಜ್ಜಿಳಿಲುಮ್ ಎತ್ತರವಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲೂ, ಏರಿಪ್ಪಾಯುಮ್ಪುಡಿ - ಹತ್ತಿ ಪ್ರವಹಿಸುವಹಾಗೆ ಆಯಿತ್ತು - ಆಗುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೀತ್ಯತಿಶಯವು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದಾಗಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಂದ ಒಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲ ವಿಶ್ಲೇಷೆಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಸಹಿಸದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಹೀಗೆ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ

ವಾದ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತೋರಿದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಕರುಣಾಸಾಗರವು ಈ ಮುಕ್ತ ನಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗಾದರೂ ಆಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವನೇ ? ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಭಗವಾನ್ ರವರೇ ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ :—

“ ತೇಷಾಂ ಜ್ಞಾನೀ ನಿತ್ಯಯುಕ್ತಃ ಏಕಭಕ್ತಿ ರ್ವಿಶಿಷ್ಯತೇ ।

ಪ್ರಿಯೋ ಹಿ ಜ್ಞಾನಿನೋಽತ್ಯರ್ಥ ಮಹಂ ಸ ಚ ಮಮಪ್ರಿಯಃ ” ॥

ತೇಷಾಂ - ಆ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಭಕ್ತರಾದ ಆರ್ದ್ರನು, ಜಿಹ್ವಾಸುವು, ಅರ್ಧಾರ್ಧಿಯು, ಜ್ಞಾನೀ ಇವರುಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಿಯಾದವನು ಪರಮಪ್ರೇಮನು. ಏಕೆಂದರೆ, ಇನ್ನು ಮೂರು ಜನವು ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಜ್ಞಾನಿಯು ಮಾತ್ರ ಏಕಭಕ್ತಿಃ - ನನ್ನೊಬ್ಬ ನಲ್ಲೇ ಮುಖ್ಯವಾದ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನು ಆದುದರಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಯತೇ - ಇತರರಿ ಗಿಂತ ವಿಲಕ್ಷಣನು, ಎಂದರೆ ಸಾಧನ ದೆಶೆಯಲ್ಲೂ ಪ್ರಾಪ್ಯದೇಶೆಯಲ್ಲೂ ನಿರತಿ ಶಯ ಪ್ರೇಮರೂಪ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದಾನೆಂಬ ಭಾವವು. ಇತರ ಭಕ್ತರಾದರೋ ಹಾಗಲ್ಲವು, ಅವರು ಏಕಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಲ್ಲವು. ಏಕೆಂದರೆ ಫಲದಲ್ಲೇ ಅವರಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ದೃಷ್ಟಿ, ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯು ಸಾಧನರೂಪ ಮಾತ್ರವಾಗಿ ಎಂಬ ಭಾವವು ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲವು. ಆ ಜ್ಞಾನಿಯು ನಿತ್ಯಯುಕ್ತಃ-ಸದಾ ಧ್ಯಾನ ಯೋಗಿಯು, ಯಾವಜ್ಜೀವವೂ, ಉಸಾಸಕನು. ಅನಂತರವೂ ಭಕ್ತನು. ಇತರರು ಯೋಗಿಯಾಗಿರುವದು ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯವರೆಗೆ ಮಾತ್ರವೇ. ಅನಂತರವಿಲ್ಲವು ಆದುದ ರಿಂದ ಅವರು ನಿತ್ಯಯುಕ್ತರಲ್ಲವು. ಆದುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನೀ ವಿಶಿಷ್ಯತೇ ಎಂದು ಹೇಳ ಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇತರರು ಮೂರುಜನ ಭಕ್ತರೂ ಜೈವನಧರ್ಮವುಳ್ಳವರೆಂದೂ “ಪ್ರತಿಬು ದ್ಧಸ್ತು ನೋಕ್ಷು ಭಾಕ್” ಎಂದು ಜ್ಞಾನಿಯು ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನೆಂದೂ, ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಪ್ರಶಂಸಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ. ಅಹಂ-ನಾನು ಯದ್ಯಪಿ ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿ ಸರ್ವ ಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಅತ್ಯರ್ಥಂ-ಇಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳಲಸಾಧ್ಯವಾಗು ವಷ್ಟು, ಪ್ರಿಯೋಹಿ-ಆತನಿಗೆ ಪರಮಪ್ರಿಯ ವಸ್ತುವಲ್ಲವೇ ? ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಸ ಚ ಆ ಪರಮಭಕ್ತನೂ ಕೂಡ, ಅತ್ಯರ್ಥಂ ಮಮ ಪ್ರಿಯಃ-“ಮಮ ಪ್ರಾಣಾ ಹಿ ಪಾಂಡವಾಃ” ಎಂದು ನಾನೇ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ, ನನಗೆ ಪ್ರಾಣಪ್ರಿಯನು. ಏಕಭಕ್ತಿ ರ್ವಿಶಿಷ್ಯತೇ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತಲ್ಲಾ, ಇದಕ್ಕೇ ನಾದರೂ ನಿದರ್ಶನವುಂಟೋ ಎಂದರೆ, ಮಹಾ ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಅಂಜನೇಯನು ಒಂದು ಒಳ್ಳೇ ನಿದರ್ಶನವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಆ ಪರಮಭಕ್ತನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿ ರುವದೇನೆಂದರೆ:—“ಸ್ನೇಹೋಮೇ ಪರಮೋರಾಜ್ಞತ್ವಯಿ ನಿತ್ಯಂ ಪ್ರತಿ ಸ್ಥಿತಃ । ಭಕ್ತಿಶ್ಚ ನಿಯತಾವೀರಭಾವೋ ನಾನ್ಯತ್ರ ಗಚ್ಛತಿ” ಓ ಸರ್ವಜನ ಚಿತ್ತಾಹ್ಲಾದಕರನಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮನೇ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನನಗಿರುವ ನಿರತಿಶಯವಾದ

ಮಿಞ್ಞಿಯೇ ಯಾಗಿಲುಮ್ ಸ್ವತಂತ್ರನಾನ ಈಶ್ವರನುಡೈಯ ಇಚ್ಛೈ

ಪ್ರೀತಿಯು ಸದಾ ಶಾರ್ವತವಾಗಿರುವಂಥಾದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಎಂಬುದು ಸ್ವಭಾವಜನ್ಯವಾದುದಾಗಿ ನಿಯತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಯೂ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಮರೂ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆ ನಿರ್ದರನನ್ನ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ:—“ಸತ್ವಾಸಕ್ತಮಾತೀ ಕೃಷ್ಣೇ ದಶ್ಯಮಾನೋ ಮಹೋರಗೈಃ ನಾನೋದಾತ್ತನೋ ಗಾತ್ರಂ ಚತ್ಸ್ಮತ್ಯಾಹ್ಲಾದ ಸಂಸ್ಥಿತಃ” (ವಿ ಪು ೧. ೩. ೩೯.) ಜ್ಞಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ರೇಸರರಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದರು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾದ ಸ್ವಯಂಕ್ತ ತನ್ನ ದಾಷ್ಟ ಪಿತಾವಿನ ಆಜ್ಞೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಘಟಿಸರ್ವಗಳಿಂದ ಕಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟರೂ ತನ್ನ ಶರೀರಕ್ಕೆ ವೇದನೆಯುಂಟಾಯಿತೆಂದು ಆ ಪರಮ ಭಾಗವತಕರಿಯಲೇ ಇಲ್ಲವು; ಏಕೆಂದರೆ ತತ್ಸ್ಮತ್ಯಾಹ್ಲಾದಸಂಸ್ಥಿತಃ, ಎಂದರೆ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನಿರಂತರ ಸ್ಮರಿಸುವ, ಏಕಾಂತಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಒಂದು ಪರಮ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಅದರಿಗೆ ಯಾವ ಕ್ಲೇಶವೂ ತೋರಲಿಲ್ಲವು. ಇಂತಹ ಪ್ರಹ್ಲಾದರಲ್ಲಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗಿರುವ ಪ್ರೀತ್ಯತಿರಯದ ಎಂಥಾದ್ದಿಂಬದನ್ನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಪರಿಪಾಲನವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಅವತಾರ ವಿಶೇಷವನ್ನೇ ಕೈಕೊಂಡನೆಂಬುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದಂತವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರೀತ್ಯತಿರಮವನ್ನು ಒಂದು ಜಲಪ್ರವಾಹಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಬಲ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಹೇಗೆ ತಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗದೆ, ಅದು ದಡಗಳನ್ನತಿಕ್ರಮಿಸಿ, ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾಯ್ದು, ಎತ್ತರ ಪ್ರದೇಶವನ್ನೂ ಕೂಡ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುವಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಏಕಾಂತಭಕ್ತನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೀತ್ಯತಿರಯದ ಪ್ರವಾಹವು, ಪಾಪ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯದಿಂದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಅಂತಹ ಪ್ರೀತ್ಯತಿರಯಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅಂತಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ಸಹ ಹೋಗಲಾಡಿಸುವಹಾಗೆ ಅಕ್ರಮಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು ಆದುದರಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಯು ತಾನೇ ಸ್ವತಂತ್ರನಿ ಅಂತಹ ಮುಕ್ತನನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಅವರಿಸುವಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾರನೆಂದು ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:—ಅಗ್ನಿಯಾಲ್ - ಅದುದರಿಂದ ಎಂದರೆ ಅಂತಹ ಮುಕ್ತನಲ್ಲಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ನಿರವಧಿಕವಾದ ಪ್ರೀತ್ಯತಿರಯವು ಸರ್ವದಾ ನಿತ್ಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಕರ್ಮಮಿಞ್ಞಿಯೇ ಯಾಗಿಲುಮ್ - ಮುಕ್ತನಲ್ಲಿ ಕರ್ಮೇಷವೇನೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಸ್ವತಂತ್ರನಾನ ಈಶ್ವರನುಡೈಯ - ಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ,

ಯಾಲೆ ಪುನರಾವರ್ತಿಯುಣ್ಣಾಗಿರದೋ ನೆನ್ನು ಶಙ್ಕಾಕ್ಕೆವೊಣ್ಣಾದು. ಶಾಸ್ತ್ರವಶ್ಯಾಧಿಕಾರಮ್ ಕಳಿಗೈಯಾಲೇ ಮುಕ್ತ ದಶೈಯಿಲ್ ಅಜ್ಞಾತಿ ಲಂಘನಮಿಲ್ಲೈ. ಅವನುಕಪ್ಪಾಲೇ (ಪ್ರೇ) ತನಕ್ಕು ಕಪ್ಪಾಗೈಯಾಲೇ

ಇಚ್ಛೆಯಾಲೆ - ಇಷ್ಟಪ್ರಕಾರ, ಪುನರಾವರ್ತಿಯುಂಡಾಗಿರದೋ ನೆನ್ನು - ಪುನರಾವರ್ತಿಯು ಏನಾದರೂ ಸಂಭವಿಸಿತೋ ಎಂದು, ಶಙ್ಕಾಕ್ಕೆವೊಣ್ಣಾದು - ಶಙ್ಕಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವು ಏಕೆಂದರೆ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಶಾಸ್ತ್ರವಶ್ಯಾಧಿಕಾರಮ್ - ಸ್ವಾಮಿಯು ನೇದರೂಪದಲ್ಲಿ ದಯೆ ಪಾಲಿಸಿರುವ ವಿಧಿ ನಿಷೇಧವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ವಶವಾಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರವು, ಕಳಿಗೈ ಯಾಲೆ - ಮುಕ್ತದಶೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದುಹೋಗುವದರಿಂದ, ಮುಕ್ತದಶೆಯಲ್ಲಿ, ಅಜ್ಞಾತಿಲಂಘನಮಿಲ್ಲೈ - ಭಗವದಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ನಡೆಯುವ ಸಂಭವವೇ ಇಲ್ಲವು. ಭಗವಂತನು ಏನೊಂದೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ, ತನ್ನನ್ನು ಪರಮಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಂದು ಸೇರಿದವನನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಪರಮ ಪದವಿಂದ ತಳ್ಳಿಸಿ ಬಿಡುವದಿಲ್ಲವು. ಈಗಿನ ಮದಾಂಧರಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಹಾಗೆ ಭಗವಂತನಲ್ಲವು. ತಾನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾದರೂ ಮಾರ್ಗತಪ್ಪಿ ಎಂದಿಗೂ ನಡೆಯುವನಲ್ಲವು. ತಾನು ಮಾಡಿದ ವಿಧಿ ನಿಷೇಧ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಬಿದ್ದೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಡೆಸುವನು. ಭಗವಂತನು ಲೋಕಾಸಪಾದಕ್ಕೆ ಎಂದಿಗೂ ಸಿಕ್ಕುವನಲ್ಲವು. ಶ್ರೀರಾಮನೇ ಇದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವು. ಸ್ವಮಂತಕೋಪಾಶ್ರಯವು ಇದನ್ನೇ ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತದೆ ತನ್ನ ಮನಬಂದಂತೆ ನಡೆಸಿದುದಾದರೆ ಅತನಿಗೆ ವೈಷಮ್ಯ ನೈರ್ಘೋಷಾದಿಗಳು ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ. ಅವರಿಯುಂಟಾಗುವದಕ್ಕೆ ಭಗವದಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗಬೇಕು. ಭಗವದಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗಲು ಮುಕ್ತನು ಅಜ್ಞಾತಿಲಂಘನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹಿಂದಿನ ಪಾಪಶೇಷದಿಂದಲೇನಾದರೂ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅಪ್ರೀತಿಯೋ ಎಂದರೆ ಪಾಪವೆಲ್ಲಾ ಕಳೆದುಹೋಗಿರುತ್ತದೆ ಆಗಲ, ಪರಮಪದದಲ್ಲೇ ಈ ಮುಕ್ತನು ಏಕೆ ಅಜ್ಞಾತಿಲಂಘನವನ್ನು ಮಾಡಕೂಡದು ? “ಶ್ರುತಿಸ್ಸ್ಮೃತಿರ್ಮೈವೈವಾಜ್ಞಾಯಸ್ತಾಮುಲ್ಲಂಘ್ಯವರ್ಮತೇ | ಅಜ್ಞಾಚ್ಛೇದೀ ಮಮದ್ರೋಹೀ ಮದ್ಭಕ್ತೋಪಿ ನ ವೈಷ್ಣವಃ ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಅಜ್ಞೋಲ್ಲಂಘನವನ್ನು ಏಕೆ ಮಾಡಕೂಡದು ? ಎಂದರೆ, ಈ ಜೀತನನಿಗೆ ಜ್ಞಾನವು ಸಂಕೋಚವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಾಗಷ್ಟೇ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ; ಯಾವಾಗ ಜ್ಞಾನವು ವಿಕಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿತೋ, ಅಗ ಉಂಟಾದ ಸದ್ವಿ

ಈಶ್ವರಾಭಿಮತತ್ತುಕ್ಕು ವಿಪರೀತಮಾನವನುಷ್ಠಾನಮಿಲ್ಲೈ. ಆಗೈಯಾಲ್ ಕೈಜ್ಜುರೈ ಪರೈಂತ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವರೂಪಮಾನ ಮೋಕ್ಷಾಖ್ಯ ಪುರುಷಾರ್ಥಮ್ ಮೇಲೆ ಯಾವದಾತ್ಮಭಾವಿಯಾಯಿತ್ತು. ಇನ್ನೆ ಎಲ್ಲಾ

ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರರೂಪವಾದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಜ್ಞಾನದಿಂದ ಪ್ರತಿಕೂಲಾಚರಣೆಯು ಈಷದಪಿ ಇರುವದಿಲ್ಲವು. ಅದುದರಿಂದ ಆಗ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಬೇಕಿಲ್ಲವು. ಈತನಿಗೆ ಆಗ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಶ್ಯಾಧಿಕಾರವು ಕಳೆಯಿತೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರ ತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಪರಮಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವರಿಸುವನಾದುದರಿಂದ ಆಜ್ಞಾತಿಲಂಘನ ಪ್ರವರ್ತನೆಗೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವು. ಏಕೆಂದರೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಮುಕ್ತನು ಸರೈಶ್ವರನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನೇ ಎದುರು ನೋಡುವವನಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ಸದಾ ಕೈಜ್ಜುರೈಗಳನ್ನೆ ಸಗಮದರಲ್ಲೇ ನಿರತನಾಗಿರುವನು. ಅದುದರಿಂದ ಸರೈಶ್ವರನ ಅಭಿಮತವೇ ತನ್ನ ಅಭಿಮತವೆಂದು ಮುಕ್ತನು ವರಿಸುವನೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:—ಅವನುಕೆ ಸ್ವಾತೀ - ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯು ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವದರಿಂದ, ತನಕ್ಕುಕೆ ಸ್ವಾ ಗೈಯಾಲ್ - ಮುಕ್ತನಾದ ತನಗೂ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗುವದರಿಂದ, ಈಶ್ವರಾಭಿ ಮತತ್ತುಕ್ಕು - ಆ ಸರೈಶ್ವರನ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ, ವಿಪರೀತಮಾನ - ವಿರುದ್ಧವಾದ, ವ್ಯತ್ಯಸ್ತವಾದ, ಅನುಷ್ಠಾನಮಿಲ್ಲೈ - ಆಚರಣೆಯಿಲ್ಲವು.

ಹೀಗೆ ಸರೈ ವಿಧ ಆವೃತ್ತಿ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ ಮೂರ್ತಪಕ್ಷರೀತ್ಯಾ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿ, ಆ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸಿ ಉಪಪಾದನೆ ಮಾಡಿ ದುದರಿಂದ ಆ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವು ಶಾಶ್ವತವಾದುದೆಂದು ಮುಗಿಸು ತ್ತಾರೆ:—ಆಗೈಯಾಲ್ - ಹೀಗೆ ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಧ ಪುನರಾವೃತ್ತಿ ಶಬ್ದವಿಗೂ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಕೈಜ್ಜುರೈಪರೈಂತ-ಶ್ರಿಯಃ ಪತಿಯ ಅಭಿಮತಾನುಸಾರ ಎಲ್ಲಾ ಕೈಜ್ಜುರೈವನ್ನು ಮಾಡುವ ಪರೈಂತವಾದ, ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವರೂಪವಾದ, ಮೋಕ್ಷಾಖ್ಯಪುರುಷಾರ್ಥಂ - ಮೋಕ್ಷ ವೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪುರುಷಾರ್ಥವು, ಮೇಲ್ - ಅರ್ಪಿರಾದಿ ಮಾರ್ಗಮೂ ಲಕ ಪ್ರಾಪ್ತವನ್ನು ಪರಮಪದವು ಹೊಂದಿದ ನಂತರ, ಯಾವದಾತ್ಮಭಾವಿ ಯಾಯಿತ್ತು - ಆತ್ಮಾ ಹೇಗೆ ನಿತ್ಯವೋ ಶಾಶ್ವತವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಶಾಶ್ವತವಾ ದುದು ಎಂಬ ಭಾವವು ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಮೋಕ್ಷವೆಂಬ ಪುರುಷಾ ರ್ಥವು ಎಂಥಾದ್ದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೈಜ್ಜುರೈಪರೈಂತ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದರೆ ಕೆಲವರು ಭಕ್ತುತ್ವಪಾಯನಿವ

ತೈಯುಮ್ ನಿನ್ನೈತ್ತು (೧) “ಅನಾವೃತ್ತಿಶ್ಚಬ್ಧಾತ್, ಅನಾವೃತ್ತಿಶ್ಚ
ಬ್ಧಾತ್” ಎನ್ನು ಸೂತ್ರಕಾರರು ಮರುಳಿಚ್ಛೆಯಾದಾರ್.

ನಿಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೂ, ಪ್ರಪತ್ತಿನಿಷ್ಠನಿಗೆ ಕೈಜ್ಞರೈ ಮಾತ್ರವೂ
ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು
ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಮೋಕ್ಷದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳು
ವದಕ್ಕಾಗಿ ಕೈಜ್ಞರೈ ಪರೈಂತ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು.

ತಾವು ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ಶಬ್ದಗಳಿಗೂ ತನ್ನಿರಸನಗಳಿಗೂ ಶಾಸ್ತ್ರಾಧಾರ
ಉಂಟೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ— ಇವೈ ಯೆಲ್ಲಾ ತೈಯುಮ್—
ಈ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ, ಅವುಗಳ ನಿರಸನಗಳನ್ನೂ, ನಿನ್ನೈತ್ತು - ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು
“ಅನಾವೃತ್ತಿಶ್ಚಬ್ಧಾತ್, ಅನಾವೃತ್ತಿಶ್ಚಬ್ಧಾತ್” ಎಂಬ ಕೊನೆಯ ಸೂತ್ರ
ದಲ್ಲಿ. ಸೂತ್ರಕಾರರುಮ್ - ಬಾದರಾಯಣರು ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯೂ, ಅರುಳಿ
ಚ್ಛೆಯಾದಾರ್ ಕೃಪಯಾ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀ ಬಾದರಾಯಣರು ಈ
ಎಲ್ಲಾ ಶಬ್ದಗಳಿಗೂ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಅನಾವೃತ್ತಿಃ -
ಆವೃತ್ತಿ ಇಲ್ಲವು, ಪುನಃ ಶರೀರವನ್ನೆತ್ತಿ ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವದಿಲ್ಲವು.
ಏಕೆಂದರೆ, ಶಬ್ಧಾತ್ - ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿರು
ತ್ತದೆ ಎಂದರೆ, ಛಾಂದೋಗ್ಯೋಪನಿಷತ್ತಿನ ಉಪಸಂಹಾರ ವಾಕ್ಯವಾದ “ಸಖ
ಲ್ವೇವಂ ವರ್ಮಯನ್ಯಾವದಾಯುಷಂ, ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ ಮಭಿಸಂಪದ್ಯತೇ
ನ ಚ ಪುನರಾವರ್ಮತೇ ನ ಚ ಪುನರಾವರ್ಮತೇ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ.
ಈ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ, ಅವುಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನೂ, ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು
ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಾವು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಿರುವಾಗ ಅದನ್ನು
ತಿಳಿಸದೆ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಸೂತ್ರವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಸಿರುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದು
ಪ್ರಶ್ನಿಸಬಹುದು. ವ್ಯಾಸಸೂತ್ರವನ್ನು ಯಾವಾಗ ಉದಾಹರಿಸಿದರೋ, ಆ
ವ್ಯಾಸ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತರೀತ್ಯಾ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವ
ವರು ಶ್ರೀ ಯತಿವರೈರಾಗಿ, ಅದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ವೇದ್ಯವಾದ ವಿಷಯವಾದುದರಿಂದ,
ಅಂತಹ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುವದು ಅನಾವಶ್ಯಕವಾದುದರಿಂದ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವು.
ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರು ತಾವು ಬರೆದಿರುವದೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ

ಏರಿ ಎಳಿರ್ ಪದಮೆಲ್ಲಾ ವುಯರ್ ಕ್ಕು ಮಿತಮುಕಕ್ಕುಮ್ |
 ನಾರು ತುಳಾಯ್ ಮುಡಿ ನಾಥನ್ನೆ ನಣ್ಣೆಯಡಿಮೈ ಯಿನಮ್ |
 ಕೂರು ಕವರ್ ನದಕುರುಕ್ಕಳ್ ಕುಳಾಜ್ಗಳ ಕುರೈ ಕಳರ್ ಕೀಳ್ |
 ಮಾರುದಲಿನ್ರಿ ಮಕಿಳ್ ನೆಳುಮ್ ಪೋಗತ್ತುಮನ್ನುವಮೇ ||೨೯||

ಬರೆದುದರ ಉಪಪಾದನವೆಂದೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದುದರಿಂದ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದ ಉಪಕೃತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲವು. ಈ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂಬುವದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ೧೯೨೧-೨೩ ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಸೂತ್ರ ದಿಂದಂಟಾದ ಮಹದಪದೊರಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಪ್ರಥಮೋಪಕಾರರಾದರೂ, ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರಿಂದಲೇ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಭಾಷ್ಯಾರ್ಥಗಳ ಉಪಪಾದನೆಯನ್ನು ಪರಂಪರೆಯಾ ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೀ ಸುದರ್ಶನ ಭಟ್ಟರು, ನಡಾದೂರಮಾಳ್, ಶ್ರೀ ವಾದಿ ಹರಿಸಾಂಬುವಾಹರೇ ಮೊದಲಾದ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರುಗಳನ್ನೂ ಸ್ಮರಿಸಿ ದವರಾಗಿ, ಮುಂದಿನ ಅಧಿಕಾರ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಹರೂಪವಾದ ಗಾಢಾಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವು—ಗುಣವಿಗ್ರಹ ನಿಭೂತ್ಯಾದಿ ವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೇ ಪರಮಭೋಗ್ಯವೆಂಬನುಭವವೂ, ಮತ್ತು ಅದರ ಪರೀವಾಹವಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ಸರ್ವವಿಧ ಕೈಜ್ವರೈ ಮಾದೋಣವೂ, ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ನಿರಂತರಯ ಶ್ರದ್ಧೆಯೂ ಎಂದೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಎಂದಿಗೂ ಚ್ಯುತಿ ಇಲ್ಲದಿರುವದರಿಂದ ಶಾಶ್ವತವಾದುದೆಂದೂ ಹೇಳುವದರೊಂದಿಗೆ, ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಭಗವತ್ಕೈಜ್ವರವೂ ಇಂತಹ ಆಚಾರ್ಯರ ಕೈಜ್ವರೈ ಪರೈನ್ನವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ :—

ಅರ್ಥ - ಎಳಿಲ್ ಪದಂ - ಸರ್ವಾಭಿಷ್ಟವರ್ಧಕವಾದ ಸ್ವಾನವು ಎಂದರೆ ಪರಮಪದವನ್ನು, ಏರಿ - ಅರ್ಚಿರಾದಿಗತಿಯ ಮೂಲಕ ಆರೋಹಣಮಾಡಿ, ಹತ್ತಿ, ಎಲ್ಲಾ ಉಯರ್ ಕ್ಕುಮ್ - ಎಲ್ಲಾ ಚೇತನರಿಗೂ, ಯಿತಮುಕಕ್ಕುಮ್ - ಪರಮಹಿತವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುವನಾದ, ನಾರು ತುಳಾಯ್ ಮುಡಿ ನಾಥನ್ನೆ - ಸುಗಂಧವುಳ್ಳ ತುಳಸಿಯ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಕಿರೀಟದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು, ನಣ್ಣೆ - ಸಮಾಪಿಸಿ, ಸೇರಿ, ಅಡಿಮೈಯಿಲ್ - ಕೈಜ್ವರೈದಲ್ಲಿ, ನಮ್ ಕೂರು ಕವರ್ ನ್ನ - ನಮಗೆ ಸೇರಿದ ಅಂಶವನ್ನು ಎಂದರೆ ಇಷ್ಟು ದಿನವೂ ಅನುಭವಿಸದೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ ಭಾಗವುಂಟಾಗಬೇಕೆಂದಪೇಕ್ಷಿಸಿದ, ಕುರುಕ್ಕಳ್ - ಗುರುಗಳ,

ಕುಳಾಂಜ್ಞಃ - ಸಮೂಹಗಳ, ಕುರ್ಮಕಳಲ್ ಕೀಳ್ ಕುರ್ಮ ಎಂದರೆ ಕಾಲಂದಿಗೆ ಯಿಂದಲೂ ಅದರ ಶಬ್ದದಿಂದಲೂ ಸೇರಿಸಿ ಪಾಠಗಳ ಕೆಳಗೆ, ಮಾರುದಲಿನ್ರಿ - ವಿಜ್ಞೇದವಿಲ್ಲದಹಾಗೆ ಎಂದರೆ ಎಂದಿಗೂ ಪುನರಾವರ್ತಿ ಇಲ್ಲದಹಾಗೆ, ಮಕಳಿನ್ದ - ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದಿಂದ ನಿರತಿರಯಾನಂದಯುಕ್ತರಾಗಿ, ಎಳುಮ್ ಪೋಗತ್ತು - ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುವ ಕೈಜ್ವರೈ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯರೂಪವಾದ ಭೋಗದಲ್ಲಿ, ಮನ್ನುವಮೇ-ದೃಢವಾಗಿ, ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಎಂದಿಗೂ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರಾಗುವೆವು

ತಾತ್ಪರ್ಯ - ಪ್ರಾಪ್ತಿನಿಗೋನೇ ಪ್ರಾಪಕ ಭಾವವು ಸಲ್ಲತಕ್ಕದ್ದೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವರಾಗಿ, ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಫಲದಲ್ಲಿ ನಿರತಿರಯಪ್ರಿಯರೂಪವಾದ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದ ಪರಿವಾಹರೂಪವಾದ ಕೈಜ್ವರೈವು, ಸ್ವಾಚಾರ್ಯ ಪರೈಂತವಾದುದು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಶಬರೀವೃತ್ತಾಂತದಿಂದ ಸುವೈಕ್ಯವು. ಪರಮ ಭಾಗವತಳಾದ “ಸಂಶಿತವ್ರತ” ಳಾದ ತಾಪಸಿಯಾದ ಶಬರಿಯು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕಂಡು ಧನ್ಯಳಾಗಿ “ಚಕ್ಷುಷಾ ತವ ಸೌಮ್ಯೇನ ಪೂತಾಸ್ಮಿ ರಘುನಂದನ | ಗಮಿಷ್ಯಾಮ್ಯಕ್ಷಯಾರ್ಗ ಲೋಕಾಂಸ್ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದಾದರಿಂದನು” “ಓ ರಘುಕುಲೋತ್ಪನ್ನನೇ ನಿನ್ನ ಕೃಪಾಸೂಚಕವಾಗಿ ತಂಪಾಗಿರುವ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ದಾಸಳಾದ ನಾನು ಪರಿರುದ್ಧಳಾದೆನು. ಸರ್ವ ವಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆನು, ಇನ್ನು ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಹೊಂದುವೆನು.” ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾಳೆ. ಉಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯುಕ್ತಿಗಳು ನಡೆದ ನಂತರ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಶಬರಿಯು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವಳು :—ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ—(೧) “ತೇಷಾಮಿಚ್ಛಾಮ್ಯಹಂಗೆಂತುಂ ಸಮೀಪಂ ಭಾವಿತಾತ್ಮನಾಂ | ಮುನೀನಾಮಾಶ್ರಮೋ ಯೇಷಾ ಮಹಂ ಚ ಪರಿಚಾರಿಣೀ” ಇದು ಯಾವ ಮಹರ್ಷಿಯಾದವರ ಆಶ್ರಮವೋ, ಯಾವ ಬುಡಿಗೆ ನಾನು ಪರಿಚರೈಯನ್ನು ಮಾಡುವ ದಾಸಿಯೋ, ಅಂತಹ ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠರಾಗಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಮತಂಗ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿರುವ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೋಗಲಪೇಕ್ಷಿಸುವೆನೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾಳೆ. ಇಂತಹ ಅತ್ಯಾತ್ಮರೈಕರವಾದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಮೆಚ್ಚಿ, ಯಾವ ಕೋಟಿಸೂರೈ ಪ್ರಭೆಯಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ, ಮತ್ತು “ಯತ್ರ ತೇ ಸುಕೃತಾತ್ಮನೋ ವಿಹರಂತಿ ಮಹರ್ಷಯಃ” ಆ ಮತಂಗ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪರಮ ಪದವನ್ನು ಆ ಪರಮ ತಾಪಸಿಯು ಹೊಂದಿದಳು ಎಂದು

ಹೇಳುವದರಿಂದ ಮುಕ್ತನಿಗೂ ಕೂಡ ಭಗವತ್ಕೈಜ್ವರೈವು ಭಾಗವತ ಕೈಜ್ವರೈ ಪರೈವೆಂದು ಈ ಪಾಶುರದಿಂದ ಹೇಳಿ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೂ ಉಂಟು, ಅದರ ಪರಿವಾಹವಾಗಿ ಕೈಜ್ವರೈವೂ ಉಂಟೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. “ಭಗವದ್ವಂದನಂ ಸ್ವಾದ್ಯಂ ಗುರುವಂದನ ಪೂರ್ವಕಂ | ಕ್ಷೀರಂ ಶರ್ಮರ ಯಾಯುಕ್ತಂ ಸ್ವದತೇಹಿ ವಿಶೇಷತಃ” ಹಾಲೇ ಸ್ವತಃ ಬಹು ರುಚಿಕರವಾಗಿ ದ್ದರೂ ಸಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಸೇರಿದರೆ ಜಾಲು ಕೀರೆಂದೆನಿಸಿ ಹೇಗೆ ವಿಶೇಷ ಸ್ವಾದುವಾದುದಾಗುತ್ತದೋ ಹಾಗೆಯೇ ಭಗವತ್ಕೈಜ್ವರೈವು ಭೋಗ್ಯವು. ಅದು ಭಾಗವತ ಕೈಜ್ವರೈದಿಂದ ಮಿಳಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ತನಗೂ ಸ್ವಾಮಿಗೂ ಸಹ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಪರಮ ಭೋಗ್ಯವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಎಂಬ ಭಾವವು ದೇಹಾವಸಾನಾನಂತರ ಹೀಗೆ ಆಚಾರ್ಯ ಪಾದಮೂಲವೂ ಆಚಾರ್ಯ ಕೈಜ್ವರೈವೂ ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವದ ರಿಂದಲೇ ದೇಹಾವಸಾನವಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯತರುವಡಿಯನ್ನು ಸೇರಿದರೆಂದು ಹೇಳುವ ವಾಡಿಕೆಯುಂಟು. ಇಲ್ಲಿ ಪರಮ ಪದವು ಎಳಿಲ್ ಪದವ್, ಅತ್ಯಂತ ಉಜ್ವಲವಾದ ವದವೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶವಾದುದೆಂದು ಹಿಂದೆ ಉಪೋದ್ಭೂತಾಧಿಕಾರದಲ್ಲೂ ತತ್ಪ್ರಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲೂ ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಇದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಮಾಣಗಳುಂಟು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡನ್ನು ಸೂಚಿಸುವೆವು :—“ಆದಿತೈವರ್ದ್ಧಂ ತಮಸಃ ಪರಸ್ತಾತ್”, ಹಿರಣ್ಮಯೇ ಪರೇಲೋಕೇ” ಇಲ್ಲಿ ಪರಮಪದವು ಸುವರ್ಣದಹಾಗೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದುದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ, “ದೇವಾಶ್ಚ ಯನ್ಮ ಪಶ್ಯಂತಿ ದಿವ್ಯಂ ತೇಜೋ ಮಯಂ ಪದಂ | ಅತ್ಯರ್ಕಾನಲ ದೀಪ್ತಂ ತತ್ ಸ್ಥಾನಂ ವಿಷ್ಣೋರ್ಮಹಾತ್ಮನಃ” “ಅ ಮಹಾವಿಷ್ಣು ವಿನ ಸ್ಥಾಪನವಾದ ಪರಮಪದವು ದಿವ್ಯ ತೇಜೋಮಯವಾದುದು ; ಸೂರ್ಯನಿಗಿಂತ ತೇಜಸ್ಸುಗಳಿಗಿಂತ ಉಜ್ವಲವಾದುದು, ದೇವತೆಗಳು ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಎನೆ ಇಲ್ಲದ ನೋಟದಿಂದ ಕಾಣಲಾರರು, ಅವರಿಗೂ ಕೂಡ ದುಶ್ಚಕವಾಗಿ ದುಸ್ತರ ವಾದುದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು, “ಸ್ವಯೈವ ಪ್ರಭಯಾ ರಾಜಾ ದುಷ್ಪ್ರೇಕ್ಷಂ ದೇವದಾಸವೈಃ” ಎಂಬುವ ಪ್ರಮಾಣವು ನಿತ್ಯ ವಿಭೂತಿಯು ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶವಾಗಿ ದೇವದಾಸನರಿಂದಲೂ ನೋಡಲಸಾಧ್ಯವಾದುದೆಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ದೇಹಾವಸಾನಾನಂತರ ಅರ್ವಿರಾದಿ ಗತಿಯ ಮೂಲಕ ಇಂತಹ ಪರಮಪದವನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವವನು ಅವನೇ ; “ಯ ಮೇವೈಷ ವೃಣಾತೇ ತೇನಲಭ್ಯಃ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುವ ಹಾಗೆ ಆತನೇ ಪ್ರಾಪಕನೂ, ಆತನೇ ಪ್ರಾಪ್ಯನೂ ಎಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ,

ಎಲ್ಲಾ ಉಯರ್ಕ್ಕುಂ, ಹಿತಮುಕಕ್ಕುಮ್ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಮಸ್ತ ಚೇತನರೂ ಸ್ವಾನುಯಿಂದ ಕರ್ಮಾನುಸಾರ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಕರಣಗಳೇಬರ ಯೋಗವಿಂದ, ಸಕೃತವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡು ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. “ಸಕೃದೇವ ಪ್ರಪನ್ನಾಯ ತವಾಸ್ಮೀತಿ ಚ ಯಾ ಚ ತೇ | ಅಭಯಂ ಸರ್ವಭೂತೇಭ್ಯೋ ವದಾಮ್ಯೇ ತದ್ವ್ರತಮ್ ಮಮ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಮೇರಿಗೆ ಸಕಲರಿಗೂ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಮೂಲಕ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನಿತ್ತು ಕಾಪಾಡುವವನು “ಸರ್ವಸ್ಯ ಶರಣಂ ಸುಹೃತ್” ಸಮಸ್ತರಿಗೂ ಉಪಾಯ ಭೂತನು ಎಂದೂ ಹಾಗೆಯೇ “ಸಮೋಹಂ ಸರ್ವಭೂತೇಷು” ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವರು ನಿತ್ಯಸಂಸಾರಿಗಳಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಾರಲ್ಲದೆ ಅದು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ಅವರುಗಳು ಕರ್ಮಪ್ರಾಬಲ್ಯದಿಂದ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಮಾಡಲು ಅಶಕ್ತರುಗಳಾಗಿಯೇ ಆಗುವದರಿಂದ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಆದರೆ ಸರೈಪ್ಪರನೇನೋ ಸಮಸ್ತರ ವಿಷಮದಲ್ಲೂ ತನ್ನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದರೆ ಸಾಕೆಂದು ಅವಸರ ಪ್ರತಿಕ್ಷೇಪವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಹಿತಮುಕಕ್ಕುಮ್ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯಾಜವಿಂದಲೇ ಆತನು ತೃಪ್ತನಾಗಿ ಈತನಿಗೆ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವನು “ಕಥಂ ಚಿದುಪಕಾರೇಣ ಕೃತೇನ್ಯಕೇನ ತುಷ್ಯತಿ” ಎಂಬ ಮರ್ಕಟಿಯ ಉಕ್ತಿಯುಂಟು. “ಅನ್ಯಾ ಪೃಥುಪಾಹೃತಂ ಭಕ್ತಿಪ್ರೇಮಾಭಾರ್ಯೋನ ಮೇ ಭವೇತ್” ಭಕ್ತರಿಂದ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ತರಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದೂ ಕೂಡ ತನಗೆ ಶ್ರೀತ್ಯತಿಶಯದಿಂದ ಅನಂತವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಪರಮಭಾಗವತನಾದ ಕುಚೇಲನಿಗೆ ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ.

ಕೂರ್ಕಮರ್ಸ್ತ - ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಲೋಕಪಿತಾವಿಗೆ ಪ್ರಬೇಗಳು, ಅದುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಸ್ವತಃ ದಾಸ ಭಾಗವಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ನಮಗಾಗಿ ಇಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ ಆ ಅಂಶವು ಯಾವುದೆಂದರೆ ಆತನ ಎಲ್ಲಾ ವಿಭೂತಿಯನ್ನೂ ನಾವು ಅನುಭವಿಸೋಣವು. ಆತನು ಪರಿಪೂರ್ಣ ವಿಭೂತಿ ವಿಶಿಷ್ಟನೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಾರ್ ತುಳಾಯಾಮುಡಿನಾತ ನೆಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. “ಸರ್ವಗಂಧಸ್ಪರ್ಶ ರಸ” ನೆಂಬ ಭಾವವು ನಾರ್ ತುಳಾಯ್ ಎಂಬುವದರಿಂದ ತೋರಿ ಬರುತ್ತದೆ ಮುಡಿನಾತ ನೆಂಬ ಪ್ರಯೋಗವಿಂದ, ಉಭಯ ವಿಭೂತಿ ನಾಯಕನಾಗಿ ಮಹಾಟಭಾರಿಯಾಗಿ ಆತನು ರಾಜಾಧಿರಾಜನಾದ ಸರ್ವಶೇಷಿ ಎಂಬ ಭಿಷ್ಣುವು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಅನುಭವವು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು ಇಷ್ಟಮಾತ್ರವೇ ನಮ್ಮ ದಾಯ ಭಾಗವಲ್ಲವು; ಅದಿಮ್ಮೆಯಿಲ್ಲ ಕೂಡ ಎಂದರೆ ಕೈಜ್ವರೈಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೂ ಕೂಡ

ನಮ್ಮ ಭಾಗ ಉಂಟೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಮಗೆ ಶ್ರೀ ಹರಿಕೃಪಯಾ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರೀ ಅನುಭವಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲವು, ಭಗವತ್ಕೃಪ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ, ನಮಗೆ ಅಂಶವುಂಟೆಂದು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, “ಅಡಿವೈಯಿಲ್ ನಂಕೊರು ಕೆವರ್ ನ್ನು” ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ನಮ್ಮ ದಾಯಭಾಗವಾದ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ಕೃಪ್ಯಾರ್ಥ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಳು ನಮಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು “ದೇಶಿಕೋಮೇದಯಾಳುಃ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಪರಮಕೃಪಾವಾರ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯ ಪ್ರಭಾವವು. ಆದುದರಿಂದ ಅಂತಹ ಕೃಪಾಶಾಲಿಗಳಾದ ಗುರುಗಳು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಇಂತಹ ಪರಮಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಉಂಟಾಯಿತೇ, ನಾವು ಅವರುಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಮಹತ್ತಾದ ಯತ್ನವು ಫಲಿಸಿತೇ, ಎಂದು ಪರಮಾನಂದಭರಿತರಾಗುವಂತವರು ಎಂದು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ “ಕೆವರ್ ನ್ನು ಕುರುಕ್ಕಳ್” ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದ ಪರಿವಾಹರೂಪವಾದ ಕೃಪ್ಯಾರ್ಥವನ್ನು ಶ್ರಿಯಃಪತಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ತಮ್ಮ ಪುರುಷಕಾರದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನಮಗೂ ಸಹ ಸ್ಥಿರಪಡಿಸಿದುದರಿಂದ, ಅಂತಹ ಗುರುಗಳ ಪಾದಮೂಲವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅವರಿಗೂ ಸಹ ಕೃಪ್ಯಾರ್ಥವನ್ನೆ ಸಗುವ ನಿರತಿಶಯಾನಂದವನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಹೊಂದುವೆವು ಎಂದು ಎಳುಮ್ ಭೋಗಿಗತ್ತು ಮನ್ನವಮೇ ಎಂಬುವುದರಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಗುರುಗಳ ಪಾದಮೂಲವೆಂಥಾದ್ದೆಂದರೆ, ಪರೈ ಕಳರ್ ಕೀಳ್-ಮಂಜೇರ (ಕಾಲಂದಿಗೆಯ) ಶಬ್ದವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು. ಬಾಹ್ಯ ಕುದೃಷ್ಟಿಗಳ ಅಪಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಮ್ಮ ಸತ್ಕರ್ತೃದಿಂದ ಗೆದ್ದು, ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಮ್ಮ ವಾಮಪಾದದಿಂದ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿಸಿ ಅಂತಹ ವಾದವಾಗುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿಗಳಾಗಿ ನಿಂತ ರಾಜರುಗಳು ಅಂತವರ ಜಯಸೂಚಕವಾಗಿ ಕಾಲಿಗೆ ಸುವರ್ಣಾಭರಣವನ್ನು ಪಾರಿತೋಷಕವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಹಾಗೆ ಈ ಗುರುಗಳ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳು ಗಲ್‌ಗಲ್ ಎಂದು ವಿಮತ ನಿರಸನ ಜಯಧ್ವನಿಯನ್ನೇನಾದರೂ ಅನುಕರಿಸುತ್ತವೋ ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸಚ್ಚಲ್ಪಸೂರೋದಯದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯರು (ತಾವೇ) ಕುವಾದಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಾದದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದುದರಿಂದ ಗುರುವು (ಯತೀಂದ್ರರು) ರಾಜನೂ ಸಹ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ಕಾಲಂದಿಗೆಯನ್ನು ಪಾರಿತೋಷಕವಾಗಿ ದಯಪಾಲಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಈ ಮುಂದಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. “ತ್ರಯೈವ ಸ್ಥಾಪಕೋಯಂ ದೃಢತರ ಮಮುನಾ ತತ್ಸದೃಷ್ಟಿಶ್ಚ ದಿಷ್ಟಾ | ದಿಷ್ಟಾಚಾದಿಷ್ಟ ಮೇ ತದ್ವಿಶಿದಿಶಿ ಲಡಹೋಡಿಂಡಿಮಸ್ತಾಡನೀಯಃ |

ಅವಿಶ್ರಾಂತ ಶ್ರದ್ಧಾ ಶತಕಲಹ ಕಲ್ಲೋಲ (ವಿಷಮಾ) ಕಲುಷಾಃ |
ಮಮಾವಿರೂಪ್ಯಾಸು ಮರ್ನಸಿ ಮುನಿ ಸಿದ್ಧಾದಿ ಸುಲಭಾಃ ||

“ಶುಷ್ಕೋಪನ್ಯಾಸ ಶಿಕ್ಷಾಪಟಮಕಟು ರಟದ್ವೈರಿ ವಿದ್ವತ್ಕರೋಟೀ |
ಕುಟ್ಮಕ ಕ್ರೀಡ ಮಷ್ಪಾಪದ ಕಟಕ ಮಸಾವಾಮಸಾದೇ ಬಿಭರ್ತು ||”
(ಸಜ್ಜಲ್ಯ ಸೂರೋದಯ ೧೦೦.)

ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟೇ ಕುರೈಕಳಲ್ ಕೀಳೆ ಎಂಬುದರಿಂದ ಪರಮ ಪದದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತ ಕೈಜ್ವರೈ ಪರೈತ್ತವಾದ ಭಗವತ್ಕೈಜ್ವರೈಕ್ಕೆ ವಿಚ್ಛೇದವೆಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು, ಮಾರುದಲಿನ್ರಿ ಎಂಬುದರಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಪರಿವರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೂ ಉಂಟು, ಕೈಜ್ವರೈವೂ ಉಂಟು. ಆ ಕೈಜ್ವರೈವು ತನ್ನ ಆಚಾರೈಪರೈತ್ತವೂ ತನ್ನೂಲಕ ಸರ್ವ ಭಾಗವತ ಪರೈತ್ತವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

ಈ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಪರಮ ಪದದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಪುರುಷಾರ್ಥನಿರ್ಣಯವೆಂಥಾದ್ದೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಂತರ, ಅದರಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಶ್ರದ್ಧೆಯೂ ತ್ವರಾತಿಶಯವೂ ಉಂಟಾಗಿ, ಅಂತಹ ಪುರುಷಾರ್ಥರೂಪವಾದ ಪರಿವರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೂ, ಅದರ ಪರಿವಾಹರೂಪವಾದ ಸರ್ವದೇಶ ಸರ್ವಕಾಲ ಸರ್ವವಸ್ಥೋಚಿತ ಸರ್ವವಿಧ ಭಗವತ್ಕೈಜ್ವರೈಗಳೂ ಕೂಡ ಇಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಅವಿರ್ಭವಿಸಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅರ್ಥ—ಅವಿಶ್ರಾಂತ ಶ್ರದ್ಧಾಶತ ಕಲಹ ಕಲ್ಲೋಲ ಕಲುಷಾಃ, ಇದು ಮುಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ಪರಿವಾಹಾಃ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಕೈಜ್ವರೈ ವಿಶೇಷಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷಣವು. ಆ ಕೈಜ್ವರೈಗಳು ಎಂಥಾವೆಂದರೆ, ಅವಿಶ್ರಾಂತ - ವಿಶ್ರಾಂತಿಯೇ ಇಲ್ಲದಹಾಗೆ, ಇದನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾಶತಕ್ಕಾಗಲಿ, ಕಲಹಕ್ಕಾಗಲಿ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದು, ಶ್ರದ್ಧಾಶತ—“ಶ್ರದ್ಧಾಸಂಪ್ರತ್ಯಯಸ್ಸಪ್ಪಹಾ” ಎಂದು ಆಮರವಿರುವುದರಿಂದ ತಾವು ಮಾಡುವ ಕೈಜ್ವರೈವು ಭಕ್ತಿಪುರಸ್ಕರವಾಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಡೆದುಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲಕ್ಕೆ ಶ್ರದ್ಧಾ ಎಂದು ಹೆಸರು, ಇಂತಹ ಕೈಜ್ವರೈವನ್ನು ನಾನು ಮಾಡಬೇಕು, ನಾನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಅನೇಕ ಮುಕ್ತರ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾದ ಶ್ರದ್ಧಾಶತಗಳ, ಅಥವಾ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು “ಅಹಂ ಸರ್ವಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ, ಅಹಂ ಸರ್ವಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ” ಎಂಬ ಕುತೂಹಲವಾಗಲಿ ಆಗಬಹುದು. ಇಂತಹ ಶ್ರದ್ಧಾಶತದಿಂದುಂಟಾದ, ಕಲಹ-ಪರಸ್ಪರ ಸ್ಪರ್ಧೆಯ, ಕಲ್ಲೋಲ ಮೇಲೆ

ಮಧುಕ್ಷೀರನ್ಯಾಯ ಸ್ವಗುಣ ವಿಭವಾ ಸಂಜನ ಕನನ್ |

ಮಹಾನಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ಪರಿವಾಹಾ ಬಹುನಿಧಾಃ ||೪೯||

ಇತಿ ಕವಿತಾರ್ಕಿಕಸಿಂಹಸ್ಯ ಸರ್ವತಂತ್ರಸ್ವತಂತ್ರಸ್ಯ

ಶ್ರೀಮದ್ವೇಂಜೃಟಿ ನಾಥಸ್ಯ ಕೃತಿಸು ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರೇ

ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಾಧಿಕಾರೋ ದ್ವಾವಿಂಶಃ.

ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತ ಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ.

ಮೇಲೆನಿರಂತರವಾಗಿ ಉಕ್ಕಿಬರುವ ತರಂಗಗಳಿಂದ, ಕಲುಷಾಃ-ಇವು ಹೇಗೆ ಚಲನೆಯಿಂದ ಸ್ವಚ್ಛವಲ್ಲದಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತದೋ ಹಾಗೆ ಸದಗರದಿಂದ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ತೋರುವುವುಗಳಾದ, (ಕೈಜ್ವರಗಳು), ವಿಷಮಾಃ-ಎಂಬುದು ಪಾತಾಂತರವು, ಆಗ, ವ್ಯತ್ಯಸ್ತವಾಗಿ ತೋರುವುವುಗಳಾದ ಎಂಬರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ ಇನ್ನೂ ಎಂಥಾವುಗಳೆಂದರೆ, ಮುನಿಸಿದ್ಧಾದಿ ಸುಲಭಾಃ. ಮುನಿ - ಪರಾಶರ, ವ್ಯಾಸ, ಶುಕ ನೊದಲಾದ ಮುನಿಗಳೇನು, ಸಿದ್ಧ - ನಿತ್ಯರಾದ ಅನಂತ ಗರುಡವಿಪ್ಲಕ್ಷೇನಾದಿಗಳೇನು ಅದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ ನೊದಲಾದ ಅಷ್ಟಾರಾಚಾರ್ಯ ಪ್ರಭೃತಿಗಳೇನು ಇವರುಗಳಿಗೆ, ಸುಲಭಾಃ, ಸುಖಲಬ್ಧಾಃ-ಸುಖದಿಂದ ಲಭಿಸುಂತವುಗಳಾದ, ಮಧುಕ್ಷೀರನ್ಯಾಯ - ಜೇನುತುಪ್ಪವೂ ಹಾಲೂ ಬೆರೆತರೆ ಹೇಗೆ ಬಹು ಭೋಗ್ಯವಾದ ಸಮ್ಮೇಳನ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೋ ಹಾಗೆ, ಸ್ವಗುಣ ವಿಭವ - ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳೇನು, ಉಭಯವಿಭೂತಿಯೇನು ಇವುಗಳ, ಅಸಂಜನ - ಸಮ್ಮೇಳನದಿಂದ, ಕನತ್-ದೇವೀವ್ಯಮಾನನಾಗಿರುವ, ಮಹಾನಂದಬ್ರಹ್ಮ-ಇಷ್ಟೆಂದು ಅಳವಿಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಶ್ರುತ್ಯಪಪಾದ್ಯವಾದ ಅನಂದಮಯನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ, ಅನುಭವ - ಅನುಭವದ, ಪರಿವಾಹಾಃ - ಪ್ರವಾಹರೂಪವಾದ ಕೈಜ್ವರಗಳು, ಬಹುನಿಧಾಃ - ಸರ್ವದೇಶ ಸರ್ವಕಾಲ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೋಚಿತ ಸರ್ವವಿಧ ಕೈಜ್ವರಗಳಾಗಿ, ಮಮ ಮನಸಿ - ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ಅವಿರೋಧಾಸುಃ - ಅವಿರೋಧವಿವಿಧ, ಭಾಸಮಾನವಾದುವಾಗಲಿ, ಪ್ರಾಪ್ತವಲ್ಲ ತ್ವರಾತಿಶಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಲಿ ಎಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು. ಸ್ವಗುಣವಿಭವವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾರದೀಪಿಕೆ, ಸಾರವಿವರಣೆ, ಸಾರಸಂಗ್ರಹ ವಾಖ್ಯಾತ್ಯಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟ ಎಂದರೆ ಸ್ಪಷ್ಟರೂಪಾವಿರ್ಭಾವ ಹೊಂದಿದ ಮುಕ್ತಾತ್ಮನ ಅಪಹತಪುಷ್ಪತ್ವಾದಿಗುಣಗಳ ಸಂಪತ್ತಿನ ಅಸಂಜನವೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಾಂಸ್ಕಾರಾದಿನಿ ಸಾರಪ್ರಕಾಶಿಕಾಯವರುಗಳ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವೇ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದುದು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ—ಈ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವರೂಪಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವೆಂದಾದ್ದೆಂದು ಉಪಸಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಪರಿವರ್ಣಾನುಭವವು ಗುಣ ವಿಜ್ಞಾಪಕತ್ವಾದಿಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದುದಾಗಿ ಪರಿವರ್ಣನಾದ ಪರಿವರ್ಣನ ಅನುಭವವೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಅದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮಾನೆಂದೂ ಸಮರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಅನಂತರ ಈ ಪರಿವರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದ ಪರಿವಾಹವಾಗಿ ಸರ್ವ ವಿಧ ಕೈಜ್ಞಾಪಕಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಸಹ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಈ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಇಂತಹ ಅಮೋಘ ರೂಪ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಮುಂದೆ ಲಭಿಸತಕ್ಕದಾದುದರಿಂದ ತತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತ್ವರಾತಿ ಶಯವು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜನಿಸಬೇಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಪರಿವರ್ಣಾನುಭವದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಮುಖ್ಯವಾದಂಶವು ಮೂಲಮಂತ್ರ ದಲ್ಲೂ ದ್ವಯದಲ್ಲೂ ಇರುವ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಪದದ ವ್ಯಕ್ತ ಚತುರ್ಥಿ ಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಪರಮ ಪುರುಷನಿಗೆ ತಾವು ಮಾಡುವ ಕೈಜ್ಞಾಪಕಗಳು. ಇವು ಬಹುವಿಧಾಃ-ನಾನಾವಿಧವಾದುವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಭಕ್ತವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವುದು, ವಾಲಿವ್ಯಜನವನ್ನು ಬೀಸುವುದು, ಚಾಮರವನ್ನು ಹಾಕುವುದು, ಸಾವಗಾನ ದಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಸರ್ವವಿಧ ಕೈಜ್ಞಾಪಕಗಳು ಇಂತಹ ಕೈಜ್ಞಾಪಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಶ್ರದ್ಧೆಯೂ ತ್ವರೆಯೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆವಿರ್ಭವಿಸಲೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕೈಜ್ಞಾಪಕಗಳೆಂತೆಂದರೆ ಮೂರು ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:—(೧) ಈ ಕೈಜ್ಞಾಪಕಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಅನವರತ ಕುತೂಹಲವು ಸರ್ವಮುಕ್ತರಿಗೂ ಉಂಟಾಗತಕ್ಕದ್ದು. ಒಂದು ಕೈಜ್ಞಾಪಕವನ್ನೇ ಸಗುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಕೈಜ್ಞಾಪಕವು ಮಹೋಪಕಾರಿಯಾದ ಪುರುಷೋತ್ತಮನಿಗೆ ಉಚಿತವೆಂದು ತೋರಬಹುದು. ಅಥವಾ ಅನೇಕರು ಅಂತಹ ಕೈಜ್ಞಾಪಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲವುಂಟಾಗಬಹುದು ; ಅದುದರಿಂದ ಶ್ರದ್ಧಾಶತ ವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಇಂತಹ ಶ್ರದ್ಧೆಯೂ, ಉತ್ಸಾಹವೂ, ಅದರಿಂದಂಟಾದ ಸಡಗರವೂ ಆ ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಕೆಲಹ ಶಬ್ದದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಥವಾ ಒಬ್ಬರಿಗಿಂತ ಒಬ್ಬರು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿ ಕೈಜ್ಞಾಪಕ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಸ್ಪರ್ಧಾರೂಪ ಕಲಹವೆಂದಾದರೂ ಆಗಬಹುದು. ಇಂತಹ ಕಲಹಗಳು ಗುಣರೂಪವಾದವೇ ವಿನಾ ದೋಷ ರೂಪವಾದವುಗಳಲ್ಲವು ಎಲ್ಲಿ ಈರ್ಷ್ಯಾಸೂಯೆಯಿಂದಂಟಾಗುವ ಕಲಹವು ಇಲ್ಲವು. ಎಲ್ಲರೂ ಸರ್ವಜ್ಞರಾದುದರಿಂದ ಈರ್ಷ್ಯಾಸೂಯೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಅಜ್ಞಾನವು ಅಲ್ಲೆಲ್ಲವು. ಇವುಗಳ ವಿಜೃಂಭಣೆಯೆಲ್ಲಾ ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿನಾ ಪರಮ

ಪದದಲ್ಲಿಲ್ಲವು. ಈ ಸಡಗರಗಳಿಲ್ಲಾ ತರಂಗತರಂಗ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಬಹುದಾದುದರಿಂದ ಕೆಲ್ಲಿಗೋಲ ಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗವು. ಇಂತಹ ಸಡಗರಪ್ರವಾಹದಿಂದ ವಿಷಮವಾದವುಗಳು, ವ್ಯಕ್ತೃಸ್ತವಾದವುಗಳೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಥವಾ ಒಂದು ಕೈಜ್ವರೈಕ್ಯಂತ ಇನ್ನೊಂದು ಕೈಜ್ವರೈಕ್ಯ ವುಚಿತವೆಂದೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವೆಂದೂ ತೋರಬಹುದಾಗಿ, ಇಂತಹ ಕಾಲುಷ್ಯಯುಕ್ತವಾದುವೆಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಥವಾ ಆ ಕಾಲುಷ್ಯವೆಂಥಾದ್ದೆಂದರೆ ಈ ಕೈಜ್ವರೈಕ್ಯಗಳಿಗೆ ನಾನು ಮುಂದೆ, ನಾನು ಮುಂದೆ ಎಂಬ ಕುತೂಹಲದಿಂದಾದರೂ ಉಂಟಾಗಬಹುದು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

(೨) ಮುನಿಸಿದ್ಧಾದಿ ಸುಲಭಾಃ ಎಂಬ ಎರಡನೆಯ ವಿಶೇಷಣದಿಂದ ಇವು ಯಾರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ, ಯಾರಿಗೆ ಸುಖಲಬ್ಧಾಃ ಸುಖವಾಗಿ ಕ್ಲೇಶವಿಲ್ಲದೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ, ಎಂದರೆ, ಮುನಿಸಿದ್ಧಾದಿಗಳಿಗೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸನಕಾದಿ ಮುನಿಗಳಿಗೂ, ಅನಂತ ಗರುಡ ವಿಷ್ಣುಕೇನಾದಿ ನಿತ್ಯರಿಗೂ, ಆದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಪರಮಭಾಗವತೋತ್ತಮರಾಗಿ ಪ್ರಪನ್ನರಾಗಿ ಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದಿದವರಿಗೂ ಇವು ಸುಲಭವು. ಇತರ ಸಾಧಾರಣ ಜನಗಳಿಗೆ ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. “ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಸಹಸ್ರೇಷು ಕಶ್ಚಿದ್ಭಕ್ತಃ ಸಿದ್ಧಯೇ | ಯತತಾಮಸಿ ಸಿದ್ಧಾ ನಾಂ ಕಶ್ಚಿನ್ಮಾಂ ವೇತ್ತಿ ತತ್ಪತಃ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಅಂತಹ ಕೈಜ್ವರೈಕ್ಯಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರು ಅತಿ ವಿರಳರೆಂಬ ಭಾವವು. ಇಂತಹ ಮುನಿಸಿದ್ಧಾದಿಗಳಿಗುಂಟಾದ ಪರಮನಿಶ್ಚಯಸವಾದ ಭಗವತ್ಕೈಜ್ವರೈಕ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ತ್ವರಾತಿಶಯವೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ.

(೩) ಇಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಕೈಜ್ವರೈಕ್ಯಗಳು ಉಪಾಧಿಯುಕ್ತವಾಗಿ ಅಷ್ಟು ಆನಂದಯುಕ್ತವಾದವಲ್ಲವು, ಆದರೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಪನ್ನರು ಬಹು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಇಲ್ಲೂ ಭಗವದ್ಭಾಗವತ ಕೈಜ್ವರೈಕ್ಯಗಳನ್ನೆಸಗುವದನ್ನು ಕಂಡಿಲ್ಲವೇ ? ಅಂತಹ ಕೈಜ್ವರೈಕ್ಯಗಳೇ ನಮಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವಂತವು, ಎಂದರೆ ಇವುಗಳೆಲ್ಲೂ ಪರಿಮಿತಿ ಇರುವದರಿಂದ ಅಂಥಾವಲ್ಲವೆಂದೂ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಕೈಜ್ವರೈಕ್ಯಗಳು ನಿರತಿಶಯವಾದುದೆಂದೂ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನಂದಕ್ಕೆ ಸಮವಾದ ಆನಂದದಿಂದುಂಟಾದ ಪರೀವಾಹರೂಪವಾದುವು ಎಂದುಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಧಿಕಾರಾದಿ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ “ವಿಚಿತ್ರ ವಿಭೂತಿಕಂ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಂ ಭಜತಿ” ಹೀಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸಮವಾದ ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದುವನೆಂದು ಹೇಳಿದುದನ್ನೇ ಈ ಮೂರನೆಯ ವಿಶೇಷಣದಿಂದ ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೆಂಬುವದನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ

ಈ ನಿಗಮನ ಸಜ್ಜುಹಲ್ಲೋಕದಿಂದಲೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ವೆಂಥಾದ್ದೆಂದರೆ:—ಸ್ವಗುಣ ವಿಭವಾ ಸಂಜನ ಕನನ್ನಹಾನಂದರೂಪವಾ ದುದು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ತನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣ ಸಮೂಹವೇನು, ಉಭಯ ವಿಭೂತಿಯಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿರುವದೇನು, ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ನಿಯಮ ನಾದಿಗಳೇನು, ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಯ ಸ್ಥಿತಿನಿಯಮನಾದಿಗಳೇನು, ಇಂತಹ ಸ್ವರೂಪ ರೂಪಗುಣವಿಭವೈಶ್ವರ್ಯಾದಿ ಸಕಲವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಸೂರ್ಯ ಪ್ರಕಾಶದಂತೆ ಜಾಜ್ಜಲ್ಯಮಾನನಾಗಿ, “ತಸ್ಯಭಾಸಾ ಸರ್ವಮಿದಂ ವಿಭಾತಿ” ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಅನಂದಮಯನೆಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ ಈ ಅನಂದವು ಮಹಾನಂದವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಏಕೆಂದರೆ, ಶ್ರುತಿಯು ಅದರ ಮೀಮಾಂಸಾ ಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಹೇಳಲು ಹೊರಟು ಮನುಷ್ಯಾನಂದ ದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದವರೆಗೂ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ನೂರರಷ್ಟು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೋಗಿ ಕಡೆಗೂ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನಂದವಿಂಥಾದ್ದೆಂದು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿ, ಯತೋನಾಚೋ ನಿವರ್ತಂತೇ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮನಸಾಸಹ, ವಾಕ್ಯ ಇಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳಲಾರದು, ಮನಸ್ಸು ಇಷ್ಟೆಂದು ಉಹಿಸಲಾರದೆಂದು ಹೇಳಿ ಶ್ರುತಿಯು ವಿರಾಮ ಹೊಂದಿತೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಮಹಿಮಾನಂದ ವೆಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಇಂತಹ ಅನಂದಸ್ವರೂಪನೂ ಅನಂದಗುಣಕನೂ ಆದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಅನುಭವವೆಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ಸ್ವಕೀಯವಾದ ಸ್ವರೂಪ ರೂಪಗುಣ ವಿಭವೈಶ್ವರ್ಯಾದಿ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಪರಿವರ್ಣನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಅನುಭವವು ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಅನುಭವದ ಪರಿವಾಹರೂಪಗ ಳಾದವು ಕೈಂಕರ್ಯಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು ಆದರೆ ಈ ಪರಿವರ್ಣನಾದ ಪರ ಬ್ರಹ್ಮನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಣವೇ ನೊದಲಾದ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಪರ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಉತ್ಕರ್ಷವೇ ಅಥವಾ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಉತ್ಕರ್ಷವೇ ಎಂಬ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದರಿಂದ ಎರಡರ ಆಸಂಜನವು ಸಮ್ಮೇಳನವು ಸರೋತ್ಕೃಷ್ಟಸ್ವತೆಗೆ ಕಾರಣವೆಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವನ್ನು ವಿತರೀಕರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮಧುಕ್ಷೀರನ್ಯಾಯ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರು ತ್ತಾರೆ. ಮಧುವೂ ಮಧುರವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಕ್ಷೀರವೂ ಮಧುರವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಇವೆರಡೂ ಬೆರೆತರೆ ಹೇಗೆ ಸರೋತ್ಕೃಷ್ಟ ರುಚಿಯು ಉಂಟಾಗಿ ಕ್ಷೀರ, ಮಧು ಇವುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಭೋಗ್ಯವಸ್ತುವೆನಿಸುತ್ತದೋ ಹಾಗೆಯೇ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣವಿಶೇಷಣಾದಿಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾದವನೇ ಪ್ರಾಪ್ಯನೆಂದೆಚಿಸಿ ಪರಮ

ಭೋಗ್ಯನಾಗುವನು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಶರಣಾಗತನಿಗೆ ಆಶ್ರಯೋಪಯುಕ್ತವಾದ ಗುಣಗಳಿರುವದರಿಂದಲೇ ಆತನ. ಆಶ್ರಯಿಸಲ್ಪಡುವನು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಯಾರೂ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿನೋಡರು. ಈ ಮಧುಕ್ಷೇರ ದೃಷ್ಟಾಂತದಹಾಗೆ ಇನ್ನೂ ಇತರೆ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳನ್ನೂ ಮಹಾ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ :—ಪುಷ್ಪ ಮತ್ತು ಪರಿಮಳ ; ಪುಷ್ಪವೇ ರಮಣೀಯವಾಗಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದು ಆದರೆ ಅಂದಿಗೆ ದಿವ್ಯ ಪರಿಮಳವೂ ಸೇರಿದರೆ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿ ಪರಮಭೋಗ್ಯವಾದುದು ಹಾಗೆಯೇ ರತ್ನವು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದು, ಅದಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೇ ದೀಪ್ತಿಯು ಸೇರಿದರೆ ಇನ್ನೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮಹಾರ್ಘವಾದುದಾಗುತ್ತದೆ. (ದಾಸನು ಬರೆದಿರುವ ಶ್ರೀಸ್ತುತಿಯ ೨೮ ನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ.) ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಶಮಸಮಾದಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ ; ಕರ್ಮನಿಷ್ಠ ಜ್ಞಾನ ನಿಷ್ಠೆಗಳಿಂದ ಸೇರಿ ಮಹಾ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯಾದರೆ ಇನ್ನೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸರ್ವಲಾವಣ್ಯಯುಕ್ತಳಾದ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಮಹಾ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಾದಿ ಅಮೋಘಗುಣಗಳು ಸೇರಿದರೆ ಇನ್ನೂ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟಳಾಗಿ ರಂಜಿಸುವಳು. ಹೀಗೆ ಧರ್ಮಧರ್ಮಿಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಉತ್ಕರ್ಷತೆಯೂ, ಅವುಗಳ ಸಮ್ಮೇಳನದಿಂದ ಉತ್ಕರ್ಷಾಧಿಕ್ಯವೂ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರು ಆಸಂಜನಿಕ ಶಬ್ದವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಹೇಯ ಗಂಧವು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಜ್ಞಾನ ಬಲೈರ್ವರ್ಮ ವೀರ್ಯ ಶಕ್ತಿ ತೇಜಸ್ಸೇ ಮೊದಲಾದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಗೆ ಆಕರನಾಗಿರುವ, ಅವಾರಂಕಾರಣ್ಯ ಸೌತೀಲ್ಯವಾತ್ಸಲ್ಯಾದಾರ್ಯ ಮಹೋದಧಿಯಾಗಿ, ಅನಾಲೋಚಿತ ವಿಶೇಷಾಶೇಷಲೋಕಶರಣ್ಯ ನಾಗಿ, ಪ್ರಣತಾರ್ಪಿಹರನಾಗಿ, ಆಶ್ರಿತವಾತ್ಸಲ್ಯೇಕ ಜಲಧಿಯಾಗಿ ಮತ್ತು ವಿಚಿತ್ರಾ ನಂತ ಭೋಗ್ಯಭೋಗೋಪಕರಣಭೋಗಸಾ ನ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತುಗಳ ಉದಯವಿಭವ ಲಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಲೀಲೆಯಾಗಿ ಇರುವವನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನು. ಆತನು ಇಂತಹ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನ ; ಮತ್ತು ಆತನ ಸ್ವರೂಪವೂ ಸಹ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದು. ಆತನು ಜ್ಞಾನ ಸ್ವರೂಪನು, ಜ್ಞಾನ ಗುಣಕನು, ಅನಂದಸ್ವರೂಪನು, ಅನಂದಗುಣಕನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅದ್ವೈತಿಗಳು ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಗುಣಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪರಮ ನಿಷ್ಕರುಣೆಯಿಂದ ತೆಗೆದು ಬಿಸಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ತೆಗೆದುಹಾಕಿದರೆ, ಮಧುವಿಲ್ಲದ ಕ್ಷೀರದಹಾಗೂ, ಕಾಂತಿ ಇಲ್ಲದ ರತ್ನದ ಹಾಗೂ, ಪರಿಮಳವಿಲ್ಲದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರ ಪುಷ್ಪಗಳ ಹಾಗೂ, ಕರ್ಮನಿಷ್ಠ ಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠೆಗಳಿಲ್ಲದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಹಾಗೂ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಾದಿ ಮಹಾಗುಣಗಳಿಲ್ಲದ ಸ್ತ್ರೀಯ ಹಾಗೂ

ಪರಮಾತ್ಮನು ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಲ್ಲದೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಶೋಭಿಸುವದಿಲ್ಲವು. ಆಶ್ರಯೋಪಯುಕ್ತ ಗುಣಗಳಿಲ್ಲದ ಬಳಿಕ ಅಂತಹ ನಿರ್ದುಣಬ್ರಹ್ಮನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಲು ಯೋಗ್ಯನಾಗನು. ಆದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಆತನು ನಿರ್ದುಣನೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಕೃತವಾದ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಕೃತತುಲ್ಯವಾದ ಗುಣಗಳಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಅಪ್ರಾಕೃತಗುಣಗಳುಳ್ಳವನೆಂದೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಹೀಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿ ಆನಂದಸ್ವರೂಪನಾಗಿ ಅನಂಗಗುಣಕನಾಗಿರುವದರಿಂದಲೇ ನಮ್ಮನ್ನೂ “ಆನಂದಯಾತಿ” ಆನಂದಗೊಳಿಸುವನು ಎಂದೂ, ತನಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಆನಂದವನ್ನಂಟುಮಾಡುವನೆಂದೂ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಈ ವಿಶೇಷಣದಲ್ಲಿ ಸ್ವಗುಣವಿಭವಾಸಂಜನ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸ್ವ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸಾರಾಸ್ವಾದಿನಿ, ಸಾರಪ್ರಕಾಶಿಕಾ, ಸಾರ ವಿವರಣೀ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತ್ಯಗಳು ಪರಬ್ರಹ್ಮಪರವಾಗಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿಯೇ ದಾಸನು ಉಪಪಾದನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಸಾರದೀಪಿಕಾ, ಸಾರಸಂಗ್ರಹ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತ್ಯಗಳು ಸ್ವ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಜೀವಪರವಾಗಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮಹಾನಂದಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನ ಗುಣಗಳಿಂದ ಅವಿರ್ಭವಿಸಿದ ಅಪಕತ ಪಾಷ್ಠತ್ವಾದಿಗುಣಾಷ್ಟಕಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಮ್ಮೇಳನವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು; ಈ ಸಮ್ಮೇಳನವು ಮಧುಕ್ಷೀರನ್ಯಾಯರೂಪವಾದುದು, ಮಧುವು ಕ್ಷೀರಕ್ಕೆ ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಸರಸ್ವತಗುಣಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತದೆ, ಹಾಗೆಯೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೂ ಸಹ ಆ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಸಮಾನ ಭೋಗವನ್ನಂಟುಮಾಡುವನೆಂಬ ಭಾವವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅಧಿಕಾರವು ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಾಧಿಕಾರವಾಗಿ, ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೂ, ಅದರ ಪರಿವಾಹವಾಗಿ ಕೈಜ್ಞರೈವೂ ಎರಡೂ ಮುಕ್ತನಿಗುಂಟಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದೂ ಹೇಳುವೆವು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತವಾಮದರಿಂದ ನೊದಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಶ್ಲಾಘ್ಯತರವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ

ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರದ

೨ನೆಯದಾದ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ

ತಿರುನಾರಾಯಣಪುರಿಂ ವಿಜಯರಾಘವ ಶರ್ಮನ

ಆಚಾರ್ಯಹೃದಯಾನ್ವೇಷಿಣೀ

ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಅರ್ಥ ತಾತ್ಪರ್ಯಗಳು ಸಮಾಪ್ತವಾದವು.

ಶ್ರೀಮತೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

ಸಂದೃಷ್ಟಸ್ವಾರವಾಗ್ನಿತ್ವಪರ ನಿಶಿತಧೀ ಸ್ವಂಗ ಜಿನ್ನೈಕ ಸಂಸ್ಥ
ಸ್ವಪ್ನೋಪಾಯೋತಿ ಪಿನ್ನ ಸ್ವಪರಿಕರ ಭರನ್ಯಾಸ ನಿಪ್ಪನ್ನಕೃತ್ಯಃ

ಅನತಾರಿಕೆ. ಈ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಅಧಿಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಎಂದರೆ ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರತಿತನ್ತ್ರಾಧಿಕಾರ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಈ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಾಧಿಕಾರಾಂತ್ಯದವರೆಗೂ ತತ್ಪರಿತ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳು ಯಾವುವು ? ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿ ಇವೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿವೆ ಎಂದು ತೋರಿಸಿದುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಂದು ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಸರಸರೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡಲಿ ಎಂಬಾಶಯ ದಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,

ಅರ್ಥವು—ಏಕಃ ಅಚ್ಯುತಂ ನಿತ್ಯಂ ಅನುಭವತಿ ಎಂಬುವು ಇಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃಕ್ರಿಯಾಸದಗಳು. ಏಕಃ ಎಂದರೆ ಕಷ್ಟದೇಕಃ ಎಲ್ಲೋ ಒಬ್ಬ ಮುಕ್ತ ನಾಗುವನು, ಅಚ್ಯುತಂ-ಯಾವನಿಂದ ಚ್ಯುತವಾದುದು ಇಲ್ಲವೋ ಅಂತಹ ಪರಿ ಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವನ್ನು ಕೊಡುವ ಅಧನಾ ಯಾವುದೂ ಚ್ಯುತವಲ್ಲದೆ ಅವಾಪ್ತ ಸಮಸ್ತ ಕಾಮನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು, ನಿತ್ಯಂ - ಸದಾ, ಎಂದರೆ ಪುನರಾವರ್ತಿ ಇಲ್ಲದಹಾಗೆ, ಅನುಭವತಿ - ಅನುಭವಿಸುವನು ಎಂಬರ್ಥವು. ಆ ಮುಕ್ತನು ಎಂತವನೆಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:—ಸಂದೃಷ್ಟಃ - ಬದ್ಧ ದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಮತಃ ಗುರುಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಈಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾದ, ಇದರಿಂದ ಉಪೋದ್ಭೂತಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಸಾರವಾಗ್ನಿತ್ - ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲಾ ಸಾರತಮವಾದುದು ರಹಸ್ಯತ್ರಯಾರ್ಥಗಳೆಂದು ತಿಳಿದ ಸಾರಜ್ಞನಾಗಿ ಇದರಿಂದ ಸಾರನಿಷ್ಕರ್ಷಾರ್ಥವು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಸ್ವಪರ ನಿಶಿತಧೀಃ - ಸ್ವಶ್ಚ ಸ್ವಶ್ಚ ಸ್ವಾ ಎಂಬ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ ಜೀವಾತ್ಮನಾದ ತಾನೂ ತನಗೆ ಭೋಗ್ಯಭೂತವಾದ ಅಜೀತನವೂ ಎರಡೂ ಸ್ವಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ಚಿದಚಿತ್ತಗಳ ಮತ್ತು ಪರ-ಪರಮಾತ್ಮನ ವಿಷಯವಾದ, ನಿಶಿತಧೀಃ-ನಿಷ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಯಥಾರ್ಥ ವಾದ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನಾದ, ಇದರಿಂದ ಚಿದಚಿತ್ತಗಳು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಶರೀರ ವೆಂದು ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರತಿತನ್ತ್ರಾಧಿಕಾರ, ಅರಸುಚಕ್ರಾಧಿಕಾರ, ತತ್ಪತ್ರ ಯಾಧಿಕಾರ, ಪರದೇವತಾ ಪರಮಾಧ್ಯಾಧಿಕಾರಗಳ ಅರ್ಥವೂ ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಅಧಿಕಾರಗಳ ಅರ್ಥಗಳೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಸಂಗಜಿತ - ಐಹಿಕ ವಿಷಯ ಭೋಗರೂಪ ಐಶ್ವರ್ಯ, ಸ್ವರೂಪಿ ಲೋಕಗಳ ಉಪಭೋಗ, ಕೈವಲ್ಯವೆಂದೆ ಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಲಾಪವನ್ನು ಜಯಿಸಿದವನಾಗಿ, ಮಮತೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದವ ನಾದ, ಇದರಿಂದ ಮುಮುಕ್ಷುತ್ವಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವು ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ನೈಕ

ಸ್ವಾವಸ್ಥಾರ್ಥಂ ಸಪರ್ಮಾವಿಧಿ ಮಿಹ ನಿಯತಂ ವ್ಯಾಗಸಂಕ್ವಾಪಿಬಿಭ್ರ |
ನ್ನಿರ್ಮುಕ್ತಸ್ಥೂಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಕೃತಿರನುಭವತ್ಯಚ್ಯುತಂ ನಿತ್ಯಮೇಕಃ ||

ಇತಿ ಕವಿತಾರ್ಕಿಕ ಸಿಂಹಸ್ಯ ಸರ್ವತಂತ್ರಸ್ವತಂತ್ರಸ್ಯ
ಶ್ರೀಮದ್ವೇಂಜ್ಞಿಟಿ ನಾಥಸ್ಯ ವೇದಾಂತಾಚಾರ್ಯಸ್ಯ ಕೃತಿಷು

ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರೇ

ಅರ್ಥಾನುಶಾಸನ ಭಾಗಃ ಪ್ರಥಮಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತ ಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ.

ಸಂಸ್ಕೃತ, ನೈಕ-ಒಂದಲ್ಲದೆ ಇರುವ ಎಂದರೆ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಧ ಉಪಾಯಗಳ ಸಂಸ್ಕೃತ-ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನಾದ, ಇದರಿಂದ ಅಧಿಕಾರ ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವು ವ್ಯಕ್ತವು. ಸ್ವಪ್ರೋಪಾಯಃ - ಎರಡು ವಿಧ ಉಪಾಯಗಳ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಎಂದರೆ ನಿರ್ಣೀತವಾದ ಉಪಾಯಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನಾದ, ಇಲ್ಲಿ ಉಪಾಯ ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವು ಸ್ವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಅತಿಖಿನ್ನಃ-ತನ್ನ ಅಕಿಂಚನತ್ವ ಅನನ್ಯಗತಿತ್ವಾವಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ಅತಿ ದುಃಖಿತನಾದ, ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೋಗ್ಯಾಧಿಕಾರವು ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಸಪರಿಕರ ಭರನ್ಯಾಸ ನಿಷ್ಪನ್ನಕೃತ್ಯಃ ಪರಿಕರಗಳಿಂದ ಸೇರಿದ ಸಾಬ್ಧ ಭರನ್ಯಾಸವಿಂದ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗಿ, ಇದರಿಂದ ಪರಿಕರವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರ, ಸಾಬ್ಧಪ್ರಪದನಾಧಿಕಾರ, ಕೃತಕೃತ್ಯಾಧಿಕಾರ ಇವುಗಳರ್ಥಗಳು ಜ್ಞಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು, ಸ್ವಾವಸ್ಥಾರ್ಥಂ, ಇದೂ ಸಪರ್ಮಾವಿಧಿಂ, ಇಹನಿಯತಂ, ವ್ಯಾಗಸಂ, ಇವುಗಳಿಗಲ್ಲಾ ಬಿಭ್ರತ್ ಎಂಬುವದರೊಂದಿಗೆ ಅನ್ವಯವು; ಸ್ವಾವಸ್ಥಾರ್ಥಂ - ತನ್ನ ಈಗ ಪ್ರಾಪ್ತನಾದ ಮಹತ್ತಾದ ಆಪಸ್ಥಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದುದನ್ನು ಅದು ಯಾವುದೆಂದರೆ ಸ್ವನಿಷ್ಕಾಭಿಜ್ಞಾನವನ್ನು, ಸಪರ್ಮಾವಿಧಿಂ-ಕೈಂಕರ್ಯವಿಧಿಯನ್ನು, ಇದರಿಂದ ಉತ್ತರಕೃತ್ಯಾಧಿಕಾರವೂ ಮತ್ತು ಪುರುಷಾರ್ಥ ರಾಷ್ಟ್ರಾಧಿಕಾರವೂ ಸಹ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು, ಇಹ ನಿಯತಂ - ಈ ಲೋಕದಲ್ಲೇ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಹಾಗೆ, ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ನಿಯಮನಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವು ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ವ್ಯಾಗಸಂ - ಪಾಪಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದಹಾಗೆ, ಇದರಿಂದ ಅಪರಾಧಪರಿಹಾರಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವು ಶಿಕ್ಷಿತವಾಯಿತು; ಕ್ವಾಪಿ - ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಸ್ಥಾನವಿಶೇಷದಲ್ಲಿ, ಸ್ವಾನವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಾಭಿಪ್ರಾಯವು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಯಿತು; ಬಿಭ್ರತ್ - ಧರಿಸುವವನಾಗಿ, ನಿರ್ಮುಕ್ತಸ್ಥೂಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಕೃತಿ-ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸ್ಥೂಲವಾದ ಪ್ರಕೃತಿ ಶರೀರ ಸಂಬಂಧವನ್ನೂ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮ

ಶರೀರ ಸಂಬಂಧವನ್ನೂ ಉಳ್ಳವನಾಗಿ ; ಇದರಿಂದ ನಿರ್ವ್ಯಾಣಗತಿಚಿಂತನಾಧಿಕಾರ
ಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಸ್ಪಷ್ಟಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಇಂತಹ ಪ್ರಪನ್ನನು ಯಾವನೋ
ಒಬ್ಬನು, (ಇಂತವನು ದೊರಕುವದು ದುರ್ಲಭವೆಂಬುದು ತಿಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.)
ಅನುಭವತ್ಯಚ್ಛೇತಂ ನಿತ್ಯಂ - ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಪುನರಾವರ್ತಿ ಭಯ
ವಿಲ್ಲದೆ ಅನುಭವಿಸುವನು ಎಂಬುದರಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಾಧಿಕಾರವು
ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ—ಈ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಾಧಿಕಾರದ ನಿಗಮನದಿಂದ
ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರದ ಅರ್ಥಾನುಶಾಸನವೆಂಬ ಪ್ರಥಮ ಭಾಗವು ಪೂರೈ
ಸಿತು. ಈ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಅಧಿಕಾರಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ
ತತ್ವಹಿತವುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಸ್ವರೂಪವೇನೆಂಬುದನ್ನೂ ವಿಶದವಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಿರು
ವದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥಾನುಶಾಸನವೆಂಬ ಹೆಸರು. ಇದು ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯ
ಸಾರದ ಪ್ರಥಮ ಭಾಗವು. ಅರ್ಥಾನುಶಾಸನ ವೆಂದರೆ ರಹಸ್ಯತ್ರಯಾರ್ಥಗಳ
ಶಿಕ್ಷಣವು, ಉಪದೇಶವು. ತತ್ವವೇನೆಂಬುದನ್ನು ನೊಂದಲಿನ ಆರು ಅಧಿಕಾರಗಳಿಂ
ದಲೂ, ಹಿತವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಅನಂತರ ಹನ್ನೆರಡು ಅಧಿಕಾರಗಳಿಂದಲೂ, ಪುರುಷಾರ್ಥ
ವನ್ನು ಅನಂತರ ಇನ್ನು ಮೂರು ಅಧಿಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಈ ೨೨ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ತಂದು
ಕೊಂಡು ಅನುಸಂಧಾನಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗುವ ಹಾಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.
ಹೀಗೆ ಪ್ರಪನ್ನನಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು ಅತಿ ವಿರಳರಾಗಿ
ಎಲ್ಲಿಯೋ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಏಕಃ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು.
“ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಸಹಸ್ರೇಷು ಕೃತ್ವಿದ್ಯತತಿಷ್ಠದ್ಧಯೇ” ಎಂಬ ಗೀತಾಶ್ಲೋಕ
ತಾತ್ಪರ್ಯವು (೭-೩) ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅದೇನು ಅಷ್ಟು ದುರ್ಲಭ
ವೆಂದರೆ ತತ್ವಜ್ಞಾನ ಬೇಕು, ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದ
ಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಮೂಲಕಾರಣ ಚೇತನನ ಸುಕೃತಮೂಲಕ ಉಂಟಾದ ಸಿದ್ಧಿಪ್ರಾಪ್ತಿಯ
ನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಕೃಪಾಪ್ರಭಾವವೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂದೃಷ್ಟಃ ಎಂದು
ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಜನನಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ
ನೋಡುವವನಾಗಿ “ಜಾಯಮಾನಂಹಿ ಪುರುಷಂ ಯಂಪಶ್ಯೇನ್ಮಧುಸೂಧನಃ |
ಸಾತ್ವಿಕಸ್ಸತುವಿಜ್ಞೇಯಸ್ಸವೈ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಚಿಂತಕಃ ||” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ
ಹಾಗೆ ಸಾತ್ವಿಕ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸಾತ್ವಿಕರೆಂದಿಗೆ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು
ಹೊಂದಿ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಚಿಂತಕನಾಗಿ ಆಗ ಸದ್ಗುರುವಿನಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಸಂದೃಷ್ಟ
ನಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಚಿಂತೆಯುಳ್ಳವನಾಗುವನು, ಅಂತಹ ಸದ್ಗುರುವಿನ ಕೃಪಾ

ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರತಮವಾದುದು ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯವೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿತು ಸಾರವಾಗ್ನಿತ್ತಾಗುವನು.

ಈ ಸಾರತಮವಾದ ರಹಸ್ಯತ್ರಯಗಳು ಉಪದೇಶಿಸುವ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಲು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಜ್ಞಾನ ಬೇಕು. ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟನಾದ ಪ್ರಾಣಿಯು, ಕರಣ ಕಳೇಬರಯೋಗ ಇತರ ಜಂತುಗಳ ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದರೂ, ಇವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಜ್ಞಾನ ವಿವೇಕಗಳು ಅಮೋಘವಾದವು. ಇವನಿಗೋಸ್ಕರವಾಗಿಯೇ ಸರ್ದೇಶ್ವರನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಶಾಸ್ತ್ರೋಪದೇಶಿಕರನ್ನೂ ದಯಪಾಲಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈತನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಗಾದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕು. ಆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವು ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬೇಕು ಎಂದರೆ, ನಮಗೆ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಮಾಣವಾದ ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಸಾಮಂಜಸ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಪ್ರಧಾನಪ್ರತಿತಂತ್ರವು ಯಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಇತರರು ತಿಳಿಯದೆಯೂ ಅಜ್ಞೇಕರಿಸದೆಯೂ ಇರುವದರಿಂದ ಅವರುಗಳ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಸರ್ದೇಶ್ವರ ಸರ್ದೇಶ್ವರನಿಗೆ ಶರೀರವು, ಆತನು ನಮ್ಮಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಆತ್ಮಾವೆಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲೇ ಹೇಳಿರುವದನ್ನು ನಾವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟರೆ, ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿಯೂ ಅವುಗಳಿಗೂ ಸ್ಮೃತಿಗಳಿಗೂ ಸಾತ್ವಿಕ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳಿಗೂ ಏನೊಂದೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದೆ ಸರ್ದೇಶ್ವರಸಾಮಂಜಸ್ಯವು ಎರಪಟ್ಟು ತನಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಆಧಾರವು, ನಿಯಾಮಕನು, ಶೇಷಿಯು ಎಂಬ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಮಗೆ ಏತಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಆಜ್ಞಾನ, ಅನ್ಯಥಾ ಜ್ಞಾನ ವಿಸರೀತಜ್ಞಾನಗಳೆಂದುಂಟಾಗುವ ಭ್ರಾಂತಿಗಳು ತೊಲಗಲು ಅವಶ್ಯಕವು. ಇಂತಹ ಭ್ರಾಂತಿಗಳೆಲ್ಲಾ ತೊಲಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿಸುವದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಏನೆಂದು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು ; ಅವು ಐದು ವಿಷಯಗಳಾದ ಅರ್ಥ ಪಂಚಿಕಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ತನಗೆ ಈಗಿರುವ ಬಂಧವು ಕಳೆಯಲು ತಾನು ಯಾರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಅಂತವನ ಸ್ವರೂಪವೆಂತಾದ್ದು, ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವೆಂತಾದ್ದು. ಆತನನ್ನು ಹೊಂದುವ ಉಪಾಯಗಳು ಯಾವುವು, ಆದರಿಂದುಂಟಾಗುವ ಫಲಸ್ವರೂಪವೆಂತಾದ್ದು, ಅಂತಹ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ವಿರೋಧಿಗಳು ಯಾವುವು ಎಂಬುದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಇಷ್ಟಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲವು, ಇಂತಹ ಭ್ರಾಂತಿಗಳು ತೊಲಗುವದಕ್ಕೆ ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಆಚಿತ್ತೇನು, ಪರಮಾತ್ಮನೇನು, ಹೀಗೆ ಮೂರು ತತ್ವಗಳ, ಸ್ವರೂಪ, ಸ್ವಭಾವ, ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳ ಜ್ಞಾನವು ಚೆನ್ನಾಗಿರ

ತಕ್ಕದ್ದು. ಇವುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಅಪಸಿದ್ಧಾಂತಗಳುಂಟು. ಅವುಗಳೆಲ್ಲಾ, ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಿ ಅಥವಾ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಸಾಮಂಜಸ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸದೆ, ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಬಾಧ್ಯಬಾಧಕಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಮನಗೊಟ್ಟರೆ ಪುನಃ ಭ್ರಾಂತಿಗೆ ಮೂಲವಾಗುತ್ತದೇ ವಿನಾ ಭ್ರಾಂತಿಯು ತೊಲಗುವದಿಲ್ಲವು. ಆದುದರಿಂದ ಮುಮುಕ್ಷುವು ಸ್ವಪರ ನಿಶಿತಧೀ ಯುಳ್ಳವನಾಗಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಈ ಚೇತನನು ಅಜ್ಞಾನರೂಪದಿಂದ ಭ್ರಾಂತನಾಗಿ, ತಾನೇ ಕರ್ತಾ ಭೋಕ್ತಾವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ತನಗಿಂತ ಬೇರೆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಲ್ಲವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸುವನು. ತನಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ದಾಸ್ಯವು ನಿರುತವೆಂದು ತಿಳಿದು, ತನ್ನ ಕರ್ಮೈಶ್ವ ಭೋಕ್ತೃತ್ವವೆಲ್ಲಾ ಪರಾಯತ್ಮನಾದುದರಿಂದ ತಾನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಸ್ತಿತ್ವ ತಂತ್ರನೆಂದು ತಿಳಿದು, ತಾನು ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯವೆಲ್ಲಾ ಧರ್ಮಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾಡುವುದಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸ್ವಾಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಆತನ ಪ್ರೀತ್ಯನುಗ್ರಹಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಬೇಕು ಮುಮುಕ್ಷುವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅರಾಧಿಸತಕ್ಕ ಪರದೇವತೆಯು ಶ್ರುತಿ ಸ್ತೋತೀತಿಯಾಸಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಬೋಧಿತವಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು ಏಕೆಂದರೆ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದತ್ವವು ಆತನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ವಿನಾ ಮಿಕ್ಕ ಇತರ ದೇವತೆಗಳಾದ ಚತುರ್ಮುಖರುದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಯಾರಿಗೂ ಇರುವದಿಲ್ಲವು ಆ ಪರತತ್ವವು ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೆಂದೇ ಉದ್ಘೋಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಪರತತ್ವಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿದವನಾಗಿ ತನಗೆ ಹಿತವಾದುದು ಯಾವುದೆಂದು ತಿಳಿದವನಾಗಿ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಇಂತಹ ಮುಮುಕ್ಷುವಿಗೆ “ಪರಮಾತ್ಮನಿಯೋರಕ್ತಃ ವಿರಕ್ತೋಽಪರಮಾತ್ಮನಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ವಿರಕ್ತಿಭಾವವು ಬೇಕು ಐಹಿಕದಲ್ಲಿ ಜಿಹಾಸೆಯು ಅವಶ್ಯಕವು. ಐಹಿಕಭೋಗಗಳೂ ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಸುಖಗಳೂ ಕೂಡ ಆಸ್ಥಿರಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ “ಸುಖಸ್ಯಾನಂತರಂ ದುಃಖಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಪರ್ಯವಸಾನದಲ್ಲಿ ದುಃಖಪ್ರದಗಳು ಆದುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಸುಖಗಳೂ ಕೈವಲ್ಯವೂ ಸಹ ಏತೇನ್ಯ ನಿರಯಾಸ್ತಾತಸ್ಥಾನಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ನರಕತುಲ್ಯಗಳೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿರತಕ್ಕದ್ದು. ಇಂತಹ ವಿರಕ್ತಿಭಾವವು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಗಚಿತ್ ಎಂದು ಮುಮುಕ್ಷುತ್ವಾಧಿಕಾರಧವನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯು ಪ್ರಪನ್ನನಾಗಬೇಕಾದರೆ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವಲಂಬಿಯಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಭರನಾಸಾನುಷ್ಠಾತಾವಾಗಿ

ಯಾಗಲಿ ಅಗಬೇಕು. ತನಗೆ ಯಾವುದು ಯೋಗ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಮೂವತ್ತೆರಡು ರೂಪವಾದ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಸ್ವನಿಷ್ಠೆ, ಉಕ್ತಿ ನಿಷ್ಠೆ, ಆಚಾರ್ಯನಿಷ್ಠೆ ಎಂಬ ಪ್ರಭೇದಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನಾಗಲಿ ಅವಲಂಬಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಇಂತಹ ಪ್ರಪನ್ನಾಧಿಕಾರಿಯಾಗವೇ ಈತನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಈ ಎರಡು ವಿಧ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯತೆಯೋ ಅದನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಯಾದುದರಿಂದ ನೈಕಸಂಸ್ಥಃ ಎಂದು ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಭಾಗಾರ್ಥವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದವನಾಗಿ ಅನಂತರ ಈ ಎರಡು ವಿಧ ಉಪಾಯಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಮೈಲಕ್ಷಣ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಷ್ಟೋಪಾಯ ವೆಂದು ಉಪಾಯ ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅನಂತರ ಮುಮುಕ್ಷತ್ವಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹವಿನೈದು ವಿಧರಾದ ಅಶಕ್ತರಲ್ಲಿ ತಾನೊಬ್ಬನಾಗಿ ತೋರಿ ಅರ್ಪಿತ್ವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಇರುವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಈ ಭರನ್ಯಾಸವು ಉಪಾಯವೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಅನನ್ಯಗತಿಕನಾಗಿಯೂ ಅಕಿಂಚನನಾಗಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೆ ಯೋಗ್ಯತೆಯುಂಟೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು, " ಅತಿವಿನ್ಯಃ " ಎಂಬುದರ ಮೂಲಕ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೋಗ್ಯಾಧಿಕಾರದ ಸಾರಾಂಶವು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇಂತಹ ಉತ್ತಮವಾದ ಉಪಾಯಕ್ಕೆ ಪರಿಕರಗಳು (ಅಂಗಗಳು) ಆನುಕೂಲ್ಯ ಸಂಕಲ್ಪಾದಿ ಐದು ಅಂಗಗಳೆಂದು ತಿಳಿದವನಾಗಿ, (ಪರಿಕರವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರದ ಅರ್ಥವು) ಅನಂತರ ಅಂಗಿಯಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ನಿಷ್ಕರ್ಷಿಸಿ ತಿಳಿದು, ಭರನ್ಯಾಸಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. (ಇದು ಸಾಂಗಪ್ರಪದನಾಧಿಕಾರದ ಅರ್ಥವು). ಹಾಗೆ ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದವನು ಭರನ್ಯಾಸ ನಿಷ್ಪನ್ನಕೃತ್ಯಃ, ನಿರ್ಭರನಾಗಿ ನಿರ್ಭಯನಾಗಿ ನಿಸ್ಸಂಶಯನಾಗಿ ಹೃಷ್ಯಮನಸ್ಕನಾಗಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗುವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅಂತಹ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪೋಪಾಯ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲೂ ಸ್ವನಿಷ್ಠಾಭಿಜ್ಞಾನವಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಾವಸ್ಥಾಹಾರ್ವಂ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು ಇಂತಹ ಸ್ವನಿಷ್ಠಾಭಿಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ಪ್ರಪನ್ನನು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದರೂ ಈತನು ಮಾಡತಕ್ಕ ಕೆಲವು ಇತಿಕರ್ತವ್ಯಗಳೆಂಬೆಂದೂ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮತಃ ಆಜ್ಞಾಕೈಂಕರ್ಯಗಳಾದ ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಭಗವತ್ತೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿಯೂ, ಅನುಜ್ಞಾಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಭಗವನ್ಮುಖೋಲ್ಲಾಸಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಮಾಡುತ್ತಾ, ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಮೂಲಕ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ತಿಳಿಯದಿರುವವರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾ ಕಾಲಯಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ, ಈ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯು ಭಾಗವತಶೇಷತ್ವಾನುಸಂಧಾನವೂರ್ವಕವೆಸ

ಗುವ ಭಾಗವತ ಕೈಂಕರ್ಯವೆಂದೂ ಹೇಳಿ ಇದನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸಪರಾಧಿ ವಿಧಿಂ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಭಗವದ್ಭಾಗವತ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಇಷ್ಟಬಂದಂತೆ ನಡೆಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೆಂದೂ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯನಿಯಮಾನುಸಾರವೇ ಅನುಷ್ಠಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದನ್ನೂ ಇಹ ನಿಯತಂ ಎಂಬ ಪದಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ದೇಹಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಯು ಸಿದ್ಧವಾದರೆ ಆತನ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳ ಪರಿಹಾರ ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಸಂದೇಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಬ್ಧಮಾತ್ರವೇ ಈತನು ಅನುಭವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದೂ, ಪೂರ್ವಾಘಗಳೂ, ಪ್ರಮಾದದಿಂದಂಟಾಗುವ ಉತ್ತರಾಘಗಳೂ ಸಹ ಈತನನುಷ್ಠಿಸಿದ ಉಪಾಯದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಿಯಿಂದಲೇ ಕಳೆದುಹೋಗುತ್ತವೆಂದೂ ಹೇಳಿ, ಭರನ್ಯಾಸಾನಂತರ ಈತನು ಎಂದಿಗೂ ಬುದ್ಧಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡುವದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಒಂದುನೇಳೆ ಬುದ್ಧಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದರೆ, ಪರಿತಾಪಮೂಲಕವಾಗಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಆ ಅಪರಾಧವು ನಶಿಸಿಹೋಗುವುದೆಂದೂ, ಹಾಗೆ ಒಂದು ನೇಳೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ, ಅಲ್ಪಶಿಕ್ಷೆಯಿಂದ ದಂಡಿಸಿ, ಹೀಗೆ ಸರ್ವಾಪರಾಧಗಳು ನಿವೃತ್ತಿಸಿ ಹೋಗುವಹಾಗೆ ಭರಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿದ ಕರುಣಾ ಸಾಗರನು ಮಾಡುವನೆಂದೂ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವ್ಯಾಗ್ರಸಂ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಉಪಾಯ ವೆಂದಿಗೂ ವಿಫಲವಾಗದೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ವ್ಯಾಗ್ರಸಂ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಇಂತಹ ಸ್ವನಿಷ್ಠೆಯನ್ನರಿತ ಪ್ರಪನ್ನನು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ನಿಯಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಭಗವದ್ಭಾಗವತ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನೆಸಗುತ್ತಾ ದೇಹಾವಸಾನದವರೆಗೂ ಇರತಕ್ಕ ಸ್ಥಳವು, ತನ್ನ ಈಗಿನ ಮಹತ್ತಾದ ದೆಶಿಗೆ ಉಚಿತವಾದ ಸ್ಥಳಗಳಾದ ಶೀರಂಗಾದಿ ದಿವ್ಯದೇಶಗಳಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಭಾಗವತ ಮಂಡಲಿಯಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳಾಗಲಿ ಆಗಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಿ ಅವರುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಇರಬೇಕಾದುದು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಕ್ವಾಪಿ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದ ಜ್ಞಾಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಕೊನೆಗೆ ಇಂತಹ ಮಹತ್ತಾದ ಉಪಾಯವನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಪ್ರಪನ್ನನೆನಿಸಿದನನಿಗೆ ದೇಹಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ಈತನು ಹೇಗೆ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಸೇರುವನು ಎಂಬುದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ತರುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಿರ್ಮುಕ್ತಸ್ಥೂಲಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಕೃತಿಃ ಎಂದು ನಿರಾಕಾಂಕ್ಷಾರಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ನೊದಲು ದೇಹಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲ ಶರೀರದ ವಿಯೋಗವೂ, ಅನಂತರ ಅರ್ಚಿರಾದಿಗತಿಯಲ್ಲಿ ಎರಜಾವಗಾಹನೆಯಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವಿಯೋಗವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಇದರಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಉತ್ಕ್ರಾಂತಿಯು ಉಂಟಾಗುವಾಗ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದಲ್ಲಿ

ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲಾ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೂ, ಅವೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಾಣದಲ್ಲೂ, ಅನಂತರ ಜೀವಾತ್ಮನಲ್ಲೂ, ಹೀಗೆ ಭೂತಸೂಕ್ಷ್ಮದೊಂದಿಗೆ ಪರಸೂತ್ರನಲ್ಲಿ ಈತನು ಸೇರುವನು ; ಅಲ್ಲಿಂದ ಆತನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಸುಷುಮ್ನಾ ನಾಡಿಯ ಮೂಲಕ ಅರ್ವಿರಾದಿ ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು ; ಮೋಕ್ಷವಲ್ಲದೆ ಫಲಾಂತರಾಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವನಾದರೆ ಮಿಕ್ಕ ಹೃದಯದ ನೂರು ನಾಡಿಗಳ ಮೂಲಕ ಹೊರಟು ಧೂಮಾದಿ ಇತರ ಮಾರ್ಗಗಳ ಮೂಲಕ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಪ್ರಪನ್ನನಾದರೋ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಅರ್ವಿರಾದಿ ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ, ಅರ್ಚಿಸ್, ಎಂದರೆ ಅಗ್ನಿ, ಅಹಸ್, ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ, ಉತ್ತರಾಯಣ, ಸಂವತ್ಸರ ಎಂಬ ಆತಿವಾಹಿಕರುಗಳಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಅವರುಗಳಿಂದ ಮಾರ್ಗತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು ಸಂವತ್ಸರ ದೇವತೆಯಾದ ನಂತರ ವಾಯು (ದೇವಲೋಕವೆಂದು ಅಪರನಾಮಧೇಯವು) ದೇವತೆಯೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ರಥ ಚಕ್ರದಹಾಗಿರುವ ಒಂದು ರಂಧ್ರದ ಮೂಲಕ ಆದಿತ್ಯನನ್ನು ಸೇರುವನು ; ಅಲ್ಲಿಂದ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಸೇರಿದುದುಂಟು ರಂಧ್ರದಹಾಗಿರುವ ಮಾರ್ಗಮೂಲಕ ಹೋಗಿ ವೈದ್ಯುತನನ್ನು ಸೇರುವನು. ಇವನಿಗೆ ಅಮಾನವನೆಂಬದಾಗಿಯೂ ಹೆಸರು. ಈತನೇ ಈ ಪ್ರಪನ್ನನನ್ನು ವರುಣ, ಇಂದ್ರ, ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮರಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಂತರ ಪರಮಪದಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸುವವನು ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠಲೋಕದ ಎಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿರಜೆ ಎಂಬ ಅಮೃತನದಿಯುಂಟು. “ವೈಕುಂಠಸೀಮ್ನಿ ವಿರಜಾಂ ಸ್ಯಂದಮಾನಾಂ ಮಹಾನದೀಂ” ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಇದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. “ಗತ್ವಾ ಯೋ ವಿರಜಾಂ ವಿಮುಂಚತಿ ತನುಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾತ್” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಆತನ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರವು ಬಿಟ್ಟು ತೊಲಗುತ್ತದೆ. ಇವೆಲ್ಲಾ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗೂ ಸಂಗ್ರಾಹಕವಾಗಿ “ನಿರ್ಮುಕ್ತ ಸ್ಥೂಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಕೃತಿಃ” ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. (ಗತಿಚಿಂತನಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವು.)

ಹೀಗೆ ವಿರಜಾವಗಾಹನದಿಂದ ಸರ್ವಹೇಯ ಸಂಬಂಧವನ್ನೂ ಕಳೆದು ಕೊಂಡವನಾಗಿ, ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಮಾನವನೆಂಬ ನಿತ್ಯಸೂರಿಯ ಕರಸ್ಪರ್ಶವನ್ನು ಹೊಂದಿ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹಯುಕ್ತನಾಗಿ, ಕೋಟಿಸೂರೈಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ, ತೇಜೋಮಯವಾಗಿ ಶುದ್ಧ ಸತ್ಯವಾಗಿರುವ ದಿವ್ಯವೈಕುಂಠಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳೆಲ್ಲಾ ಭಗವತ್ಪಾಸ್ತ್ರ ಸಂಹಿತೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀಯತಿವರೈರ ವೈಕುಂಠಗದ್ಯದಲ್ಲೂ ಹೇಳಿರುವ ಮೇರಿಗೆ, ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಉರ

ವೆಂದೂ, ಅರಣ್ಯವೆಂದೂ, ಹೆಸರುಳ್ಳ ಅವ್ಯತಮಯವಾದ ಸಮುದ್ರಗಳನ್ನೂ ದಿವ್ಯೋವ್ಯಾನಮಣಿಸ್ಪರ್ಶತ ಸದೀತಟಾಕಗಳನ್ನೂ ಐರವ್ಯದೀಯ ವೆಂಬ ಅವ್ಯತ ಸರಸ್ಸನ್ನೂ ದಾಟಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಹು ಮನೋಹರವಾಗಿ ಸೂರಿಸೇವ್ಯ ವಾದ ಸೋಮಸವನವೆಂಬ ಅರ್ದಭವನ್ನೂ ಸೇರುವನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಐನೂರು ದಿವ್ಯಾಪ್ಸರಸ್ಸುಗಳು ನೂರುನೂರಾದ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿರುವವರಾಗಿ ಈ ಹೊಸ ಮುಕ್ತನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾಲಂಕಾರ ಮೂಲಕ ಅಲಂಕರಿಸುವರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಗೋಪುರ ಬಾಗಲನ್ನು ದಾಟಿ, ಅರಣ್ಯಮವಾದ ದಿವ್ಯ ವಿಮಾನವನ್ನು ಸೇರಿ, ಅಲ್ಲಿ ಚಂಡಾದಿ ದ್ವಾರಪಾಲಕರಿಂದ ಸತ್ಕೃತನಾಗಿ ಮಂಟಪವನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಸಭೆಯ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳ ಆರೂಪವಾದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಶ್ರಿಯುಃಪತಿಗೆ ಅಭಿಮುಖ ನಾಗಿ ನಿಂತು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಗಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವೆರಗುವನು ಅಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ನಾರಾಯಣನೂ ಕೂಗಿ ಸಂವೇದನೀಯವರೆಂಬುದನ್ನು ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠ ಗದ್ಯದ ಮೂಲಕ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು ಶ್ರೀ ಅಳವಂದಾಪ್ತವರು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುವ ಸ್ತೋತ್ರರತ್ನದಲ್ಲೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಪಂಚಾಯುಧ ಮೊದಲಾದ ದಿವ್ಯಾಯುಧ ದಿವ್ಯಾಭರಣ ಪೀತಾಂಬರ ವನಮಾಲಾವಿಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕೃತನಾಗಿ ನಿತ್ಯ ಮುಕ್ತರುಗಳಿಂದ ಸೇವಿತನಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದಲೂ ಭೂಮಿ ನೀಳಾದೇವಿಗಳಿಂದಲೂ ಸೇವಿತನಾಗಿ, ಸಾಮಗಾನದಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಶೇಷ ಪರೈಕದಲ್ಲಿದ್ದು ಕೊಂಡು, ಸಕಲ ವಿಭೂತಿಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿದವನೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಆಯಾ ಅಭಿಮಾನ ದೇವತೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆ ಶ್ರಿಯುಃಪತಿಯ ಅಮಯವಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ತತ್ವಗಳ ಮೂಲಕ ಪರಿಪೂರ್ಣನನ್ನಾಗಿ ಕಾಣುವನು. ಶ್ರಿಯುಃಪತಿಯ ತನಗೆ ಮಾಡಿದ ಮಹೋಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ತನ್ನ ಆಚಾರ್ಯರಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲೇ ಕಂಡು ಅವರುಗಳು ಪುರುಷಕಾರರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಮಹೋಪಕಾರಕ್ಕೂ ಸಹ, ಕೃತಜ್ಞತಾಭಾವದಿಂದ ಆನಂದಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಗ್ಧನಾದಂತೆ ತಿಳಿಯುವನು. ಈತನು ಶ್ರಿಯುಃಪತಿಯ ಚರಣಾರವಿಂದವನ್ನೇ ಉಪಾಯವಾಗಿ ವಹಿಸಿದವನಾದುದರಿಂದ ಲೋಕಜನಕ ಜನನಿಗಳಾದ ಇಬ್ಬರೂ ಈತನನ್ನೆತ್ತಿ ತಮ್ಮ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟವರಾಗಿ, ಅಸದೃಶವಾದ ಪರಮಾನುರಾಗದಿಂದ ತಮಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಭೋಗವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದವರಾಗಿ, ಹೀಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದಆನಂದವನ್ನೂ, ತಮಗೆ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡುವ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿ ಕೊಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಶರಣಾಗತ ಪರಿಪಾಲನಾರೂಪಸುಪಜ್ಞಲ್ಪವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು “ಕೃತಕೃತ್ಯಸ್ತ ದಾರಾಂನೋವಿಜ್ಞರಃ ಪ್ರಮುನೋದದಃ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಶ್ರಿಯುಃಪತಿಯೂ ವಿಷ್ಣು ಪತ್ತಿಯೂ ಪರಮಾನಂದ ಭರಿತರಾಗುವರು. ಹೀಗೆ ಈ ಚೇತನನು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನು

ಭವವನ್ನು ಹೊಂದುವನು ಎಂಬುದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಕೊಡುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಅನುಭವತ್ಯಚ್ಛೇತಂ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅಚ್ಛೇತನ ಅನುಭವಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಭಗವತ್ಕೃಂಕರೈವಾಪ್ತಿಗೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವು. ನಿತ್ಯಮನುಭವತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಈ ಅನುಭವವಿರುವ ಪುನರಾವರ್ತಿ ಎಂದು ಪುನಃ ಸಂಸಾರ ಬಂಧವು ಇಲ್ಲವೆಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದು ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವು. ಇಂತಹ ಅತ್ಯರ್ಥಪ್ರಿಯನಾದ ಜ್ಞಾನಿಯನ್ನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಎಂದಿಗೂ ಪರಮಪದದಿಂದ ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಹಾಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡುವದಿಲ್ಲವು; ಆದರೆ ವೈದಿಕ ಪುತ್ರರನ್ನು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ತಂದಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಅರ್ಜುನನ ಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ವಿಘಾತ ಬಂದಹಾಗೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೇ? ಎಂದರೆ ಆ ಪುತ್ರರುಗಳಿಗೆ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿಯ ಮೂಲಕ ಈ ಪರಮಪದಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಪುತ್ರರುಗಳಿಗೆ ಉಂಟಾದುದು ಪೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲವು ಅರ್ಜುನನ ಅಹಂಕಾರ ಶಮನಾರ್ಥವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಕೌತುಕವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಇಂತಹ ನಿರತಿಶಯವಾದ ಆನಂದದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತನು, ತಾನೇ ಪುನಃ ಇಲ್ಲಿನ ಬಂಧರೂಪವಾದ ದೇಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವದಿಲ್ಲವು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ತರುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಿತ್ಯಂ-ಸದಾ, ಅನುಭವಿಸುವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಆದುದರಿಂದ ಮುಕ್ತನು ಅವರ್ತಿಸುವದಿಲ್ಲವು ಎಂದು ಹೇಳಿದುದರ ಮುಖ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ ಅವನಿಗೆ ಸಂಸಾರಬಂಧವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಮಾತ್ರವೇ ವಿನಾ ಆತನಿಗೇನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಂಟಾದರೆ, ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯುಂಟೆಂದು ಶ್ರುತಿಯೇ ಹೇಳುತ್ತದೆ, ಹೇಗೆಂದರೆ:—

“ತಸ್ಯ ಸರ್ವೇಷು ಲೋಕೇಷು ಕಾಮಚಾರೋ ಭವತಿ” (ಛಾಂ. ೬. ೨೫. ೨) “ಇಮಾ ಲೋಕಾ ಕಾಮಾನ್ನೀ ಕಾಮರೂಪೈನುಸಂಚರತ್” (ತೈ. ಭೃಗು ೧೦ ೫) ಹೀಗೆ ನಿತ್ಯರೂ ಮುಕ್ತರೂ ಸಹ ತಾವಾಗಿಯೇ ಈಶ್ವರಾಜ್ಞೆ ಮೂಲಕ ಆಳ್ವಾರ್ ಆಚಾರ್ಯರೂಪದಿಂದ ಅವತರಿಸಬಹುದು ಆದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಅಂತವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಮಾನುಷಶರೀರವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದವರೆಂಬ ಭಾವನೆಯುಳ್ಳವನು ನರಕಭಾಗಿಯಾಗುವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಉತ್ತರಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರ ನಿಯಮಾನುಸಾರ ನಡೆಸಿ ದೇಹತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸೇರುವದು ದುರ್ಲಭವೆಂಬುದರಲ್ಲೇನೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ನಿತ್ಯಮೇಕಃ ಎಂದು ಮುಗಿಸಿರುತ್ತಾನೆ.

ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರೇ

ಅನುಭವತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಶೇಷತ್ವವೇ ಅಸಾಧಾರಣ ಧರ್ಮವಾದ ಈ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಕೈಜ್ವರವನ್ನೆಸಗುವದೂ ಅನುಭವದಲ್ಲೇ ನೇರಿದುದರಿಂದ ತನ್ನ ಶೇಷಿಗೆ ನಿತ್ಯಸೇವೆಯನ್ನೆಸಗುವ ಕೈಜ್ವರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಪದವಿಯನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುವನೆಂಬ ಭಾವವೂ ದ್ಯೋತಿತವು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ

ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರದ

ಪ್ರಥಮಭಾಗವಾದ ಅರ್ಥಾನುಶಾಸನಭಾಗಕ್ಕೆ

ತಿರುನಾರಾಯಣಪುರಂ ನಿಜಯರಾಘವ ಶರ್ಮನ

ಅಚಾರ್ಯಹೃದಯಾನೇಷಿಣೀ

ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಅರ್ಥ ತಾತ್ಪರ್ಯಗಳು ಸಮಾಪ್ತವಾದವು

ಶ್ರೀಮತೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಗ್ರಂಥಗಳು

ಆಚಾರ್ಯಹೃದಯಾನ್ನೇಷಿಣೇ

ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಪ್ರತಿಪಾದಾರ್ಥ ತಾತ್ಪರ್ಯಗಳೊಡನೆ

ಶ್ರೀಮನ್ನಿಗಮಾನ್ತ ಮಹಾದೇಶಿಕರವರ

೧.	ಅಭೀತಿ ಸ್ತವನೆಂಬ ಶ್ರೀರಂಗನಾಥಸ್ತೋತ್ರವು	೦	೧೨	೦
೨.	ಶ್ರೀಸ್ತುತಿ ಎಂಬ ಶ್ರೀ ರಂಗನಾಯಕೀಸ್ತೋತ್ರವು	೦	೧೨	೦
೩.	ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರವು:—			
	(೧) ಗುರುಪರಂಪರಾಸಾರವು	೦	೧೨	೦
	(೨) ಉಪೋದ್ಭೂತಾಧಿಕಾರವು ಮತ್ತು ಸಾರನಿಷ್ಕರ್ಷಾಧಿಕಾರವು	೦	೯	೦
	(೩) ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರತಿತಂತ್ರಾಧಿಕಾರವು ಮತ್ತು ಅರ್ಥಪಜ್ಞಾ ಕಾಧಿಕಾರವು	೦	೧೨	೦
	(೪) ತತ್ವತ್ರಯಾಧಿಕಾರವು	೦	೧೨	೦
	(೫) ಪರದೇವತಾ ಸಾರಮಾರ್ಗಾಧಿಕಾರವು ಮತ್ತು ಮುಮುಕ್ಷುತ್ವಾಧಿಕಾರವು	೦	೧೦	೦
	(೬) ಅಧಿಕಾರಿವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರವು ಉಪಾಯವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರವು ಮತ್ತು ಪ್ರಪತ್ತಿಯೋಗ್ಯಾಧಿಕಾರವು	೦	೯	೦
	(೭) ಪರಿಕರವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರವು ಮತ್ತು ಸಾಜ್ಜ	೦	೧೧	೦
	ಪ್ರಪದನಾಧಿಕಾರವು	೦	೧೧	೦
	(೮) ಕೃತಕೃತ್ಯಾಧಿಕಾರವು, ಸ್ವನಿಷ್ಕಾಭಿಜ್ಞಾನಾಧಿಕಾರವು ಮತ್ತು ಉತ್ತರಕೃತ್ಯಾಧಿಕಾರವು	೦	೧೨	೦
	(೯) ಪುರುಷಾರ್ಥಕಾಷ್ಠಾಧಿಕಾರವು, ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ನಿಯಮನಾಧಿಕಾರವು ಮತ್ತು ಅಪರಾಧಪರಿಹಾರಾಧಿಕಾರವು	೦	೦	೦
	(೧೦) ಸ್ಥಾನವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರವು, ನಿರ್ಮಾಣಾಧಿಕಾರವು	೦	೧೦	೦
	(೧೧) ಗತಿಚಿಂತನಾಧಿಕಾರವು ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಾಧಿಕಾರವು	೦	೧೨	೦
	(೧೨) ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಶೋಧನಾಧಿಕಾರವು	೦	೧೨	೦
೪.	ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯರವರ ಚತುಶ್ಲೋಕೀ	೦	೧೨	೦
೫.	ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣು ಸಹಸ್ರನಾಮಾವಳಿ (ಅರ್ಥ ಸಹಿತ)	೦	೧೨	೦

ಸಿ. ಯಂ. ವಿಜಯರಾಘವಾಚಾರ್,

ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಇಲಾಖಾ ರಿಟೈರ್ಡ್ ಸರ್ಕಲ್ ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರ್,

ಬಸವನಗುಡಿ, ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ.

ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ ಆವಿಷ್ಕಾರಿ ದೋಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಗಿರಿಜಾ ವಿಲಾಸ ಪ್ರೆಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೊಪ್ರೈಟರಾದ
ಹೆಚ್. ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನವರಿಂದ ಮುದ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

